COLECŢIA RÂSUL LUMII

Tibor Fischer

Autorul bestsellerului N-o citi dacă eşti prost

La genunchiul broaștei

HUMANITAS

COLECŢIA RÂSUL LUMII

TIBOR FISCHER s-a născut în 1959 la Stockport (Anglia), din părinți maghiari, jucători profesioniști de baschet care părăsiseră Ungaria în 1956. A crescut în sudul Londrei și a studiat latina și franceza la Cambridge. A lucrat o vreme ca jurnalist independent și a fost corespondent la Budapesta al ziarului *Daily Telegraph*. În 1993, revista *Granta* a văzut în el unul dintre cele mai atrăgătoare pariuri ale literaturii engleze și i-a publicat în avanpremieră un fragment de roman. În toate cărțile sale, Tibor Fischer îmbină erudiția cu umorul și propune o viziune ironică asupra lumii înconjurătoare, indiferent dacă se ocupă de alienarea individului, de critica unui regim politic sau de excesele consumerismului. Fischer este laureat al Betty Trask Award și nominalizat la Booker Prize. *Don't Read This Book If You're Stupid (N-o citi dacă ești prost)* a fost unul dintre bestsellerurile Editurii Humanitas în 2007.

Cărți de Tibor Fischer:

Banda Mintoșilor (Humanitas, 2006)
N-o citi dacă ești prost (Humanitas, 2007)
Călătorie până la capătul camerei (Humanitas, 2007)
La genunchiul broaștei (Humanitas, 2008)

TIBOR FISCHER

La genunchiul broaștei

Traducere din engleză de
IRINA NEGREA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
ANGELA ROTARU

TIBOR FISCHER
UNDER THE FROG

Pentru toți cei care au luptat.
(Nu doar în '56, nu doar în Ungaria.)

noiembrie 1955

Era adevărat că, la vârsta de douăzeci și cinci de ani, nu ieșise niciodată din țară și nici nu ajunsese la o distanță mai mare decât cel mult trei zile de mers pe jos de localitatea în care se născuse, o zi și jumătate de călătorit cu căruța trasă de cai ori o lungă după-amiază de deplasare cu un mijloc de locomoție rapid. Pe de altă parte, reflecta Gyuri, câți oameni ar putea spune că străbătuseră Ungaria de-a lungul și de-a latul în pielea goală?

Călătoreau întotdeauna în pielea goală. Gyuri nu-și mai amintea cum sau de unde le venise ideea asta, dar ajunsese să fie o regulă inviolabilă pentru jucătorii echipei Locomotiva, când își străbăteau patria pentru meciuri. Călătoreau întotdeauna în vagonul lor de lux (construit de comandă, de către căile ferate maghiare pentru Waffen SS, ca să le faciliteze naziștilor jefuirea operelor de artă în toată Europa și cunoscut în rândul autorităților feroviare drept un vehicul neasemuit pentru deplasarea pe șine) și o făceau întotdeauna în pielea goală.

Róka, Gyurkovics, Demeter, Bánhegyi și Pataki jucau cărți pe masa de mahon, o fostă piesă veche de mobilier (potrivit lui Bánhegyi, care lucrase la firma de mutat mobilier a lui taică-său), acum fără valoare, după ce fusese mutilată de-a lungul anilor prin urme rotunde de la pahare

ude pe fund, zgârieturi neintenționate și intenționate, scobituri de la țigări aprinse. Abandonată astfel drept un obiect inadecvat pentru a fi șterpelit în vremuri de debandadă, masa de sufragerie fusese păstrată cu mândrie de către echipa Locomotiva, în ciuda imensei ei valori (chiar dacă se diminua progresiv), ca simbol al excelenței materiale.

Cine turna? Care era informatorul?

Róka se tot foia, ca și cum nu s-ar fi simțit în apele lui: fiindcă îl storceau de bani, ca pe un arbore de cauciuc, și din cauza clocotului resimțit în circulația sângelui.

Baschetul, pentru Róka, era în esență un auxiliar în diseminarea cromozomilor lui prin țară. Baschetul și, de fapt, orice activitate care-l scotea din casă serveau drept punte între el și membrele sexului opus. În cazul unei abstinențe de la raporturile sexuale pe o durată mai lungă de douăzeci și patru de ore, Róka devenea extrem de agitat și începea, bunăoară, să alerge, șerpuind în opturi mici și jelindu-se. Chiar și într-un habitat ca vagonul Locomotivei, unde femeile erau suprareprezentate în conversație, pasiunea lui Róka pentru convoluțiile gametice era remarcabilă.

Dar Róka era o persoană prea decentă pentru a fi, vorba cântecului, o cărămidă în zidul lor*.

Adică Róka era bun la suflet, iar Gyuri, la fel ca toți ceilalți, îl îndrăgea. Așa că era greu să ți-l imaginezi ca delator, turnându-i pe toți din echipă. De fapt, era greu să-ți imaginezi pe vreunul din echipă ciripind. În afară de Péter. Dar, fiind singurul cu carnet de partid, Péter ar fi fost, categoric, prea evident. Pe Pataki îl știa de la vârsta când începi să știi. Gyuri nu vedea în stare pe nici unul din echipă să facă pe informatorul. Demeter era prea domn. Bánhegyi, prea jovial. Gyurkovics, prea neorganizat. Iar toți ceilalți...

---

* Aluzie la piesa *Another Brick in the Wall*, lansată în 1979 de Pink Floyd (*n.tr.*).

ciudat, dar nu aduceau deloc a turnători. Totuşi, chibzuia Gyuri, răsucind problema în minte, poate tocmai această decenţă a lui Róka îi venise de hac. Dacă nu faci asta, o să le facem uite-aşa alor tăi – mamătatăsorăfrate.

Ca de obicei, când Róka nu se regula, se consola vorbind despre asta: „Aşa că i-am explicat tipei că, din partea mea, era OK." Ăsta era Róka. Nu era elitist. Era generos, egalitar. Dispreţuia concepţiile mic-burgheze, cum ar fi *frumuseţea, şarmul* şi *tinereţea*. Povestea despre întâlnirea lui cu o recentă cucerire, o doamnă care, sublinia el, nu era nicidecum mai puţin atrăgătoare din cauză că avea un braţ artificial. Deznodământul anecdotei lui Róka era că doamna se dezmembrase, iar Róka se trezise cu o anexă autonomă, lipită de mădular. Evident, doamna se necăjise foarte rău din această pricină, deşi, ca un adevărat cavaler, Róka o asigurase că oricând puteai păţi aşa ceva dacă aveai un braţ artificial.

Totuşi, poanta maximă, intuia Gyuri, nu mai fusese atinsă, deoarece naraţiunea fusese ghilotinată de furia lui Róka, atunci când Pataki umflase potul, după ce fixase o miză mare. Gyuri nu juca niciodată cărţi fiindcă i se părea plictisitor şi, în plus, Pataki câştiga mereu. Nu jucau decât pe sume mici de bani, dar cum el nu deţinea *decât* sume foarte mici, nu vedea de ce să i le cedeze lui Pataki. Era un proces misterios, dar inevitabil şi evident, ca picăturile de ploaie prelingându-se pe geamul unei ferestre, felul în care tot monetarul gravita spre Pataki. Pataki mai pierdea şi el uneori la o donă, dar o făcea cel mult din curtoazie, părând mai degrabă un fel de amăgire flagrantă.

Plictisit să tot încerce să descifreze problema informatorului, Gyuri s-a apucat să se gândească la posibilitatea de a se face măturător, privind afară pe fereastră la peisajul rural care i se perinda atât de molcom prin faţa ochilor, deşi trenul era considerat expres. Măturătorul era ca un

fel de gumă de mestecat cerebrală, pe care Gyuri o rumega în timpul călătoriilor lungi. Măturător. Unde? Măturător la Londra. Sau la New York. Sau în Cleveland; nu era mofturos. Un măturător modest, oriunde. Oriunde în Vest. Oriunde, dincolo. Orice slujbă. Nu conta cât de degradantă, să speli geamuri, să ștergi praful, să salahorești: ai putea doar să îți faci treaba, să prestezi munca, și n-ai avea nevoie să dai examen la marxism-leninism, n-ai fi obligat să te uiți la tablouri cu Rákosi sau cu cei care se mai cocoțaseră prin superfraude, până la vârf, în ultima vreme. N-ar trebui să auzi despre cifre de producție zglobii, care cresc în salturi și în zbor, mai sus chiar decât fusese prevăzut în Plan, fiindcă puterea producției socialiste fusese subestimată. Ar fi destul de drăguț ca măturător, medita Gyuri. Ai fi afară, în aer liber, ai face o muncă sănătoasă, ai vedea diverse lucruri. Tocmai umilința acestei fantezii, frugalitatea ei îi făceau cea mai mare plăcere, întrucât Gyuri spera că acest lucru i-ar putea facilita împlinirea. În fond, el nu pisălogea Providența să-l facă milionar sau președinte al Statelor Unite. Cum să refuzi rugămintea cuiva care vrea să fie măturător? *Doar scoate-mă de aici. Doar scoate-mă de aici.* Lăsând la o parte inclemența politică zdrobitoare și căcănăria generală a vieții, simpla absurditate de a nu fi călătorit niciodată la o distanță mai mare de două sute de kilometri de locul unde te-ai parașutat din burta maică-tii îl râcâia cumplit.

Trenul a încetinit și mai mult, semnalând că soseau la Szeged. Știa din cercetările lui că asta însemna la 171 de kilometri de Budapesta.

Exact lângă gara din Szeged se afla o clădire înaltă, din cărămidă roșie, care acum se lăuda că devenise hotel. Dar, așa cum știa toată lumea, acolo fusese unul dintre cele mai renumite bordeluri din Ungaria, înainte ca aceste cuiburi de inechitate capitalistă să fie interzise și închise. Studenți,

profesori, țărănoi la țol festiv (cum se îmbrăcau doar la biserică, în copârșeu sau în vizită la lupanare), comis-voiajori și membri ai regalității (ce-i drept, doar în varianta balcanică) intraseră toți pe porțile casei de toleranță.

Nu încăpea nici o îndoială că acum devenise hotel și-atâta tot. Fetele fuseseră, probabil, îndreptate spre o trudă mai demnă. Gyuri își amintea cum secretarul de partid de la uzinele din Ganz făcuse o întreagă ceremonie din primirea în colectivul unității a patru fluturași de noapte. Urându-le bun venit noilor angajate, Lakatos se lansase într-o înfierare înfierbântată a modului în care odiosul sistem capitalist le silise pe aceste nefericite să tragă la galerele poftelor trupești întreținute de ipocrizia depravării burgheze. Lakatos denunțase, de asemenea, felul cum capitalismul perpetuase *le droit du seigneur*, cum îi dusese pe tinerii proletari să fie măcelăriți în războaie pentru câștigarea de noi piețe și cum surorile lor fuseseră azvârlite în mocirla prostituției. Fusese o reprezentație excelentă, mai ales pentru Lakatos. Era limpede că citise toate astea undeva; probabil că repetase ca un papagal vreun fragment din manualul secretarului de partid „despre primirea unor foste târfe în secția de producție". Fetele ascultaseră sfioase vituperațiile lui Lakatos, îmbrăcate în salopete de fabrică. Diatriba se încheiase cu Lakatos ștergându-și de pe frunte sudoarea indusă de retorică și dispărând în biroul lui, în timp ce fetele fuseseră conduse la locul de muncă, spre a învăța dedesubturile meseriei.

În două săptămâni, își reluaseră vechile îndeletniciri în interiorul uriașelor bobine din sârmă de cupru pe care le producea fabrica. Asta, de fapt, era esența comunismului, a conchis Gyuri: fiecăruia să-i fie mai greu ca înainte.

Róka a aruncat cărțile pe masă, scârbit, când Pataki a mai câștigat o mână.

— Cum spunea marele epitrop din Kalocsa după ce trenul i-a retezat ambele picioare: „De ce nu mă lăsați atunci și fără puță?"

— Putem discuta despre discul ăla al tău cu muzică de jazz, a ripostat Pataki, amestecând tacticos cărțile de joc.

Róka, în calitate de fiu al unui important episcop luteran, era specialistul vagonului în toate chestiunile ecleziastice, plus *Odele* lui Horațiu. De fiecare dată când tatăl lui se văzuse cu unul dintre cei trei copii ai lui, îi salutase cu un vers din Horațiu; odraslele fuseseră instruite să răspundă cu versul următor, sub amenințarea unei urecheli iminente. Episcopul nu era excesiv de sever. O felie de tort de ciocolată era oferită oricui îl putea prinde pe picior greșit în privința textelor din Horațiu; Róka susținea că nu mâncase niciodată tort de ciocolată până la vârsta de șaisprezece ani.

La fel ca Gyuri, Róka provenea din clasa foștilor. Dar părea să nu se sinchisească și, în nici un caz, nu permitea ca acest handicap politic să aibă repercusiuni asupra misiunii lui în viață. Metodic, cerceta din priviri peroanele gării din Szeged, în căutarea unei femei pe fața căreia să se vadă disponibilitatea pentru o combinație la verticală, lângă vreun zid ascuns, cu un baschetbalist aflat în drum spre Makó. Pe lângă interminabilii lui hormoni, Róka mai avea o captură de discuri cu muzică de jazz (adică din Vest) excelente, pe care acum pusese gheara Pataki, aproape în totalitate, așa că Róka se uita pe-afară în speranța unei eliberări care ar fi putut curma totodată și migrarea altui disc spre colecția lui Pataki. Chipul lui Róka înregistra sumbru, impecabil, absența femeilor sub șaizeci de ani în gara din Szeged.

— N-am binecuvântat încă Szegedul, așa-i? a remarcat Bánhegyi.

Era ceva copilăros, dar ieftin și uneori amuzant. Katona s-a aplecat afară pe o fereastră, ceva mai încolo în vagon,

ca să poată prinde toată scena, când trenul ieșea din gară, în timp ce Róka, Gyurkovics, Demeter și Pataki își așezau posterioarele sus, la fereastra din dreptul peronului. O galerie de fotografii, înfățișând călători stupefiați sau indignați din gări de pe tot cuprinsul Ungariei, împodobea pereții vagonului.

Szegedul i-a cam dezamăgit. O controloare de bilete cam bătrâioară s-a ales cu șocul direct al salutului celor patru popouri, dar a rămas neimpresionată. Miopie, poate, sau o supradoză de război; era foarte plauzibil ca vreo nenorocire să-i fi tăiat orice chef de viață. Sau poate că localnicii din Szeged erau insensibili la echipele de baschet.

Gyuri privea în lungul fluviului, în timp ce treceau peste el, gândindu-se încă la atracțiile meseriei de măturător.

— Granița e prea departe ca să mergi pe jos de-aici, a zis Pataki, continuând să vegheze la pauperizarea coechipierilor. Evadează mai bine din Makó.

Deși nu le-a făcut cunoscute niciodată, năzuințele lui Gyuri au ieșit la iveală cu târâita de-a lungul timpului, ghicite complet de către ceilalți. Nu era ușor să ai secrete față de cei cu care călătoreai peste tot în pielea goală. „Nu e chiar atât de minunat dincolo, să știi, Gyuri." Gyurkovics o ținea una și bună cu asta. Gyurkovics era un mincinos – nu de aceeași teapă cu Pataki, dar versat. Însă în timp ce Pataki recurgea la falsitate în primul rând de dragul distracției și nu o folosea drept scut, ci doar ca ultim expedient, cu Gyurkovics, în schimb, știai, de îndată ce fardul crăpa, că la el minciuna viza surghiunirea adevărului.

Gyurkovics fusese dincolo. În 1947, înainte ca granițele să se închidă mai etanș ca un cur de păduche, Gyurkovics fusese plecat la Viena. Asta se întâmplase cam în aceeași perioadă în care Gyuri se dusese să discute cu Pataki despre cum s-o șteargă din țară. Purtând un ziar în loc de chiloți, Gyuri își consuma aproape tot timpul frământându-se

și întrebându-se când avea să-și facă apariția următoarea haleală. Se dusese sus, la etaj, în speranța de a prinde masa de prânz în casa lui Pataki, când s-a ciocnit de Pataki, care cobora scara. Pataki purta ochelarii lui de soare de la armata americană (de care făcuse rost clandestin, aceasta fiind una dintre cele numai vreo zece perechi din toată Ungaria). Lui Pataki îi mergea mai bine, în sensul că nu trebuise să-și încingă șalele cu hârtie de gazetă și avea o mamă și un tată cu serviciu, care să-i asigure mesele. Dar Gyuri se îndoia că ăsta putea fi un factor capital. „Hai să plecăm. Hai să ne cărăm din țara asta", insistase Gyuri. Pataki se oprise, pipăind mental propunerea. „Nu", spusese el. „Hai să vâslim." Și cu asta basta. Gyuri nu avea nici o îndoială că dacă răspunsul ar fi fost *da*, s-ar fi dus amândoi direct la gară, fără altă tevatură, dar răspunsul fusese *nu*, urmat de o plimbare până la debarcader.

Gyurkovics totuși rupsese cordonul ombilical care-l lega de patrie, dar în mod incredibil se întorsese în țară după șase luni, când ar fi avut chiar și mai puține motive de a reveni. Avea un unchi la Viena, care de la Budapesta părea nemărginit de bogat, după ce dăduse lovitura în industria de încălțăminte. Nenumărate seri fuseseră petrecute în chinurile unei invidii dezlănțuite, dar Gyurkovics reapăruse, afișând un aer melancolic și un costum de haine neimpresionant. Umblase zvonul că doar nebunia sau crima puteau să-l fi adus înapoi; fratele lui divulgase adevărul. Gyurkovics demolase imperiul afacerilor cu încălțăminte. În biletul lăsat înainte de-a se sinucide, unchiul lui Gyurkovics scrisese: „Ești înzestrat cu aptitudini incredibile – oricine ar fi capabil să distrugă, într-un interval de doar câteva săptămâni, o întreprindere făurită de-a lungul unei perioade de patruzeci de ani, cu dragoste, sârguință, deșteptare în zori și un respect inegalabil față de client înseamnă că e dotat cu

talente extraordinare. Am credința că într-o bună zi aceste puteri vor fi puse în slujba omenirii."

Continuând să pândească o ocazie prielnică, în timp ce se ocupa un pic de baschet, înainte de a mântui omenirea, Gyurkovics bagateliza Vestul. Probabil că mai existau și alte lucruri jenante împrăștiate prin Viena, despre care nu voia să afle nici o cunoștință de-ale lui. În afară de asta, nici nu merita să te căznești să traversezi acea fâșie de frontieră de lângă Makó. Cine voia să ajungă în Iugoslavia sau România? Ambele cu steaua roșie în frunte. Iugoslavia – o șleahtă de cuțitari sârbi, iar România...

Lui Gyuri îi sărise rău mustarul că nu-l luaseră și pe el în turneul din România. De acord, România nu era de fapt o țară, dar era altceva decât Ungaria, așa că-l scotea din sărite ideea că, din cauza descendenței burgheze, fusese privat de excursie, când niște decadenți împuțiți și criptofasciști ca Róka și Pataki avuseseră voie să meargă. Vruseseră ca echipa să câștige, așa că nu puteau să nu-l ia tocmai pe Pataki, dar totodată nu voiau ca vreunul din rândul foștilor să ajungă să-i paseze mingea. Printr-o incomprehensibilă procesare ministerială, nivelul de „fost" al lui Róka fusese considerat mai acceptabil decât al lui.

România nu avusese o presă bună, totuși. Cu ani în urmă, Józsi de la parter se întorsese dintr-o vacanță de vară petrecută la rudele din Transilvania și povestise îngrozit: „Ăia acolo chiar regulează rațe. Nu glumesc, am văzut cu ochii mei." „Nu fi caraghios", ripostase Pataki, „o fi fost poate o gâscă." Józsi păruse efectiv stupefiat, și când te gândeai că toți marii generali unguri, toți bărbații cu adevărat dârji din istoria Ungariei proveniseră din Transilvania, părea plauzibil să ajungi un dur dacă, sculându-te din somn dimineața, dădeai peste un vecin cu brăcinarii în vine pârlind vreo orătanie.

din Szeged. Opoziția lor se trăgea întru totul de la unitatea de curățat ciolănele a acestui abator.

Nu a venit nimeni să-i întâmpine la gară, dar oricum Makó nu era o localitate atât de mare încât să fie vreo problemă dacă voiai să găsești ceva. Sosind pentru meci la sala de sport a unei școli, i-au găsit pe măcelari pe teren, tropăind de colo-colo, de parcă ar fi încercat cu disperare să învețe și ei să joace baschet, cu o jumătate de oră înainte de începerea partidei.

În timp ce se echipau, Hepp a oferit echipei o ediție prescurtată a obișnuitului discurs de îmbărbătare dinaintea unui meci. În nici un caz nu era nevoie de așa ceva acum, din moment ce știau, fără să fi dat cu ochii de măcelari, că nu putea fi nimic de capul lor. În general, nu putea fi nimic de capul unor echipe necunoscute din provincie, știut fiind că orice jucător bun era imediat momit și preluat de una dintre echipele mari, care puteau oferi avantaje uriașe. Urmau să joace un meci amical, pentru evaluarea măcelarilor, o echipă proaspăt formată, care probabil că ajunsese să intre pe teren cu Locomotiva, o echipă din eșalonul întâi, prin diverse canale politice. Un secretar de partid din Makó îl sunase pe un alt secretar de partid, căruia îi strecurase o ladă cu salam, care la rândul lui urma să-l sune pe un alt secretar de partid, viitor mândru proprietar al unei lăzi cu salam, și așa mai departe, până când, la capătul lanțului slăbiciunilor, Locomotiva a intrat pufăind în oraș.

Așadar, nu era nicidecum nevoie ca Hepp să-i admonesteze umflându-și mușchii, numai că problema cu Hepp, destul de iritantă uneori, consta în faptul că era un profesionist: își lua slujba în serios, în ciuda faptului că celelalte zece milioane de cetățeni ai Ungariei nu făceau asta. Era competent din toate punctele de vedere, ca antrenor, manager și mentor al echipei, dar avea și un cusur grav. Întotdeauna se trezea cu noaptea-n cap, la 4.30, iar după

cincizeci de ani pe pământ tot nu putea să priceapă că alții nu făceau la fel. Cea mai groaznică amenințare a lui era antrenamentul pe stadion la cinci dimineața.

Dis-de-dimineață, într-o bună zi, nu la mult timp după ce ajunsese la Locomotiva și își dăduse foc patului, Gyuri s-a trezit din somn pe podea, amintindu-și îngrozit că Hepp îl aștepta la 5.30 pentru niște alergări pe pistă, în bezna fără fund a frigului de octombrie. Întrebându-se de ce atât de mult timp din existență consta în trezitul pe întuneric și frig pentru a face ceva ce nu-ți plăcea, a decis să nu se ducă. În mod normal, Gyuri avea un comportament exemplar în privința antrenamentelor, de fapt acesta fiind și motivul pentru care își dăduse foc patului, în tentativa de a-și incinera lenevia. Nu fusese un pat extraordinar, dar fusese util, funcționase, iar Gyuri, stând lungit acolo dimineților, preferase să se lase momit de ispitele așternutului decât să alerge ca un bezmetic prin ger. Zăcea întins în căldura și confortul întrematător al patului, gândindu-se la antrenamentul pe care ar fi trebuit să-l facă, imaginându-și-l în mod repetat, în loc să-l efectueze. Gyuri știa că trebuia să se antreneze, ba chiar mai asiduu decât toți ceilalți, fiindcă era un sportiv fabricat, nu înnăscut, ca Pataki, bunăoară. Pentru a obține recompensele care decurgeau din baschet, Gyuri trebuia să muncească.

Acesta fusese motivul pentru care se trambalase cu patul până jos în curte, unde îl stropise cu benzină și-i dăduse foc, ca să fie sigur că nimic nu-i va mai înmuia voința pe viitor. Vecinii, care răsuflau ușurați că măcar până atunci țicniții blocului, Gyuri sau Pataki, nu le tăiaseră beregatele în somn, nici nu crâcniseră.

Gyuri a sperat că cearșaful pus direct pe dușumea îl va îmboldi să se scoale vioi și să bage câteva ore de exerciții fizice, înainte de a trece la celelalte preocupări de peste zi. Dar omul poate ajunge să se dedulcească și la disconfortul

dușumelei. Așa că, în acea dimineață, Gyuri își spusese: „nu e bine să forțezi realitatea" și se cufundase la loc în somn, eliminând calvarul alergărilor propuse de Hepp prin frigul arctic. Soneria a țârâit pe la ora șase (cum avea să se dovedească). Elek, care se trezise, deși nu avea nici un motiv convingător pentru a fi treaz, a deschis ușa și l-a văzut pe Hepp. Hepp i-a înmânat lui Elek o carte de vizită din teancul pe care-l avea întotdeauna la el – „Dr. Ferenc Hepp, doctor în sport" – și a cerut să fie condus în camera lui Gyuri. Zăcând pe jos, Gyuri a mințit că era bolnav, la care Elek a rămas surprins, din moment ce Gyuri nu pomenise nimic despre faptul că s-ar fi simțit rău în seara precedentă. Lucrul acesta a îndepărtat cumva vagile vestigii de veridicitate din afirmația lui Gyuri.

— Ei, bine, spusese Hepp, pe un ton omenos, dacă o să reușești să-ți învingi starea de rău, dacă poți impune trupului tău să ia poziția de drepți, fiindcă o minte tare face corpul tare, dacă o să ajungi la stadion în douăzeci de minute și o să faci cu zece tururi de pistă mai mult decât ceilalți, pentru a demonstra acestei boli că n-o s-o cocoloșești zăcând la orizontală, cred că îți pot face o favoare pe măsură: pot să-ți semnez hârtiile pentru amânarea stagiului militar.

Iată o abordare tipică pentru Hepp. Alți antrenori ar fi trimis pe altcineva să-l amenințe, însă Hepp era inflexibil în decizia de a se ocupa personal de toate.

— Se înțelege de la sine că o să câștigați, a declarat Hepp înaintea meciului, așa că nici nu mai e nevoie s-o spun. Fiți siguri că măcelarii ăștia au labe de gâscă în loc de picioare, iar dacă îi vedem totuși în echipament de baschet, este fiindcă și-au adus mamele să-i ajute să se schimbe. Nu vreau să mă acuzați că aș fi nerezonabil, nu vreau să devin ținta unor bombăneli vehemente, dar, domnilor, trebuie să insist pentru o victorie la o diferență de douăzeci de puncte. Se spune că o carte nu trebuie judecată după copertă, însă

în ceea ce mă privește, consider că exact ăsta e rostul copertei – altfel spus, indivizii ăștia, pe întuneric, habar n-au cum îi cheamă. Așa că mă văd nevoit să insist, chiar și luând în calcul indolența voastră deloc neglijabilă, mă văd nevoit să insist pentru o victorie la o diferență de douăzeci, ba nu, de treizeci de puncte. Altminteri, vă paște o suită de abdomene în parcul orășenesc, la ora cinci, în cea mai ploioasă dimineață pe care o pot găsi.

Hepp a montat, pe urmă, veșnica lui tablă neagră, pe care o căra cu el peste tot, și a notat cu cretă câteva scheme de joc, selectate dintr-un carnet gros cât coapsa unui aruncător de ciocan (Gyuri a zărit odată o schemă de joc numerotată cu incredibila cifră 602). Asta era adeseori partea cea mai dură a oricărei partide, să fii atent la schemele lui Hepp, mai ales că, atunci când aveai de-a face cu o adunătură de ciugulitori de ciolănele, tactica nu putea fi decât să intri în posesia mingii, să i-o pasezi lui Pataki și să te uiți la el cum își face datoria să alerge pe tot terenul și să o arunce în coș. Uimitor, dar această tactică era eficientă în orice confruntare sportivă, în afară de meciurile cu vreo trei sau patru echipe de vârf din divizia întâi, care aveau creierul, talentul, viteza sau prevederea de a zădărnici acest model de strategie.

Dar acolo, în Makó, era greu să aplici schemele fenomenal de încâlcite ale lui Hepp. Trebuia să pui în practică măcar vreo două, fără să conteze dacă era nevoie sau dacă ar fi rezultat vreun beneficiu din folosirea lor, cum ar fi fost, de pildă, o aruncare de două puncte. Hepp era antrenorul, iar baschetul era mai bun decât o slujbă adevărată, unde erai pus să muncești pentru niște bani iluzorii. Justificările erau acceptabile într-o oarecare măsură – „Șefu', marcajul la Pataki a fost prea strâns, n-am putut folosi capcana oului..." –, dar, dacă nu se constata că indicațiile fuseseră cât de cât respectate, remediul preferat al lui Hepp

pentru nesocotirea carnețelului său legat în piele era o jumătate de oră de trepte de stadion, la care nu mai conta cât de bine pregătit fizic erai, din moment ce picioarele tuturor deveneau automat niște stâlpi ai durerii.

Și, bineînțeles, erau zile când schemele prevăzute de Hepp duceau la câștigarea meciurilor, cum a fost Marele Masacru al Politehnicii, când echipa mai bună nu putuse să câștige din cauza schemelor de joc ale lui Hepp. Când fluierul arbitrului anunțase sfârșitul partidei, echipa Politehnicii rămăsese încremenită pe teren, jucătorilor nevenindu-le să creadă că mâncaseră bătaie urât de la o echipă situată cu cinci locuri mai jos în clasamentul diviziei. Dar problema nu era neapărat ideea că nu câștigaseră, cât mai degrabă faptul că nu mai controlau situația. Gyuri învățase din proprie experiență, în diverse săli de sport, că plăcerea cea mai mare era să vezi cum se trag sforile invizibile, să savurezi puterea de a comanda de la distanță, ca atunci când ești regizor de teatru sau general de armată. Omul simte nevoia să își admire opera.

Róka, așa cum era obiceiul, a ieșit singur pe teren cu gramofonul. Știau toți că acest număr artistic era inutil în Makó, dar exact asta însemna să fii o echipă de *amatori profesioniști* – îți vedeai de reprezentație, chiar dacă nu avea cine să te privească sau dacă spectatorii erau prea obtuzi ca să aprecieze ceva. Gramofonul era al lui István. István și gramofonul erau cam tot ceea ce rămăsese din Armata a Doua Maghiară. István primise în dar gramofonul portabil de la Elek, când plecase pe front în 1941. Gyuri nu avea idee cât putuse să coste, dar știa că fusese, probabil, o întreagă aventură să-l procure; mulți generali germani nu avuseseră parte de genul de recreere muzicală de care se bucurase locotenentul de artilerie ungur. Armata a Doua Maghiară, ca toate armatele ungare, avea prostul obicei de a se lăsa rasă de pe fața pământului. István s-a întors de pe front

jupuit și ciuruit de șrapnele, chiar dacă 200 000 de alți unguri nu au mai venit înapoi. Și mai miraculos însă, gramofonul fusese returnat după câteva luni de către unul dintre camarazii de arme ai lui István. Acesta n-a avut nimic împotrivă ca gramofonul să-i rămână împrumutat permanent lui Gyuri.

Róka a pus unul dintre discurile cu muzică de jazz, în sunetele căreia jucătorii Locomotivei și-au făcut intrarea pe teren și au început încălzirea, alergând de colo-colo și executând aruncări la coș. Discurile pe care se produceau în fața publicului erau toate de origine americană, ceea ce ar fi putut crea necazuri, numai că, înainte de a arunca la gunoi o șarjă de discuri făcute cadou de către una dintre echipele feroviare sovietice vizitatoare, jucătorii Locomotivei dezlipiseră etichetele, la abur, și le lipiseră pe discurile cu muzică de jazz. Așadar, decadenții occidentali erau camuflați acum prin titluri de genul „Lenin este printre noi", „Motorul nostru cu aburi" și marele hit „În pădurea din linia întâi", interpretat de Ansamblul de Cântece și Dansuri al Armatei Sovietice (titlurile de jazz originale fiind uitate de mult). Eventualii ochi iscoditori ar fi întâlnit doar slăvitele slove roșii, indiferent ce le-ar fi raportat urechile.

În mod vizibil, curățitorii de ciolănele au fost luați prin surprindere de acest comportament. Precis, a presimțit Gyuri, ăștia nu vor promova niciodată la munca de dezosări majore. Unul dintre ei a venit în pas săltat și a anunțat că nu putuseră asigura decât un singur arbitru.

— Celălalt unchi al meu n-a putut să vină.

Un jucător cât o prăjină, la vreo doi metri pe puțin, arma secretă și nu-prea-secretă a măcelarilor, s-a postat în fața lui Pataki pentru lovitura de început, revărsând o privire plină de trufie și dispreț peste adversar, deși era mai scund cu vreo 13 centimetri decât el. Ce caraghios – măcelarii chiar credeau că vor câștiga.

Au fost foarte surprinși când Pataki a dispărut cu mingea, dar în loc s-o zbughească vâjâind în lungul terenului ca s-o depună în seiful din panou, cum făcea de obicei, i-a pasat-o înapoi lui Gyuri. Pentru un pic de distracție, Gyuri a încercat să arunce bomba, vizând o lovitură de sub coșul lui în coșul adversarilor. În mod normal, la așa ceva se recurgea doar ca o măsură disperată, când mai rămâneau numai câteva secunde până la încheierea meciului. Probabilitatea ca mingea să intre prin inel era aproape de zero, dar, deoarece Gyuri știa că meciul era oricum al Locomotivei, chiar și dacă ar fi jucat doar în doi oameni, s-a încumetat să încerce. Mingea a zburat peste teren și a trecut prin plasă, fără să atingă inelul sau panoul din spate. Orice jucător experimentat ar fi socotit lovitura drept excepțională, o sfruntare unică în cariera unui jucător, dar măcelarii, stupefiați, s-au dezumflat, trecând de la aroganța lor bucolică la o panică abjectă. În loc să tabere pe Pataki (nu neapărat fiindcă așa l-ar fi putut încurca prea mult), ei s-au îmbulzit în jurul lui Gyuri. După ce Pataki reușise să le străpungă apărarea cu zece aruncări directe la coș, de parcă s-ar fi antrenat de unul singur pe un teren gol, cele douăzeci de puncte le-au sugerat măcelarilor că n-ar strica să stea cu ochii și pe Pataki, deși măsura nu a fost de mare ajutor. Arma secretă se mișca anevoios pe teren, încercând să intercepteze mingile adresate lui Pataki, dar tipul era o pleașcă prea mare pentru ca forța gravitației să-l ocolească, așa că Pataki ajungea întotdeauna primul la minge.

Ajutorul pe față din partea arbitrului, așa cum jucătorii Locomotivei nu mai văzuseră vreodată, le-a permis măcelarilor nerușinarea de a faulta, a pune piedică și a lovi cu pumnul, și s-a cuplat cu câteva aruncări libere date pe de-a moaca, ducând la un scor final de 68 la 32 în favoarea Locomotivei. Părea mai mult decât evident că va fi nevoie

de întreaga capacitate de export a industriei de mezeluri a Ungariei pentru a-i propulsa pe măcelari în prima divizie.

Plăcerea rezultatului bun la care spera Hepp fusese în mare parte compromisă de comportamentul arbitrului, care nu s-a sfiit să fluiere ori de câte ori vreun jucător al Locomotivei se apropia de minge. Hepp s-a dus la arbitru ca să discute despre cele o sută opt încălcări ale regulilor unui arbitraj corect, pe care le notase pe parcursul meciului. Gyuri a observat, după expresia de pe fața arbitrului, că acesta nu și-a dat seama că va trebui, de fapt, să parcurgă, rând pe rând, cele o sută opt puncte, cu precizia unor detalii microscopice.

Perseverența lui Hepp era unul dintre stâlpii poziției înalte ocupate de Locomotiva în clasamentul ligii, dar, cu toată șiretenia, abilitatea și avântul lui, i-a fost imposibil să-i determine pe membrii Locomotivei să bată echipa Armatei, care fixase în șuruburi trofeul campionatului în clădirea clubului, din moment ce tot nu mai era nevoie să-l mute de-acolo. Punctele forte ale Armatei erau evidente: o infinitate de privilegii pentru sportivi, nenumărate înlesniri, capacitatea de a selecționa în echipă pe oricine voia și, mai presus de toate, bonusul că, jucând pentru Armată, nu trebuia să mai faci armata (aceea pe bune, unde nu mâncai, trăiai la temperaturi sub zero grade și săpai șanțuri). De fapt, una dintre cele mai agreabile modalități de a evita armata – o îndeletnicire care, după regulat, era preocuparea majoră a tinerilor unguri sănătoși – era să intri în echipa Armatei.

Viața baschetbaliștilor Armatei, ca de altfel a tuturor sportivilor de acolo, era comodă. În prima zi, se întâmpla eventual să ajungi să vezi cum arată o pușcă, dar cam la asta se rezuma toată știința militară pentru sportivi. Oricine juca în prima divizie primea de la club o slujbă de formă, îndatoririle individului respectiv fiind de a-și lua salariul

(mai existau și pliculețele maro de la club, conținând „banii de calorii"). Bunăoară, Gyuri fusese la locul lui de muncă în nenumărate ocazii și învățase codul Morse necesar profesiei lui feroviare. În armată, falsul amatorism atingea cote amețitoare; singura obligație impusă sportivilor armatei era să își pună uniforma din când în când. Plus, dacă erai jucător de talie internațională, te alegeai cu un grad militar mare și cu un salariu gras. Puskás, geniul fotbalistic, avea nu numai mașină, ci și șofer personal.

În vestiar, jucătorii de la Locomotiva au primit vizita adversarilor învinși. Nu a domnit o atmosferă de bunăvoință și fraternitate sportivă; speranța de a căpăta niște palincă de casă, așa cum se întâmpla adeseori când jucai în provincie, a fost spulberată. Atitudinea și comportamentul băieților de la ciolănele au fost, incontestabil, un tertip; te-ai fi așteptat să-și țină mutrele de hăbăuci mofluzi în propriul vestiar, dar nu s-au putut abține să stea departe de fascinația exercitată de Budapesta: prin urmare, n-au avut altceva de făcut în acel weekend la Máko decât să hărțuiască echipa Locomotiva.

Măcelarii îl aleseseră pe Demeter drept țintă principală a atențiilor lor. Demeter era înalt și aristocratic, cum îi ședea bine descendentului unei lungi serii de înalți aristocrați. Poate fiindcă șapte sute de ani de păstrare a aparențelor îi impuneau să facă asta, ori poate fiindcă așa îi era firea, cert este însă că Demeter insufla un calm constant: ți-ai fi putut imagina că și dacă ar fi fost bombardat, iar apoi extras de sub un morman de moloz, frizura i-ar fi rămas impecabilă. Dacă tu ai fi fost îmbrăcat în smoching, iar Demeter ar fi fost în pielea goală, tot tu te-ai fi simțit dezbrăcat.

Demeter era, de asemenea, excesiv de echitabil, acesta fiind și motivul pentru care nu reacționase la jignirea lipsită de imaginație a măcelarilor. Dacă Pataki, Katona sau, în fond, oricare alt membru al echipei ar fi fost ținta vizată,

mulți dinți s-ar fi împrăștiat deja răzleți pe podea. De ce trebuia întotdeauna ca tocmai meciurile amicale să se termine neamical? se întreba Gyuri, căutând din priviri, prin vestiar, vreun instrument bont și ușor de mânuit, cum ar fi o bucată de țeavă.

Cafteala universală la care se aștepta Gyuri nu s-a mai produs, până la urmă. Purtătorul de cuvânt al măcelarilor tocmai își croia drum printr-un circuit de remarci de genul „Crezi că-i mare brânză de capul tău, da?" și „Crezi că la tine căcătul nu pute, eh?!" În timp ce tipul debita toate astea, Demeter și-a aranjat cravata și apoi, cu o asemenea finalitate încât mișcarea a părut lentă, i-a administrat o scatoalcă răsunătoare purtătorului de cuvânt. Nu un pumn, ci o admonestare cu toată palma peste față, fără alte urmări. Măcelarii s-au scurs afară în tăcere – așa cum se spune că un maestru în arte marțiale poate să concentreze o putere fatală într-un singur deget, la fel și Demeter canalizase o cantitate zdrobitoare de dispreț în acea palmă, ceea ce denotase incontestabil statutul lor de divizia a patra în toate aspectele vieții. Ironia a fost că tot Demeter a insistat ca membrii echipei să își ia la revedere politicos de la gazdele lor.

Au trebuit să umble după Hepp, înainte să poată pleca, dar până la urmă au dat peste el, gâfâind cumva – alergase un kilometru și jumătate pe drum, urmărindu-l pe arbitru, care o ștersese pe bicicletă la punctul patruzeci și opt. Hepp era într-o formă excelentă pentru vârsta lui – de fapt, era într-o condiție fizică bună pentru o persoană cu douăzeci de ani mai tânără și ar fi putut rezista pe o distanță și mai lungă, dacă nu și-ar fi dat seama că observațiile lui critice nu erau acceptate constructiv.

Revenind la Szeged, unde urmau să doarmă, majoritatea jucătorilor Locomotivei a optat pentru o raită prin piața principală a orașului, pentru a vedea dacă exista vreun

restaurant dispus să-i servească. Își aminteau că fugiseră dintr-un restaurant din centrul orașului fără să achite nota de plată, adică făcând un *zrínyi*, cum se spunea în rândurile membrilor Locomotivei, în memoria marelui general ungur Miklós Zrínyi, care ieșise valvârtej din castel, ce-i drept, pentru a se bate cu o armată turcească de zece ori mai numeroasă decât oastea lui (fiind zdrobit complet). Își aminteau că făcuseră *zrínyi* ștergând-o dintr-un restaurant, dar, cum abia se mai țineau pe picioare de beți ce erau, uitaseră despre care restaurant fusese vorba (fuseseră atât de matoliți, încât doar jumătate de echipă mai era în stare să se țină la verticală, și reușiseră să fugă doar după ce încuiaseră personalul localului în bucătărie). Dar ce rost mai avea să fii plecat de-acasă dacă nu îți făceai de cap pe unde te duceai? Au ales restaurantul de pe partea stângă a pieței, unde, după ce au liniștit direcțiunea că nu erau de la polo pe apă, li s-a arătat o masă.

— Când aud de polo pe apă, le-a spus ospătarul-șef, pentru mine înseamnă... renovarea sălii, spital, poliție, dinți scoși... ani de recuperare lentă, dureroasă.

Hepp avea treabă la hotel, unde compunea scrisori despre cele o sută opt puncte, pe care voia să le trimită oricărei persoane care avea legătură cât de cât cu baschetul, dar și altora complet străini de problemă. „Părerea mea e că ar fi bine să scrii la Minister", îi spusese Pataki, știind că aceste eforturi epistolare vor scuti echipa de cele câteva ore de analiză post-meci, din cauza cărora, cu alte ocazii, le venise tuturor să se arunce pe geam, ca să scape de Hepp.

Gyuri se dusese la poșta centrală ca să vadă dacă nu putea să dea un telefon la Budapesta. În urmă cu trei zile, îl oprise pe stradă o tânără suedeză epatantă, care îl întrebase cum putea să ajungă la Muzeul de Artă. Întâmplarea miraculoasă ca o fată frumoasă, din străinătate, să vină drept la el, fără ca soarta să-l fi avertizat în prealabil, îl stupefiase,

așa că puțin lipsise s-o lase să plece fără să încerce s-o cunoască mai bine. Suedeza era în vizită la Budapesta pentru un festival de tineret, organizat de unul dintre nenumăratele comitete pentru pace, dar asta nici nu mai conta. Fata era biletul lui biped pentru plecarea din Ungaria, așa că merita efortul de a sta la coadă patru ore ca să-i dea un telefon. Stai calm, raționa Gyuri, mai stai calm câteva zile și, pe urmă, dacă tipa nu s-a îndrăgostit nebunește, rămâne oricum varianta de a-i cădea la picioare, implorând-o să accepte căsătoria, oferindu-i jumătate din salariul pe viață, oferindu-i orice, să-i omoare pe dușmanii ei, să cerșească fără rușine, în disperare.

Să-l ia dracu' de informator, a conchis Gyuri, intrând în oficiul poștal. Mi se rupe. Când s-a așezat la coada pentru convorbiri telefonice, a recunoscut imediat o figură familiară din fața lui, grație unor procese mnemotehnice. Era Sólyom-Nagy, marele manglitor din magazine, de la școala din Minta. Sólyom-Nagy era atât de versat la șterpelit tablete de ciocolată, încât toată clasa a opta, ca urmare a cantităților gargantuești de ciocolată furnizată de Sólyom-Nagy la preț redus, Gyuri nu fusese în stare să se mai uite la o tabletă de ciocolată fără să i se facă rău. Deși nu mai păstraseră legătura, Gyuri se înțelesese bine cu Sólyom-Nagy și-i rămăsese recunoscător când acesta furase special pentru el un briceag multifuncțional, deși îl pierduse ulterior când Keresztes, care spusese că voia doar să-l împrumute un minut, îl lăsase într-un țigan, la bâlci.

Sólyom-Nagy, a ieșit la iveală, studia literatura maghiară la Universitatea din Szeged.

— Ea e Jadwiga, apropo, a zis el, arătând-o pe fata slăbuță de lângă el, care lăsa să se vadă cât de mult o plictisea să stea la coadă.

Gyuri nu s-a sinchisit să rețină prenumele cu rezonanță poloneză, dar a fost dezamăgit că Jadwiga nu s-a arătat mai

încântată să-l cunoască. Nu are rost să strâmbi din nas când le ești prezentat femeilor. Oricum, potrivit unor clasificări de alcov făcute prompt de băieți, în craniul lui Gyuri această Jadwiga a primit doar calificativul „păstrează la dosar", mai ales că presant pentru el era s-o prindă pe suedeză la telefon.

I-au trebuit trei ore pline ca să i se facă legătura la Budapesta, fără s-o găsească însă pe fată la căminul de tineret. Nu avea să fie o treabă ușoară să ajungă măturător la Stockholm.

decembrie 1944

Soldatul german rămăsese în urma celorlalți, strângând cu mâna stângă o bună parte din intestinele care se revărsau dintr-o uniformă altminteri destul de elegantă. Lui Gyuri tipul nu i s-a părut prea disperat – era ca și cum dezordinea neteutonică a mațelor prefirate l-ar fi deranjat mai mult decât orice durere fizică.

Bineînțeles, orice mofturi sau pretenții de a fi tratați cu compasiune sau solicitudine ar fi fost o pierdere de timp – ca orice alt lucru, compasiunea și solicitudinea erau pe sponci. Nemții, pedeștri sau motorizați, prefăcându-se în continuare că războiul nu se încheiase, se îndreptau spre fluviu și treceau dincolo, spre castelul unde se zvonea că urmau să se adăpostească, luptând contra rușilor care se apropiau vertiginos. Gyuri asistase la sosirea în forță a nemților, cu luni în urmă, când ocupaseră guvernul Ungariei. Germanii dăduseră năvală cu motocicletele lor eroice și alte mijloace de transport dichisite, pășind țanțoși în frumoasele lor mantale de piele.

Nemții nu mai păreau așa de încrezători acum, neprindu-le deloc perspectiva de a fi terciuiți de ruși. Ar fi fost nostim de privit, dacă terciuirea n-ar fi urmat să aibă loc la Budapesta. Dinspre parcul orășenesc se auzeau bubuiturile îndepărtate ale artileriei și călcătura apăsată a Armatei Roșii.

Instrucția militară, chiar și pentru băieții de paisprezece ani ca Gyuri, fusese devansată, având în vedere că Înaltul Comandament Maghiar, după ce pierduse o armată, încerca să încropească o alta cu care să se joace. Instructorii lui Gyuri puseseră accentul exclusiv pe alergarea în jurul unei parcele, cu măști de gaz pe față, urmată de târârea înapoi și înainte peste niște baligi clasa întâi. „Rușii o să dea de bucluc dacă o să încerce să se apere cu căcat de vacă", remarcase unul dintre camarazii lui Gyuri.

Li s-a arătat, de asemenea, și mult trâmbițatul Panzerfaust, racheta antitanc cu lansare de la umăr, care reprezenta ultimul răcnet în materie de arme secrete create de oamenii de știință germani, precum și trusa aferentă, pe care toată lumea voia să pună mâna. Instructorul lor scosese Panzerfaustul din cutie și-l ridicase ca pe un fel de talisman. „Acesta este un Panzerfaust, băieți", le spusese el, punându-l la loc în cutie, astfel încât să poată fi luat de acolo pentru a fi etalat în altă parte, și lansându-se într-o lungă descriere a unor tehnici confidențiale multiple pentru obținerea unui luciu excepțional al bocancilor.

Unele dintre misiuni erau mai plăcute. Se produsese o explozie în activitatea de rechiziționare, probabil pornindu-se de la premisa că era bine să îți iei prada oricând puteai. Faimos pentru prostia lui, Hankóczy, care, fiindcă scăpase cu viață până la cincisprezece ani, răspundea de acțiune, îi condusese într-o expediție de jaf prin cartierul evreiesc.

Căutând, chipurile, articole care puteau contribui la efortul de război, Gyuri și Dózsa au comis un jaf excepțional de profitabil într-o farmacie, confiscând o mulțime de săpunuri. Prezența lui Dózsa fusese destul de ciudată, având în vedere că tatăl lui era evreu, primise o stea galbenă, iar într-o seară îl luaseră de-acasă cu forța. Gyuri îl zărise când îl săltaseră, cărând o valijoară. Dar după o zi tatăl lui Dózsa

reapăruse, și chiar dacă nu se putea spune că dansase step pe acoperiș, oricum îl lăsaseră în pace.

Ieșind din farmacie, Gyuri și Dózsa auziseră niște proteste pițigăiate din cealaltă parte a străzii. De la o fereastră deschisă, la etajul doi al unui imobil, o bătrână mărunțică, dar puternică dezlănțuise o tiradă feroce împotriva acestei însușiri abuzive de articole de toaletă: „Gunoaie ce sunteți, termite, lipitori. Nu vă e rușine, să furați așa în plină zi?!" După cum arăta femeia, se părea că starea de nervi era ceva permanent la ea, însă Gyuri rămăsese șocat de vehemența înfierărilor, absolut surprinzătoare: ținând seama de istoricul exportului de mărfuri practicat de familiile de evrei, golirea unei farmacii nici nu merita menționată. De asemenea, Gyuri nu vedea de ce trebuia să fie el învinuit pentru toate mașinațiunile naziste. Femeia asta era depășită de evenimente, sau farmacia era proprietatea ei?

Dar era foarte gălăgioasă și foarte perseverentă. Trecătorii se opreau să privească spectacolul. Cel mai agasant lucru, bănuia Gyuri, era că femeia avea dreptate. Hankóczy se materializase și evaluase situația: „Perfect, Fischer, împușc-o pe babetă." Gyuri primise în dotare un revolver clasic, ca un fel de împuternicire oficială, pe care îi plăcea să-l poarte. „Haide-odată", ordonase Hankóczy pe un ton superior și milităros. Gyuri a scos revolverul din toc. „Trage! Trage! Trage!", insistase bătrâna, sătulă de lumea asta, dar Gyuri, gândindu-se că de la distanța aceea nu va nimeri, probabil, hotărâse s-o cruțe.

„Mama dumitale, cucoană dragă, a fost o curvă", zbierase el belicos. Această enormă bădărănie elucubrantă îi plăcuse lui Hankóczy mai mult chiar decât dacă un glonț ar fi străpuns-o pe băbătie. Cuvintele o aruncaseră înapoi în apartament, sfâșiindu-i lumea din dantelă fină. Hankóczy l-a bătut aprobator pe spate pe Gyuri, pe care l-a copleșit însă un înfiorător sentiment de rușine. Educația pe care

ai primit-o te-a învățat să fii politicos cu doamnele bătrâne, și-a spus el, dar nu te poți gândi decât să le împuști.

Obosind să se tot uite la nemții în retragere, Gyuri a pornit spre casă. Era curios să afle cum era războiul văzut de-aproape. Primul episod avusese loc cu o zi în urmă, când el și Pataki priveau de pe balconașul familiei Pataki, un fel de lespede de beton ca o ieșitură în zidul clădirii. Mama lui Pataki i-a chemat înăuntru ca să guste câteva prăjiturele făcute la cuptor. După un minut s-a auzit o bufnitură slabă, așa că s-au dus înapoi pe balcon ca să vadă ce era, sau mai degrabă au vrut să iasă pe balcon, dar n-au putut fiindcă acesta dispăruse, înhățat de un obuz rusesc proiectat de la mare distanță, care nu avusese chef să explodeze.

Gyuri auzise o poveste similară de la Gergely. Familia lui Gergely era jos în adăpost, în timpul unui raid aerian, iar când raidul s-a terminat, au urcat toți înapoi, la apartamentul lor de la ultimul nivel, au deschis ușa și au descoperit că întregul apartament dispăruse. Tot ce rămăsese era ușa de la intrare, balamalele și imaginea unor resturi prăfuite zăcând dedesubt, la patru etaje distanță. „Măcar n-a mai trebuit să ne batem capul să facem curat", comentase Gergely.

Gyuri îl descususe și pe István despre război. István fusese trei ani pe diferite fronturi și, cum fac întotdeauna frații mai mari, venise acasă cu diverse suveniruri pentru Gyuri: gloanțe, baionete, căști și un revolver rusesc, care din păcate nu avea muniție. „Cum e pe front?" l-a întrebat Gyuri. István a ezitat, ceea ce nu-i stătea în fire, și apoi a spus: „Încerci să tragi primul... în rest, e ca orice altceva. Unora le place, alții nu pot să sufere să fie acolo." Elek, care primise decorații înalte la ultima ieșire, nu discuta niciodată despre război, dar de fapt nu discuta niciodată nimic cu Gyuri. Pentru el, relația cu copiii lui era ceva la fel de natural ca jongleria cu niște grepfruturi, să zicem. Gyuri

se interesase odată despre decorații, la care Elek oferise de bunăvoie informația: „Ca soldat, în război, ajungi în final ori cu multe decorații, ori mort, deși unii reușesc și una, și alta." Totuși, iminența prezenței rușilor îl îndupleca se pe Elek să mai scoată o revelație părintească de uz militar: „Ascultă, dacă se ajunge în faza în care vreunul e într-atât de cretin încât să-ți spună să lupți, dispari și ascunde-te până se termină."

În timp ce venea pe Damjanich utca, Gyuri a văzut o limuzină cu însemnele armatei parcată afară, la numărul zece. Întrebându-se dacă faptul acesta avea vreo relevanță pentru familia lui, Gyuri l-a zărit pe Kálmán, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui István, ajuns între timp un personaj influent la Înaltul Comandament, purtând o uniformă de bal mascat. Kálmán a rămas surprins când a dat cu ochii de Gyuri și, după ce s-a văzut clar că analiza în gând diferite căi de abordare, a ales scurtătura:

— S-a întors István. E grav rănit.

În interiorul apartamentului, Gyuri l-a zărit pe István zăcând pe masa din sufragerie ca o friptură de șaptezeci de kile. Elek era lângă el, cu un vechi amic din armată, Krúdy, un doctor care scotea niște instrumente dintr-o geantă neagră. Gyuri știa, deși știa că n-ar fi trebuit să știe, că Krúdy scosese o avere din fofoloance, plăsmuirea de îngerași (avorturile) și reconstituiri de himene, menite să producă fecioare născute a doua oară pentru familiile bune din Budapesta. Exact înainte ca Elek să-i închidă ușa în nas, István, care-l observase cumva pe Gyuri stând acolo, a strigat:

— Scuze, dar nu ți-am adus nimic de data asta.

Când Kálmán s-a întors cu un alt ofițer, Gyuri continua să dea târcoale sufrageriei pe-afară.

— N-am găsit nici un anestezic, a zis el, scoțându-și uniforma. Înseamnă c-o să dureze mult. Are mai mult metal în el decât o casă de marcaj.

În timpul pauzelor survenite pe parcursul operației, Gyuri a aflat de la Kálmán că acesta descoperise că în acea dimineață unitatea lui István fusese zdrobită de avioanele rusești lângă Gödöllő, imediat la ieșirea din Budapesta. Kálmán îi telefonase lui Elek și se duseseră împreună să-l caute pe István. Bine măcar că maică-sa era plecată după provizii la țară, și-a dat seama Gyuri, fiindcă altminteri Elek ar fi tras toate ponoasele pentru al Doilea Război Mondial.

Mult mai târziu, Krúdy a ieșit:

— Acum putem să începem să ne facem griji în privința rușilor.

*

În anumite privințe, István fusese foarte norocos. L-au urcat în ultimul tren care a mai plecat din Budapesta, cu câteva momente înainte ca rușii să fi încercuit complet orașul. N-a trebuit să petreacă șase săptămâni într-o pivniță, în timp ce rușii și nemții s-au certat pe Budapesta.

Viața într-o pivniță prezenta unele consolări. Noémi, de la etajul unu, care îi tot respinsese dragostea lui Gyuri de o bucată de vreme, a fost nevoită să stea în apropierea lui. Dar regimul de plictis, nespălare și, din când în când, carne de cal era greu de suportat. Era greu, de asemenea, să mai ai o părere bună despre o persoană cu care ai stat șase săptămâni într-o pivniță. Singura ființă care după episodul cu pivnița s-a bucurat cât de cât de apreciere a fost doamna Molnár, veninoasă pe timp de pace, dar care acum, când războiul eliminase baza nemulțumirilor ei față de societate – și anume rolul principal pe care toți ceilalți îl aveau în domenii cum ar fi tinerețea, plăcerea și, pe o treaptă superioară, produsele de patiserie – scăpăra de veselie și încurajări. Pataki dispunea de o provizie uriașă de cărți și părea mulțumit că avea ocazia să citească după pofta inimii.

Elek fumase stoic, cât timp avusese țigări. După aceea, fusese stoic și basta.

Nu mult timp după ce Noémi s-a văitat că nu se mai spălase deloc în istoria recentă, remarca lugubră a bătrânului Fitos, pesimistul-șef într-o pivniță unde competiția pe tema pesimismului era acerbă – „Veseliți-vă, fiindcă, dacă vi se pare că situația a devenit insuportabilă, să știți că o să fie și mai rău" –, s-a adeverit. Rușii au reușit să pătrundă în pivniță.

În funcție de gradul de beție, ori le-au dus pe femei într-o încăpere separată, ori le-au tras-o pe loc. Au fost corecți. Nu le-au violat doar pe femeile tinere și drăguțe, ci au comis siluirile în mod echitabil. În ziua aceea, Gyuri a fost bucuros că nu avea vagin.

Rușii au luat orice lucru de valoare, orice lucru portabil; Gyuri chiar l-a remarcat pe unul zgâindu-se cu lăcomie la boiler.

Elek a negociat cu ei în germană, în măsura în care circumstanțele și abilitățile lingvistice au făcut posibil acest lucru. Mai precis, Elek a mormăit în traducere cererea Ivanilor în materie de pradă. Legendara pasiune a Armatei Roșii pentru ceasurile de mână s-a dovedit bine întemeiată: toți, inclusiv Elek, au rămas fără ele.

Rușii au plecat de-acolo țopăind, felicitându-se neîndoielnic că avuseseră inspirația genială de a trece prin pivnița de la numărul zece. Gyuri nu s-a supărat și nici nu i-a păsat de bijuteriile maică-sii sau de ceasul lui Elek; la urma urmei, Elek putea să cumpere altele după război. Totuși, era bucuros că reușise să își ascundă propriul ceas – un model elvețian, mare și cu atât de multe cadrane, încât nici nu mai ținea minte pentru ce era fiecare –, legându-l în jurul gleznei drepte, sub stratul protector al unei șosete groase. „Mie nu mi-au luat ceasul", i-a raportat el lui Elek, arătându-i unde-l pitise. Elek s-a holbat la el, nevenindu-i să

creadă, i-a ars o palmă peste ceafă, a luat ceasul și s-a năpustit afară ca să li-l dea rușilor.

*

Pe străzi arăta de parcă plouase cu ruși morți. Cât au hoinărit de colo-colo, Gyuri și Pataki nu au remarcat nici un neamț mort; poate că groaza germanilor față de dezordine îi determinase să lase curat în urmă. Toate cadavrele erau înțepenite și rigide, iar multe dintre ele părăsiseră viața în cele mai ridicole poziții. Gyuri și-a amintit de fotografiile cu trupurile morților din Pompei, rămase încremenite de-a lungul vremurilor în lava eruptă din Vezuviu, pe care István le adusese din excursia făcută cu școala acolo. Gyuri își dorea enorm să meargă și el la Pompei, în principal datorită picturilor murale „mai artistice", cum îi spusese István că le caracterizase ghidul lor, dintre care una celebră înfățișa un tip cu o sulă de mărimea unei vâsle.

Un camion a oprit în dreptul lor și, până ca lui sau lui Pataki să le treacă prin cap s-o ia la fugă, un ostaș sovietic a sărit jos. Un țăran ucrainean gras. (Iar dacă nu era, oricum ar fi trebuit să se gândească să îmbrățișeze această ocupație, fiindcă avea mutră de așa ceva.) Agitând pistolul-mitralieră, *davai chitara*, în stilul cuceritor al Ivanilor, și-a exprimat succint dorința să-i încarce în vehicul pe câțiva dintre camarazii lui căzuți. Odată explicată această misiune, soldatul a pornit la niște prăduiri de tatonare. Săptămâni întregi după încetarea luptelor, oamenii s-au învățat ca diverși ruși să le intre în apartament și să mai subtilizeze vreun obiect care le făcea cu ochiul, adică orice de la un costum de haine al lui Elek până la apa de colonie a mamei, de obicei consumată la fața locului. Fusese chiar și un individ care zăbovise mult timp încercând să se dumirească totuși cum se putea bea din vasul de closet.

A apărut și Józsi, ca să-i ajute pe Gyuri și Pataki să-i încarce în camion pe soldații defuncți. Podeaua benei era înghețată, iar cadavrele alunecau în toate direcțiile, de parcă ai fi jucat curling cu ele. Unele poziții erau de-a dreptul caraghioase – bunăoară, un cadavru avea mâna pâlnie la ureche, de parcă s-ar fi căznit să audă ceva. „Ce-ai zis, Serghei?" a furnizat Pataki replica. „Ceasurile de mână sunt categoric în următorul bloc." Un alt cadavru au izbutit să-l ridice în capul oaselor și, rezemându-l cumva de un zid, au reușit să creeze cât de cât iluzia că ar fi în viață. Pataki a sacrificat o ultimă țigară, pentru ca figura mortului să pară și mai vie. „Sigur, am eu foc", a zis Pataki, ținând un chibrit în dreptul țigaretei vârâte între buzele livide. De la distanță, chiar arăta ca un soldat rus care fuma. Însă chiar când se căzneau să pună călare un cadavru peste un altul, au sesizat, după întețirea înjurăturilor, revenirea soldatului, care s-a cam înfuriat când a văzut că nu avea un camion plin de cadavre și că Gyuri, Pataki și Józsi, cu gesturi lente, sumbre, respectuoase, delicate și gingașe, plasau în bena vehiculului rămășițele pământești ale unui erou căzut. *Malenki robot, malenki robot* (o expresie despre care toată lumea știa acum că însemna „dați-i zor"), a repetat el fioros, *bîstro! bîstro!*, fluturând din armă pentru a indica ritmul rapid în care voia să-i vadă muncind; evident, trebuia să se ocupe de un jaf gras. Cadavrele rămase în apropiere au nimerit în camion mai rapid decât niște saci cu cartofi.

După ce au umplut camionul, se pregăteau să-și ia la revedere, când soldatul le-a indicat, tot prin procedeul elocvent al agitării armei, că trebuiau să urce și ei în benă. S-au gândit să obiecteze, dar le-a trecut repede. S-au suit în vehicul și au privit cum camionul ieșea din parcul orășenesc. A fost o călătorie neconfortabilă. „Hoiturile astea chiar sunt țepene", a remarcat Pataki.

Au fost duși într-un fel de clădire administrativă, unde au fost poftiți în beci și încuiați înăuntru. Se simțea ceva nasol în atmosferă și, fiindcă pe Pataki îl aștepta o supă de fasole la prânz, au decis să se cărăbănească. Au găsit o mică fereastră prin care, cu mare dificultate, au reușit să se strecoare afară (încă o porție sau două de carne de cal în săptămâna precedentă, și n-ar mai fi încăput). Au ieșit la lumină în spatele clădirii, unde nu se vedea nici un rus. După ce au ținut-o tot într-o fugă până acasă, vreo două zile nici c-au mai pus piciorul pe stradă. Domnul Pártos de la etajul unu, care se încumetase să iasă în oraș după ce i se vânduse un pont apropo de niște lapte, dispăruse în acea zi. După o săptămână, a izbutit să trimită un mesaj din vagonul de vite în care se afla la Záhony, lângă granița ungaro-sovietică, prin amabilitatea unui muncitor feroviar. Fusese invitat să facă o *malenki robot* de către un soldat rus și, în mod evident, se produsese o eroare, pe care era încrezător că putea s-o elucideze.

*

Mulți dintre colegii de clasă ai lui Gyuri fuseseră uciși, așa că momentul strigării catalogului la reînceperea școlii a fost destul de sinistru. Din păcate, nici unul dintre profesori n-o mierlise. Gyuri sperase ca măcar Vágvölgyi să fi încasat o lovitură directă de la vreun tun rusesc sau vreun bombardier american. Aiurea, uite-l acolo, chel ca o bilă de biliard, posac, blocându-i calea lui Gyuri pe coridor, așteptând evident lucrarea despre Kossuth, care ar fi trebuit predată deja de o săptămână, când rușii sosiseră ca să-i dea un nou răgaz. Oricine altcineva i-ar fi spus „Presupun că ai profitat de timpul suplimentar pentru a citi în plus din bibliografie" ar fi făcut o glumă. Nu și Vágvölgyi. În timp ce Gyuri bălmăjea o explicație despre cum faptul că mai citise încă o carte despre exilul lui Kossuth în America îl

împiedicase să-și încheie definitiv compunerea, Vágvölgyi a clătinat din cap cu un aer jignit. „Fischer, Fischer, e absolut deplorabil. Nu e posibil ca un mic război să te oprească de la un studiu temeinic. Cunoști istoria noastră. Ca ungur, trebuie să fii pregătit pentru orice cataclism."

octombrie 1946

Pataki se căca zdravăn când au venit să-l aresteze.

Era cocoțat confortabil, studiind o primă ediție a poemelor lui Tompa, un volum superb, cu litere aurii în relief, tipărit în 1849, care scăpase din apartamentul bombardat al unui evreu. Tompa era genul de poet care îi plăcea lui Pataki, anost și de categoria a doua, exact acesta fiind și motivul pentru care îi investiga acum schemele de versificație. Mediocritatea lui Tompa era destul de liniștitoare. Tompa fusese *acolo*, amicul lui Petőfi, în mijlocul revoluției din 1848, evenimentul memorabil al secolului, săltând în sus și în jos în creuzetul unde se făurea o epocă, servit pe tavă cu toate momentele mărețe ale unei existențe, dar o zbârcise. Tot ceea ce reușise Tompa să facă fusese să încropească poezioare pentru felicitări, un lanț de *tam-tiri-tam*-uri.

Tompa era predecesorul literar pe care ți-l puteai dori, solid, de nădejde, neinspirat, omul care pusese niște baze utile și ținuse la cald câteva strofe promițătoare, transmițând bastonul urmașilor lui, astfel încât aceștia să poată țâșni spre glorie. Un figurant. Un manipulant. Nu ca ticălosul ăla de Petőfi, care își însușise cea mai mare parte a limbii și confiscase majoritatea lucrurilor despre care merita să scrii poeme, creând literatura maghiară în pauzele de prânz dintre activitățile lui revoluționare; omul care (conform

anumitor autorități), declarase deschisă revoluția de la 1848, monogramase cele mai bune forme poetice, azvârlise din școli și universități programe întregi considerate colaterale și luptase cu armata revoluționară ungară, care îi snopise în bătaie pe Habsburgi, armata despre care s-ar fi zis că zdrobise pe veci ghinionul, când *ups*, a fost spulberată.

Apoi Petőfi a avut tupeul să moară, cu un aer tăios în cămașa lui albă, singur, pe jos împotriva cavaleriei cazace, la douăzeci și șase de ani. Omul ale cărui versuri erau ștanțate din fabrică pe fiecare ungur.

Exact de așa ceva nu aveai nevoie – un geniu spurcat care să strice piața, halind toată gloria literară de pe masă. Pataki avea două vise recurente. Unul era ca un coșmar: îl tortura frica înfiorătoare că nu putea să-și mai aducă aminte ce nume, adrese sau numere de telefon aveau două sau trei femei amețitor de atrăgătoare pe care le cunoscuse: detaliile acestea îi scăpau de fiecare dată, degetele memoriei lui nu erau capabile să ajungă la raftul unde erau păstrate, așa că nu mai avea nici o posibilitate să dea de urma acelor frumuseți. Erau acolo, așteptându-l, dar nu izbutea să-și convingă memoria să le dezvăluie. Se trezea din somn lac de sudoare.

În celălalt vis, îi apărea o bibliotecă. Era genul de vis despre care știai de la bun început că era un vis. Cartea cea mai cunoscută era un volum gros de poezii. Prin însăși forma ei, cartea aceasta sugera marea literatură, era burdușită cu chestii de valoare mondială, un lucru demn să figureze în colecția oricui, chiar și a celor care nu citeau. Așadar, în vis se făcea că Pataki citea cartea, spunându-și: aceste poezii sunt strălucite, ar putea răzbi în orice antologie de versuri, îl lasă pe Petőfi la linia de start și nu *există*. Tot ce trebuie să fac, își zicea Pataki, este s-o memorez, s-o scriu pe hârtie când mă trezesc și o să capăt nemurirea instantaneu.

Degeaba. Deși trecea prin vis de nenumărate ori, nu putea înhăța nici o bucată. O dată, în mod excepțional,

s-a întors cu un vers – „Dulăul este în cușca dulăului" –, care, în ciuda unei lungi analize, nu avea o valoare de sine stătătoare, iar Pataki era incapabil să compună continuări. Exista și o variantă a acestui vis în care Pataki dădea peste un morman de monede de aur, dar cu toate că se căznea crâncen să le ia cu el, se trezea din somn întotdeauna cu un pumn plin de nimic.

Pataki a încercat totuși să scrie, fără să se grăbească, dar deși de obicei se entuziasma în timpul scrisului, când cerneala se zvânta, la fel se întâmpla și cu satisfacția lui. Ideile, viziunile care îl stimulau erau pasionante, dar se întâmpla exact ca atunci când scoteai o pietricică dintr-un râu, unde vedeai că strălucea, și te uitai la ea cum devine mată și ternă. Pataki încerca să-i împroaște cu cerneală pe oamenii invizibili pe care doar el îi vedea, astfel încât și alții să le detecteze contururile, dar întotdeauna rata și se trezea că doar făcuse mizerie.

Nu izbutise să creeze vreo operă literară pe care să vrea s-o arate altor oameni. Era extrem de frustrant să vezi că un lucru seamănă cu o fată frumoasă, iar apoi să te trezești în final cu ceva care seamănă cu o figurină din bețe de chibrituri mâzgălită pe un perete.

Găsindu-și alinarea, așadar, în poezia mecanică a lui Tompa, Pataki a fost surprins când a auzit un ciocănit bubuitor în ușa de la toaletă (care nu fusese proiectată, de fapt, pentru a rezista la impactul unui pumn greu) și un glas masculin necunoscut strigându-l pe nume. A fost surprins, dar nu chiar atât de surprins ca atunci când avea să descopere că afară îl așteptau unii de la AVO.

În mod atipic pentru o poliție secretă, ceea ce făcea AVO nu era deloc secret – esențial în cazul reprezentanților poliției secrete este ca oamenii să știe de tine, prin publicitatea zvonului transmis. Noroc că mama lui Pataki a fost și mai uimită decât el; amuțise de stupoare, așa că nu

s-a produs nici un fel de scenă când au părăsit apartamentul. Norocul și mai mare a fost însă că tatăl lui Pataki era încă la serviciu. Dacă tot se gândea să scape prin parlamentări din această problemă, Pataki prefera să nu se mai amestece și alții. Problema era, care era problema? Cei doi de la AVO și-au făcut ambiția să nu-i spună de ce voiau să-l interogheze; exploatau la maximum privilegiul informațiilor pe care le dețineau, asta îi era clar lui Pataki. Până nu descoperea cauza neplăcerii, avea să-i fie greu să se decidă cu ce brașoavă să iasă la înaintare; și-a pregătit vreo două sau trei dezmințiri general valabile, ca să poată avea la îndemână o poveste plauzibilă.

Pe scări, au trecut pe lângă doamna Vayda, care deplângea împreună cu doamna Csörgő demolarea bisericii care stătuse peste o sută de ani la capătul lui Damjanich utca. „Chestia asta nu mai poate dura mult", spunea ea.

Mașina de la AVO era lungă și neagră, iar Pataki a încercat să savureze scurta plimbare. Era cumva flatant să fii arestat, mai ales că anturajul demonstra cât erai de important, dar în cazul lui detențiile începuseră să se banalizeze; chiar era cazul să le reducă. Fusese mai întâi incidentul cu strângerea cadavrelor – fereastra îi scosese atunci din încurcătură. Pe urmă, el și Józsi se duseseră cu Gyuri la căsuța maică-sii, în Erdőváros. În prima lor zi la țară, nimeriseră dintr-o pădure drept într-un bivuac al rușilor. Pataki a simulat imediat că avea dureri intense, ceva în genul unei apendicite acute, și i-a pus pe ceilalți să se milogească după un doctor și medicamente. Rugămintea a avut efectul scontat: soldații le-au zis să se ducă dracului și i-au gonit de-acolo.

Retrăiseră această evadare a doua zi, făcând haz de naivitatea rușilor, în timp ce trăgeau cu un revolver în câteva sticle pe care le căraseră într-un loc pitoresc din regiune, ca să se antreneze în trasul la țintă. Asta se întâmpla când se dăduseră anunțuri peste tot, în ziare, pe ziduri, în

vagoanele de tren, spunându-se că oricine va fi prins cu o armă de foc va fi considerat un bandit, un fascist, un om care trebuia împușcat pe loc. Probabil că din cauza împușcăturilor și a hlizelilor lor n-au auzit patrula de ruși decât abia când aceștia au ajuns exact în spatele lor.

Unul dintre cei patru soldați, o piticanie de mocârțan, care arăta ca de doisprezece ani, era foarte voios. Pesemne că manualul Armatei Roșii pentru trupele staționate în Ungaria conținea propoziția „O să vă împușcăm" (asta ca să se elimine orice confuzie), din moment ce pigmeul se ambiționa să o tot repete cu un accent îngrozitor, adăugând diverse efecte onomatopeice, de genul *bbubbbbuabaa*. Și a ținut-o întruna așa, intercalând râsete de încântare, tot drumul până la cartierul lor general din satul Jew*. Oamenii care locuiau în Jew nu arătau deloc a evrei și nici nu erau, fiindcă altminteri ar fi fost morți de mult. Și nu pentru prima oară Pataki a reflectat la imbecilitatea numelor satelor ungurești și la cât de stupid ar fi să te trezești împușcat în Jew.

Au fost lăsați într-o cămăruță cu o fereastră atât de minusculă, încât nici unul dintre ei n-ar fi reușit decât cel mult să scoată brațul pe-acolo, și lângă care gardianul lor pricăjit făcea de strajă afară, exersând pentru plutonul de execuție. Va fi al naibii de greu să-i îmbrobodească pe-ăștia să le dea drumul, reflectase Pataki, mai ales că nici unul dintre ei nu știa să spună pe rusește mai mult decât „du-te-n mă-ta". Józsi începea să cam pută, iar lui Gyuri îi ieșiseră ochii din cap de groază. „Nu-ți face griji", a spus Pataki, în străduania de a-i ridica moralul, „n-o să ne împuște." „Nu de-asta mi-era mie", a replicat Gyuri. „Doar că ne-a văzut toată lumea când ne-au adus aici. Mă omoară maică-mea când află." Pataki și-a amintit atunci că ultimul cuvânt pe care Gyuri

* Evreu, în engl. (*n.tr.*).

i l-a spus maică-sii înainte de a ieși pe ușă fusese „nu", ca răspuns la întrebarea furioasă: „Sper că nu mai ai revolverul ăla, nu?!"

Pataki explora două direcții de gândire. Prima: găsiseră revolverul și se pregăteau să se ducă să-l predea, tocmai fiindcă își dădeau seama cât de ilegal și de periculos era un asemenea obiect, care putea foarte ușor să încapă pe mâini răuvoitoare. Sau, a doua: participaseră la urmărirea unui soldat nazist, despre care localnicii povesteau că scormonea după hrană prin pădure, nutrind idealuri antisovietice, cu lozinca senzațională „Am vrut să-l prindem și să-l predăm *noi*, mulțumind astfel Armatei Roșii care a avut mărinimia de a ne elibera patria de mizerabilii scârnavi ca acesta"; era o scorneală mai bună, dar din păcate mai puțin credibilă.

Apoi a intrat comandantul. Pataki a ghicit după mutra dezumflată a piticaniei că, până la urmă, probabil că nu vor mai fi împănați cu plumb. N-au mai apucat să toarne nici una dintre baliverne, dar o mustruluială severă și aspră ca un glaspapir i-a jupuit de vii (prin intermediul unui interpret) și, spre dezamăgirea lui Gyuri, li s-a dat drumul și au trebuit să se ducă acasă. Captivitatea aceea durase doar un pic peste o oră; oare AVO cât îl va reține?

În ritm maiestuos, șoferul a condus limuzina AVO pe carosabilul de pe Andrássy útca și a virat dreapta la numărul 60, sediul lor principal. Pataki a retezat din scurt firul rememorărilor, constatând că intrarea la numărul 60 i se părea cunoscută, și și-a amintit că o văzuse la cinematograf, într-un jurnal de actualități unde arătau cum, arestați, diverși conducători ai Partidului Crucilor cu Săgeți și alți acoliți naziști erau aduși acolo, cu cătușe la mâini, știind prea bine cum aveau să li se încheie procesele: în streang cu toții. Automobilul a intrat pe poarta laterală, adică pe intrarea pentru furnizori, cum ar veni, iar lui Pataki i s-au terminat

brusc stocurile de nonșalanță; frica i s-a instalat confortabil în minte.

A fost însoțit sus, pe o scară lungă și ornată, cu treptele acoperite de un covor imposibil de gros. Opulența interiorului era de-a dreptul frapantă, mai ales că Pataki nu ținea minte să mai fi văzut de ani de zile vreun perete proaspăt zugrăvit sau măcar neciuruit de gloanțe ori nedistrus în vreun fel de război.

A fost poftit într-o încăpere spațioasă, cu un tavan atât de înalt, încât de jos aproape că nici nu se vedea, și de care atârna un candelabru de mărimea unui iaht de cristal. „Treci la colț", i-a spus unul dintre însoțitori. Pataki a observat atunci că mai era cineva, pus la alt colț, cu nasul lipit în unghiul drept dintre pereți. Deși nu-l vedea decât din spate, după părul roșcovan și țepos ca un ciulin, l-a recunoscut pe Fuchs. Această descoperire și ordinul punitiv-profesoral de a sta la colț i-au provocat o criză de râs vecină cu isteria. Aceasta, la rândul ei, a făcut ca Pataki să se aleagă cu un pumn drept în ureche, care încă îl durea când afară se înserase, dar Pataki era foarte fericit să poată sta acolo ca un tembel, fiindcă acum știa măcar despre ce era vorba și își putea regiza din timp ipostaza căinței, a indignării și a confuziei regretabile; mai mult, de data asta chiar nu făcuse nimic.

Totul se trăgea de la excursia cu barca pe Dunăre, împreună cu Gyuri. S-au oprit să înbuce ceva pe Insula Csepel și, în timp ce se relaxau pe malul plin de verdeață al fluviului, Gyuri a zărit un mic container de genul celor în care se țin de obicei grenadele. Spre bucuria lor, era plin de grenade. Au pescuit, nu glumă – grenadele producând rezultate imbatabile –, fără să mai piardă vremea cu viermi, capete de undiță, cârlige, bucățele de plumb și lungi așteptări. Dar, după ce te-ai ales cu o recoltă babană de pești bombardați, distracția se cam duce.

Erau grenade bune, grenade germane, așa că Pataki, după ce a căpătat și partea lui Gyuri, câștigând un pariu pe numărătoarea de bărci, a decis să le vândă la școală sau să le dea la schimb, așa cum făcuse un negoț bubuitor la încheierea războiului – trafic de arme pentru niscaiva bănuți de buzunar.

La una dintre orele de fizică predate de Hidassy, Pataki a început să pună în practică vânzarea cu amănuntul. Indiferent de câte ori ar fi predat aceeași lecție, Hidassy își susținea prelegerea mereu cu pasiune și entuziasm, astfel încât, imediat după ce s-a lansat în ciudățeniile acelea despre densitate și atom, n-a mai observat nici măcar ce făceau cei din băncile de pe primul rând, darămite să mai știe ce se întâmpla în ultimul rând de bănci, cu Pataki și cu grenadele, care din partea lui puteau la fel de bine să fie în cealaltă emisferă a planetei. Într-o săptămână, reușiseră chiar să joace un meci de fotbal la scară redusă, folosind un ghemotoc de hârtie în loc de minge, fără ca Hidassy să intervină în vreun fel.

Din fericire, Hidassy era altfel decât alți profesori, cărora le plăcea să supervizeze orice aspect din existența unui elev, bunăoară unul ca Horváth, despre care se zvonea că fusese retrogradat în armată din cauza numărului stânjenitor de recruți care muriseră în subordinea lui. Horváth îi bătea mereu pe elevi sau îi amenința cu exmatricularea, pe motiv că nu aveau suficientă coloană vertebrală. Dacă moțăiai prăvălit pe bancul de lucru nu-l deranjai totuși pe Hidassy, care își vedea pur și simplu de lecție, fluturând secțiuni de tuburi de cauciuc sau înfigând diverse chestii într-un bunsen. Când s-a întâmplat ca Pataki să dea foc unei mese de laborator, doar pentru a verifica dacă aceasta arde, singura reacție a lui Hidassy a fost să deschidă fereastra ca să iasă fumul.

Umbla zvonul că, într-o zi, după ce școala se terminase de o oră, iar elevii se duseseră acasă, Hidassy ar fi fost văzut

predând în continuare o lecție despre electromagnetism: iubea enorm fizica. Iar elevilor le plăcea de el, nu numai fiindcă îi lăsa în pace, dar și fiindcă, atunci când venea vremea să-i scoată la tablă și toți rămâneau cu gurile căscate ca peștii pe uscat, le dădea note bune pentru „înțelegerea principiului". De fapt, când îi scotea în fața clasei, punea întrebarea și apoi, înainte ca elevul să apuce să dea vreun răspuns (asta presupunând că ar fi avut habar ce să spună), oricât de anemic sau de triumfător, el răspundea întotdeauna radios, pretinzând cel mult un mic gest aprobator din partea celui examinat.

— Teller* îmi spunea că, dacă am diviza atomul, am arunca în aer întreaga lume: bine măcar că și-a cerut scuze în scris, bătea câmpii Hidassy, în timp ce Pataki își vindea grenadele.

Keresztes, la fel și Fuchs au venit la el să cerceteze marfa, ceea ce Pataki ar fi preferat să nu se întâmple. Nu era de dorit să-l ai client pe Keresztes, întrucât era un tip imprevizibil și, de aceea, periculos. În timpul asediului, câțiva mitraliori sovietici se treziseră cu Keresztes lângă ei, rugându-se să-l lase și pe el să tragă. Odată, când Pataki și Gyuri erau la un bâlci, Keresztes a venit pe capul lor. Un țigan, fără nesăbuință sau răutate, ci doar în virtutea mișcării browniene naturale dintr-un loc public, se frecase de Keresztes. Rugându-l frumos pe Gyuri să-i împrumute un pic faimosul briceag, Keresztes trecuse în revistă diversele accesorii și, alegând lama cea mai lungă, o înfipsese adânc în țigan. „Mulțumesc", spusese apoi politicos.

Aceasta a fost singura ocazie totuși când Pataki a văzut o demonstrație de bune maniere la Keresztes. Nici pe Fuchs nu era grozav să-l ai client, știut fiind că avea un impecabil

---

* Edward Teller (1908–2003), fizician ungur, naturalizat american, părintele bombei cu hidrogen (*n.tr.*).

renume de lefter permanent. În orice colectivitate de treizeci de tineri, există întotdeauna unul pe post de saltea. Cineva striga „hai la un Fuchs" și imediat opt flăcăi se așezau pe Fuchs; era posibil să fi fost interesați chiar mai mulți, numai că Fuchs nu era masiv și, chiar cu zece în total, doi tot ar fi stat doar pe vreun deget, vreo mână sau pe nas – în fine, ceva periferic de genul ăsta. Era o distracție destul de simplă, dar inepuizabilă. Fuchs era potrivit, de asemenea, pentru a fi închis în dulapuri, și, cum toată lumea știa că maică-sa era în stare să sune la poliție dacă băiatul întârzia acasă chiar și numai două minute, odată se stricaseră de râs cu toții când îl prinseseră cu cătușe de bara din tramvaiul patruzeci și șapte, unde stătuse, în ciuda rugăminților fierbinți, până când vatmanul dusese tramvaiul înapoi la depou.

Și mai amuzant decât să-l frichinească pe Fuchs era să-i frichinească servieta. Fuchs primise o servietă de piele, scumpă și foarte sobră, fiindcă familia lui nutrea ferma convingere că, având un asemenea accesoriu, rezultatele lui școlare vor crește spectaculos. Cum servieta era impunătoare, foarte scumpă și, mai presus de orice, îi aparținea lui Fuchs, a fost luată imediat în colimator. Fuchs manifesta o comuniune spirituală ciudată cu această servietă, ceea ce depășea simplul reflex de-a o proteja. Întrucât devenea ținta șuturilor la prima vedere, Fuchs era nevoit să umble tot timpul ținând strâns servieta la piept, dar, fiindcă nu avea cum să mențină o securitate atât de severă toată ziua, servieta dispărea adeseori. Invariabil, în clipa în care încăpea pe mâini ostile, indiferent cât de absorbit ar fi fost de alte lucruri, Fuchs era avertizat telepatic, așa că trebuia să fie transformat pe loc în saltea, cu câțiva băieți așezându-se grămadă pe el, cât timp alții se ocupau de servieta lui – ba o umpleau cu lichide, ba o foloseau pe post de trambulină ori o băteau în cuie pe un perete; a rămas de pomină cum

odată, în perioada orgiilor cu ciocolată de la începutul anului 1944, au uns-o cu ciocolată topită deasupra unui bunsen, în acompaniamentul prelegerii lui Hidassy despre spectru.

Ședeau pe pervazul ferestrei în fundul clasei, unde Keresztes învârtea grenadele între labe, spre marele necaz al lui Pataki. Laboratorul era la etajul doi, adică la o distanță de șase metri de sol. O modă era să lași mască toată școala sărind de pe acoperișul sălii de muzică, ceea ce însemna un salt pe iarbă de la o înălțime de trei metri și jumătate. Gombóc, care avea un frate fost parașutist, dăduse tonul, declanșând ulterior o adevărată epidemie de glezne scrântite și fracturi de picioare. Keresztes se juca gânditor cu o grenadă, aruncând-o în aer și prinzând-o la loc în mână: „Uite, mă, fii atent. Pariez cu tine pe grenada asta că o să reușești să sari de-aici, de la fereastră, și să pleci de jos pe picioarele tale." Keresztes nu explica niciodată care era miza lui când punea un rămășag, dar în orice caz Pataki nici nu se gândea să marșeze, având în vedere că, indiferent dacă Keresztes își rupea gâtul sau nu, o asemenea escapadă nu ar fi făcut decât ca Pataki să fie pedepsit să rămână și mai mult timp la școală după ore, ceea ce și-așa impieta grav asupra plimbărilor lui cu barca pe Dunăre.

Pataki spusese deja „nu" de trei ori, când Keresztes, căruia trebuia să-i spui un lucru cel puțin de șase ori, l-a luat pe Fuchs și l-a aruncat pe fereastră. Fuchs a părut surprins să constate că lecția de fizică îi fugea de sub ochi, dar s-a ridicat iute și s-a scuturat de praf.

— Vezi? a zis Keresztes. Grenada mea.

Și, acestea fiind zise, a tras acul. Rând pe rând, băieții s-au băgat sub bănci, pe măsură ce vestea grenadei fără ac se răspândea prin clasă.

După vreo trei sau patru minute pe puțin, când Pataki s-a târât afară de sub banca învecinată, l-a văzut pe Keresztes ținând grenada sus în lumină.

— Zi-mi și mie, de unde știai că n-o să explodeze?

— Nu știam, a replicat Keresztes.

Exact atunci Fuchs a intrat înapoi în clasă. Hidassy, care nu ratase nici un cuvânt din eulogia lui închinată electronului în timpul episodului cu grenada, s-a zborșit la Fuchs.

— Cum îndrăznești să ieși din clasă fără permisiunea mea? Ești consemnat după ore la școală.

Lecția aceea a fost ultima oară când l-au mai văzut pe Keresztes. Au circulat două zvonuri. Unul era că directorul îl plătea pe Keresztes să nu mai vină la școală; potrivit celuilalt zvon, dispariția lui Keresztes se datora faptului că acesta făcuse pariu cu cineva la gara din Kőbánya că, prin lovituri cu capul, va forța trenul de 4.15 de la Keleti, care nu avea stație la Kőbánya, să oprească și acolo. Pataki prefera oricum a doua variantă și considera detaliul verosimil.

Fuchs rămăsese foarte decepționat de pedeapsa primită: nu mai fusese pedepsit niciodată să rămână după ore la școală, iar Hidassy – toată lumea știa – nu pedepsise niciodată pe nimeni.

Când au plecat de la școală, după efectuarea pedepsei, cu Fuchs covârșit de amărăciune și ținând strâns servieta la piept, Pataki, știind că nu era nimeni prin jur care să-i vadă, s-a lăsat cuprins de compasiune și a încercat să-l înveselească. „Degeaba, lasă", scâncea Fuchs. „Tot n-o să mă pot da mare ca tine, vânzând grenade. Pe tine nu se așază nimeni cu fundul." Pataki se căznea să bagatelizeze gloria traficului cu arme, dar, în timp ce așteptau să vină tramvaiul, simțul umorului s-a impus în fața compasiunii, când Fuchs a sugerat:

— Știi ce, nu mă lași și pe mine să te ajut să vinzi grenade?

Jucând teatru, Pataki a căzut pe gânduri câteva momente, după care a fost de acord.

— OK, a zis el.

Pataki a descris în linii mari arsenalul german ascuns sub pământ pe care îl descoperise, unde gemea de echipamente SS de vârf, muniții, arme, grenade și altele, cu care se vor putea căpătui amândoi.

— Tu trebuie să aduci niște funie... multă funie, cincisprezece metri. O cască de miner sau, dacă nu găsești, o lanternă foarte puternică. Și mult măcriș.

— Măcriș?

— Da. Știi tu, chestia aia verde. Măcrișul e ideal pentru împachetarea explozibilelor; le relaxează, l-a lămurit Pataki, cu o mutră cât se poate de serioasă.

În restul drumului până acasă, după ce își luase la revedere de la Fuchs, Pataki a tot pufnit în râs, imaginându-și cum se va căzni Fuchs să procure toate articolele de pe lista de cumpărături. Și, în joia stabilită, când Fuchs și-a făcut apariția la școală, ascuns sub niște colaci enormi de funie, cu o cască de miner pusă șmecherește pe cap și cărând două coșuri uriașe, pline cu măcriș verde și proaspăt, lui Pataki i-a fost frică de-a binelea că o să se îmbolnăvească sau o să i se facă rău. Informase totodată restul clasei despre preconizata căutare de arme, așa că veselia era generală, dar poanta cu casca de miner, care pusese la grea încercare, probabil, toată ingeniozitatea lui Fuchs, l-a terminat efectiv pe Pataki. N-a mai putut să se stăpânească și s-a ales cu o pedeapsă triplă de ore suplimentare la școală, pentru acele spasme inexplicabile de voioșie. Până în după-amiaza următoare, reușise să își recapete sobrietatea, în timp ce citea încântat din Tompa.

*

Atmosfera școlărească de pe Andrássy út, numărul 60, s-a accentuat și mai mult când Pataki a primit dispoziție, după ce stătuse la colț timp de două ore, să-și scrie autobiografia pe două foi de hârtie. Pataki era calm acum, chiar

dacă nu era întru totul încrezător că va reuși să-i convingă să-i dea drumul acasă încă din acea seară. Grenadele vândute dispăruseră de multă vreme, așa că putea să le nege existența. Tactica aici era refuzul acoperitor de a recunoaște că ar fi avut vreo legătură cu ele, iar cât despre ascunzătoarea subterană cu armament nemțesc, având în vedere că aceasta nici nu exista, putea să dezvăluie că fusese o festă școlărească, să se scuze și să plece acasă. Era mare păcat că nu avusese ocazia să ia legătura cu Fuchs pentru a-și armoniza declarațiile, dar și-a însoțit diferite stări emoționale – frică, incredulitate, pocăință – cu câteva minciuni de rezervă. În gând, și-a reglat tonul dezmințirii și a stabilit nivelul de inocență oripilată pe care voia să-l arunce în joc în momentele critice.

Au fost interogați separat. Lui Pataki i s-a dat voie să se așeze, ceea ce a și făcut, cât mai respectuos, mai binevoitor și mai omenos cu putință. Anchetatorul, care purta noua uniformă albastră a poliției secrete AVO, și-a început interogatoriul cu formula: „Bineînțeles, știm totul despre tine, Pataki." Pataki a ignorat tonul disprețuitor și a continuat să surâdă persistent, bizuindu-se pe teoria că dacă zâmbea, riscul de a fi bătut se diminua. Anchetatorul s-a uitat la povestea vieții lui cu o scârbă evidentă. A pus jos hârtia, cu un gest în care Pataki, disimulator versat, a sesizat iute un hiat artificial; a simțit că anchetatorul lui avea chef să se ducă acasă. Era ora nouă, în fond. „Fuchs a mărturisit totul despre arme. Ne-a spus că voiai să fii asistentul lui în organizarea unei lupte armate…". „Nu", a zis Pataki, cât mai necontradictoriu cu putință, „nu există nici un fel de arme, a fost doar…" „Și asta ce-i, atunci?" a întrebat anchetatorul, trântind pe masă o mitralieră germană. A făcut o pauză teatrală și a spus: „Vreo scobitoare uriașă și extrem de nepractică? Vreo bucată dintr-o mașină de tuns iarba, poate?"

Pentru prima oară în viață, Pataki s-a trezit că nu era în stare să ticluiască o minciună adecvată. Oare chiar aveau de gând să-l potcovească? Indiferent ce se întâmpla, cert era că el nu va reuși să-i îmbrobodească până la capăt. „Dar, cum spuneam", a continuat anchetatorul, „Fuchs și-a dat drumul la gură. Ne-a explicat că tu nu știai nimic, că te băgase în chestia asta doar ca să-l ajuți la distribuirea mărfii. Norocul tău a fost că am apucat să înăbușim afacerea asta în fașă." Poftim, și-a zis Pataki, presimțind ce avea să urmeze, tipul vrea să plece acasă. „Știm totul despre tine. Asta e meseria noastră. Dar ești tânăr. Îți trecem cu vederea greșeala, deși e vorba despre o infracțiune gravă. Îți mai dăm o șansă." Cum vrei, a zis în gând Pataki. „Ești la cercetași, nu-i așa?" N-a fost o întrebare.

Nu l-au dus cu mașina înapoi acasă. Andrássy út, deși lugubru și cufundat în beznă, i s-a părut lui Pataki grozav de frumos. A inhalat cu nesaț aerul nopții. Simțea că-i venea inspirația pentru un poem despre libertate, având în vedere cât era de îndreptățit acum s-o aprecieze. Subterfugiul cu arma fusese cam grosolan, socotea el, dar se speriase de-adevăratelea la gândul că puteau să-l priponească. Treaba lor, în fond, dacă li se părea necesar să-i fluture o armă pe la nas ca să-i obțină cooperarea.

Ladányi răspundea pe atunci de detașamentul de cercetași. Participau și ceilalți iezuiți, dar responsabilitatea principală îi revenea lui Ladányi, cum și era de așteptat, din moment ce se pricepuse să dea din coate ca să fie avansat. În plus, avea și mutră de iezuit: înalt, cu o privire austeră, care îți cotropea gândurile. Pataki uita mereu că, deși îmbrăcat în negru, Ladányi era încă în perioada de probă; exista o ucenicie ridicol de lungă pentru Societatea lui Isus, ceremonii complicate de pupat altarul și așa mai departe.

— Știu că s-ar putea să-ți vină greu să crezi... a început Pataki.

— Dă-mi voie să ghicesc: AVO te-a pus să spionezi detașamentul, l-a întrerupt Ladányi.

— Ăăă... da, ca să fiu sincer. Dar de unde știi?

— Cineva tot trebuia s-o facă. Pasiunea cu care te bagi mereu în încurcături face din tine candidatul ideal pentru așa ceva. Pot să-ți sugerez să copiezi gazeta detașamentului? Economisești mult timp. Ai grijă doar să acorzi mai mult spațiu ideilor deosebit de importante sau focurilor de tabără cu adevărat interesante.

Pataki s-a întâlnit cu Fuchs în drum spre școală, după o săptămână, pentru prima oară când s-a văzut cu el după arestul lor comun. Fuchs s-a arătat teribil de înspăimântat și tulburat. „Îmi pare rău, am crezut că glumeai apropo de armele alea: de-asta le-am și dus în pivnițe; dar cred că am reușit să-i conving că eu le-am găsit de fapt. Îmi pare rău."

Pataki și Fuchs n-au mai vorbit niciodată despre asta. De fapt, n-au mai vorbit niciodată unul cu celălalt. Iar Pataki n-a mai vorbit niciodată despre asta cu altcineva. Dar a remarcat că nimeni nu s-a mai așezat vreodată pe Fuchs.

septembrie 1948

Dresura de furnici fusese tipică. Gyuri știa că ar fi trebuit să învețe mai mult. Spre deosebire de toate examenele precedente, la care notele nu i se păruseră prea importante, acesta părea să aibă o însemnătate înfricoșătoare, gâtuitoare de-a dreptul, așa că ar fi trebuit să se pună serios cu burta pe carte. Avusese de gând să tocească mai mult. Intenția fusese frumoasă, lăudabilă cum trebuia să fie orice intenție, dar rămânea ca o dublură care nu apuca niciodată să urce pe scenă.

Vâslise singur până într-un loc liniștit de pe Margitsziget, cu o barcă plină de manuale, fără să spună nimănui unde putea fi găsit. Voia să fie doar el și matematica. Amândoi, față în față. Zăcând lungit în căldura verii târzii, Gyuri a deschis cărțile pentru a se oferi calculelor, pentru a se scălda în razele ecuațiilor, dar în timp ce bronzul i se adâncea, erudiția continua să-l saboteze. Se simțea tras pe sfoară. Cu avântul cu care ar fi sărit de pe o stâncă, se năpustise spre îndepărtata algebră, dar în loc să coboare vertiginos către impactul cu acele formule, el doar plutise pe deasupra, detașat, pe când o antigravitație ascunsă îi refuza apropierea de matematică.

Savurând strălucirea nerațională a soarelui, i-a venit cheful să îndrume câteva furnici. Înainte de asta, nu avusese

de-a face cu furnicile decât când călcase pe ele, fie întâmplător, fie strivindu-le intenționat, când îi năpădiseră lucrurile sau alimentele. S-a plasat la intersecția mai multor rute ale furnicilor-cărăuș și, olimpian, timp de aproape trei ceasuri s-a căznit să născocească o serie de obstacole și teste pentru aceste insecte, folosind surcele, frunze și firimituri din sandviciurile lui pentru prânz. A cochetat cu ideea de a deveni un mare entomolog, un zoolog de renume mondial. Din câte știa, biologia era un domeniu nepoluat de Marx, deși unii dintre discipolii lui, ca Lîsenko, bunăoară, încercaseră să compenseze tăcerea lui Marx în privința încrengăturilor.

Fascinația pentru furnici își urmase neabătut cursul, atâta vreme cât nu existaseră alte chestiuni care să-i distragă atenția de la matematică. Măcar atâta lucru avea bun și matematica: în comparație cu ea, orice altceva – furnici, engleză, flotări, călcatul rufelor, spălatul vaselor – părea ademenitor și minunat. Noi galaxii de preocupări se deschiseseră subit, acum, când se apropia examenul la matematică; tot ceea ce nu avea legătură cu matematica părea irezistibil.

A vâslit înapoi la debarcader, unde a descoperit că Pataki trăsese la rame în sus și în jos pe Dunăre, în tentativa zadarnică de a-l găsi pentru a se lăuda cu recapitularea.

Gyuri s-a trambalat acasă cu cărțile de mate. Era obișnuit să care peste tot greutăți mari, ca un fel de armonizare a tandemului intelect-fizic, îmbunătățindu-și energia și, de asemenea, sperând că această vecinătate a manualelor de școală va înlesni revărsarea cunoștințelor asupra lui. Mulți dintre câinii de rasă din Budapesta nu erau plimbați atât de mult ca manualele lui de matematică. Când a intrat în apartament, Gyuri a remarcat că Pataki nu era acolo, fiindcă Elek era singur. Pataki se deprinsese să frecventeze apartamentul familiei Fischer, căci Elek i se părea deosebit de simpatic, din moment ce, spre deosebire de tatăl lui

Pataki, nu avea nici o obiecție ca Pataki să fumeze; mai mult chiar, obișnuia să stocheze țigări, punând deoparte unice exemplare supraviețuitoare ale diverselor livrări, pentru eventualele apariții ale lui Pataki.

Din ce în ce mai des, când se întorcea de la antrenamente sau din oraș, Gyuri îi găsea pe Elek și Pataki într-un parteneriat nicotinic, profitând la maximum de puținul tutun avut la dispoziție; de obicei, Elek depunea mărturie în privința gloriei statuare a vreunui set de fese pe care le întâlnise cu vreo patru decenii în urmă. Gyuri nu fuma. Riscul de a nu juca baschet în liga întâi era oricum atât de mare, încât nu-și putea permite nici cel mai mic handicap, așa că nu avea nimic împotriva împărtășirii extrafamiliale a țigărilor.

Enervant era însă calmul lui Elek.

Elek se găsea mereu la datorie în fotoliul mare, care reprezenta aproape ultima relicvă a mobilierului lor dinainte de război – de fapt, practic, ultimul lor obiect dinainte de război. Postat în fotoliul acesta, unde se dedulcea la o țigară, când o avea, Elek arăta incredibil de bine pentru un om complet ruinat. Părul și mustața lui vădeau atâta disciplină, încât ai fi zis că fuseseră sculptate în forma aceea; totuși, puloverul gri, care constituia acum esența garderobei lui, etala două găuri pe care era imposibil să nu le observi. Alți oameni, care avuseseră nenorocul de a vedea cum toate bunurile li se evaporă peste noapte, mai ales când o întreagă avere le zburase de sub nas într-o clipită, ar fi protestat amarnic împotriva forțelor nevăzute care le reduseseră avuția la puținul mărunțiș din buzunarele pantalonilor. Nevoiaș la șaizeci de ani, chiar dacă un război mondial și vaste porții de suferință și mizerie acționaseră ca un numitor comun asupra tuturor, te-ai fi așteptat din partea lui la ceva înjurături și zbierete. La mâini frământându-se nervos în poală. La o înfierare a înaltelor puteri.

Elek însă nu se văicărea deloc. Stătea pur şi simplu în fotoliu, cu un aer destins şi dezinvolt, de parcă ar fi savurat plăcerea unei zile libere. A încercat să-şi reînvie averile după război şi, mai problematic chiar, după hiperinflaţie, despre care ungurii spuneau cu mândrie că fusese cel mai rapid şi cel mai amplu fenomen de acest fel din istoria economică. Când inflaţia s-a terminat, Elek s-a dus la banca unde depusese milioane, şi-a golit contul neblocat şi a cumpărat o pâine, fără să mai primească rest aproape deloc. Canalele din Budapesta fuseseră înfundate cu bancnote aruncate, frunzele căzute ale unei orânduiri vechi.

Dar ceea ce-l chinuia pe Gyuri şi mai mult chiar decât această seninătate a lui Elek, ceea ce îl răscolea zi şi noapte, era crasa stupizenie a acestei pagube. Ar fi contat mult – o mică rezervă depusă în Elveţia, vreun lingou de aur îngropat pe un câmp, câteva bijuterii bine pitite şi situaţia s-ar fi schimbat pentru ei suficient încât să poată avea ce mânca, ba chiar să poată mânca bine. Totul se spulberase însă în cel mult răstimpul unei ridicări din sprâncene în faţa unei note de subsol dintr-o revistă economică obscură.

În mod bizar totuşi, pentru un parior care câştigase foarte bine din pierderile financiare suferite de alţii la cursele de cai, Elek, în primele lui tentative de a pune niscaiva bani deoparte, s-a dus direct la hipodrom pentru un şir de pariuri şi speculaţii. Gyuri îşi amintea clar cum, înainte de război, Elek venea acasă cu încasările de la curse (într-o valijoară maro, toţi banii puşi talmeş-balmeş urmând să fie sortaţi de angajaţii lui) şi exclama: „Viciul omenesc – iată cea mai profitabilă afacere. Nu ai cum să dai greş." Averea lui din hipism nu se explica neapărat prin formidabila lui ingeniozitate, cât mai degrabă prin faptul că organizarea de pariuri reprezenta practic un monopol, iar unul dintre foştii lui camarazi din armată răspundea de eliberarea autorizaţiilor. Cu toate acestea, incitat poate de informaţiile

specializate la care avusese acces, Elek persista înverșunat în convingerea că din căluți puteai scoate dacă nu un venit regulat, măcar un capital de pornire pentru vreo activitate viitoare, fără nume, dar menită să te scape de greutăți.

Excursiile lui Elek la hipodrom erau, în principal, manevre în care își pierdea până și cămașa de pe el, dar probabil că din când în când mai și câștiga, din moment ce existau seri când aveau câte ceva de mâncare. Aveau loc și acțiuni mai directe. Într-o bună zi, când a venit acasă, Gyuri a descoperit că toate cărțile lui, dar *absolut* toate, dispăruseră; tot ce rămăsese era un petic de tapet mai deschis la culoare. „A trebuit să le vând", a răspuns Elek la întrebarea lui Gyuri. „Mai trebuie să și mâncăm, să știi." N-ar fi fost nici o problemă dacă Elek măcar l-ar fi întrebat înainte, iar neplăcut nu era că toate cărțile dispăruseră, ci că, indiferent de valoarea de piață a bibliotecii lui, mai mult ca sigur că Elek fusese păcălit și luase doar a zecea parte din cât ar fi putut scoate pe ea. Flerul lui Elek în afaceri, dacă l-o fi avut vreodată, se risipise probabil cândva în timpul războiului. Băcănia pe care o administrase timp de o lună era cel mai bun exemplu; familia lor fusese la un pas de ruină fiindcă, pe lângă că erau nevoiți să se scoale cu noaptea-n cap ca să cumpere marfă, nu numai că nu le ieșea nici un ban din toată tevatura asta, dar mai și dădeau din buzunar. Au pierdut o sumă amețitoare, mai mult decât dacă ar fi abandonat toate zarzavaturile în stradă. Băcanii nu țin deloc ca alți oameni să devină băcani.

Diversele proiecte ambițioase de genul celor cu băcănia nu-l mai interesau pe Elek acum, fotoliul îi era de ajuns. De când îi murise mama, la Elek nu se mai observase atât de mult nevoia de a fi văzut făcând ceva. Existau absențe misterioase de-acasă din când în când, care se soldau cu depuneri de pachete cu mâncare, dar în general Elek trata viața cum tratează un spectator sportul.

În anumite cercuri, faptul că Elek nu avea remușcări și nici nu pleda pentru dreptul de a rescrie scenariul putea fi considerat un lucru admirabil, dar Gyuri nu se simțea capabil să aplaude această atitudine. „Cum e să știi că ai un fund campion mondial la proba de stat pe el?" s-a interesat el după o zi foarte proastă. Elek a ridicat din umeri: „Tatăl meu a pierdut totul", a zis el, ca și cum aceasta ar fi fost o explicație lucidă, adăugând în chip de concluzie: „O să ajungi să mă apreciezi când n-o să mai fiu."

Gyuri nu apucase să-și cunoască prea bine bunicul. Amintirile din copilărie despre vizitele lui aveau două componente: prăjituri delicioase, de care nu avea voie să se atingă, și un bătrân nătâng și afurisit, care întreba tot timpul cine era Gyuri. Din câte spunea Elek, bunicul lui Gyuri depusese garanție pentru datoriile acumulate de un prieten la jocurile de noroc. Prietenul nu fusese în stare să le achite și, în loc să facă singurul lucru onorabil care-i rămânea de făcut, adică să-și zboare creierii cu un glonț, se cărăbănise la Berlin ca să deschidă un restaurant cu specific unguresc, lăsându-l pe bunicul lui Gyuri să scoată banul. Oricum, cert era că Elek și bunicul manipulaseră averi mari. Cumva Gyuri se temea că lui nu-i va fi dat să aibă nici o avere de pierdut.

Totuși, brusca sărăcire a lui Elek prezenta anumite avantaje pentru Gyuri. A avea un tată care se retrăsese din meseria de a trăi însemna că scăpase de orice frecușuri legate de examene. Pe Elek nu-l interesase niciodată prea mult ce rezultate avea Gyuri la învățătură; uneori, Gyuri se întreba dacă Elek știa măcar la ce școală mergea. Într-o rară și efemeră izbucnire de sârguință studioasă, Gyuri îl rugase odată pe Elek să-l asculte la câteva verbe latinești. „Le știi sau nu, asta contează?" se interesase Elek, iar când Gyuri îi răspunsese că da, considera că le știa, Elek ripostase: „Atunci, ce nevoie ai să te ascult?"

În fine, reflecta Gyuri, în timp ce se bărbierea înainte de a ieși în oraș, bine măcar că mai avea de susținut un singur examen pentru a obține certificatul de studii. În apartamentul de alături, în timp ce își smulgea țepii din barbă, îl auzea pe domnul Galántai lamentându-se necontenit în legătură cu naționalizarea fabricilor, care probabil că-i pusese rău nervii la încercare, din moment ce chestia asta se petrecuse în urmă cu câteva luni. „E prea de tot, efectiv – nu se poate să mai dureze mult."

Gyuri nu avea nici cea mai mică îndoială că lucrurile vor continua așa încă o bucată de timp. Suficient cât să-l ia la armată. Ăsta era, de altfel, singurul motiv să se pună cu burta pe carte – și era într-adevăr un morcov cât casa. Nu absolvea liceul, nu intra la facultate. Nu intra la facultate, îl lua la armată. A face armata însemna ani de zile de nemâncare, de stat afară în ploaie, de săpat șanțuri fără să vezi pe nimeni cunoscut, pe nimeni care să-ți placă – o închisoare cu saluturi și paturi mai rele. Unii oameni preferau să se sinucidă decât să fie luați la armată, din moment ce era mai convenabil să mori confortabil acasă decât să-ți paradești arterele în vreo cazarmă sordidă.

Noroc că matematica era singura greutate care mai amenința să-l tragă la fund în toată chestia asta; scăpase cu bine din multe alte examene pe care le-ar fi putut pica. La literatura maghiară, bunăoară, se văzuse clar cum înviase din morți. Norocul lui fusese că Botond conducea comisia de la oral, pentru că ceilalți doi profesori nu-l prea aveau la inimă oricum sau, mai bine zis, nu puteau să-l sufere. Textul care i-a căzut era *Toldi* de Arany. Ori nu avusese niciodată volumul acasă, ori pur și simplu nu reușise să-l găsească în seara precedentă, când se hotărâse să citească un pic pentru examen; cert este că dorința lui subită de a citi din Arany s-a văzut zădărnicită, așa că Gyuri s-a dus conștiincios la examen cu convingerea că-l va pica.

Botond ședea cu picioarele sus pe masă. Mutrele celorlalți profesori denotau limpede că această atitudine contravenea flagrant regulilor unui comportament decent pentru ocazia respectivă, dar Botond era șeful Catedrei de maghiară și, mai ales, era imbatabil în materie de literatură maghiară. Citise totul de două ori, iar când venea vorba despre poezie, putea să recite aproape orice vers publicat. Dacă aveai noroc ca vreo scânteie să-i aprindă elanul, intra într-un fel de transă, ca Hidassy, și declama impecabil timp de douăzeci de minute, oferind clasei o pauză atât de necesară. Așa cum îi ședea bine cuiva profund implicat în artă, Botond purta plete răvășite, dar atât de îndârjit răvășite, încât elevii și cadrele didactice bănuiau că își aranja în fiecare dimineață pieptănătura, special ca să arate ca o stea de mare.

— Ei, bine, Fischer, spusese Botond jovial, holbându-se în sus la tavan, bătând cu brațul ochelarilor într-un canin și vânturându-și, probabil, vreun text suculent în atelierul cerebral, în timp ce îndeplinea plicticoasa formalitate de a-i examina pe elevi. E întotdeauna o plăcere să te vedem, dar regret că va trebui să ne spui câte ceva despre *Toldi* înainte de-a te lăsa să pleci.

— Sincer să fiu, nu pot, a recunoscut Gyuri. Îmi pare rău, dar nu știu nimic din *Toldi*.

— Ha, ha. Modest ca întotdeauna. Modest ca întotdeauna. Orice parte, haide, dă-i bătaie.

— Nu, zău. Nu vreau să vă răpesc din timp, a insistat Gyuri.

— Ai trac din cauza examenului, nu? Foarte bine, atunci recită-ți oricare dintre poemele preferate.

Era o cerință rezonabilă, dar pe Gyuri l-a luat prin surprindere. Și-a frunzărit cunoștințele literare, dar sertarul era gol.

— Nu, domnule, din păcate, nu știu să recit nimic.

— Ha, ha, Fischer, umorul ăsta al tău o să te bage în bucluc până la urmă. La mine ai trecut, gata. Trimite-l înăuntru pe următorul candidat, te rog.

Botond era extrem de bonom cu toți (exceptându-i pe cei care vădeau o dușmănie sinceră față de poezie). Era unul dintre puținii dascăli iubiți de elevi, asta și datorită informațiilor biografice, transmise de la un an la altul, potrivit cărora Botond se îmbătase cu toate figurile majore care se ocupaseră de limba maghiară, de la răspântia dintre veacuri încoace. Făcuse foame cu Ady la Paris („Mă ciondăneam cu Bandi care dintre noi doi să cureţe cartoful pentru cină"), iar cu alți opt unguri nespălați și mai puțin îmbrățișați de posteritate împărțise un singur pat, prin rotație, într-un pod neîncălzit; se matolise, de asemenea, cu toate figurile literare majore, îi trăsese un pumn lui Picasso într-o dispută pe teme de prozodie și, în ciuda funcției lui didactice importante, era disponibil, fără preaviz, pentru băutele cu orice figură literară majoră (sau minoră, deopotrivă) rămasă după două războaie mondiale și o pletoră de emigrări. Critica literară era mai convingătoare când știai că profesorul tău îl târâse pe autor de picioare afară dintr-o crâșmă.

Nu, Botond nu era omul care să te fi picat cu nepăsare la un oral, mai ales că-i datora și acum lui Elek o sumă cu cinci cifre.

Odată scăpat de examen, pe coridor, cu acea claritate a minții care se instalează abia după ce a trecut evenimentul, Gyuri și-a dat seama că ar fi putut totuși să se scobească de un poem, scris de un bun amic al lui Botond, Ady, despre plăcerea de a vedea Gare de l'Est din Paris, una dintre cele mai atrăgătoare teme abordate de Ady fiind ideea că perspectiva cea mai nobilă pe care o putea vedea un ungur era calea de ieșire din Ungaria. Bun poet, dar mare pilangiu, István fusese în Érmindszent, locul de naștere a lui Ady,

în timpul războiului și rămăsese surprins că nu găsise nici măcar o placă în memoria lui Ady, pe când, prin comparație, Ungaria era înțesată de înscrieri comemorative, de genul „Petőfi a trecut pe aici" și „Petőfi a trecut foarte aproape de acest loc". Când István a pomenit de această omisiune în fața unui localnic, replica acestuia a fost: „De ce să ridicăm un monument închinat unui alcoolic din tată-n fiu?"

Examenul la mate era a doua zi la prima oră, dar Gyuri nu voia să capituleze stând acasă, deși tocase toată după-amiaza cu dresura de furnici. Elek, în fotoliu, trecea prin momente grele fără nici o țigară. Când Gyuri se pregătea să plece, Elek i-a trântit pe la spate:

— Să vezi ce-o să-ți mai placă în armată.

*

Când a dat examenul de matematică prima oară, prevăzător, avusese precauția de a-și lua pe șest și manualul. Principalul motiv pentru care a picat prima oară a fost că nu știa suficient încât să știe că nu știa suficient. Gyuri se servise din manual cu speranța de a se deștepta, dar nu înțelesese absolut nimic din paginile acelea. Furios, își dăduse seama că dacă s-ar fi pregătit mai bine, ar fi fost în stare să copieze pe bune.

A doua oară când s-a prezentat la examen, se pregătise măcar suficient încât să aibă competența de a înțelege întrebările, chiar dacă răspunsurile nu-i săreau în ochi. Cel puțin, putea să facă totuși ceva cu întrebările acelea, chiar dacă era ca și cum ar fi încercat să stingă incendiul dintr-o pădure cu un degetar de apă. O disperare atotcuprinzătoare la gândul că risca să facă serviciul militar îi năpădea organismul. Văzuse un grup de recruți săptămâna trecută, ideali pentru a fi distribuți în rolul unor ocnași fără ocnă,

mizerabili, oase învelite în piele, cărând câte o pâine care își pierduse de mult orice credibilitate în lumea civilizată, încât necesita mai degrabă un târnăcop decât un cuțit.

Lui Gyuri îi plăcea să creadă că era tare, dar știa că nu avea flexibilitatea necesară pentru a face față unor greutăți atât de bine planificate, atât de non-stop; deși situația era aspră, exista mereu perspectiva de a ți se întâmpla ceva bun, dacă nu erai în armată, oricât de îndepărtată ar fi fost acea perspectivă. Pe când în armată știai că nu vei avea parte de mângâiere, veselie sau orice alt lucru care ar putea fi considerat plăcut; în armată nu-ți dădeai întâlnire cu plăcerea.

Ceilalți din sala de examen, de la distanță oricum, dădeau în brânci, scriind de zor. Oare și cei care stăteau la două rânduri în spate credeau despre el că stăpânea materia? se întreba Gyuri. Prima problemă oferea câteva repere, așa că s-a grăbit să pună ceva pe hârtie, înainte ca inspirația pe care o pescuise să-i alunece printre degete și în speranța că dacă s-ar fi întâmplat ca vreo apocalipsă să curme examenul după zece minute, măcar să fi apucat să răspundă suficient încât să treacă.

Înșirase pe hârtie tot ce știa din răspunsul la primul punct, când, uitându-se în stânga, a constatat că privirea lui avea o traiectorie de zbor direct până la sânul stâng al unei tinere aflate acolo; ori fata uitase să-și încheie bluza până sus, ori nasturii nu aveau chef să-și facă treaba, dar cert era că lumina decolase de pe pielea neacoperită de textile și aterizase forțat în retinele lui Gyuri. Pelvisul lui a reacționat ca la o apăsare pe pedală, toată erudiția matematică pe care o adunase s-a spulberat rapid. Ca să fi aranjat o asemenea aliniere, ca să fi putut eluda vizual bariera vestimentară în alte împrejurări i-ar fi luat ceasuri întregi, dar acum, într-un asemenea moment diafan, între seninătatea lui și mamela ei s-a produs un impact. Simultan Gyuri și-a întors

privirea, dar era prea târziu – heralzii chimici porniseră la drum, răscolind o durere globală.

Defavorizat de această intruziune nejustificată în concentrarea lui, s-a întors la matematică și a constatat că bătea la porți închise. A doua întrebare aproape că nici n-a catadicsit să-i remarce salutul.

Cercetând imaginea care i se oferea la 180 de grade în dreapta, Gyuri reflecta la situația unui grup provenit de la una dintre școlile populare. Acestea erau instituțiile speciale unde indivizi predominant de pe fundul butoiului bucolic erau îndoctrinați pentru a deveni bărbați și femei de nădejde în cadrul partidului. Flăcăi de țărani, în majoritate, care aveau cravatele legate strâns în jurul gâtului, exemplare din *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (bolșevic)* lipite de palme, împreună cu un bilet de drum până în centrul universului, Budapesta, unde urmau să fie cazați în vreo clădire burgheză adecvată. Erau buni de gură la lozincile marxiste, ca tot omul care a schimbat macazul.

Ca să ia examenul, Gyuri avea nevoie de minimum trei răspunsuri, dar, deși deținea o tentativă și o eschivă, întrebările rămase păreau ermetic sigilate, impenetrabile. O fată din dreapta lui, care făcea parte din contingentul de la școala populară, se tot holba la lucrarea lui, ceea ce lui Gyuri i se părea comic. Cum putea să-și închipuie că ar fi avut ce să copieze de pe hârtia tezei lui rizibil de goală?

Începea să ajungă la concluzia că era o pierdere de timp să se zgâiască așa la întrebări, în speranța că le-ar putea descifra sensul, și că mai bine s-ar da mare și ar ieși din sală, aburind poate câteva suflete disperate în fața cărora s-ar grozăvi că făcuse o treabă excepțională, în loc să se zvârcolească neputincios ca un vierme într-un cârlig.

Fata de la școala populară continua să se uite la lucrarea lui și, ceea ce era mai grav, chiar se vedea că se uita. Anularea

examenului pe motiv de copiere de la altul nu era mare scofală pentru Gyuri, dar pentru ea, da.

— Nu pot să te ajut, a mimat Gyuri spre ea. Dacă mai tragi cu ochiul, amândoi o să...

Și, cu degetul, a schițat o mișcare de-a curmezișul gâtului. Fata s-a înroșit și și-a coborât privirea în foile de hârtie de pe masă. Acum, odată recunoscută compatibilitatea matematică, Gyuri și-a permis o pauză ca să se desfete cu o secvență de jaf ocular de pe pieptul fetei din stânga lui, dar a descoperit indispus că un pliu al bluzei interzicea acum accesul privirii, excluzând pe viitor orice infracțiune vizuală.

Luând hotărârea că nu avea nici un rost să mai stea acolo ca o legumă, tocmai punea la loc capacul stiloului, ca un preludiu al plecării din sală, când razele de control dinspre supraveghetor și-au schimbat momentan direcția, iar un petic de hârtie și-a croit drum de pe rândul din dreapta pe banca lui. Desfăcând bilețelul, Gyuri a descoperit că includea o rezolvare scrisă frumos, care, deși el nu era capabil s-o înțeleagă în întregime, vădea un asemenea aplomb, încât nu putea să-i pună la îndoială corectitudinea. A transcris răspunsul pe lucrarea lui și a ieșit țopăind din sala de examen, știind că trecuse cu brio, deși, privind înapoi, recunoștea că dresura de furnici și celelalte distracții îi vlăguiseră complet norocul.

După aceea s-au format câteva grupuri de discuții despre matematică. Multe persoane în jur erau pleoștite, cu mutre năuce, de parcă s-ar fi pregătit să dea o probă pentru ilustrarea cuvântului „disperare". Pentru prima oară în viață, lui Gyuri îi venea să se ducă la biserică și să spună „mulțumesc".

În orice caz, i-a mulțumit mântuitoarei lui directe. Se simțea în largul lui cu ea, având în vedere că fata era atât de urâtă, încât nici nu se punea problema să se dea la ea, așa că putea să fie relaxat. Pataki și-a făcut apariția, s-a apropiat și s-a încruntat când a văzut câtă risipă de energie

verbală făcea Gyuri pentru o tânără care nu avea nici în clin, nici în mânecă, în fond, cu noțiunea de frumusețe. Pataki, desigur, nu picase la nici o materie. Se dusese dezinvolt la examene, ciugulind ba dintr-un manual, ba din altul, îndesându-și cunoștințe sub obraji ca un hamster strângător și apoi scuipându-le afară în fața examinatorilor. Când pleca de la câte un examen, deja știa mai puțin decât când venise. În lumea baschetului, era ca un orb ciung care aruncă mingea, iar ea lovește inelul coșului, rotindu-se pe el, tremurând pe margine, ezitând, dar până la urmă prăvălindu-se prin plasă. Norocos, foarte norocos, la limita dintre noroc și miracol, dar cu două puncte marcate.

Gyuri știa că Pataki nu se grăbea, rezervându-și plăcerea de a glumi toată după-amiaza pe socoteala inabilității lui de a-și alege interlocutoarele, dar degeaba, fiindcă lui puțin îi păsa de fapt.

— Mulțumesc din nou pentru ajutor, a zis Gyuri, în loc de la revedere. Cred că ești fenomenal de bună la matematică.

— A, nu, a spus fata, cu modestie și drăgălășenie. Nouă ne-au dat toate răspunsurile de săptămâna trecută. Am avut tot timpul să le învățăm pe de rost.

*

S-au dus cu ceasul la bordel. Ceasul maică-sii, care în mod incredibil nu sfârșise pe un braț al Armatei Roșii, era probabil unicul ceasornic dinainte de eliberare rămas în Ungaria și valorase cândva o groază de bani. El ajungea în acea seară exact pentru două tăvăleli, una pentru el și una pentru Pataki.

Gyuri dorise cu înfocare să sărbătorească și să beneficieze de respectabila distracție, dar, odată încheiate târguielile privind valoarea ceasului în farfuze, în mod straniu

s-a simțit detașat, de parcă își uitase cocoșelul acasă. Nu și-ar fi închipuit vreodată că ar putea evalua atât de academic feminitatea care se expune vederii.

Târfele erau foarte des asociate cu ideea de urâțenie, tristețe și decădere, dar fata care s-a prezentat drept Timea era tânără, dezghețată și, dacă nu inteligentă, oricum înzestrată cu o agerime care o făcea să pară inteligentă.

— Ești foarte frumoasă, a remarcat Gyuri, repetând observațiile propriilor ochi.

— Of, am sânii prea mici, a răspuns ea, continuând să se dezbrace pentru muncă.

Nu era adevărat. Avea genul de frumusețe care înlătura posibilitatea dificultăților; ar fi putut avea tot ce voia de la hoarde de bărbați ploconiți în fața ei. Era straniu s-o vezi lucrând într-un bordel, din moment ce te-ai fi gândit că ar fi putut cu ușurință să pună gheara pe vreo doi milionari pentru a avea un mod de viață mai puțin anevoios.

Ținând seama de extraordinarele cantități de timp consumate visând la gimnastica de dormitor, Gyuri nu-și putea explica nicidecum această subită anulare a dorinței. Era încântător s-o studieze pe Timea și merita toți banii, de fapt, dar în mod ciudat i se părea ceva abstract, ca și cum ar fi admirat o operă de artă dintr-un muzeu. Gyuri i-a sugerat lui Pataki să intre primul.

Era cumplit. Tăria mădularului îi juca feste: simțea că se defectase. Îi era ciudă că voia s-o facă și, în același timp, știa că imediat ce se va îndepărta de bordel îi va fi ciudă că n-o făcuse. Când Pataki a reapărut, Gyuri n-a fost în stare decât să-i propună să plece amândoi de-acolo.

— Ce te-a apucat, te-ai țicnit? s-a zborșit Pataki. Cum să dai cu piciorul la un regulat pe cinste?!

Și s-a dus înapoi ca să revendice coitul neutilizat.

Gyuri a tras învățătura că unii oameni pot să se ducă la bordel cu ceasul mamei răposate, dar alții nu. Iar dacă

faci parte dintre oamenii care nu pot, asta e. A fost o lecție costisitoare, dar care era exclus să mai aibă vreo aplicabilitate în viitor, din moment ce nu va mai avea alte mame răposate și nici alte ceasuri care să le fi aparținut.

Abia aștepta ca Pataki să termine. Voia să se ducă acasă, fiindcă simțea că-i vine să plângă.

ianuarie 1949

Și-au petrecut ultima oră spunând bancuri cu cămile.

— Un ofițer din Legiunea Străină sosește la fortul din mijlocul deșertului Sahara, unde urmează să fie încartiruit, a explicat Ladányi. Sergentul îi face turul de inițiere, ofițerul îl ascultă cu atenție, dar în cele din urmă spune: „Toate astea sunt foarte interesante, domnule sergent, dar există o chestiune destul de delicată despre care aș vrea să te întreb. O să stăm în pustietatea asta ani de zile. Vreau să știu ce poți face când *seva* începe să crească în tine." „Păi, domnule", spune sergentul arătând spre o cămilă priponită în curte, „când un ofițer duce dorul companiei doamnelor, apelăm la Daisy, cămila regimentului." Ofițerul rămâne destul de șocat auzind asta, dar nu spune nimic. Lunile trec și, într-un târziu, după un an petrecut în Sahara, ofițerul clachează, se năpustește urlând în curte și tabără pe cămilă. În timp ce pompează de zor, apare sergentul, tușind discret. „Nu-i treaba mea, domnule, dar ceilalți ofițeri preferă s-o călărească pe Daisy până la bordelul din satul învecinat."

Pentru un iezuit, fondul de bancuri cu cămile de care dispunea Ladányi era uimitor de bun. Gyuri și Neumann abia dacă apucau să spună și ei câte o glumă. Ladányi monopoliza cu lăcomie secțiunea cu cămile, dar era o călătorie foarte lungă, iar în mod categoric, bancurile cu cămile

pe care le știa Gyuri n-ar fi putut acoperi nici măcar o porțiune din drumul până la Hálás.

Ladányi fusese nițel cam vag, la început, apropo de treaba pe care o avea de rezolvat la Hálás, cătunul unde se născuse și copilărise. „S-ar putea să am nevoie de un bodyguard", îi spusese el lui Gyuri. Gyuri ar fi fost bucuros oricum să-i poată face un serviciu lui Ladányi, dar îl măgulea ideea că era considerat atât de voinic și de periculos (deși Gyuri îl luase și pe Neumann, pentru eventualitatea în care era necesară o intervenție de bodyguard autentic. Fiind jucător de polo pe apă și o huidumă de om, Neumann avea întotdeauna ultimul pumn în orice împrejurare. Gyuri văzuse cum Neumann, când doi pompieri beți și foarte vânjoși anunțaseră vesel că-l vor cafti până-i va da borșul pe nas, îi luase pe sus și azvârlise cu ei peste Rákóczi út, unde se izbiseră de un zid, cu zgomot neplăcut de oase rupte. Era probabil un fel de record, dar din păcate aruncarea pompierilor nu constituia un sport recunoscut).

— Un recrut din Legiunea Străină sosește la fortul din mijlocul deșertului Sahara, unde urmează să fie încartiruit, a reluat Ladányi. Și după ce un răcan bătrân îl învață ce și cum, flăcăul își ia inima în dinți și pune întrebarea care-l frământă. „Știi", zice el, „dacă tot suntem nevoiți să stăm ani de zile aici, spune-mi și mie ce poți să faci aici când *îți vine?*" „Păi, noi", îl lămurește răcanul bătrân, „ieșim din tabără, găsim o ceată de beduini, îi încolțim și ne ușurăm cu cămilele lor." Timpul trece, soldații pleacă în deșert, se ascund în spatele unei dune de nisip și pândesc să apară niște beduini. Răcanul bătrân aleargă imediat spre cămile, iar recrutul întreabă: „De ce atâta grabă? Există destule cămile pentru toți." „Da, dar vreau să-mi aleg una arătoasă."

La gara din Békéscsaba îi aștepta un țăran vânos, cu pălărie pe cap, care i-a pupat mâna lui Ladányi. O căruță luxoasă potrivit standardelor locale, dar măturând drumul

cu fundul timp de un ceas, cât i-a asigurat țăranul respectuos că le va lua pentru a ajunge la Hálás, i-a dus la destinație.

Întoarcerea la origini nu părea să-l înflăcăreze prea mult pe Ladányi, dar Gyuri, cercetând aceste meleaguri, unde pantofii erau considerați încă drept o nouă modă îndrăzneață și unde doar sunetul recoltelor în creștere mai tulbura uneori pacea, putea înțelege această lipsă de entuziasm. Nu era nimic de spus despre peisaj, în afară de faptul că începea acolo unde se termina cerul.

Ladányi se întorcea acasă din cauza tovarășului Faragó. Din câte se părea, Faragó fusese dintotdeauna un element negativ în Hálás. Ladányi păstra amintiri vii despre el, deși plecase din Hálás de la paisprezece ani ca să învețe la Budapesta. „Faragó era deopotrivă prostul și hoțul satului. Într-o localitate micuță ca Hálás, ești nevoit să faci joc dublu", a povestit Ladányi. Dar sătucul manifesta o mare toleranță față de năpastele crescute la sânul lui.

Războiul și Crucile cu Săgeți* au schimbat situația. Octombrie 1944 a fost ultima oară când sătenii din Hálás se așteptaseră să-l vadă pe Faragó. Evoluase de la diverse găinării de subzistență, când șparlea floarea-soarelui, ciordea caise și mergea la furat de porci, la administrarea francizei naziste a regiunii. Ladányi nu spusese mai mult despre ce-i putuse pielea lui Faragó. „Mai bine să nu știi."

Cetățenii din Hálás nu se așteptaseră să-l mai revadă pe Faragó după octombrie 1944, din moment ce atunci fusese împușcat în piept de șase ori, fiind dus cu căruța la morga din Békéscsaba, unde poliția depozita cadavrele inexplicabile și nerevendicate. Era încă pe vremea când morții fără căpătâi atrăgeau măsuri birocratice; un pic mai târziu, nimeni nu s-ar mai fi sinchisit.

---

* Partid național-socialist de orientare progermană și antisemită (*n.tr.*).

Abia când l-au pus pe masa de piatră, la Békéscsaba, Faragó a început să se vaite, destul de gălăgios pentru un hoit, că voia ceva de băut.

Sătenii au fost foarte surprinși când l-au văzut din nou. „Ce, e vina mea dacă mi-ați dat un revolver cu doar șase gloanțe?!" s-a auzit un glas plin de reproș în cârciumă. Și oricum, nici nu fusese primul atentat la viața lui Faragó. În urmă cu o lună, când Faragó se bucura de ospitalitatea unui șanț care se dovedise mult mai aproape de casă, după ce se matolise de i se înmuiaseră picioarele și dormea neîntors în frig, cineva azvârlise înăuntru o grenadă, ca să-i țină de urât. Grenada nu reușise să-i scape de Faragó, deși îl scăpase pe el de piciorul stâng, dar nici măcar această infirmitate nu i-a încetinit zelul față de mentorii lui nemți, de unde și ulterioara tragere la țintă.

Preotul satului a fost cel care a propus atunci un autodafe. Din nou, când se știa că Faragó băgase cornul în pernă, sub presiunea unei cantități enorme de alcool, mâini anonime i-au dat foc casei în toiul nopții. Probabil că Faragó era într-adevăr în ghearele unei come profunde, din moment ce n-a ratat nici o sforăitură, în timp ce flăcările i-au carbonizat ușa de la intrare și apoi au mistuit cele două case învecinate până în temelii. „Preotul a propus asta?" a întrebat Gyuri. „Cine știe?" a zis Ladányi. „Dacă am avea textul original al celor zece porunci, s-ar putea să găsim vreo notă de subsol despre exonerarea de îndatoriri față de Faragó."

Când în Hálás s-a aflat că Faragó se înscrisese în Partidul Comunist pentru a deveni secretarul organizației locale, ca urmare a schimbării vântului politic, lumea s-a decis să lase joaca. Faragó a fost târât afară din casă în crucea nopții, beat mort, ca un balast inert. I-au legat mâinile la spate, au aruncat o funie peste o creangă și i-au petrecut un șireang în jurul gâtului. L-au săltat deasupra solului, dar creanga

s-a rupt, iar zbieretele lui Faragó au atras o patrulă rusească aflată în trecere, care a venit să investigheze.

Deznodământul acestei suspendări nocturne a fost că Faragó s-a ales cu un colier de bășici la gât și cu un revolver, întrucât a simțit că existau și oameni care nu-l prea înghițeau.

„Eu împușc", anunțase el la cârciumă, „și nici măcar nu mă obosesc să mai pun întrebări după aceea." Această declarație a venit după moartea săteanului căruia i s-a atribuit anterior ventilația cu șase găuri aplicată lui Faragó.

Cauza revenirii lui Ladányi era o mică vie de două hectare, situată destul de departe de Hálás, din care se făcea un vin atât de acru, încât Faragó era aproape singura persoană care se încumeta să-l bea. Via fusese lăsată Bisericii (probabil cu maliţiozitate), deși cu venitul scos din exploatarea ei de-abia dacă puteai plăti pe cineva să șteargă praful pe altar.

Faragó, ca prim-secretar și primar al comunei Hálás-Mezőmegyer-Murony, decretase că via trebuia confiscată din mâinile celor care amăgeau poporul cu iluzii și trecută sub conducerea proletariatului. Sătenii apelaseră la Ladányi fiindcă fusese la Budapesta și pătrunsese înăuntrul cărților, fiindcă prima gură de aer o respirase în Hálás, fiindcă era un membru cu stat de plată întreg la Societatea lui Isus și fiindcă doborâse recordul de cincizeci de ouă.

Deși plecase din sat în urmă cu cincisprezece ani și de atunci nu mai venise înapoi decât o singură dată, într-un weekend, Ladányi stârnea încă multă vâlvă și o mândrie imensă. Câte alte localități s-ar fi putut făli că evreul satului se făcuse iezuit? Și, pe urmă, au fost toate știrile care s-au întors pe furiș, pe măsură ce Ladányi și-a croit drum prin cursurile de drept de la universitate, trâmbițând despre turnirurile cu omlete și despre participarea lui Ladányi la războaiele cu gulașuri, care izbucniseră la sfârșitul anilor '30

în restaurantele din Budapesta. Ladányi avea un metru optzeci și nouă, iar această constituție voluminoasă, în combinație cu apetitul de student, crea un uriaș spațiu de depozitare pentru alimente. A început să facă rost de bani pentru studii și pentru întreținerea maică-sii, luând parte la întreceri cu haleală în care pariurile colaterale erau încasate de cel mai mare mâncăcios. Primele competiții au avut loc în circuitul studențesc, unde rămășagurile abia dacă acopereau costul mâncării consumate (de obicei prânzuri cu trei feluri de bucate, repetate de mai multe ori), însă, grație unei digestii imbatabile, a ajuns în scurt timp în faimoasele concursuri din New York Café, unde jurnaliști de marcă se căzneau de zor să amelioreze capacitatea omului de-a mânca omlete. Când Ladányi a ras complet o omletă din patruzeci și cinci de ouă, distrugându-l pe criticul de teatru de la *Pester Lloyd*, care azvârlise șervetul la treizeci și opt, vestea s-a răspândit până în Hálás. Când Ladányi, cu tacâmurile lui executate la comandă, a fost invitat la restaurantul Gundel pentru a testa noul gulaș superconcentrat, care într-un final a fost etichetat drept „până și Ladányi nu a mâncat decât trei farfurii", și care primise certificatul de 30 000 de calorii din partea Universității Tehnice, Hálás a aflat toate detaliile (fie și cu o lună mai târziu). Când luptătorul de circ Sándor Sălbaticul a crezut că va putea să-l bată pe Ladányi la tortul doboș, toată lumea s-a hlizit pe cinste, iar Ladányi, superb ca o vioară Stradivarius, a fost cel mai bun.

Dar între timp Ladányi abandonase cuțitul și furculița, doborând pentru a doua oară recordul de cincizeci de ouă, după ce editorul lui *Pesti Hirlap* a căzut mort de cealaltă parte a mesei, din cauza unui stop cardiac, nu fără legătură cu omleta din patruzeci și șase de ouă pe care tocmai o consumase. Acest subit abandon prandial și conștientizarea faptului că voia să intre în Ordin au pus capăt carierei lui

gastronomice, fără a-i răpi din renumele de care se bucura în Hálás. Prin urmare, când Faragó a auzit că Ladányi venea să revendice via, pur și simplu a lansat provocarea „care halește mai mult o are".

Toată populația din Hálás de-abia dacă număra patru sute de suflete, potrivit lui Ladányi, și în ciuda frigului și a vremii ploioase, cei mai mulți dintre săteni se adunaseră afară, așteptând sosirea căruței care li-l aducea pe iezuit.

Gyuri și-a dat seama că gestul lor era cel mai mare omagiu care i se putea aduce cuiva. „Acum înțeleg ce-a însemnat, pesemne, secolul al XIX-lea", și-a zis el. Cel mai bun lucru cu care te alegeai din vizita într-o localitate ca Hálás era că ajungeai să înțelegi cât de norocos erai, de fapt, că trăiai la Budapesta. Gyuri nu plecase din Budapesta nici de șapte ore, dar deja farmecul exercitat de electricitate, pavaj și o mai mare varietate a materialului genetic începea să-l copleșească. Timp de o zi, după ce se va întoarce la Budapesta, va fi foarte fericit. Simțind că dobândise parcă dimensiuni de magnat sau de star de cinema, Gyuri a coborât din căruță și a văzut cum cei mai buni pantofi ai lui (cu care oricum nu prea avea de ce să se laude, deși reprezentau cea mai puternică piesă din arsenalul lui vestimentar) se afundaseră în noroi.

Au fost poftiți în cârciumă, o construcție din lemn, cu o sobă în mijloc, răspândind un pic de căldură în sala care avea să se încingă de-a binelea odată cu năvălirea gloatei de afară. Ladányi s-a consultat în șoaptă cu preotul satului, într-o manieră sumbră, ca într-un confesional. În calitate de escortă a lui Ladányi, Gyuri și Neumann au primit din plin impactul ospitalității locale. Exact asta, desigur, fusese și în mintea lui Gyuri când acceptase să vină la Hálás: zona rurală însemna hrană nelimitată. Știa că era posibil să ducă lipsă de distracții, dar de merinde, nu. Gyuri avea intenții ferme de a se îndopa cot la cot cu Ladányi, cât avea să-l țină

burdihanul, iar dacă oamenii insistau să le dea în dar alimente la plecare, Gyuri nu avea să se supere.

Anvergura și ferocitatea bucătăriei țărănești puteau fi zdrobitoare, dacă îți lipsea antrenamentul. Gyuri știa că un singur mic dejun era suficient pentru a băga în spital niște orășeni șubrezi. La Erdőváros, în vara când Gyuri împlinise treisprezece ani și fusese lăsat în gazdă la o familie de localnici, țăranii i-au turnat cu mărinimie palincă la micul dejun, împreună cu o cărămidă de slănină garnisită cu un praf de ardei iute. Plăcut impresionat de dărnicia lor, a băut palinca, înainte de-a ieși pe ușă și de-a se prăbuși pe jos. A fost nevoie de niște ceasuri bune pentru ca picioarele lui să reînvețe să meargă, însă doar de câteva minute pentru ca stomacul să elimine elementele solide ale mesei ingurgitate. Genul acesta de alimentare matinală cu combustibil era suportabil doar dacă te învățaseși așa de mic și dacă știai că te aștepta o zi întreagă de muncă la câmp. Deși era un băiat de treisprezece ani cu o constituție atletică, după ce a secerat timp de o oră a început să-l doară în atâtea locuri, încât n-a mai fost în stare decât să se trântească pe câmp și să se roage în gând să vină o ambulanță, în timp ce o femeie cu burta la gură, care lucrase cot la cot cu el, s-a oferit cu amabilitate să-i aducă ceva de băut.

Ospitalitatea s-a dezlănțuit imediat. Gyuri nu mai văzuse atâta mâncare, atâta mâncare bună, din momentul când războiul începuse să semene pregnant a război, și era chiar foarte posibil nici să nu fi văzut vreodată până atunci atât de multă mâncare într-un spațiu închis. Deprimant era însă faptul că, oricât s-ar fi căznit, tot n-ar fi fost capabil să-și scoată pârleala într-o singură seară pentru cei cinci ani cât făcuse foamete. Până și expansivul Neumann părea uluit de mâncare, având în vedere că oamenii intenționau negreșit să le bage pe gât câteva porții la rând. Dacă Gyuri încerca să încetinească ritmul ingurgitării, sătenii care își

asumaseră singuri sarcina de ospătari personali începeau să roiască în jurul lui, iar dacă mânca tot, bucatele consumate erau înlocuite rapid. După o jumătate de oră de la debutul masticației, Gyuri se frământa deja serios de teamă că ar putea să-și piardă cunoștința: farfuria lui enormă, în care crescuse o stalagmită de cârnați, friptură conservată în untură, tobă de porc și bucăți de pâine de mărimea unor mănuși de box, era împresurată de două pahare de vin, unul roșu, unul alb, două pahare de palincă, de caise și de pere, și două pahare de bere, în cazul în care i se făcea sete. Auzea în spate glasuri de țărani turbați de furie, care se luptau să ajungă lângă el, ca să-i mai toarne din băuturile lor obținute prin tescuire și distilare.

I se ofereau și lui Ladányi gustări și băutură, dar – vizibil – cu mult mai puțină tragere de inimă. Nimeni nu voia să-i epuizeze mușchii alimentari. Ocupația lui principală era să-și lase mâna pupată de oamenii care stăteau la coadă pentru a-l proslăvi. Lui Ladányi tot acest ceremonial nu-i făcea nici o plăcere, Gyuri își dădea seama perfect, dar veneranția sătenilor era destul de rezonabilă, dacă te gândeai că existau profesori universitari cărora le era groază de Ladányi și care erau în stare să se pitească pe după uși ca să evite vreo întrebare de baraj pusă de Ladányi, o întrebare care putea să le dea în vileag crasa ignoranță. Gyuri auzise zvonul că, atunci când Ladányi își luase licența în drept, facultatea se oferise să-i dea și doctoratul, ca lumea să nu mai piardă vremea ulterior cu fleacuri de acest fel.

S-a convenit ca la ora cinci să înceapă chiolhanul, dar Faragó și partizanii lui n-au apărut decât abia la și jumate. Rugămintea pe care i-a adresat-o Ladányi lui Gyuri de-a veni cu el la Hálás pentru a rezolva orice act de violență nu avusese drept mobil grija față de siguranța propriei persoane. „Pe mine m-ar proteja sătenii oricum, or, exact asta nu vreau. Dacă iese pe nasoale, mi-ar plăcea să existe cineva

din afară, care să nu trebuiască să stea acolo." Totuși, lui Gyuri i-a pierit orice teamă de scandal când, uluit, a dat cu ochii de Faragó.

„Nimeni n-o să ne creadă", i-a șoptit Neumann lui Gyuri, care i-a dat dreptate, mișcând din cap. Puteau ei să susțină mult și bine că afirmațiile lor erau strict veridice, fiindcă tot degeaba ar fi fost, și-a dat seama Gyuri când l-a văzut pe Faragó intrând în sală; nimeni nu i-ar crede acasă, în Pesta. Faragó a sosit împreună cu doi slugoi deșirați, cu un pistol vârât în betelia pantalonilor. Avea o culoare atât de sinistră, încât Gyuri își imagina că până și un cadavru pe care studenții de la medicină făceau disecții arăta, probabil, mai proaspăt. Faragó era beat. Puțea. Costumul de pe el, dintr-o stofă în dungi fine, arăta de parcă ar fi fost îngropat în pământ prin 1932 și dezgropat la loc abia în ziua precedentă; în orice caz, se potrivea ca nuca în perete cu vesta din împletitură cu ochiuri mari pe care o avea dedesubt. Cravata era elementul cel mai reușit din vestimentația lui; era ca un cordon care îți fura privirea.

Aversiunea care s-a produs când a intrat Faragó a fost atât de solidă, atât de vânoasă, încât Gyuri s-a și mirat că Faragó reușise să pășească înăuntru. Și-a dat seama că se va regala cu ceva special în acea seară.

Simțind și el o ură la prima vedere, Gyuri a înțeles că Faragó îi împinsese, probabil, pe săteni spre incredibile tărâmuri de mânie omenească. Acesta era zeroul absolut al turpitudinii umane. Faragó merita să fie dat în vileag, dar era și mai bine, probabil, să fie priponit în Hálás. „Și eu care credeam că nouă ne merge rău", a remarcat Neumann, holbându-se la Faragó. „În realitate, restul țării ar trebui să trimită scrisori de mulțumire celor din Hálás, fiindcă îl țin aici." Gyuri îl tachinase pe Ladányi în tren, venind încoace, spunându-i că Biserica ar trebui categoric să se adapteze și să adopte o atitudine indulgentă față de

Faragó, renunțând cu bucurie la bunurile ei lumești. Zâmbind senin, prea versat pentru a fi prins în flagrant delict cu vreun sentiment neiezuitic, Ladányi replicase: „Întrebarea dacă se cuvine sau nu să avem asemenea proprietăți este foarte valabilă, la fel și chestiunea privind ceea ce ar trebui să facem cu ele, dar este exclus, oricum, să le dăm pe mâna unor bandiți. Și chiar dacă Domnul Nostru ne-a poruncit să întoarcem și celălalt obraz, se cuvine să nu uităm că El nu l-a cunoscut încă pe Faragó."

— Așadar, păduchele a venit să fie strivit de puterea populară? a tunat Faragó, ratând scaunul pe care țintise să se așeze și dispărând din raza vizuală.

Instalat pe scaun cu ajutorul secunzilor, și-a continuat cuvântarea de bun venit.

— Ca prim-secretar al organizației Partidului Comunist... ăăă... adică... ăăă... a Partidului Popular Muncitoresc Ungar din comuna Hálás-Mezőmegyer-Murony, și ca primar și președinte al gospodăriei agricole colective „Amețiți de succese", cum spunea tovarășul Stalin, în raportul la lucrările Comitetului Central la al XVIII-lea Congres al PCUS(B)...

Aici, Faragó a secat ideologic, a făcut o pauză și, nemaiștiind ce să spună, a pus mâna pe pistol ca să ilustreze o idee și s-a împușcat în picior. Spre dezamăgirea tuturor, a fost în piciorul de lemn.

— Și, a reluat Faragó, și în mod științific, într-un ritm bolșevic, o să mănânc până o să te bag în pământ.

A pocnit din degete, iar cârciumarul s-a apropiat de masă, unde a instalat un cântar enorm cu talere. „Foloseau așa ceva în regiunea Békés, la campionatele de pui fripți", i-a strecurat cineva la ureche lui Gyuri, în timp ce cârciumarul cântărea două castroane imense cu ciorbă de fasole aburindă, pentru start. Până acum, Ladányi nu spusese mai mult decât „bună seara", în timp ce Faragó continua să-și arate gândurile ca în vitrină. „Vrei să ne impresionezi, așa-i? Crezi

că o să-ţi mai meargă mult să sugi sângele poporului, căpuşă de jigodie ordinară ce eşti?!" Acestea fiind zise, Faragó s-a blocat când privirea i-a căzut întâmplător pe ţiganul satului, care stătea în primul rând, de unde avea o perspectivă excelentă asupra evenimentelor. Scoţând un horcăit din torace menit să-i cureţe plămânii, Faragó a expectorat o bucată de flegmă atât de uriaşă şi cu atâta forţă, încât, luat prin surprindere, ţiganul s-a clătinat pe picioare. „Fără ţigani", a explicat Faragó. Ceea ce lui Gyuri i s-a părut bizar, din moment ce Faragó arăta mai mult a ţigan decât ţiganul satului, cu stomacul dilatat într-un burdihan atât de umflat, încât ai fi zis că îşi vârâse ditamai pepenele verde sub vestă; nasul îi crescuse şi se borcănase, de asemenea, atârnând ca o zmeură prea coaptă. Foalele şi trompa erau dovada incontestabilă a ghiftuirii lui Faragó în vremuri de mare penurie; se considera un omnivor, un megalovor, pentru care a mânca era măsura virilităţii. Faragó nu avea nici cea mai mică îndoială că îşi va da gata adversarul de la primul fel de mâncare.

Ladányi a spus rugăciunea, iar Faragó s-a răzbunat, încleştând pumnul şi mârâind salutul comuniştilor: „Libertate!". Era limpede pe cine susţinea mulţimea în această ocazie, şi-a zis Gyuri, pe când cei doi concurenţi s-au apucat să înfulece din ciorba de fasole, dar nu era uşor să te dumireşti pe cine să susţii în conflictul dintre Roma şi Moscova. Biserica din Ungaria urma iremediabil să primească un şut în fund. Mindszenty, cardinalul, era ţinut la păstrare în vreo firidă undeva prin Budapesta, în timp ce i se ajustau acuzaţiile ca să fie croit pe măsură (Gabor Péter, şeful AVO, fusese croitor): spionaj pentru americani, uneltire pentru readucerea pe tron a monarhiei habsburgice, înmulţirea gândacilor de Colorado, batjocorirea romanelor realismului socialist. Şi probabil că-i puseseră să născocească dovezi pe cei care scăpaseră cu viaţă din echipele de scenarişti ai

industriei cinematografice antebelice din Ungaria, din moment ce nici un polițist n-ar fi putut fabula atât de delirant.

Era greu să simpatizezi cu cardinalul, a reflectat Gyuri, fiindcă Mindszenty era un bufon, fie el și nedreptățit. Biserica Catolică din Ungaria nu sclipea deloc la vârf. Ce bine ar fi fost să ai de unde alege, spumega Gyuri. Era ca și cum Ungaria s-ar fi aflat la mijloc între Germania și Uniunea Sovietică. Ce alegere mai era și asta? Ce limbă ți-ar plăcea să vorbească plutonul tău de execuție? În aceste împrejurări, desigur, nu era deloc exclus ca un cardinal sclipitor să nu fie nici el de vreun folos. A fi deștept și vizionar nu era întotdeauna de ajutor. La ce bun să fii un porc deștept, dacă ajungi tot la abator?

Prostia putea fi chiar un avantaj, din când în când. Atenție, însă, nici prostia (cu care Mindszenty era foarte bine dotat) nu-i făcuse vreun bine. Dacă ai să cazi de pe o stâncă, nu prea mai contează calitatea creierului care se va împrăștia pe jos.

Când Gyuri a adus vorba despre poziția Bisericii, Ladányi a fost grav, dar nu îngrijorat, deși oricum era foarte greu să ți-l imaginezi pe Ladányi îngrijorat pentru ceva. Posibilitatea de a fi ars pe rug n-ar fi pentru el decât o parte din activitatea unei zile, chiar dacă alți clerici ar obiecta împotriva acestei idei. Era greu să ți-l imaginezi pe părintele Jenik, bunăoară, oțelindu-se pentru martiriu, oricât de mult îi plăcea lui Gyuri de el. Jenik îmbrățișa cu tenacitate filozofia potrivit căreia omul trebuia să profite de tot ce era mai bun pe lume: de ce să fi creat Dumnezeu hoteluri de categoria întâi, dacă n-ar fi vrut să le folosim? Imediat după ce rușii puseseră cizma pe Budapesta, Jenik luase tot detașamentul de cercetași într-o excursie la țară. Călătoria de o sută de kilometri durase două zile, cu un tren care se deplasase atât de lent, încât când unul dintre băieții mai mici căzuse pe ușa deschisă a unui vagon, unul dintre băieții mai mari

avusese tot timpul să se dea jos de pe acoperișul trenului, să-l salveze și să-l arunce înapoi în compartiment. Jenik dusese detașamentul într-un sat unde avea ceva rubedenii neînsemnate și începuse să le depene o poveste, bizuindu-se din greu pe hiperbolă, dezvăluind pe îndelete toate grozăviile și degradările războiului și regretând cu amărăciune că tineretul fraged din fața lor fusese atât de traumatizat. Jenik nu mințea, dar nici nu făcea ceva pentru a evita să fie înțeles greșit. Părintele Jenik, care râsese tot drumul cu trenul până acolo și pe care Gyuri îl suspecta că se afla la originea bancurilor cu cămile pe care le spunea Ladányi, devenise sumbru și îndurerat. Discursul lui despre calvarul războiului se derula de o vreme, când Gyuri și-a dat seama că Jenik vorbea de fapt despre detașament. Jenik ținea mâna pe umărul lui Papp, în timp ce invoca tortúrile foametei și ale mizeriei. Papp arăta ca și cum ar fi fost încropit din niște andrele lipite împreună, înfiorător de uscățiv și livid, în ciuda faptului că tatăl lui era măcelar, iar el și familia lui primeau mai multă carne decât toate animalele carnivore de la Grădina Zoologică din Budapesta. Lacrimile mijiseră în ochii țăranilor, iar până să vină la Hálás, Gyuri nu mai mâncase niciodată atât de mult la o singură masă. În seara aceea, avusese convingerea fermă că nu va mai simți nevoia să mănânce, câte zile va mai avea, și se furișase afară în beznă, continuând să dea din picioare în tentativa disperată de a accelera digestia și de-a evita să borască, sperând să mistuie odată nicovala aceea grea din stomac.

Totuși, în alte privințe părintele Jenik era prototipul preotului bonom, întotdeauna suflecându-și mâneca pentru a-și lua pulsul spiritual, punctând meticulos toate regulile clubului: participarea la slujba divină, spovedaniile, respectarea sărbătorilor religioase. Ladányi, în schimb, nu pomenea niciodată de religie, dacă nu aduceai tu vorba sau dacă subiectul nu apărea de la sine pe parcursul conversației. Nu

exista nici un fel de cicăleală, nici un îndemn de impresar care vrea să te aşeze neapărat cu fundul pe scaun, nici un fel de bifare a listei, în cazul lui Ladányi. Nu părea să-i pese dacă veneai sau nu la biserică, şi tocmai chestia asta era extrem de nefastă. Gyuri renunţase la biserică, aproape la fel cum încetase să creadă în Moş Crăciun; a venit un moment când a fost imposibil să mai ia în serios toată povestea. Şi, la fel, tocmai asta era atât de îngrijorător la Ladányi. Era un tip extrem de deştept, avea o privire de ansamblu asupra faptelor fiecăruia – nici măcar Pataki n-ar fi încercat să modifice realitatea de faţă cu Ladányi, fiindcă acesta putea să-ţi citească jurnalul intim înainte să fi scris ceva în el. Gyuri simţea fără să vrea, când se ocupa de ceva banal prin excelenţă, ca atunci când spăla cada sau cumpăra ceva de la băcănie, că toate astea se înscriau într-un plan magistral, că a spăla cada şi a cumpăra ceva de la băcănie erau acţiuni care făceau parte din maşinaţiunile lui Ladányi (doar că el nu era conştient de asta) şi că într-o bună zi se va trezi purtând veşmântul negru cu guler alb.

Poate din cauza ordinului lui, poate din cauza *ladányităţii* lui, Ladányi opera discret. Cu o vară în urmă, într-un exces de obedienţă, Gyuri îi propusese lui Katalin Takács să-i ia el rochia nouă de la croitoreasă. Colegele ei de vestiar răspândiseră zvonul că fata nu avea păr pubian. Aşadar, Gyuri s-a dus până la croitoreasă, contribuind la îmbrăcarea fetei pe care ar fi vrut s-o dezbrace pentru a verifica bârfa despre blănita ei.

Serviciul pe care se oferise să i-l facă era o dublă faptă bună, având în vedere că această croitoreasă locuia în Angyalföld, imediat din Váci út. Se spunea că atunci când eliberatorii americani aruncaseră un covor de bombe peste Angyalföld, la sfârşitul anului 1944, absolut din greşeală, din moment ce ei căutau fabricile de pe Insula Csepel, nu s-a supărat nimeni, fiindcă nimeni n-a văzut diferenţa. Lumea

susținea, de asemenea, că atât Waffen SS, cât și Armata Roșie se feriseră să intre în Angyalföld, fiindcă nu voiau să dea de bucluc.

Deși Gyuri cunoștea bine Budapesta, nu se aventurase niciodată în Angyalföld și a fost stupefiat când a descoperit că poveștile erau adevărate.

După ce a coborât din tramvai, a trecut pe lângă oameni care zăceau în șanțuri, ca niște mormane de frunze uscate, toamna, în cartierele mai elegante: șnapsul îi rupsese de universul cunoscut. Continuând să meargă, a constatat cu câtă ură îl priveau găștile de autohtoni care roiau pe străzi; nu era prima oară când i se întâmpla să stârnească atâta aversiune și agresivitate spontană, dar niciodată însoțite de o asemenea fervoare canibalică. Gyuri se gândise, înainte de-a pleca de-acasă în acea dimineață, să bage un cuțit în buzunar, știută fiind faima proastă a cartierului Angyalföld, dar când a cotit pe Jász utca, n-a avut cum să nu observe cum doi bărbați se luptau cu niște săbii lungi și grele, de genul celor preferate de piratii de la Hollywood. Postați în semicerc, diverși spectatori desculți monitorizau duelul, nu prea impresionați însă de calitatea hăcuirii. Nu i-ar fi servit la nimic dac-ar fi avut un cuțit la el, decât că, pe lângă că ar fi fost înjunghiat, i-ar mai fi furat și cuțitul, drept bonus, iar un cuțit bun, ca orice altceva, de altfel, era greu de găsit în acele vremuri.

Gyuri a avut tot timpul să rumege ideea că, dacă s-ar întâmpla s-o mierlească prematur și anonim pe străzile din Angyalföld, ar fi doar din cauză că tânjise cu atâta nesaț să facă slalom cu privirea pe pantele line ale corpului lui Katalin, ucis din curiozitate pentru o blăniță năpârlită. De asemenea, a mai reflectat el, în timp ce urca pe scări la etajul cinci, întotdeauna i se întâmpla ca persoanele la care se ducea în vizită să locuiască la etajul cinci în clădiri fără lift. Croitoreasa, o cucoană sprinteioară, la vreo optzeci și ceva

de ani, vizibil din categoria „muncește-douăsprezece-ore-pe-zi-până-cade-din-picioare" și care trăia confortabil, fără să aibă habar de ceea ce se petrecea în restul cartierului Angyalföld, l-a felicitat pe Gyuri pentru croiala pantalonilor. Pantalonii erau ultima pereche de Savile Row ai lui Elek, de fapt, singurii pantaloni de-adevăratelea care-i rămăseseră lui Elek, împrumutați lui Gyuri, întrucât Elek ajunsese la concluzia că n-avea de gând să se dea jos din pat în acea zi, sau că dacă s-ar ridica totuși, oricum nu s-ar duce decât până la fotoliu. Croitoreasa se afera pregătind rochia pentru drum, în timp ce Gyuri se amăra în gând că nu avea cum să moștenească el afacerea ei cu croitoria.

În timp ce se grăbea înapoi să prindă tramvaiul, l-a zărit întâmplător pe Ladányi stând de vorbă cu niște locuitori din Angyalföld care-l ascultau răbdători. Era limpede că pentru ei Ladányi era ca picat din lună. Ladányi a părut un pic agasat de faptul că fusese prins într-o acțiune de binefacere, dar l-a însoțit pe Gyuri până la tramvai și, fără tragere de inimă, a dezvăluit că obișnuia să bântuie dimineața prin Angyalföld, înainte de prima slujbă religioasă. Doar credința smintită, și-a zis Gyuri, îi dădea posibilitatea lui Ladányi de-a ieși de-acolo cu toate mecanismele fizice intacte. Răsuflând ușurat că scăpase din Angyalföld cu toate funcțiile neinhibate, Gyuri aștepta să schimbe tramvaiul în stația Nyugati, pentru a livra rochia, când a apărut un grup de cinci tineri de vârsta lui, iar unul dintre ei, fără nici un preambul, a tăiat rapid cu o foarfecă cravata pe care o purta Gyuri, ultima cravată de mătase a lui Elek, ultima cravată a lui Elek și singura cravată care se mai găsea pe atunci în casa familiei Fischer. Tăietorul i-a înmânat pe urmă lui Gyuri bucățile ciuntite, cu invocația: „Descuiat".

În acel moment, Gyuri și-a amintit că exista obiceiul la Budapesta, în special printre cei care umblau în găști de câte cinci inși, să stea la pândă pe bulevarde, înarmați

cu o foarfecă, pentru a amputa cravate și a spune apoi „descuiat". Cravata nu fusese ea prea grozavă și nici modelul nu era pe gustul lui Gyuri, mai ales că în ultima vreme trona pe ea o pată de supă dureros de vizibilă, dar dorința de a-i trage un pumn în gură mânuitorului foarfecii îl năucise efectiv, mai ales la gândul că individul se aștepta în mod clar ca Gyuri să râdă amuzat de ciopârțirea cravatei. Gyuri s-a gândit cât de mult i-ar plăcea să-i ardă un pumn în gură, după care s-a gândit cât de mult nu i-ar plăcea să primească un retur la puterea a cincea, pe puțin. S-a mulțumit cu ceea ce spera el să pară o privire plină de dispreț. Cei cinci s-au suit în următorul tramvai, mormăind că unii oameni nu aveau deloc simțul umorului.

*

Când, la sugestia lui Faragó, au trecut la înghețată cu ciocolată, Gyuri a înțeles că totul se terminase.

Ladányi și Faragó își făcuseră încălzirea cu doi litri de ciorbă de fasole, înainte de-a trece la felul principal – pui fript – consumat în cantități cântărite cu meticulozitate.

— Noi, în Hálás, am fost renumiți întotdeauna pentru puii noștri fripți, bătea câmpii Faragó, iar acum sub socialism, puii fripți sunt și mai fripți.

Și a luat o farfurie cu scoabe pământii.

— Boiaua este facultativă, a anunțat el, înfundându-și în gură două copane.

După trei kile de pui, Faragó a început să asude, deși era greu de apreciat dacă asta se datora eforturilor gastronomice sau efectului papricii. Nici nu prea mai părea în apele lui, poate și fiindcă își dădea seama că zvonurile despre neobișnuitele performanțe de îmbuibare ale iezuitului nu erau chiar neîntemeiate. Faragó nădușea din cauza efortului, în timp ce Ladányi, metodic și calm, curăța copane

de pui cu atâta dezinvoltură, încât nici nu se obosise deocamdată să-şi pună în funcţiune puterea voinţei.

— Mă duc un pic afară să scutur ciucurelul, l-a informat Gyuri pe Neumann.

Începea să fie tot mai neliniştit că pierdea legătura cu câteva avanposturi ale corpului său. Sorbind două dintre cele patru pahare de trascău care aşteptau să le dea atenţie, a ieşit din cârciumă în bezna de-afară şi a golit lichidul care-i ardea gura, cu un jet împroşcat, pentru a anihila măcar parţial dimensiunea ospitalităţii sătenilor din Hálás. Un ţăran standard, un individ în vârstă, cu inevitabilul clop negru pe care ţăranii îl au lipit de cap şi cu o mustaţă ca un ghidon, a venit să i se alăture în acţiunea de irigare a planetei.

— Bună seara, domnule, a zis ţăranul, ceea ce l-a făcut pe Gyuri să remarce în sinea lui că doar bărbaţii de la ţară puteau fi atât de politicoşi în timp ce îşi aeriseau puţa.

Au ajuns să discute despre Faragó, având în vedere că Gyuri nu se grăbea deloc să se ducă înapoi înăuntru, unde risca să fie victima altor gesturi de largheţe; era curios să afle amănunte din trecutul lui Faragó.

— Am auzit că a făcut lucruri înfiorătoare în timpul războiului.

— Mai bine nici să nu ştiţi, domnule. Sunt lucruri care nu trebuie să se mai repete niciodată, pe care nu merită decât să le uiţi. Diavolul însuşi e mentorul lui.

Gyuri a mai rămas un timp afară, dar de teamă să nu se trezească după el cu vreo echipă de căutare, a intrat din nou în sală, unde Ladányi şi Faragó treceau de indicatorul de zece kilograme, Faragó într-o stare de disconfort, Ladányi afişând încă o expresie de aviditate şi interes.

— Văd că nu ţi-a plăcut gâsca afumată, aşa-i? a întrebat o femeie pe un ton acuzator şi jignit, deşi Gyuri estima că mâncase deja vreo şase porţii respectabile.

Neumann, aflat lângă el, nu spunea mare lucru, dar nici nu vădea vreun semn de suferință (totuși, avea de hrănit vreo sută de kile și el). Probabil că satul adunase toată mâncarea de pe o rază de cincisprezece kilometri. Lui Gyuri nu-i rămânea decât să regrete că stomacul lui nu era la înălțime, că plecase de la serviciu, atârnase afară tăblița cu „pauza de masă" și nu mai lucra.

După ce că și-așa avea o groază de defecte dezgustătoare, Faragó era și foarte răcit; de aceea, în momentul în care l-a văzut cum îi dă o batistă udă secretarului-adjunct al organizației de partid ca s-o pună la uscat pe sobă, Gyuri a simțit un nou val de simpatie la adresa sătenilor. Oamenii ăștia duceau o existență onestă, legată de glie, ceea ce, dacă gustai așa ceva, putea fi destul de plăcut. Cum să te mai miri atunci că erau plini de ură față de Faragó? Consternați de ghinionul lor, trăiau de parcă hoarde de lăcuste sau vreun balaur ar fi tăbărât asupra lor. „De ce tocmai noi?" se întrebase țăranul vârstnic. „N-avea decât să se ducă să facă pe pramatia împuțită oriunde în lumea asta, nu să stea mereu lipit aici, în Hálás! De ce?"

Băgatul la maț nu mai prezenta de mult nici o plăcere. Nu mai era o chestiune de apetit, ci o chestiune de voință, și tocmai din acest motiv Gyuri era sigur că Ladányi va câștiga și că, știindu-l pe Ladányi, îl va sili până la urmă pe Faragó să devină acolitul lui. Îl va pune să se convertească. Era ciudat cum unii oameni, deși se schimbau complet, rămâneau la fel. La școală, bunăoară, Fodor, același Fodor pentru care a se băga în bucluc nu fusese doar produsul colateral al activității lui, ci chiar unica lui activitate, care fusese o pacoste aproape la fel de mare cum fusese Keresztes, suferise, fără nici o avertizare, un atac grav din partea Spiritului Sfânt. Inițial, s-a bănuit că ar putea fi o poză teatrală elaborată și deloc nostimă, numai că Fodor continuase cu atâta consecvență să împartă fluturași care aminteau

oamenilor că Isus voia să vorbești pentru El, încât toți și-au dat seama că se făcuse evanghelist de-adevăratelea: propovăduirea credinței era noul lui instrument de iritare. Fodor l-a prins la un moment dat pe Gyuri pe un coridor. „Isus Cristos a venit ca să fie mântuitorul tău, a murit pentru păcatele tale. Trebuie să-L slăvești și să te supui învățăturilor Lui", l-a îndemnat Fodor, iar apoi a continuat, mai calm, savurând efectiv fiecare cuvânt: „Te-am avertizat acum. Ai primit vestea, nu mai ai nici o scuză. Dacă nesocotești mesajul, o s-o sfârșești arzând. În iad. Pe veci."

Fodor plecase țanțoș, cu un aer satisfăcut. Asta era pentru el partea atrăgătoare a misiunii, să-i bombardeze pe oameni cu o variantă ciuntită a scripturilor și să aștepte cu nerăbdare ca necredincioșii să fie mistuiți de flăcări la nesfârșit. Gyuri îl mai văzuse pe Fodor și în Körút, pe o cutie de săpun, ținând o predică trecătorilor care nu-i dădeau nici o atenție, cu un licăr de încântare în ochi la gândul pârjolului în masă care avea să vină. Fodor nu concepea ca semenii lui să poată obține vreo indulgență, atunci când vor ajunge să dea socoteală la sumbra Judecată de Apoi, pretextând că nimeni nu le explicase contractul cu Nazarineanul. Și-atunci Fodor cadența pompos: „Minte! Minte! I-am spus eu, i-am spus eu. N-are decât să arrrrddăăă!"

Ce se întâmplase cu Fodor până la urmă, sau dacă nu cumva se săturase de evanghelismul lui sadic, Gyuri nu mai știa. Îl văzuse ultima oară când fuseseră cu școala la cinema, unde îi încuiaseră înăuntru. Știai întotdeauna că urma să vezi un film sovietic când te încuiau înăuntru. Școala rezervase în sala de cinematograf un balcon enorm, care cobora într-o serie de platforme. Fodor sărise peste ceea ce crezuse că era marginea uneia dintre aceste loje în trepte, dar care în realitate era capătul unde se termina balconul. Exact înainte de-a dispărea din raza vizuală, pe chipul lui, în

fracțiunea unei nanosecunde poate, apăruse ceva de genul: dar de ce nu e nici un balcon aici?

Împreună cu alți doi băieți, Gyuri, altruist din fire, se oferise să-l ducă la spital pe Fodor, cu picioarele lui rupte cu tot, evitând astfel faptele de vitejie ale lui Serghei, care-i respingea de unul singur pe cotropitorii nemți, între două ședințe de reparat tractorul cu care intenționa să obțină o recoltă record. Fie fiindcă se temea de ridicol, fie fiindcă urmărea să pescuiască noi suflete, cert e că Fodor nu s-a mai întors niciodată.

— Nu prea vorbești, văd eu, i-a zis Faragó lui Ladányi, bătând un apropo la faptul că Ladányi nu juca cinstit, rezervându-și energia pentru ingurgitarea mâncării.

Chiar dacă Faragó ar fi avut mai multe resurse să lupte, virarea spre înghețata de ciocolată a fost începutul sfârșitului. Rămas oricum în urma lui Ladányi cu echivalentul în greutate al un pui mare, Faragó alesese desertul preferat al lui Ladányi; porecla lui Ladányi în detașament, „Răcitorul", venea de la pasiunea lui legendară pentru înghețata de ciocolată, în perioada dinainte de a intra în slujba lui Isus. Gyuri se întreba dacă Ladányi pomenise oare cuiva de la cartierul general al iezuiților că făcea un drum la țară ca să învingă la înfulecat un secretar de partid. Oricât de lăudabil ar fi fost scopul, într-o atmosferă de austeritate, unde remarcile usturătoare de genul „N-ai mâncat deja de două ori în săptămâna asta, părinte?" abundau, genul acesta de lăcomie deplasată, chiar dacă se încadra în misiunea unui ostaș al lui Cristos, risca probabil să abată asupra lui o săpuneală zdravănă cu bătut mătănii.

— Ce-ai vrea să spun, mă rog? s-a interesat Ladányi politicos, oprind o lingură plină cu înghețată să ajungă la destinație.

Toți sătenii și-au sucit gâturile în față acum, fiind vizibil că Faragó se zbătea neputincios, holbându-se cu ciudă la castronul lui de înghețată.

— Cum spune zicala, a îngăimat Faragó, căznindu-se să respire, nu-i loc pentru doi cimpoieri în același han. Noi, clasa muncitoare... noi, brațul proletariatului internațional... noi o să apărăm cuceririle poporului...

Apoi Faragó s-a gripat, a căzut de pe scaun și, ca și cum i-ar fi rămas propaganda în gât, și-a revărsat stomacul pe podea. În afară de o ultimă împărtășanie, nu prea mai rămânea mare lucru de făcut, a considerat Gyuri.

Ladányi n-a părut îngrijorat.

— Cred că părintele Orsó ți-a pregătit câteva documente de semnat, a zis el.

Preotul satului s-a ghemuit pe vine și i-a oferit un toc lui Faragó, care era lățit pe podea, ca și cum s-ar fi gândit să facă o flotare. Posac, a mâzgălit un semn pe hârtie și, țeapăn, a fost trambalat afară de către restul celulei de partid, bălăngănindu-și mădularele.

În timpul conversației lor de după micțiune, țăranul vârstnic îi mai spusese lui Gyuri:

— Ia-l, bunăoară, pe cel mai mare ticălos cu putință și-o să vezi că întotdeauna o să apară cineva, de obicei, dar nu de regulă, foarte tâmpit, care o să spună, nu, nu, omul ăsta a fost doar prost înțeles. Citat greșit. Chiar și în cazul criminalilor, când se scrie despre ei în ziare, au o soție sau o mamă care spun că omul nu e deloc rău, că e un băiat drăguț, dacă ajungi să-l cunoști. Cere-i însă oricui de aici să spună ceva în favoarea lui Faragó; roagă-i pe oamenii care-l cunosc de-o viață să spună măcar un lucru în avantajul lui, doar o singură amabilitate, un mulțumesc, atâta tot, o favoare – degeaba, o să constați că locuitorii acestui sat tac mâlc, ca pepenii printre ierburi. Propria-i mamă, dacă Faragó ar aștepta să fie executat, n-ar spune decât lucruri de genul „Strângeți mai bine lațul ăla" sau „Avem voie să-l mituim pe gâde?"

Ștergându-se la gură cu un șervet brodat, Ladányi s-a ridicat iute în picioare, ca și cum ar fi luat o gustare rapidă între două întâlniri importante.

— Ei bine, acum trebuie să plecăm. Doamne-ajută.

A urmat încă un ceas de pupat mâna și de încărcat daruri în căruță, dar Ladányi a insistat cu fermitate ca delegația să se pună în mișcare, întrucât aveau ocazia să prindă un tren cu care să poată ajunge la Budapesta a doua zi dimineața.

La lumina lunii, Ladányi părea teribil de slab. Gyuri, căruia i se cam făcuse greață în căruță din cauza hurducăturilor, era uimit că lui Ladányi nu-i venea deloc să dea afară pe gură. Vor trece luni, era convins Gyuri, până va mai avea chef să mănânce din nou. Neumann a destrămat tăcerea peregrinațională.

— Convenția asta chiar are vreo valoare? Iartă-mă că-ți spun, dar Faragó mi se pare în stare să i-o tragă și bunică-sii pentru un pahar de băutură sau, eventual, pe gratis.

— Uite ce-i, a replicat Ladányi. Ce-am făcut noi în seara asta a fost să interpretăm o parabolă. Am fost rugat să vin. Nu puteam refuza. Mă îndoiesc că lucrurile o să se schimbe după asta, și nu numai fiindcă tovarășul Faragó e lipsit de probitate, ci fiindcă situația este așa cum este în țara asta. A fost seara unei victorii în miniatură, în ceea ce o să fie ani lungi de înfrângere. Sper să însemne totuși ceva pentru oamenii din Hálás.

— Și cât crezi c-o să dureze chestia asta? a întrebat Gyuri, deloc convins că își dorea cu adevărat să audă răspunsul.

— Nu prea mult, a decretat Ladányi. Eu aș zice cam patruzeci de ani sau așa ceva. Trebuie să așteptăm ca barbarii să-mbătrânească, să devină barbari cu față umană.

Iată un răspuns pe care Gyuri nu-și dorea să-l audă, mai ales venind de la Ladányi.

— E timpul s-o ștergem din țară.

— Nicidecum. În primul rând, așa cum sunt sigur că știi, nu mai e atât de ușor să ieși, iar în al doilea rând, și aș vrea să subliniez că nu este vorba despre o idee omologată de Biserică, materia nu contează. Nu importă condițiile fizice, ci opinia ta despre ele. Ia-l de pildă pe țăranul dintr-un cătun din inima Chinei, care este cel mai fericit om din lume, pentru că are doi porci, pe când ceilalți din sat n-au nici unul. Viața nu-i ca baschetul, nu e o chestiune de puncte, ci contează ce este aici, a precizat Ladányi, atingându-se pe frunte cu degetul arătător. Nu poți pierde decât dacă te dai bătut – iar dacă te dai bătut, meriți să pierzi. În baschet, poți să fii învins. Altfel, nu poți să fii învins decât dacă *accepți* să fii învins. Ești norocos, ești foarte norocos. Trăim în împrejurări care ne pun la încercare; dacă nu ești cretin, bine-ar fi să vrei să fii maleabil.

Mulțumim pentru totalitarism, Stalin. Gyuri se îndoia că i-ar plăcea într-o celulă de închisoare la fel de mult ca lui Ladányi.

— Un bilet până la Paris ar fi mai nostim, i-a trântit-o el. N-aș putea rezerva câteva rugăciuni pentru asta?

— Aș fi încântat să-ți pot transmite solicitarea mai departe, dar nu trebuie să fii prea precis, fiindcă s-ar putea să capeți ce-ai cerut. Omul trebuie să se roage pentru tot ce poate fi mai bun. Poate c-o să fii mai fericit aici decât la Paris.

— Sunt pregătit să-mi asum riscul. Orice, numai să scap de strungarii care doboară recorduri.

— Da, cultul ăsta al muncitorului e un pic cam agasant. Ce ironic că ideea a izvorât, în principal, de la un intelectual gras și exploatator, care n-a avut o slujbă în viața lui, ci doar a trăit pe spinarea cunoștințelor și s-a dedat practicilor burgheze, lăsând-o gravidă, bunăoară, pe camerista lui. Și foarte plictisitor. Lumea ignoră adeseori lucrarea unui biet dulgher care a ales compania pescarilor.

Au tăcut câteva momente, în timp ce căruța îi zdruncina mai departe.

— Cea mai mare ironie apropo de influența lui Marx este că scrierile lui sunt ilizibile, a reflectat Ladányi. Poate că atracția în ceea ce-l privește rezidă în caracterul ininteligibil al cărților lui, ca un fel de misticism prin statistici și salarii de textiliști. Ce-o să mai râdă lumea despre toate astea într-o bună zi. Dar, din păcate, sunt oameni care cred în asta, nu cei care au intrat acum în partid, ci cei care au aderat înainte de război, când mișcarea era în ilegalitate. Ăștia cred în teoriile lui Marx și, la fel ca în cazul Bisericii, istoria demonstrează din plin că ideile țicnite nu mor deloc repede.

— Cred că mi-ar plăcea să urmăresc îndeaproape procesul ăsta dintr-un restaurant de la New York. S-ar putea chiar să mi se pară amuzant de la distanță.

— Și mie la fel, i-a ținut isonul Neumann.

— La voi, dorința de a călători este ceva specific vârstei. N-ați ieșit niciodată din Ungaria, nu-i așa? Atenție mare, oamenii pot să se atașeze enorm de închisorile în care ajung, să știți.

Au ajuns la gară, la țanc ca să prindă trenul înapoi spre Budapesta. Neumann, care avea neprețuitul har de-a putea dormi în trenuri, s-a culcat într-un alt compartiment pe niște locuri neocupate, în timp ce Ladányi și-a scos o carte – *Analectele* lui Confucius.

— E bună? s-a interesat Gyuri.

— Viața e prea scurtă pentru cărți bune, a zis Ladányi. Omul n-ar trebui să citească decât cărți mari.

— Cum îți dai seama că o carte e mare?

— Faptul că a rămas în circulație vreo două mii de ani e, de obicei, un semn bun. Cartea asta nu-i rea. Unora dintre noi, care suntem mai tineri, ni s-a spus să învățăm limba chineză. Superiorii noștri consideră că e o piață în

dezvoltare. În fiecare an, ca iezuit, primești o scrisoare conținând niște ordine. Am impresia că pe noi s-ar putea să ne scoată din țară. Cred că e greșit, dar aici intervine oricum jurământul de obediență.

Gyuri nu mai fusese la biserică de la paisprezece ani, când maică-sa îl târâse la slujba de Paște. Firește, încercase să intre în contact cu Dumnezeu de câteva ori ulterior, când crezuse că avea să moară, dar întotdeauna la fața locului, departe de incinta bisericii. Iată cu adevărat ce binecuvântare putea fi educația religioasă: îți dădea un număr la care să suni în caz de urgență, ceea ce era cumva o consolare, chiar dacă nu răspundea nimeni. Gyuri se întâlnise cu diversele argumente privind existența lui Dumnezeu, venite din partea adepților lui, dovada prin proiect („asta numesc eu un univers bine făcut"), măiestria creatoare oglindită în univers (părea o muncă teribilă pentru o simplă glumă) sau felul cum abordase Pascal problema, câte o sută de franci pe Dumnezeu, în ambele variante. Dar, una peste alta, cel mai bun argument în favoarea lui Isus peste care se întâmplase să dea era că Ladányi credea în el.

Când au ajuns la Budapesta, Ladányi le-a mulțumit lui Gyuri și lui Neumann pentru sprijin. Era ultima oară când Gyuri avea să-l mai vadă. Gyuri n-avea nici cea mai mică idee despre asta, dar peste ani, reexaminând scena, a ajuns la bănuiala că Ladányi știa.

— Să nu uiți ce ți-am spus despre cărțile bune. Și citește Biblia din când în când. A avut câteva recenzii bune, să știi.

Tonul pe care Ladányi l-a avut în această dăscălire de adio nu a fost de comis-voiajor sau de prieten care îți recomandă o lectură bună, ci mai degrabă i-a vorbit ca un vizitator care-i dă unui prizonier o pâine, cu o pilă ascunsă înăuntru.

septembrie 1949

Exact când tramvaiul ajunsese pe ultimul tronson de pe Podul Margit, Gyuri a zărit-o cu coada ochiului pe fată așezată pe marginea parapetului, dar apoi fata n-a mai fost acolo. Degeaba, el și ceilalți din tramvai care asistaseră la episodul sinucigaș n-ar mai fi putut face nimic. Până să oprească tramvaiul în stație, de unde ei ar fi urmat să se ducă înapoi pe jos până la pod, soarta tinerei ar fi fost oricum lămurită, într-un fel sau altul. Părea cumva o dovadă de cruzime să spui „În fine, s-a mai dus cineva" și să ridici din umeri, dar în afară de-a fi format, eventual, un grup de spectatori, tot n-ar fi ajutat la nimic dacă s-ar fi întors. Oamenii de jos, de pe malul fluviului, se comportau oricum ca niște buni samariteni. În afară de asta, Gyuri era în întârziere.

Ar fi fost tipic, desigur, pentru bafta pe care o avea, în general, să-i mai cadă în brațe și o sinucidere, mai ales când întârziase la serviciu. Pe de altă parte, ar fi fost măcar o scuză onorabilă pentru lipsa de punctualitate. Îi rămăsese în minte o imagine clară a fetei – ciudat cât de repede își putea lăsa amprenta un portret amănunțit. Fata părea de la țară, în căutarea unei zone citadine populate, pentru a-și face ieșirea fără de ieșire, și nu era nicidecum atât de atrăgătoare încât să-ți vină să sari în apă după ea, dar pe

de altă parte, dacă ar fi fost într-atât de atrăgătoare ca hoarde de bărbați să vrea să sară după ea, în mod cert nici n-ar fi ajuns să se arunce de pe pod.

De asemenea, se cuvenea să respecți sinuciderea, care era o distracție națională, viciul ungurului. Gyuri nu era la curent cu evoluția suicidului sub socialism, era foarte posibil să fi fost abolit, dar popularitatea obiceiului de a-ți-o-face-cu-mâna-ta nu putea să fie abandonată întru totul la ușa lui Rákosi & Co. Veacuri la rând, unguri de calitate și în cantitate, care nu izbutiseră să facă parte din armatele maghiare rase de pe fața pământului, își zburaseră creierii sau își descarceraseră sufletele în alte moduri. Da, câteva minute de tihnă, o muzică melancolică, și imediat după aceea ungurul va încerca să se scoată din priză. Și nu doar nobilimea – cameristele unguroaice, la Viena, fuseseră renumite pentru pasiunea de a-și înălbi măruntaiele.

Tramvaiul l-a lăsat pe Gyuri în fața monstruoaselor Uzine Electrice Ganz, dar era singurul dintre călătorii coborâți din tramvai care a intrat pe poarta de la Ganz; toți ceilalți muncitori sosiseră mult mai devreme, înainte ca schimbul să înceapă lucrul.

Desigur, și-a zis Gyuri, s-ar putea ca tendința sinucigașă a ungurului să izvorască dintr-o altă mare înclinație a lui: pasiunea de-a se lamenta. Cui să te lamentezi mai bine, dacă nu arhitectului-șef? Du-te la vârf, du-te să-ți cunoști ziditorul și umple-i urechile de neajunsurile universului. Exista, probabil, o imensă coadă mizerabilă, formată din unguri în fața biroului lui Dumnezeu, pregătiți să protesteze.

Intrând în curtea principală, Gyuri a trecut prin dreptul unui panou care era împodobit cu ornamente roșii amatoristice și pe care era menționat deasupra „Brigăzile socialiste". Dedesubt, erau scrise cu litere mai mici diverse nume, cum ar fi „Guernica", „Dimitrov" și „Béla Kun", prezidând deasupra unor excepționale cifre de producție și a unor

fotografii alb-negru granulare, înfăţişând strungari cu mutre importante şi tâmpe de încântare, lucrând la strung. Aceste fotografii nu se schimbau. Lângă imaginile expuse se găsea un chenar caligrafiat elegant, „Societatea de Prietenie Sovieto-Maghiară", etalând deasupra o serie de fotografii alb-negru ratate, cu strungari sovietici urmărind, cu un aer bonom şi încurajator, ca nişte fraţi mai mari, cum nişte strungari unguri lucrau la strung, şi alte fotografii cu strungari unguri urmărind, cu ochi mari de admiraţie, ca nişte fraţi mai mici, cum strungarii sovietici lucrau la strung. Nici la aceste poze nu exista vreo variaţie de la un anotimp la altul.

Nu departe de aceste panouri, dar diametral opus lor, în cealaltă parte a curţii, se afla o caricatură enormă a preşedintelui SUA, Harry Truman, făcută din carton. La picioarele acestei caricaturi exista o plăcuţă pe care scria „PRIETENII LUI TRUMAN", cu o caligrafie poticnită, iar cu litere mai puţin pregnante: „Mi-am propus să distrug cuceririle poporului Ungariei democratice, vă rog să mă ajutaţi şi să nu faceţi nazuri. Vă mulţumesc." Pe plăcuţa care arăta ca anunţurile cu posturi vacante, atârnate pe timpuri la intrarea în fabrică, fuseseră inserate diferite nume. Nici aici nu exista prea multă variaţie sezonieră. În capul listei figura Pataki Tibor, urmat de Fischer Györgyi (Gyuri nu şi-a putut închipui niciodată cum reuşise Pataki să ajungă din nou primul pe tabel), plus unul sau două nume care se schimbau mai des, Németh Sándor sau Kövrig László. Figuri necunoscute, dar simpatice lui Gyuri.

Această ţintuire la stâlpul infamiei se datora în principal faptului că el şi Pataki nu aveau nici un chef să vină la serviciu mai devreme decât era necesar pentru a nu fi daţi afară. Gyuri nu se sinchisea prea mult de prietenia cu preşedintele Truman (deşi se întreba dacă, în cazul în care ar ajunge vreodată în Statele Unite, relaţia aceasta amicală

nu i-ar prinde bine acolo), în mare parte din cauză că asocierea publică a numelui tău cu președintele Statelor Unite nu implica prea multe penalități suplimentare (și oricum, Gombás putea să le rezolve). În mod evident, secția de propagandă considera că juxtapunerea de nume era suficient de rușinoasă în sine, încât să elimine necesitatea unor mustrări în plus.

Fiind din clasa-ex, fiind dușman de clasă, lui Gyuri nu avea cum să-i meargă mai rău decât atât; începea de la coada cozii la orice bunătăți (cu condiția să existe și ele). Pe lângă incontestabila problemă de a purta amprenta clasei-ex direct pe recomandările morale cu care trebuia să se prezinte de fiecare dată când voia o slujbă, un loc la universitate sau aproape orice altceva, ceea ce-l enerva și i se părea îngrozitor de nedrept în a fi etichetat drept fiu de burghezi era tocmai faptul că, în mod esențial și profund, Elek nu avea nimic burghez în el. În afară de faptul că meseria de parior la curse nu se număra printre cele mai respectabile profesii în cercurile selecte, mai intervenea întreaga greutate a comportamentului lui de vechi morfinoman: molestarea ferestrelor și a cameristelor, obiceiul de a umbla cu bâta la el și de a trage cu pușca. Întotdeauna le ordonase angajaților lui să-l strige Elek (ceea ce în ochii camarazilor lui capitaliști echivalase perfect cu statutul de membru al Partidului Comunist) și uneori le dădea liber după-amiaza, dacă vremea fusese excepțional de frumoasă sau dacă avea el chef să se trateze de torticolis cu niște morfină (deși se văzuse clar, de ani de zile, că drogul nu avea nici un efect asupra durerii lui de gât – la fel cum hipnotizatorul dăduse greș, dar Elek nu-l lăsase să încerce decât o dată. Hipnotizatorul agitase pendulul și intonase „Acum, dormi, dormi, adânc-adânc" timp de zece minute, după care Elek spusese: „Ba nu, nu dorm. Ai de gând să mă taxezi pentru asta?"). Și pe urmă, când a pierdut toți banii, în loc să încerce să

acopere gaura financiară, ieșind din casă pentru a trudi conștiincios în respectabilul stil burghez, Elek a stat pur și simplu degeaba în fotoliu, purtându-și puloverul rărit, cu gâtul sucit din cauza unui cârcel, luptându-se cu dilema teoretică privind modalitatea de procurare a unei țigări. Spiritul burghez și Elek nu se împăcau. De acord: a avut ceva bani la un moment dat, dar asta fusese cu multă vreme în urmă, înainte ca Gyuri să fie suficient de mare încât să-i poată folosi.

— Ceea ce-ți dau eu este neprețuit, îi spusese Elek, maiestuos, din jilțul lui, în acea dimineață. Îți ofer independența. Indiferent ce-o să realizezi, o să poți spune „Am făcut asta prin puterile mele". Nu ești tras în jos de balastul unui tată excesiv de pretențios. Nu ai o imagine zdrobitoare a succesului patern, care să te intimideze. Câți oameni pot spune asta? Ești o ghindă talentată, care poate crește fără frică la umbra unui falnic stejar.

Un lucru ciudat la Elek era că, deși devenea din ce în ce mai inactiv, dormea din ce în ce mai puțin, ceea ce garanta disponibilitatea de a-i oferi lui Gyuri beneficiul gândurilor lui, în timp ce Gyuri se pregătea să plece la serviciu.

— Vezi tu, István, bunăoară, o să resimtă întotdeauna dezavantajul faptului că are bani să-și ia orice.

István, în realitate, suporta destul de bine această povară. Se întorsese la sfârșitul anului 1945, cu vreo zece amici care debarcaseră dintr-un lagăr de prizonieri de război din Danemarca, unde se păziseră singuri, fumaseră două mii de țigări și învățaseră să vorbească fluent cincisprezece limbi. Înainte ca treaba să se împută, István reușise să-și găsească o slujbă la Ministerul Agriculturii, unde ajunsese să învețe tot ce era de știut despre zahăr. Deoarece nu făcea caz de tinerețea lui și fiindcă era nevoie să păstreze niște oameni la minister care să știe ceva despre agricultură, István fusese tolerat cu mărinimie.

István râsese de toate astea, așa cum râdea de orice. Întotdeauna jovial, se întorsese după anii petrecuți pe frontul rusesc cu o singură reminiscență importantă: inabilitatea de a se ambala pentru niște lucruri care nu aveau o vechime de trei ani pe frontul rusesc. Puteai să-i spui lui István orice, că ai fost la un restaurant și te-ai molipsit de hepatită, că urmau să te ia la armată, că tocmai ți-a dat papucii fata care în acel moment ți-era mai dragă decât viața și că îți venea să te culci pe jos și să mori, degeaba – István doar chicotea un pic sau, dacă păreai efectiv nenorocit, râdea în gura mare.

István reapăruse la Budapesta, a doua zi după ce-l călcaseră hoții. Nu mai rămăsese mare lucru de furat, după ce Armata Roșie făcuse manevre înainte și înapoi prin apartament de câteva ori, iar mobila fusese dată la schimb pe mâncare. István intrase în casă, ca și cum tocmai s-ar fi întors de la prăvălia din colț, și-l găsise pe Gyuri stupefiat de caracterul inepuizabil al năpastei lor. A plecat imediat în oraș, iar a doua zi dimineață toate articolele furate erau îngrămădite în fața ușii de la intrare, cu o notă conținând scuze pentru faptul că fărașul adus acum nu era cel original, dar cu speranța că obiectul cu care fusese înlocuit va fi la înălțimea așteptărilor, și transmițându-i-se totodată multă sănătate familiei. După cum s-a dovedit, singurul supraviețuitor din unitatea de artilerie a lui István era unul dintre tâlharii de frunte din Budapesta, căruia îi crăpase obrazul de rușine când auzise că familia comandantului fusese supusă unei asemenea mârșăvii. István punea o singură întrebare când începeai să-i relatezi o tribulație a ta: „Și tu cum ai reacționat atunci?"

Ce-l interesa pe István era cum ai reacționat, nu văicăreala ta. István s-a întors când a fost pace, s-a însurat, și-a luat un serviciu, și-a procurat un apartament. Cel mai agasant lucru la el era năravul de a face viața să pară ușoară. Vădea atâta perseverență și simț practic, încât era greu să

crezi că avea vreo legătură de rudenie cu Elek. De la cine învățase să fie așa? De ce nu era și el la fel? se întreba Gyuri. István era capabil să rezolve orice, să întoarcă tot răul spre bine, acesta fiind și motivul pentru care Gyuri nu putea înțelege ce-l determinase să se întoarcă în Ungaria și ce-l făcuse să rămână aici. István părea în stare de orice, în afară poate de a-i face rost lui Elek de o slujbă ca lumea.

— Ai renunțat așadar, pur și simplu? îl descususe Gyuri pe Elek.

— Dacă am renunțat? Păi la ce să fi renunțat? La tenis? La fumat? La cursele de cai? La lecțiile de sanscrită? Sunt un bășinos bătrân, asta e, a remarcat Elek, verificând lungimea fiecărui fir de păr din mustață într-o oglindă de buzunar. Nu poți pretinde prea mult. Tu, fiul sănătos și viguros, care are toată viața în față, ar trebui să te gândești să-ți întreții tatăl suferind.

— Dar pe tine nu te deranjează?

— Dacă mă deranjează? Da. Nu. Poate c-o să te mire să auzi că, în adolescență, ambiția mea cea mai mare nu era să sfârșesc într-un fotoliu, purtând un pulover gri cu găuri în el. Mărturisesc că visam mai degrabă la un lux excesiv. Dar îmi place enorm să-i dezamăgesc pe oamenii care s-ar fi așteptat să fiu atât de amărât, încât să-mi vină să mă sinucid.

Elek ar fi trebuit să aibă în vedere un post de secretar de partid, a reflectat Gyuri, cu talentul acesta de a pălăvrăgi și cu înclinația lui de a nu face nimic. După război, ăia ar fi luat pe oricine. Nu și acum. Acum îi spânzurau pe comuniștii pe care-i aveau deja.

Sulyok, maistrul, tocmai le trăgea o citire colegilor de serviciu ai lui Gyuri, când acesta a ajuns în cele din urmă la muncă în ziua aceea. Descoperirea l-a umplut pe Gyuri de încântare că sosise mai târziu. Principalul motiv pentru care avea o asemenea doză de nonșalanță față de această

nepunctualitate provenea din faptul că el și Pataki fuseseră angajați la fabrică de către însuși Gombás, directorul-adjunct, iar oamenii știau asta. Ca medaliat olimpic și fost campion la haltere, Gombás fusese recompensat pentru eforturile lui cu o sinecură zdravănă la Uzinele Ganz, unde dorea cu ardoare să pună pe picioare o echipă de baschet pe care s-o propulseze în prima divizie. Așadar, Pataki și Gyuri, care avea rolul să-i paseze mingea, au fost invitați să intre în echipă și să petreacă un pic de timp la fabrică. Gyuri se înțelegea bine cu Gombás și-i plăcea de el, nu numai fiindcă-i oferise o slujbă și-l scutise de armată, ci și fiindcă Gombás era un tip afabil, iar Gyuri îi admira destul de mult perversitatea galantă. Gyuri admira mai ales faptul că, în timp ce alți bărbați ar fi fost în stare să-și taie venele de rușine pentru metealna lor, Gombás recunoștea cu o sinceritate fermecătoare și fără remușcări că pe el îl atrăgeau fetele abia pubere. Biroul lui era spațios, izolat și dotat cu duș. Acolo, diverse fetișcane culese personal de Gombás din delegațiile în provincie și aduse la Budapesta pentru „pregătire intensivă" erau meditate chiar de el. Gyuri se aștepta mereu ca vreun părinte turbat de furie sau vreun polițist să-i dea buzna în birou, dar deocamdată se părea că aranjamentul nu supărase pe nimeni și exista oricând posibilitatea, așa cum subliniase Pataki, ca în eventualitatea în care felația ar deveni vreodată probă olimpică, Ungaria să dea lovitura.

Din când în când, se întâmpla ca Sulyok să se simtă obligat să le citească muncitorilor din ziarul partidului, care, bineînțeles, avea același conținut ca și celelalte ziare, doar că existau câteva variații de punctuație fascinante. Ținând seama cât de plictisitor arăta în pagină *Szabad Nép*, adică *Poporul liber*, și având în vedere că oamenii nu s-ar fi gândit să citească așa ceva decât în cele mai disperate și anoste împrejurări, era greu de înțeles de ce se considera că a-l

pune pe Sulyok să se poticnească printr-un fragment din ziar, sporind senzaţia de lehamite, ar face textul cumva mai memorabil.

Pasajul din acea dimineaţă era din *Activistul de partid*, o gazetă bimensuală, care era şi mai strâns controlată de plictis decât *Poporul liber*. Era ca şi cum, la comandă, s-ar fi selectat dinadins cele mai anoste bucăţi din *Poporul liber*, din care s-ar fi extras apoi, la nivel microscopic, tot ceea ce putea fi cât de cât interesant, pentru ca apoi restul astfel obţinut să fie publicat sub denumirea de *Activistul de partid*.

Sulyok tocmai termina un articol de Révai despre execuţia lui Rajk şi a bandei lui. Rajk fusese condamnat pe motiv că lucrase nu numai pentru serviciul secret britanic şi pentru cel american (pe lângă o distinsă carieră de informator al poliţiei, pe vremea când Partidul Comunist fusese interzis), ci şi pentru orele suplimentare prestate pentru mareşalul Tito şi deviaţioniştii lui iugoslavi împuţiţi. De ce n-o fi lucrat atunci şi pentru Walt Disney? îi venea lui Gyuri să întrebe. Probabil fiindcă funcţia de ministru de Interne îi ocupase prea mult din timp, şi-a răspuns singur. Fusese destul de amuzant să-l vadă pe Rajk spânzurat; în Ministerul de Interne circula o zeflemea apetisantă – tocmai omul care cu atâta dragoste făurise statul comunist şi care hrănise la sân poliţia secretă era primul care să zvârle din picioare în aer, deasupra solului, când li s-a epuizat rezerva de necomunişti!

Gyuri nu avea idee care putea fi adevărul privind aceste spânzurări, dar nu se îndoia că tot ceea ce apărea în ziare reprezenta un maldăr de baliverne sfruntate; din moment ce erau scornite de oamenii care erau specialişti în baliverne sfruntate: Partidul Muncitoresc Maghiar.

„Dar odată cu înlăturarea uneltitorilor, măreaţa noastră victorie ne va întări forţa braţului şi voinţa pentru a putea duce la bun sfârşit sarcinile care ne aşteaptă în viitor", concluzia articolul lui Révai. Singurul banc pe care şi-l amintea

Gyuri apropo de Rajk era că acesta fusese numit în guvern fiindcă le trebuia cineva disponibil în eventualitatea în care era nevoie să se semneze documente și sâmbăta. Rákosi, Geró, Farkas și Révai, cvartetul importat de la Moscova pentru a conduce Ungaria, erau toți evrei, sau cel puțin se considera că erau evrei, întrucât, din câte auzise Gyuri, nimeni nu-i prinsese vreodată la sinagogă. Cvartetul de la Moscova asigura poporului ales genul de publicitate pe care n-o mai avuseseră de când votaseră să -l bată în cuie pe Cristos pe niște bucăți de lemn.

Când își începuse lecturile publice, Sulyok încercase uneori să inițieze discuții despre articolele palpitante pe care le citea cu glas tare, știut fiind că discuțiile, în măsura în care coincideau cu linia partidului, păreau mai democratice. „Tovarăși, ce naiba, nimic nu poate fi mai democratic decât o discuție bună", insistase Sulyok. Problema cu care se confrunta era că majoritatea celor care-l ascultau erau plătiți la normă și, deși erau ceva detestabil, banii tot bani rămâneau, în special pentru cei cu familie. Poate că și alții împărtășeau dubiile de natură editorială ale lui Gyuri, dar consecința era că nimeni nu voia să intre într-o dispută cu Sulyok.

Astăzi, Sulyok n-a încercat să provoace comentarii, ci a luat în mână broșura roșie și subțire intitulată *Ei au fost eroi*, în mod evident o culegere de biografii ale oamenilor ale căror nume apăreau cu rapiditate prin Budapesta și prin alte părți ca denumiri de străzi: martirii comuniști. Imperceptibil, invizibil, un suflu de groază a traversat publicul lui Sulyok: speraseră cu toții că scăpaseră de calvar. În mod limpede, Sulyok ținea morțiș să facă o demonstrație care să ajungă la urechile cuiva. Asta însemna ore suplimentare de învățământ ideologic. Dar pentru urechile cui? Toți muncitorii adunați în jur erau mult sub Sulyok pe scara promovării, ceea ce însemna că Sulyok nu voia să se dea bine

pe lângă cineva de-acolo, ci că poate dedusese că printre cei prezenți se afla cineva care informa pe altcineva de mai sus. Bonusul cu martirii părea însă exagerat. Totuși, pentru Gyuri nu conta prea mult dacă stătea acolo în picioare să-l asculte pe Sulyok, nefăcând nimic, în loc să stea în picioare la postul lui de lucru, nefăcând nici acolo nimic.

— „Astfel, Ferenc Rózsa, unul dintre conducătorii eminenți ai Partidului Comunist, a pierit în cele din urmă eroic în camera de tortură", și-a terminat Sulyok lectura, cu o notă de finalitate de genul celei rezervate sfârșitului poveștilor spuse copiilor, seara, la culcare.

— Scuze, a intervenit Pataki, întrerupând tăcerea reverențioasă. Asta a fost săptămâna trecută, nu-i așa?

— Nu, a zis Sulyok șocat. A fost în 1942.

— Aha, am înțeles. Vasăzică, *fasciștii* l-au omorât. Știți ceva, n-ați vrea să mai citiți o dată pasajul ăla despre cum a murit torturat? Merită să-l mai auzim o dată.

Gyuri și-ar fi dorit ca Pataki să nu fie atât de Pataki tot timpul. Spusese toate astea cu o mutră aparent serioasă, ca unul care era curios să afle mai multe despre calamitățile abătute asupra mișcării muncitorești, dar Gyuri nu putea crede că norocul lui avea să dureze la nesfârșit. În prima zi când venise la lucru, Pataki se servise cu o bucată lungă de sârmă din cupru. „Statul mi-e dator", decretase el. Oricare altul ar mai fi așteptat măcar câteva zile ca să se familiarizeze la fața locului, înainte de-a lăsa să i se lipească ceva de degete. Și nici nu se putea spune că Pataki trăia într-o sărăcie lucie – întotdeauna îl aștepta o masă caldă acasă.

— Nu, din păcate, tovarăși, nu avem timp, s-a scuzat Sulyok. Imperialiștii nu dorm; țineți minte că trebuie să întărim disciplina muncii.

— N-ai vrea mai bine să-ți întărim noi o sulă de cal drept în cur? a comentat Tamás, nu prea încet, în timp ce se îndrepta împreună cu Gyuri spre motoarele electrice.

Suficient de tare ca să se facă auzit, dar suficient de discret pentru ca Sulyok să poată ignora remarca. Tamás putea scăpa basma curată – cine voia să moară? Tamás era incredibil de bun la omorât oameni; avea două Cruci de Fier și un Ordin al lui Lenin cu care să dovedească asta.

Tamás fusese o mare senzație în timpul războiului, în mai multe armate, începând cu ungurii. Nu l-a deranjat să fie abandonat în spatele liniilor inamice, nemâncând altceva decât vreun șobolan, când și când, căruia trebuia să-i rupă gâtul cu dinții, stând în băltoace care visau să devină patinoar (degetul mic de la mâna stângă îi căzuse din cauza degerăturilor) și omorând ruși până la loc comanda. Era un fan al cuțitului. „Știi", i-a mărturisit el lui Gyuri, „oamenilor nu le place să fie înjunghiați." La un moment dat, după o misiune, când timp de două luni se tot foise de colo-colo în spatele liniilor rusești, fără să mai primească provizii, fusese prins (fără muniții) și i se oferise o slujbă pe loc. „Că omor ruși sau că omor nemți, crezi că stau să-mi mai muncesc creierii?"

Tamás, presupunea Gyuri, se apropia de patruzeci de ani, dar încă avea genul de musculatură tare și bine definită pentru care pictorii realismului socialist ar fi fost în stare să se ia la bătaie ca să ajungă s-o imortalizeze. Răspundea de izolarea părților motoarelor electrice care trebuiau izolate. Gyuri nu prea înțelegea de fapt procesul, dar din moment ce nu făcea nimic, nici nu conta. Tamás sălta piesele grele cu lanțul și apoi le cufunda într-o cuvă plină cu chimicale care izolau cuprul. Deși ucenicea pe-acolo de câteva luni, Gyuri habar n-avea ce fel de chimicale se aflau în cuvă sau cum funcționa procesul tehnologic. Asta era din cauză că Tamás făcea tot, în timp ce Gyuri îl urmărea cu atenție. Se presupunea că era o muncă periculoasă și, potrivit standardelor de la Ganz, bine plătită; adică îți rămânea niscai mărunțiș în buzunar după ce mâncai.

Chestia pentru care era plătit Gyuri se rezuma, în fond, la a asculta aventurile lui Tamás, recente și vechi, pe care acesta le povestea fără pauză, în timp ce manevra piesele electrice în sus și în jos. Tamás avea o sumedenie de aventuri, în primul rând fiindcă se părea că nu dormea prea mult. Nu deținea un domiciliu fix, iar ideea de-a închiria o cameră i se părea o risipă de bani. Dormea cele trei sau patru ore de care avea nevoie în vreo secție doar foarte zgomotoasă a fabricii (spre deosebire de o secție insuportabil de zgomotoasă), ghemuit covrig pe podea, de unde, când se trezea din somn, sărea proaspăt și vivace. În majoritatea serilor, totuși, nu trebuia să doarmă la fabrică, mulțumită vreunei combinații amoroase sau grație zaiafeturilor transnocturne.

Tamás își formase o viziune absolut unică despre Budapesta, având drept repere femeile cu care se culcase și diversele *kocsma* în care băuse; această topografie îi plăcea să i-o împărtășească și lui Gyuri în timpul orelor de muncă. Un monolog tipic al lui Tamás suna cam așa: „Da, mă, m-am dus acolo la «Orbul chior de beat», au o bere cehească trăsnet, pe bune. Oricum, nu mai fusesem acolo de când o cordeam pe camerista soției ambasadorului Franței, și e exact în cealaltă parte față de locul unde i-o trăgeam soției violonistului țigan, care obișnuia să cânte *Scrumiera dă pe-afară*, ăsta fiind violonistul pe care a trebuit să-l înjunghii, nu ăla care a încercat să mă plătească fiindcă voia să i-o țin pe nevastă-sa; asta era aia pe care am întâlnit-o în spate la «Poți să faci vin și din struguri». Grozavă bomba aia, să știi, am petrecut o seară minunată acolo cu o bulgăroaică. Eu nu vorbesc bulgărește, ea nu vorbea ungurește. Dar, de fapt, la ce bun să vorbești atâta, nu crezi? Locuia aproape deasupra cârciumii «De ce mă apasă podeaua pe nas?». N-am ieșit de-acolo câteva zile. Cum ziceam, așadar, eram la «Orbul chior de beat», unde îmi dăduseră niște

palincă de sub tejghea, dintr-aia de ziceau nemții c-o voiau pentru programul lor spațial, când ochii mi-au căzut pe o piticanie de om care era acolo cu o tipă bine. Ședeau lângă un grup de docheri. În fine, individul se apleacă spre docherii care bagă în mă-sa tot ce mișcă și zice foarte profesoral: «Vreți vă rog să nu mai înjurați în fața nevestei mele?» A avut un tupeu admirabil, nimic de zis, dar ca să ajungi să te superi fiindcă la «Orbul chior de beat» lumea înjură e cam la fel ca atunci când te-ai duce la băcănie și ai rămâne șocat să vezi că au de vânzare condimente. M-am prins imediat că băiatul o să încaseze mai multe șuturi decât o minge de fotbal la Ferencváros, într-o sâmbătă după-amiază, așa că i-am zis crâșmarului să ascundă pentru mine o sticlă de palincă de-aia de te faci troacă, fiindcă precis totul acolo o să ajungă țăndări în câteva clipe, după care mă ridic exact la țanc ca să-l întreb de sănătate cu cizma pe unul dintre docheri, care o ciupea curtenitor de țâțe pe soția tipului."

Acest episod reprezentativ pentru serile lui Tamás se soldase cu cinci docheri în stare de inconștiență și alți doi care își căutau de zor loburile urechilor. „Bineînțeles că nu aveau cum să le mai găsească, din moment ce le înghițisem eu. Conțin proteine – am învățat asta la cotul Donului. A apărut și poliția. Mi-am zis că se gândeau să mă înșface fiindcă tipul ăla, pe care-l ajutam să iasă afară, a început dintr-odată să dea din gură: «El e, am văzut eu cum a fost. El e derbedeul de la care a pornit totul.» Oricum, polițaii știau că ar trece drept niște cretini în fața instanței dacă s-ar apuca să susțină că eu atacasem singur zece docheri. Sigur, m-au dus la secție pentru interogatoriu, dar nu mi-au pus decât o singură întrebare: «Unde-i palinca-troacă?»"

Poate spre binele lui Gyuri, Tamás era întotdeauna plictisitor de exact în privința locului unde puteau fi găsite femeile cu care se combina.

Astfel, Gyuri știa ca pe propria adresă că Tamás se despărțise de soție, iar aceasta locuia la jumătatea lui Kossuth út, în Kóbánya, între „Pilangiul scund" și „Pilangiul înalt". De asemenea, Tamás ținea morțiș să sublinieze că fiul lui, care avea zece ani, primea „cei mai mulți bani de buzunar" din toată Budapesta. Tamás muncea cât trei oameni și era remunerat corespunzător. În timp ce calcula cu cât era plătit (ceea ce făcea din oră în oră), includea mereu informații despre statutul superlativ al banilor de buzunar de care dispunea feciorul lui. Strădaniile herculeene ale lui Tamás erau încă un motiv pentru care Gyuri nu trebuia să facă mare lucru (deși Pataki, care era angajat în secția unde se producea sârma de cupru, nu avea absolut nimic de făcut decât să remarce: „Ia uite cum se întinde sârma asta").

Dar, din când în când, Tamás mai crea câte o sarcină pentru Gyuri.

— Du-te și adu o pânză nouă pentru bomfaierul ăsta, l-a rugat Tamás, ceea ce lui Gyuri i-a convenit de minune, fiindcă avea cu ce să-și umple timpul până la prânz.

A plecat agale spre magazii, sperând să lungească drumul cât mai mult. Când a ajuns acolo, a rămas surprins să vadă un anunț cu „Nu deranjați", care arăta de parcă ar fi fost împrumutat în urmă cu treizeci de ani de la un hotel de lux. Înăuntru, magazionerul-șef, care era secretarul de partid al organizației din acea secție a Uzinelor Ganz, juca de zor cărți cu trei tovarăși de-ai lui. Gyuri nici nu apucase bine să pășească peste prag când, fără să se uite la el sau să miște măcar din buze, magazionerul-șef a zis ferm, dar fără năduf: „tebagînmăta". Rostise asta atât de marginal și atât de mecanic, încât Gyuri nu putea crede că remarca avea vreo legătură cu intrarea lui. Așa că a spus:

— Scuzați-mă dacă vă deranjez, dar...

Magazionerul-șef s-a rotit spre el.

— Dumnezeii și paștele mă-tii! a exclamat el, comițând ceea ce părea o culpă deplorabilă pentru un ateu și un materialist istoric înveterat. Cum te cheamă?

— Fischer.

— În regulă, morții mă-tii de căcat avortat, ești concediat! a zis magazionerul-șef, dându-i papucii și zborșindu-se la el ca turbatul, după care s-a întors spre camarazii cu care bătea birlicul. Cum e posibil așa ceva, mă?! Să nu poți avea parte de o clipă de liniște măcar în fabrica asta?!

În timp ce se întorcea la motoarele lui electrice, Gyuri încerca să găsească un răspuns la întrebarea dacă protectorul lui, Gombás, se bucura de o poziție mai puternică decât Lakatos, secretarul de partid pe secție; și dacă, în eventualitatea în care ar fi concediat, i-ar păsa în fond atât de mult? A încercat să se amăgească, dar pe urmă și-a dat seama că i-ar păsa foarte mult. O fi rău la Ganz, dar nu era chiar atât de rău ca în armată.

Tamás a fost surprins să-l vadă pe Gyuri venind înapoi cu mâinile goale.

— A zis că e prea ocupat și că mă dă afară, i-a raportat Gyuri.

— Lakatos are un umor de o cruzime fantastică, a zis Tamás, luând-o din loc cu bomfaierul bont.

Continuând să mediteze la necazul care-l pândea, Gyuri s-a decis să-l înștiințeze pe Gombás imediat despre amenințarea care plana asupra locului lui de muncă, așa că s-a dus sus, la biroul lui Gombás.

Secretara lui nu era acolo. Nici Gombás nu era acolo. După ce a ciocănit la ușă, politicos și clar, de mai multe ori, ca să elimine riscul de a strica din greșeală plăcerea unei „lecții de pregătire", Gyuri a constatat că biroul lui Gombás era gol. S-a holbat la telefonul lui negru. Ideea de-a ridica receptorul și de-a forma un număr în străinătate, undeva, oriunde în Vest, i s-a furișat în minte. A cochetat

cu ideea de-a face asta, de a da un telefon, doar ca să-i audă spunând „alo" sau „bună dimineaţa", doar ca să audă sunetul străinătăţii, păcănitul aerului liber, inefabilul limbaj al exteriorului. A simţit furnicături de încântare pe şira spinării, gândindu-se la această posibilitate.

I-a făcut plăcere să cocheteze cu ideea câteva minute, ştiind dintr-o sumedenie de motive, în primul rând şi mai presus de toate, din cauză că-i lipsea cutezanţa necesară, că nu va încerca să sune, deşi savura din plin ocazia. Se imagina cum, ridicând receptorul şi imitând vocea lui Gombás, ar cere să i se facă legătura la New York, Paris, Londra, Berlin, ba chiar la Cleveland, Ohio. De foarte mult timp nu mai avusese parte de cinci minute atât de frumoase!

Pe urmă, a reînceput să se frământe că ar putea fi mătrăşit din fabrică. Unde era Gombás? Se lansase oare într-un turneu pentru recrutarea de noi talente? Dacă-l luau la armată până să apară Gombás din nou la birou? Pornind înapoi spre hala de producţie, Gyuri s-a ciocnit de Pataki care venea ţopăind pe un coridor, bătând o minge de baschet pe podea şi pe pereţi, cu ochelarii de soare pe nas. Probabil că i se terminaseră bateriile. Gyuri i-a relatat problemele lui, în timp ce Pataki izbea mingea cu furie în jurul unui portret al lui Rákosi.

— Întotdeauna mi-am imaginat cum ţi-ar sta ca militar, a zis Pataki, cu acea lipsă totală de compasiune de care doar un bun prieten putea fi capabil. Nu, nu râde. N-am văzut niciodată pe cineva care să te întreacă la arta de-a săpa tranşee. În semn de recunoaştere a talentului tău de-a săpa tranşee, ai merita să ajungi general. Şi am auzit că stagiul militar o să se extindă la trei ani, ceea ce înseamnă c-o să ai timp suficient.

Pataki s-a mutat pe urmă în birouri, ca să le impresioneze pe tinerele impresionabile cu driblingurile lui măiestre.

Deși era extrem de antrenat în privința pericolelor care-l pândeau, Gyuri n-a putut să-și înăbușe un val de anxietate apropo de Pataki, care nu avea de gând să-și domolească aroganța. De fiecare dată, el fusese cel care-i vârâse în bucluciuri flagrante și condamnabile de la sine, cum se întâmplase în tabăra de cercetași, unde băuseră tot vinul de împărtășanie, *tot* vinul de împărtășanie, la sugestia lui Pataki. Nu existase nici o șansă să scape nepedepsiți. Părintele Jenik se înfuriase pe bună dreptate, dar întrucât nu mai rămăseseră decât trei zile de tabără, avuseseră doar trei zile de mânie și penitență. Noroc că tabăra nu se prelungise mai mult...

Cărând două pânze de bomfaier, Tamás a reapărut.

— Ți-am zis eu că te-a luat peste picior. E băiat de treabă, Lakatos ăsta al nostru. N-a vrut să mă lase să plec fără să-mi dea cartușul ăsta de țigări. N-am vrut să le iau, dar a insistat.

Tamás i-a dat două pachete lui Gyuri.

Pe urmă a fost prânzul. Vremea își umfla mușchii sub razele soarelui, așa că majoritatea angajaților au ieșit în curte, ca să ingurgiteze mâncarea pe care izbutiseră să pună laba. Zsigmond și Pártos, cei doi preoți, ședeau unul lângă celălalt, ocupându-se de pâinea și de brânza lor, conversând în latină, șlefuindu-și unica armă catolică rămasă. Nimeni nu le mai dădea nici o atenție. Muncitorii se învățaseră oricum cu colegii lor de muncă ciudați cu care se pricopsiseră în uzină. Preoți, contabili, diplomați, cartografi, nobilime, toți neîndemânatici până la unul. Se făcea multă propagandă în acea vreme pentru „împărtășirea experienței în muncă". Afișele imense, filmele, îndemnurile sub formă tipărită sau transmise personal erau de neeludat. Una dintre variantele acestui apel, pe care Gyuri o văzuse la un jurnal de actualități, arăta un muncitor bătrân și pitoresc, cu șapca pe cap, simbol al apartenenței la proletariat, care,

după ce ignoră cârpăcelile unui tinerel rumen în obraji la strungul de lângă el, citește editorialul din *Poporul liber* despre necesitatea obligatorie de-a împărtăși experiența în muncă. Bătrânul muncitor este copleșit imediat de rușine pentru propria indolență. Într-o clipită, se năpustește să-l inițieze pe băiat în deliciile prelucrării avansate la strung.

Iată, în esență, ce voia să spună partidul: faceți bine și învățați meserie unii de la alții, fiindcă noi n-o să irosim timp și bani să vă calificăm. Deși orice muncitor din fabrică ar fi preferat să cadă mort decât să ducă la îndeplinire cerința partidului, dacă nu din alt motiv, măcar fiindcă nu voiau să risipească din prețiosul timp în care își câștigau existența, toți oferiseră, până la urmă, îndrumări utile, ajutor și încurajări nou-veniților care fuseseră parașutați în mijlocul fabricii, fără să știe cum să-și facă munca și, adeseori, fără nici să știe nici măcar care era munca pe care trebuiau s-o facă. Tacit, erau considerați niște exilați în propria patrie.

Gyuri a fost salutat cu căldură de către Csokonai, care ședea mâzgălind cu furie niște hârtii răsfirate în poală. Csokonai fusese conferențiar la universitate și expert în dreptul internațional, un om cumsecade, chiar dacă obositor când nu-l serveai în doze mici; un om care vedea în Gyuri un aliat. Observând că mentorul lui avea o pungă doldora de mere proaspete, Gyuri s-a așezat lângă el, uluit de ceea ce ar fi fost în stare să facă pentru un fruct delicios. Csokonai era într-o permanentă stare de furie, cu doar mici ajustări ale volumului. Îi explicase lui Gyuri de câteva ori, înhățându-l ferm de încheietura mâinii (cu o forță prodigioasă pentru un avocat slăbănog): „Au adus în locul meu un idiot. Un *idiot*. Un *idiot*. Un om care nu știe nimic, nimic. Te rog să mă crezi." Și Csokonai repeta asta, ca să fie absolut clar că nu folosea cuvântul „idiot" ca pe o figură de stil, ci ca pe un termen întru totul tehnic. Invariabil, Gyuri îi dădea dreptate, fiindcă voia să scape de strânsoarea lui

Csokonai și fiindcă i se părea plauzibil ca vreun cadru de partid, care apucase să răsfoiască ediția de buzunar a lui Lenin despre dreptul internațional, să-i fi căpătat postul. La peste șaizeci de ani, Csokonai era prea bătrân ca să-l mai obțină; nu era în stare nici măcar să răsucească poansoanele. Își petrecea cea mai mare parte a pauzei de prânz compilând noi încălcări ale principiilor dreptului național și internațional. „Acum chiar i-am prins", mârâia el. „O să dea socoteală, o să dea socoteală. Tâmpenia asta nu poate dura la nesfârșit și o să dea socoteală."

Ceea ce făcea Csokonai era extrem de periculos, iar Gyuri nu avea deloc intenția de-a sta în preajma lui mai mult decât era necesar ca să capete un măr sau două. Săptămâna trecută, bunăoară, un muncitor care ori băuse prea multă palincă, ori îl ajunseseră toate necazurile, izbucnise în gura mare: „Se spune că, sub Horthy, Ungaria era o țară cu două milioane de cerșetori. Păi, măcar în timpul lui Horthy doar cerșetorii erau cerșetori, nu tot poporul ăsta spumegând de furie. Nu-mi pot hrăni familia din ce iau aici." O mașină neagră îl așteptase afară, în fața porților. „Vrem să-ți punem câteva întrebări. Durează doar cinci minute." Nimeni nu-l mai văzuse de atunci, la fel cum tot așa nimeni nu-i mai văzuse vreodată pe oamenii pe care rușii îi poftiseră, în urmă cu cinci ani, la *malenki robot*, adică să muncească un pic.

Fiind un mare adept al curtoaziei de altădată, Csokonai i-a dat trei mere, pe care Gyuri nu s-a încumetat să le refuze decât o dată. Reflectând că demnitatea era fragilă ca o coajă de ou atunci când îți ghiorțăiau mațele, Gyuri s-a întors la locul de muncă, unde l-a găsit pe Sulyok stând de vorbă cu Tamás.

— Uite ce-i, Tamás, avem nevoie de un mic serviciu, întâmpinăm niște greutăți tovărășești.

Lui Sulyok i-a luat ceva timp să dea pe gură ce avea de spus, dar problema era următoarea: mașinile-unelte de care

Ganz avea nevoie nu se fabricau decât într-un singur loc, iar dintr-un motiv oarecare – dușmănie, mituire superioară, incompetență, rudenie –, mașinile-unelte erau livrate altor fabrici, nu unde era nevoie de ele, la Ganz, unde, în ciuda rețetei stahanoviste, Planul Trienal nu putea fi îndeplinit.

— Tamás, n-ai putea să te duci până acolo și să le explici într-o manieră socialistă, frățească și constructivă cât de necesar este să fim aprovizionați urgent, pentru a putea accelera îndeplinirea Planului Trienal?

— Adică vrei să le deturnez unul dintre transporturi, corect? a întrebat Tamás.

Luat pe nepregătite de acest limbaj netovărășesc, Sulyok a tresărit, dar a renunțat să bată câmpii.

— Da, a spus el, dându-i cheile de la un camion. Ia-i cu tine pe Gyuri și pe ceilalți băieți, dacă e nevoie.

Totul e să ai îndemânarea potrivită pentru sarcina cerută, și-a zis Gyuri. N-ai decât să înveți pe de rost ce a zis Lenin despre dreptul internațional, fiindcă tot n-o să afli nimic despre cum se organizează ambuscadele și tâlhăriile la drumul mare.

Tamás l-a ales pe Pálinkas, un alt pugilist renumit, și pe Bód, un mardeiaș ucenic. Pe când ieșeau pe porțile din față, Gyuri l-a văzut pe Pataki înhățat de doi oameni de la pază, care-i descolăceau o bucată lungă de sârmă de cupru de sub cămașă. Zâmbind, Gyuri a fluturat din mână spre el, abia așteptând să afle cum va face Pataki să scape și de data asta.

Tamás i-a lăsat pe fiecare, rând pe rând, acolo unde au vrut să meargă, după care a apăsat pedala de accelerație până la fund, pornind spre Zugló, unde era amplasată fabrica de mașini-unelte.

— Nu-ți face griji, mă descurc singur, i-a zis el lui Gyuri, cu un rânjet de nerăbdare pe față, strecurându-și cuțitul între dinți.

Acasă, Gyuri l-a găsit pe Elek tot parcat în fotoliu, dar făcând conversație cu Szócs, fostul lui portar, care venea lunar să-i prezinte omagii. Szócs era singurul dintre foștii angajați ai lui Elek care făcea efortul de a-l vizita și era bine primit din cauza asta, dar mai ales fiindcă întotdeauna aducea un pachet cu alimente de la verii lui țărani. Mama lui Gyuri se plânsese mereu că Elek își copleșea angajații cu concedii și prime, deși, din câte ținea minte Gyuri, Szócs, care făcuse de serviciu la ușa biroului lui Elek, nu șterpelise niciodată nimic din bunătățile dinăuntru.

Ineluctabil, Szócs era împotmolit în voioșie, dar se urnea spre jubilație când se întâmpla să vadă un Fischer mai tânăr.

— Ce mai faci, Gyuri? Nu te-ai așezat încă la casa ta? Te gândești și tu să te însori?

Gyuri știa că era la vârsta când toată lumea se interesa imediat cam ce făcea cu puțulica lui, așa că se aștepta la genul ăsta de întrebări din partea celor mai în vârstă decât el; îi ardea de însurătoare cum îi ardea să fie castrat, dar nega râzând orice idilă majoră. Un om care venise tocmai din celălalt capăt al Budapestei să le aducă de mâncare avea tot dreptul să pună întrebări. Gyuri a observat un pachet desfăcut, cu jumări de gâscă, și a început să facă planuri digestive.

Privind în lungul degetului cu care arăta spre Gyuri, ca și cum ar fi fost țeava unei puști, Szócs a remarcat:

— O să știi când o să găsești femeia potrivită, ascultă-mă pe mine.

Gyuri a încuviințat mișcând din cap, cum faci în fața cuiva care se pricepe să prepare jumări de gâscă.

— Eu am știut din clipa în care am văzut-o pe nevastă-mea, a zis el, chicotind.

Chestia asta l-a surprins pe Gyuri, fiindcă el o văzuse pe doamna Szócs doar o dată, iar prima, ultima și persistenta

lui impresie a fost că era urâtă cu spume; îşi imaginase întotdeauna că Szócs se însurase cu ea din milă sau că mariajul lor nu era decât încă un simptom al ghinioanelor cronice de care suferea Szócs, necum o mostră de afinităţi elective. Viaţa lui Szócs era o calamitate neîntreruptă: orfan, naufragiase când era mus, îşi pierduse vederea la un ochi din cauza unei infecţii, îşi pierduse degetele de la picioare din cauza degerăturilor într-un lagăr de prizonieri de război în Rusia, îşi pierduse ambii copii în marea epidemie de dizenterie din 1919. Nu-ţi rămânea decât să râzi când auzeai tot pomelnicul. Mai existau, precis, şi alte dezastre în trecutul lui, dar în mod ciudat pentru un ungur care ar fi putut exploata un material de viaţă atât de promiţător, Szócs era foarte zgârcit cu transmiterea detaliilor din propria existenţă.

— Secretarul de partid îl prinde pe Kovács, a zis Szócs, schimbând direcţia. „Tovarăşe Kovács, de ce n-ai fost la ultima şedinţă de partid?" „Ultima şedinţă de partid?" ripostează Kovács. „Dacă aş fi ştiut că era ultima şedinţă, mi-aş fi adus toată familia." În mod ciudat, Szócs devenise o celebritate, acum când sărăcia şi mizeria fuseseră distribuite pe scară largă; era un magnat al jovialităţii. În ţara orbilor, îşi zicea Gyuri, rege era cel care ştia să folosească bastonul alb.

Singurul lucru enervant la Szócs era că fluieratul lui în totalitarism îţi cam anula dreptul la autocompătimire. Întotdeauna, după ce pleca Szócs, trebuia să treacă ceva timp până ca Gyuri să regăsească plăcerea resentimentelor. Prezenţa lui Szócs îl făcea să piardă sentimentul acut de nedreptate şi amărăciune acumulată pe care-l cultivase cu atâta grijă. Elek, bunăoară, putea foarte bine să stea confortabil pe bancheta din spate a marii limuzine negre a adversităţii, pe când Szócs părea să se înfrupte din greutăţi ca la un ospăţ delicios.

Spre rușinea lui, Gyuri s-a bucurat când Szócs a plecat, fiindcă n-a mai trebuit să se prefacă în continuare că nu-i venea să se repeadă la jumările de gâscă. Elek se încumetase să iasă din casă pentru a cumpăra o pâine proaspătă, iar lucrul acesta, în combinație cu jumările de gâscă, conferea un sentiment profund de bunăstare, strălucirea persistentă a belșugului, care avea să dureze măcar o seară sau până când Gyuri avea să se ducă din nou la antrenament.

Cele două pachete de țigări (franțuzești) făcuseră parte dintr-un plan măreț, pe care Gyuri îl clocea pentru a purcede la un troc profitabil – dar Elek arăta atât de deformat, atât de nefiresc fără o țigară, încât Gyuri i le-a dat și a văzut cum fața lui Elek se transformă într-un amalgam de bucurie și chibzuință, cu scopul de a porționa optim țigările, spre a-i ajunge cât mai mult.

Te căzneai să fii tare, să fii dur, periculos și independent (Gyuri cântărea în minte efectele mormanului de jumări de gâscă), dar autodisciplinarea este un lucru teribil de delicat, o plantă care se ofilește la orice variație de temperatură, oricât de nesemnificativă. Ca o circumstanță atenuantă, bucățelele erau extraordinar de suculente, indubitabil produse în pripă în acea dimineață, împachetate înainte să se lumineze de ziuă, păstrând o consistență crocantă și o savoare pe care papilele gustative trebuiau să le capteze în cel mult douăsprezece ore, dacă nu voiai să se piardă în limbul aromelor fabuloase.

Îndestularea cu țigări și jumări de gâscă a generat între ei doi îngăduință și o disponibilitate pentru conversație. În ultima vreme, Pataki fusese principalul beneficiar al vorbelor lui Elek, un dialog cu spatele gârbovit și cu țigara în mână, luminând bicisnica materialitate a lui Elek. În mod ostentativ, Gyuri ba ieșea în oraș, ba făcea gălăgie prin gospodărie, în timp ce Pataki și Elek erau ocupați astfel,

dar degeaba, subterfugiile lui nu aveau nici un efect de ameliorare.

S-a decis să-l preseze pe Elek despre străinătate.

— Cum era la Viena?

Elek petrecuse doi ani staţionat în afara Vienei, ca ofiţer austro-ungar şi domn înainte de Primul Război Mondial, care vaporizase Imperiul Ştrudelului.

— Nu-mi mai aduc aminte mare lucru acum, a zis Elek. A trecut mult timp de-atunci. Mi-amintesc de partidele de sex, dar în rest mai nimic. Asta e partea ciudată la Viena: există atâta cultură, atâtea biblioteci, recitaluri de pian, atâta ştiinţă de carte, toată muzica de Mozart era aici, toate bomboanele fine de ciocolată şi produsele de patiserie, şi când colo, pe femei nu le interesa decât un singur lucru. Dacă n-aş fi avut douăzeci de ani, m-ar fi băgat în mormânt, precis. Am cunoscut o cucoană, nevasta unui geolog distins, care era încă suficient de viguros încât să-şi îndeplinească îndatoririle conjugale. M-am băgat şi eu într-o zi. De la zece dimineaţa la trei după-amiaza: cinci ceasuri. Am crezut că tipa o să spună stop sau o să ceară o pauză, dar nu. N-am abandonat misiunea doar fiindcă urma ca soţul să vină acasă, tare ca piatra. Când am ieşit pe stradă, a trebuit să chem un taxi, pentru că trupul meu intrase în grevă. Pe urmă am aflat că şi un alt tip de la regiment îşi lăsa cartea de vizită pe-acolo – soţul l-a provocat la duel, iar eu a trebuit să-i fiu martor. Te-ai fi aşteptat ca o doamnă să mai citească şi ea o carte sau să se mai ducă la vreun muzeu, din când în când. Aiurea.

— Nu cred c-o să ajung prea curând la Viena, a remarcat Gyuri.

— A, eu sunt sigur c-o să ajungi. Chestia asta nu poate să mai dureze mult. Trebuie să înţelegi că tu şi István sunteţi ultimele mele speranţe.

— Cum adică?

— Singurul succes pe care-l pot întrevedea acum este să stau într-un restaurant, delectându-mi amicii cu poveşti despre succesele fiilor mei. Contez pe voi, sperând să aruncaţi asupra mea ceva din gloria voastră, plus un venit modest. Doar nu vreţi ca bătrânul vostru tată să fie imobilizat într-un restaurant, fără să aibă cu ce să se fălească?

— Vasăzică, ai de gând să te apuci să stai degeaba cu normă întreagă?

— Da, mă ocup intens de asta. Dar nu uita că nu ai nici o scuză: eşti la vârsta perfectă pentru dezastru. Ai atins piscul fizic. Flexibil. Durabil. Un bun rezervor de optimism. Nouăsprezece ani e vârsta ideală pentru nenorocire. Nu poţi să te aperi. Şi lucrurile se schimbă. Nimic nu dăinuie o veşnicie. Ungaria a avut câteva momente bizare în istoria ei. Mongoli, turci – au venit şi au plecat. Prietenul nostru Horthy, un regent fără rege, un amiral fără ocean. Dar *Rákosi*. Ceea ce pot spune cu încredere e că un rege evreu nu are nici o şansă în Ungaria. Sunt dispus să pariez că n-o să rezişti mult la Ganz şi că, până la urmă, o să râzi pe cinste de toate astea.

— Pe cât eşti dispus să pariezi? a întrebat Gyuri, simţind că putea face rost de bani uşor.

— Putem negocia o cifră.

În acel moment, Elek a fost scuturat de o tuse în cascadă, de-ai fi zis că i se rupeau plămânii.

— Necazul e, a continuat el vlăguit, că în ritmul ăsta nu mai apuc să-mi încasez câştigul. Dar tu tot n-ai nici o scuză să nu atingi o prosperitate uluitoare. Gândeşte-te numai la toată educaţia pe care ţi-a asigurat-o maică-ta din belşug.

Gyuri s-a decis să încerce să se ocupe un pic de gospodărie. Nimic substanţial, dar, dând cu banul în favoarea treburilor casnice, Gyuri a intrat în sala de aşteptare a vaselor

de spălat și a expus câteva farfurii sub jetul de apă. Ținând seama cât de puțin aveau de mâncare, exista o cantitate alarmantă de veselă murdară.

— Luni de zile, i-am tot spus să se ducă la doctor. Luni de zile. Știi ce zicea? „Nu pot să mă duc. Nu am furou." Oricum, nu cred c-ar fi contat prea mult, a dezvăluit Elek.

Dintr-odată, lui Gyuri i-a părut rău că începuse conversația.

august 1950

Au rămas pe timpul verii lângă Tatabánya.

Țăranii de pe câmp, după câte avuseseră de pătimit sau poate din cauza unei senzualități înnăscute, nu s-au mirat prea mult când au văzut șase flăcăi goi pușcă și bronzați călcând printre șirurile de floarea-soarelui. „Baschetbaliști", au mormăit ei.

Pataki pășea alert în frunte, cu ochelari de soare la ochi, cu bascheți în picioare și o hartă pliată frumos sub braț. Deși făceau multă mișcare la baza sportivă unde Locomotiva fusese invitată în cantonament ca partener pentru Național, băieții erau plini de energie, așa că la îndemnul lui Pataki ieșiseră la o plimbare fortifiantă de după-amiază, ca să se convingă că împrejurimile erau într-adevăr atât de insipide cum păreau. Până acum, așa erau.

Ținutul înconjurător era în cea mai mare parte plat și arid, dar Pataki i-a condus mai departe spre un pâlc de verdeață, o pădurice întinsă pe câteva movile, cu un uriaș petic de calviție în vârf. Priveliștea de pe această colină le-a confirmat cele mai rele temeri: absența totală din regiune a tot ceea ce ar fi putut fi considerat, cu indulgență, interesant sau remarcabil.

— Domnilor, priviți, așadar: asta este viața la țară. Locul pentru cei pasionați de bufonerii vegetale. Sălașul

desfătărilor bucolice, celebrat de milenii de poeţi iluştri, care, în opinia mea, ori erau mituiţi gras de către fermierii bogaţi dornici să-şi amelioreze statutul social, ori erau zurlii şi spuneau cai verzi pe pereţi, a conchis Pataki.

Pe creasta dealului exista o piatră dreptunghiulară de vreun metru şi douăzeci înălţime, despre care Pataki, consultând harta, a declarat că reprezenta un obiect de o însemnată valoare trigonometrică. Dacă n-ar fi figurat pe hartă, probabil că nici nu s-ar mai fi obosit; dar cât de des ai şansa să poţi distruge un punct de reper? Piatra era recalcitrantă şi uluitor de grea, însă folosind câteva crengi solide pe post de leviere, au izbutit până la urmă s-o scoată din pământ şi au avut plăcerea de-a o vedea cum se rostogoleşte voios la vale. Satisfăcuţi de munca lor din acea după-amiază, în care sabotaseră statul maghiar, au pornit înapoi spre baza sportivă.

— Noua Ungarie a depăşit vechiul sistem social cu trei clase – muncitorime, burghezie şi nobilime? a întrebat Róka, oferind rapid răspunsul (până ca vreunul dintre ei să creadă că Róka punea o problemă serioasă): Nu neapărat. Există încă trei clase şi în noua Ungarie: cei care au fost la închisoare, cei care sunt la închisoare şi cei care o să ajungă la închisoare.

Pe drumul de întoarcere, Pataki a salutat cu harta o ţărăncuţă care, dacă ar fi fost băiat, ai fi putut spune că avea o faţă urâtă. Politeţe la mişto, a remarcat Gyuri, dar încă o săptămână în cantonament şi fetele astea nasoale, înfăşurate parcă în saci, aveau să li se pară adevărate zâne.

*

De obicei, obosit după antrenamentul de peste zi, lui Gyuri i se rupea filmul imediat ce intra în contact cu salteaua, în ciuda cotelor ei înalte de inflexibilitate. Antrenamentul

era extenuant și, ca întotdeauna, Gyuri trebuia să facă de două ori mai mult decât ceilalți. Sunt oameni care primesc condiția fizică pe tavă, în timp ce alții sunt nevoiți să asude din greu pentru fiecare performanță. Ca să atingă recordul de șaizeci de flotări, Gyuri se chinuise îngrozitor, pe când Pataki putea să le efectueze la cerere, în vreme ce purta o conversație pe orice temă ți-ar fi trecut prin minte să alegi. Se născuse cu explozibile în mușchi, chiar și la limbă.

Când Gyuri se întorcea de la primul antrenament de dimineață, o alergare în jurul lacului, gâfâind din cauza unui debut al zilei atât de brutal, Pataki abia se punea în mișcare alene, adeseori fumând contemplativ o țigară pe prispa căscioarei. Pataki își permitea un asemenea regim fiindcă dădea rezultate întotdeauna pe teren.

— Știu că viața e nedreaptă, nu discut aspectul ăsta, spunea Gyuri cu respirația întretăiată, dar chiar e nevoie ca nedreptatea să capete asemenea proporții industriale?

De drept, locul lui Pataki era în echipa Național, în loc să joace împotriva lor pentru a le da posibilitatea să se antreneze eficient. Fusese invitat să joace în lotul de tineret cu ani în urmă, când era încă la școală, dar se trezise mătrășit după câteva luni. Nu pentru delăsare la antrenamente sau pentru vreo altă deficiență în domeniul baschetului, ci mulțumită luminii ochilor lui Hármati. „Ea e lumina ochilor mei", obișnuia să spună Hármati, pe un ton exagerat și excesiv de patern, despre fiica lui, Piroska. Pataki căzuse în dizgrație în fața lui Hármati, antrenorul de la Național, de când acesta intrase în cameră chiar când Pataki o dezvirgina pe Piroska pe un șezlong Ludovic al XV-lea îngrozitor de valoros, pe care Hármati îl șterpelise personal din resturile apartamentului bombardat, în care muriseră niște vecini. „Mizeria de pe sofa, asta l-a dat gata", susținea Pataki. Totuși, farmecul lui Pataki și talentul lui incontestabil l-ar fi propulsat înapoi după o excludere simbolică, dacă

nu s-ar fi întâmplat ca Hármati să intre din nou pe nepusă masă, când l-a găsit pe Pataki îmbăindu-se cu spumă și clăbuci, după ce umpluse cada cu niște sare de baie extrem de prețioasă, adusă manual tocmai din Italia, și bălăcindu-se împreună cu cealaltă fiică a lui Hármati, Noémi. Din fericire pentru Pataki, apartamentul era prevăzut cu câte două uși pentru fiecare cameră, iar viteza lui la alergare i-a permis să rămână la distanță de Hármati în șase tururi ale incintei, înainte de-a avea posibilitatea să-și înșface toalele și s-o șteargă. „E neplăcut oricum să fii prins cu pantalonii în vine, dar când trebuie să te mai și ștergi întâi…", reflectase Pataki ulterior, adăugând: „Cred că figura cu sarea de baie l-a scos din sărite de-a binelea."

Pataki descoperise într-o bună zi că avea viteză și constatase că putea avea viteză ori de câte ori era nevoie. Dacă Gyuri nu făcea alergări zilnic, devenea un mototol și se umfla ca un balon, iar dacă nu bătea mingea zilnic, îi scădea dexteritatea, dar Pataki putea să intre pe terenul de joc după o lună petrecută într-un restaurant parizian și să fie capabil să țâșnească infailibil ca să bage mingea în coș. Trebuiau să existe motive întemeiate pentru ca Pataki să se pună în mișcare, or antrenamentul nu intra în această categorie. „Nu suntem plătiți să ne antrenăm, suntem plătiți să câștigăm", spunea când Hepp se ruga de el să-și perfecționeze abilitățile. Hepp nu avea încotro, de fapt, și trebuia să-l accepte pe Pataki așa cum era; de obicei, nu-l urmărea cu atenție în timpul antrenamentelor, pentru că nu voia ca atitudinea lui necooperantă să-l calce pe nervi. Pe de altă parte, Hepp reușise, într-o ocazie memorabilă, să-l convingă pe Pataki să alerge la cursa de 1 500 de metri. Pesemne că Pataki era cu mintea în altă parte când Hepp îi explicase că atleții de la Locomotiva nu aveau alergător pentru cursa de 1 500 de metri la o viitoare competiție și-l

implorase pe Pataki să participe el la întrecere, pentru a evita rușinea unei neprezentări.

Gyuri a fost de față în ziua când Pataki a făcut cunoștință cu efortul. Își amintea perfect expresia de șoc și stupoare care apăruse pe chipul lui Pataki după primul tur și jumătate, când treptat Pataki a început să-și dea seama că, spre deosebire de sprintul de pe terenul de baschet, proba de 1 500 de metri va implica un lucru incredibil – sforțare și trudă. A ieșit al cincilea din șase sportivi, iar când a ajuns la linia de sosire, trăsăturile feței, îndeobște calme și stăpânite, îi explodaseră parcă într-un talmeș-balmeș de epuizare și agonie. După câteva minute de gâfâieli pe solul îmbrățișat cu drag, Pataki a anunțat într-un târziu:

— Credeam c-o să mor. Alergătorii ăștia nu sunt întregi la cap: cum e posibil să-ți câștigi existența din așa ceva? Cariera mea pe pistă s-a încheiat.

Gyuri se bucurase foarte mult când, sub ochii lui, Pataki se împotmolise în lumea unei noi experiențe, pentru ca apoi să-l vadă adunându-și din nou forțele și voința. Banii, totuși, îl mobilizau întotdeauna. Sprinterii din cantonament pierduseră deja cea mai interesantă parte din bunurile lor lumești în favoarea lui Pataki, așa cum păteau întotdeauna când îl provocau la întrecere. Sprinterilor, băieții de la proba de 100 de metri, care se antrenau cu o fervoare zeloasă, făceau întinderi, aplecări și își încordau mușchii ore în șir, alergau peste tot, ridicau greutăți, mâncau cumpătat, se duceau la culcare devreme și nu făceau nimic din ceea ce nu putea să contribuie la atingerea scopului lor de-a alerga 100 de metri din ce în ce mai repede, nu le venea să creadă că Pataki putea să-i depășească dintr-o suflare.

Dar putea și-i provoca să se întreacă și la 50 de metri. Sprinterii care nu-l cunoșteau pe Pataki scoteau voioși banii pentru pariu (iar cei care-l cunoșteau scoteau la rândul lor banii, dar temător) și nu vedeau nimic decât spinarea lui

Pataki. La început, pe o distanță de treizeci de metri, era atât de exploziv, atât de iute, atât de scăpat parcă din junglă, încât nimeni nu reușea să-l prindă din urmă. Aproape de cincizeci de metri, alergătorii profesioniști se apropiau îndeobște destul de mult, dar tot rămâneau cu un stern în spate. Regula fixată, când Pataki, de amuzament și nu pentru forinți, acceptase să alerge pe toată distanța de 100 de metri era că înainte de șaizeci de metri sprinterii îl depășeau la mustață, pe la optzeci i-o luau deja înainte și pe la o sută de metri Pataki putea să le admire tălpile pantofilor.

Dintre toți sportivii, Rónai, medaliat olimpic cu bronz la proba de 100 de metri plat, suporta cel mai greu sprinteneala lui Pataki la start. An după an, fusese învins de el la mitingurile atletice, pe Insula Margit și, o dată, în interiorul barului de la Operă. Fanatic chiar și prin raportare la standardele înaripate ale sprinterilor, Rónai avea firea obsesivă a maratonistului. În cantonamente era o figură foarte însingurată, pentru care s-ar fi zis că orice conversație în cazul cel mai bun impieta asupra programului de antrenament, iar în cazul cel mai rău era de-a dreptul un act de sabotaj; ba mai mult, oricine nu era implicat nemijlocit în perfecționarea mișcărilor picioarelor lui îl deranja și dacă-i spunea doar „bună dimineața". Omul acesta și când aștepta autobuzul în stație sau stătea la coadă la cinematograf (ceea nu însemna că se ducea prea des la film) nu putea să nu-și arcuiască și să nu-și flexeze mușchii sau, dacă se abținea cumva să și-i încordeze, urzea noi tehnici de a și-i ține în formă.

Rónai se trezea înaintea tuturor, fie vreme bună sau rea, tropăind de colo-colo, savurând timpul suplimentar pe care-l acorda antrenamentului menit să-l propulseze înaintea altora care erau încă în pat la Budapesta și aiurea, forțându-și organismul și gândindu-se la următorul efort. Lumea era pentru Rónai un conglomerat de posibilități

de exerciții speciale, care să-i permită să încarce mai multe muniții, în timp util pentru Olimpiada din 1952 de la Helsinki. Unii dintre partenerii lui de saltea, enervați de monomania lui, lăsaseră să le scape că, atunci când venea vorba despre pat, pe Rónai nu-l interesa atât de mult dama de consumație care-i bătea la ușă, cât posibilitatea de a-și disciplina diverse seturi de mușchi printr-o serie de acuplări jenante și contorsionate, care durau până când el își efectua numărul dorit de contracții musculare, semnalul ca altă constelație de țesuturi fibroase să intre în funcțiune. „E foarte înduioșător", povestea o jucătoare de netball, „să ți se șoptească la ureche *gluteus maximus*."

Rónai pierduse din greu în favoarea lui Pataki: bani, diverse alimente și un șah magnetic de buzunar, pe care-l primise la Londra, în timpul Olimpiadei din 1948. Nu era în stare să-l lase în pace pe Pataki; doar când îl vedea tândălind prin jur îl și apucau convulsiile. Se apropiase mult de el, foarte mult, pierzând câteva curse la o diferență infimă, ba în una dintre ele au terminat chiar la egalitate, potrivit arbitrilor. Dar egalitatea nu-l mulțumea pe Rónai. Era inacceptabil ca un simplu baschetbalist, care pe deasupra nici măcar nu juca la Național și pe care de regulă îl găseai lenevind, flecărind, jucând cărți, bând bere cehească, în timp ce antrenorul îl vâna peste tot, era inadmisibil așadar ca un sportiv prăpădit să fie mai bun decât un sprinter care nu mai băuse o bere cehească din 1946. „Berea", decretase el public, „este pentru cei slabi. În jurul focului de tabără stau șapte inși; toți bagă o mână în flăcări. Unul câte unul, își trag mâna înapoi. Cel care rămâne cel mai mult cu mâna în foc este campionul mondial." Un om care nu omitea niciodată să-și antreneze urechile înainte de-a se duce la culcare nu se dădea bătut prea ușor.

„Repede, dați-mi niște țigări", spunea Pataki când îl vedea pe Rónai, și își aprindea două țigări deodată, pentru

a crea imaginea autentică a sportivului risipitor. După două săptămâni de cantonament, Rónai pierduse toți banii și toate obiectele de valoare, inclusiv un formidabil cleștișor de unghii nemțesc și un mai puțin formidabil flacon de parfum de roze bulgăresc, deși arbitrarea curselor devenise mai dificilă, având în vedere că, după primele înfrângeri, Rónai insistase ca alergările să aibă loc după lăsarea întunericului, când era puțin probabil să mai fie cineva prin preajmă. Scorul era întotdeauna strâns, Rónai ajungând la finiș imediat în urma lui Pataki, ca o umbră în carne și oase, însă înfrângerile la distanță de un niplu erau pentru Rónai un handicap înfiorător, un abis care devenea tot mai greu de sărit.

Într-o seară, Gyuri și Pataki au intrat în cantina taberei sportive, unde l-au găsit pe Rónai îngropat sub niște sticle goale de bere, urlând în gura mare ca la o competiție sportivă: „E prea nedrept. Nu are nici un rost. Totul e fixat dinainte!" Nu-i trecuse prin minte niciodată că mai existau și oameni care nu se sinchiseau să bage o mână în foc. Lucrul acesta îl făcea pe Gyuri să se simtă mult mai bine, și poate că și pe Rónai, de altfel, deși continua să piardă în fața lui Pataki.

Predestinarea nu era un lucru la care Hepp să subscrie. Ideea lui fixă era să facă de rușine și să umilească Naționalul lui Hármati, iar pentru asta avea un geamantan plin de planuri.

— Voi sunteți, probabil, prea tineri pentru a înțelege asta, a zis Hepp, adresându-se echipei, dar adevărata tragedie a vieții, lucrul cel mai înspăimântător cu care trebuie să vă confruntați în această existență este faptul că nu există substitut pentru munca anevoioasă – aici flutura teatral sulurile de documente – și nici pentru utilizarea planului corect.

Imaginea lui Hepp amenințându-i cu metode staliniste de antrenament a răspândit panica printre membrii echipei – contaseră pe o lună de plajă și de explorare a bucătăriei savuroase, pregătită pentru sportivii și femeile care reprezentau națiunea maghiară. Pataki l-a luat deoparte pe Hepp.

— Uite ce-i, am prins mesajul: vrei să-i faci ferfeniță pe băieții de la Național?.

— Da, a recunoscut Hepp.

— OK, uite ce-ți propun atunci, a insistat Pataki. Ne antrenăm din greu, dar băieții m-au rugat să te abordez în numele lor ca să renunțăm la chestia cu excesul de zel. Îți garantăm, *eu* îți garantez că la ultimul meci din cantonament, la demonstrație, când o să fie de față toți mahării, o să-i snopim în bătaie. Dar, crede-mă, echipa se duce de râpă dacă exagerăm cu pregătirea fizică. Adu-ți aminte ce-a zis poloistul la bordel, după ce-a plătit pentru opt fete, dar n-a folosit decât cinci: „E ridicol. Azi-dimineață m-am descurcat cu opt."

Spre surprinderea tuturor, Hepp a acceptat pactul cu Pataki. Desigur, Pataki știa să fie persuasiv. Pe lângă ușurința cu care era în stare să mintă, știa perfect cu ce cheie putea deschide fiecare persoană; era lăcătușul-șef al firii omenești. Să ne gândim, bunăoară, la felul cum reușise să scape din boacăna cu sârma de cupru la ieșirea din Uzinele Ganz, când avusese tupeul să susțină că doar *împrumutase* o bucată pentru un locotenent-colonel din AVO, care-l rugase discret să-i facă rost de niște sârmă pentru diverse proiecte secrete. „Acolo, la ei, se efectuează experimente electrice." Chiar dacă paznicilor le mirosise un pic a trombon, cum să își asume totuși riscul, oricât de mic, de-a vexa un locotenent-colonel din cauza unei sârme prăpădite? Pataki fusese lăsat să plece, cu ordinul aspru de-a se conforma canalelor oficiale.

Gyuri bănuia că Hepp mai avea, probabil, și alte motive în afară de îmbrobodeala lui Pataki pentru a consimți, dar Pataki îl dezamorsase pe Hepp și oferise restului echipei un nivel de activitate sumar (cu excepția lui Gyuri, care nu-și putea permite să lase să treacă o oră fără s-o valorifice).

Gyuri a fost ușuit afară din anticamera somnului prin intermediul unei procesiuni de bufnituri zgomotoase, pe care, alene, simțurile lui evacuate le-au situat ca emanând din priciul de deasupra lui. Lungindu-se cu capul afară din pat, și-a dat seama că, dacă nu cumva Pataki ajunsese subit la performanțe excelente de ventriloc și făcuse un fund mare și alb, ademenise un personaj feminin la ei în colibă. Era revoltător – se aflau sub o dictatură comunistă, în pragul celui de-al Treilea Război Mondial, în toiul nopții, iar Pataki avea tupeul de-a se distra și de a-i strica lui somnul.

— Ce sula lui Dumnezeu! a fost cam tot ce-a fost în stare Gyuri să gândească în stupoarea lui nervoasă, nefiind pe deplin reconectat la propriile dispozitive ale imaginației.

— Nu-i nevoie să fii politicos, a insistat Pataki, păstrând perfect ritmul. Nu te sinchisi de noi. Consideră că nu suntem aici. Simte-te liber să-ți vezi mai departe de somn.

Neavând încredere în elasticitatea paturilor suprapuse atunci când cad victimă vibrațiilor erotice, Gyuri și-a azvârlit salteaua pe podea, unde știa că putea fi la o distanță prevăzătoare, în caz că se prăbușea dormeza.

— Dacă ți-ai lega o făclie de sculă, ai putea măcar să vezi ce faci, l-a sfătuit el.

La revărsatul zorilor, Gyuri s-a trezit, simțindu-se mai somnoros decât când se culcase. Era genul de dimineață cu care și-a dat seama imediat că nu voia să aibă nimic de-a face, o zi care se dovedea, care se *vădea* a fi o zi ce nu-i va permite să ajungă nicăieri. Gyuri s-a trezit întrebându-se, fără rușinea aferentă, de ce nu intrase în Partidul Comunist. Acela fusese momentul când viața lui luase o întorsătură

greșită, a conchis el. A decide unde anume deviase viața lui era un proces care-i răpea o groază de timp liber, dar era convins că-l identificase pe președintele comitetului de erori. Ce bine ar fi dacă i-ar putea trimite un mesaj înapoi în timp eului său mai tânăr, spunându-i să se înscrie în partid, ce bine ar fi dacă ar intra întâmplător în sediul unei organizații de partid și, din neatenție, și-ar lăsa semnătura pe un formular de înscriere.

Acum, firește, pe lângă gustul rău cu care s-ar alege în suflet, participarea lui la mișcarea comunistă ar fi la fel de salutară ca un foc deschis lângă un depozit de muniții. Avea tot atâtea șanse de a se mai înscrie în partid cât o balenă albastră, presupunând că ar fi reușit să ajungă la Budapesta. Dar mai demult, prin 1945 sau 1946, alta era situația. Până și Hitler s-ar fi putut face membru de partid atunci – ceea ce ar fi fost cu atât mai amuzant. Gyuri ar fi putut să intre în partid și să denunțe trecutul propriei familii, înfierându-l pe Elek drept un burghez decadent (ceea ce ar fi fost amuzant) și, cu un pic de gargariseală *à la* Lenin, plus o împrietenire în weekend cu minerii din vreo galerie de unde se extrăgeau cărbuni, s-ar fi putut alege în final cu o sinecură bine plătită și comodă, ca funcționar pe undeva, iar odată cu accelerarea ritmului arestărilor și al spânzurărilor promovarea nu avea cum să fie evitată.

*

Chinezul îi lăsase mască pe toți.

Gyuri încercase să ajungă să-l cunoască, curios încă să afle cum era China roșie. Asta se întâmpla la scurt timp după vizita eșuată la Ambasada Chineză. Vizita la ambasadă venise la câteva săptămâni după vizita eșuată la Ministerul de Interne, unde el și Pataki încercaseră să intre în Miliție. Ideea de a intra în Miliție fusese inițial a lui Pataki, dar Gyuri

o îmbrățișase cu căldură, gândindu-se la toți oamenii cu care putea fi bădăran dacă purta uniformă. Miliția avea o echipă de baschet în divizia a doua, iar Pataki credea cu tărie că ar putea trage sforile pentru a-și găsi și ei un cuibușor acolo. Toate bancurile cu milițieni îți cam tăiau cheful, dar, după o îndelungă chibzuință, Gyuri a decis că lista persoanelor pe care voia să le hărțuiască merita orice sacrificiu, mai ales că factorul primordial era evitarea serviciului militar, ținând seama că le ajunsese la urechi zvonul potrivit căruia statutul de muncitor la Ganz nu va mai garanta automat scutirea de armată. Nimeni nu a formulat explicit motivul pentru care au fost respinși; nu le rămânea decât să presupună că Miliția își găsise altă sursă de jucători din divizia întâi sau că, poate, etica lor infirmă și deformată le distrusese orice perspectivă.

În timp ce el și Pataki își negociau transferul la Locomotiva și încercau să intre prin matrapazlâcuri la cursurile de la seral la contabilitate, Gyuri, trecând în revistă opțiunile în caz de forță majoră, izbutise să descopere ceva preferabil mutilării de sine pentru a scăpa de armată: să se dea cu chinezii. Se gândise la Ladányi. Nu mai avusese niciodată ocazia să se vadă cu Ladányi după dementa gastronomică din Hálás, dar auzise că Ladányi fusese trimis la post în China, așa cum era prevăzut, exact înainte ca Partidul Comunist să vină la putere acolo. Singurele informații după aceea erau că Ladányi trăia în Shanghai. Probabil că nu era acolo de multă vreme. Chinezii făcuseră o formă urâtă de socialism, dar cel puțin nu aveau prea mulți ruși. Nu exista suficient orez ca să-i țină pe toți.

Trecând în revistă starea Chinei și formulând ipoteze despre situația lui Ladányi (oficiind în pușcărie o slujbă pentru un singur suflet, administrând un restaurant, corectând ideogramele unui mandarin?), Gyuri s-a aprins la ideea de-a se duce în China. China populară era prima

stație pentru imaginația jurnalistică; simțeai de fiecare că ți-a tras cineva una pe spinare ori de câte ori deschideai un ziar sau dădeai drumul la radio.

— Hai să-i șmecherim pe chinezi, i-a propus Gyuri lui Pataki. De-acolo s-ar putea să ajungem și la alte lucruri. Iar dacă e groaznic, și-aici e la fel, așa că măcar acolo o să fie o mizerie chinezească.

Orice li se părea mai bun decât mizeria de-acasă. Gyuri susținea că era bine să se prezinte drept admiratori înfocați ai Revoluției Chineze, avizi să afle mai multe despre înfăptuirile puterii populare în China și dornici să înceapă să ia lecții de limba chineză. „Cu o graniță atât de mare, n-o să fie nici o problemă să ieșim dincolo", argumenta Gyuri. Pataki avea o mutră care făcea aluzie la vremea excelentă pentru o plimbare cu barca, dar, în fond, de ce să nu arunce zarurile?

Ambasada Chineză se afla pe o stradă liniștită, imediat lângă Andrássy út, în așa-numitul cartier diplomatic. Clădiri uriașe, ornamentate, opulente, care sugerau un stil de viață tihnit. Oare te puteai înrola în activitatea diplomatică? se întreba Gyuri, în timp ce studia seninătatea și evidenta lipsă de muncă din ambasade. Eliminaseră ideea de-a trimite o scrisoare sau de a telefona, ambele variante pretându-se tergiversărilor sau refuzului. Cel mai bine ar fi să se ducă direct și să pună piciorul în prag. Momentul intervenției lor la fața locului fusese intens dezbătut, cei doi ajungând până la urmă la concluzia că după-amiaza devreme ar fi cel mai convenabil.

Poarta ambasadei era neagră, enormă și nu avea deloc aerul unei uși căreia i-ar conveni să fie deranjată. Era genul de ușă la care te uitai, dar în care nu ciocăneai, o ușă prin dreptul căreia treceai la distanță de-o alee. Spre deosebire de ambasadele occidentale, nu exista nici un milițian postat de gardă afară, însă întreaga fațadă inspira descurajare.

O sonerie măricică se găsea lângă ușă. Gyuri a apăsat pe buton o dată, bărbătește, pe o durată foarte cuviincioasă, dar n-a auzit zbârnâitul aferent dinăuntru. A așteptat câteva momente foarte cuviincios, sperând să apară vreun semn de viață. Acest proces a fost repetat de două ori, în timp ce diverși oameni treceau pe-acolo, întrebându-se ce căutau doi tineri unguri, îmbrăcați elegant, în fața Ambasadei Chineze. Era limpede că rostul soneriei nu era de-a suna la ea, așa că Gyuri a tras un răpăit scurt la ușă, lovindu-se la încheieturile degetelor (nu exista nici un ciocănel cu care să bați în ușă). A continuat să alterneze intervale lungi de așteptare politicoasă cu reprize de ciocănit dureros. Tocmai când începeau să presupună că, de fapt, clădirea era abandonată, au observat, la o fereastră de la etajul întâi, o figură orientală care se zgâia afară la ei, după ce dăduse deoparte perdeaua groasă de dantelă. Pataki și Gyuri au salutat prezența privitorului, afișând subit zâmbete radioase și exemplar de politicoase.

Nimic nu s-a mai întâmplat după acest prim contact, timp de câteva minute.

— Sunt ocupați să învețe ungurește, a comentat Pataki, liber să se amuze pe cinste, din moment ce nu fusese ideea lui. Caută în vocabularul de expresii cum se spune „a cădea mort".

După un interval de timp incredibil de lung, ușa s-a deschis și în fața lor a apărut un chinez tânăr, într-un costum obosit, care i-a salutat în ungurește, mecanic, dar corect.

— Suntem fani ai Revoluției Chineze, a zis Gyuri. Eu și prietenul meu am fost uluiți de uriașele realizări ale Partidului Comunist Chinez. Am vrea să intrăm ca să ne exprimăm admirația.

Au fost conduși într-o sală de recepție foarte luxoasă, care n-a făcut decât să întărească respectul lui Gyuri pentru viața de diplomat. A apărut încă un funcționar chinez.

Probabil că acesta nu știa decât foarte puțin ungurește sau chiar deloc, din moment ce chinezul care le deschisese ușa îi furniza fragmente de conversație în chineză.

— Suntem însuflețiți de exemplul Revoluției Chineze, a proclamat Gyuri, fiindcă, așa cum spunea Mao Tse Dun, „Partidul Comunist din China a adus un nou stil de muncă poporului chinez, un stil de muncă în care teoria se îmbină în mod esențial cu practica, făurind strânse legături cu masele și practicând autocritica". În spirit internaționalist, frățesc și științific, dorim să studiem acest nou stil de-a munci, la prima mână și în mod nemijlocit, pentru a putea contribui din plin la propășirea socialismului și a păcii la scară globală.

În mod straniu, nimeni n-a râs când Gyuri a isprăvit tirada – Pataki și-o fi mușcat, probabil, obrajii pe dinăuntru. Gyuri își făcuse temele. Pataki, nu. Dar asta nu l-a oprit.

— Da, cum spunea tovarășul Mao, Ungaria și China sunt strâns legate prin interese comune și idealuri comune.

Convenabil la Mao, ca și la Marx, dar mai ales la Lenin și Stalin, era că la un moment dat fiecare scrisese sau spusese orice, de la „Am comandat o friptură în sânge" până la „Ontogenia sintezizează filogenia" sau „Chattanooga Choo-Choo". De pe buzele lor ieșise orice, așa că nu aveai cum să greșești citând din imaginație.

Gyuri a preluat din nou mingea și a reiterat dorința lor fierbinte de a merge în China, de a învăța limba și de a studia înnoirea Chinei. Cei doi chinezi le-au ascultat cu multă sobrietate propunerea, apoi cel care nu vorbea ungurește, dar emana un aer de autoritate a vorbit concis cu celălalt, iar mesajul lui a ieșit poticnit din gura acestuia într-o maghiară cloncănită:

— Tovarăși, înflăcărarea voastră este extrem de lăudabilă. Suntem nespus de impresionați că înfăptuirile noastre din China s-au dovedit a fi un asemenea exemplu pentru voi. Dar, așa cum spunea tot tovarășul Mao, așa cum a

formulat atât de sugestiv, construirea socialismului trebuie să înceapă în faţa vecinilor voştri, aşa că este mai bine să duceţi lupta aici, în Ungaria, în stilul vostru propriu.

Nu încăpea îndoială că în China ştiinţa detectării căcăniriilor nu era neglijată sau necunoscută.

Gyuri şi Pataki au primit fiecare câte un exemplar din poeziile lui Mao, în drum spre ieşire. Le-au mulţumit cu prisosinţă gazdelor lor. Petrecuseră nu mai mult decât douăzeci de minute pe solul chinezesc.

— Măcar pot spune, presupun, că am fost în China, a zis Gyuri.

Afară, dar înăuntru.

Şi războiul din Coreea păruse destul de promiţător. Pataki chiar a sunat la Ministerul Apărării, sub pseudonim, de la un telefon public, ca să se intereseze dacă exista vreo şansă de a putea „merge la luptă împotriva ticăloşilor de imperialişti". Autorităţile, intuind mărimea numărului acestor voluntari, au dedus că era foarte plauzibil ca în istoria războaielor să nu fi existat soldaţi care să se fi predat mai iute decât ar face-o, la o adică, aceştia. Lui Pataki i s-au furnizat cu meticulozitate detalii despre o demonstraţie antiamericană unde, i s-au dat asigurări, va avea voie să îşi reverse toată mânia justiţiară.

— De ce naiba luptă împotriva comunismului în Coreea şi nu aici? a întrebat Pataki irascibil. Există hoteluri mai bune în Coreea? E la mijloc cumva superioritatea bucătăriei lor tradiţionale? Singura mea obiecţie faţă de război este că ar trebui să fie aici, nu pe plantaţiile de orez din Coreea. Cu ce-am greşit noi ca americanii să nu ne invadeze?

Pe acest fundal de studii despre Extremul Orient, Gyuri şi Pataki au fost intrigaţi de sosirea unui baschetbalist chinez în cantonament. Hărmati îl prezentase cu surle şi trâmbiţe, în ropote de aplauze pline de admiraţie. Această primă etapă a relaţiilor ungaro-chineze în baschet a decurs bine,

dar după aceea, cu toată incontestabila căldură, cordialitate și curiozitate din ambele părți, entuziasmul s-a mai potolit cumva, deoarece cine aranjase participarea lui în cantonament ori omisese, ori uitase că Wu, cum se părea că-l chema, nu vorbea deloc ungurește, englezește, nemțește, rusește sau orice altă limbă din care vreunul din cantonament să aibă măcar o spoială de cunoștințe. Nimeni, desigur, nu știa chinezește.

— Ăsta se crede probabil la Moscova, a remarcat Róka, în timp ce Wu tropăia de colo-colo, driblând respectabil, dar nesclipitor.

Nimeni nu-l văzuse când sosise, iar scopul prezenței lui rămânea destul de misterios. Hármati, luat la întrebări, a negat că ar fi știut ceva despre proveniența lui Wu.

— E chinez, corect? Sau poate coreean. Voi știți care ar fi diferența? Sau poate e cambodgian și-i place să facă plimbări lungi. Oricum, dacă e chinez, salutăm în el un membru al eroicului popor chinez. Dacă e coreean, salutăm în el un membru al eroicului popor coreean. Ăsta e un cantonament în care suflă adierea progresului, așa că, frățește, îi dăm o minge de baschet și-l lăsăm să alerge în voie pe terenul nostru, într-o manieră corectă, științifică și socialistă. Dacă altceva n-o să se prindă de el, măcar o să bage la cap că e nevoie să fii nițel mai înalt ca să poți juca baschet.

Wu ar fi putut intra cu ușurință la categoria un metru șaptezeci înălțime.

Tuturor le plăcea de Wu fiindcă, în ciuda existenței lui de trapist, era un om extraordinar de politicos și de vesel. Era singura persoană din tabără care le mulțumea energic bucătăreselor pentru mesele pe care le pregăteau, făcând de fiecare dată viguroase plecăciuni de gratitudine. „Situația o fi de-a dreptul grea la ei acolo", a remarcat Gyuri, din moment ce singurul lucru bun la mâncarea din tabără

era că exista și că puteai primi cât pofteai. Curtoazia lui Wu se extindea și pe terenul de joc, unde, în rarele ocazii când reușea din neatenție să pună mâna pe minge, era prea manierat ca să refuze s-o predea oricui s-ar fi apropiat de el.

Sportivele îi invitaseră pe toți sportivii în jumătatea lor de tabără, la o seară cu *nokedli* și ouă. În ciuda atracțiilor mai importante, Pataki și-a petrecut cea mai mare parte din seară lansând critici severe în legătură cu textura celebrelor *nokedli*, mârâind că nu se folosise sortimentul potrivit de făină (ceea ce era straniu, din moment ce Pataki știa la fel de bine ca oricine că nu se găsea decât un singur fel de făină, făina-făină, având în vedere că prăvăliile ungurești adoptaseră filozofia de-a nu-și obosi clienții cu necesitatea de a alege), că temperatura apei nu fusese constantă, că bucățelele de *nokedli* înotaseră prea mult în lichid și că ouăle fuseseră adăugate într-un moment nepotrivit, în fine, procedând în general la o disecare moleculară a metodei de preparare. Simțind scepticismul manifestat față de competențele lui culinare, Pataki a decretat atunci în gura mare că va întoarce ospitalitatea sportivelor, pregătind o adevărată ciorbă de pește, o ciorbă de pește autentică, săptămâna viitoare.

— Dar de ce o ciorbă de pește autentică? s-a interesat Róka. De ce nu un surogat?

— Am vrut să spun, a replicat Pataki plin de trufie, o ciorbă de pește tradițională, preparată așa cum trebuie, așa cum au făcut ungurii ciorba de pește din timpuri imemoriale.

— Dar tu nu știi să gătești, i-a atras atenția Gyuri.

— Sunt lucruri pe care orice bărbat se cuvine să fie în stare să le facă, iar gătitul ciorbei de pește se numără printre ele. S-ar putea să fie greu de procurat unele ingrediente, dar o să fac tot ce pot.

— O să aibă și cartofi? s-a interesat Katona.

— Nu, a replicat Pataki.

— Dar mie-mi plac cartofii, a obiectat Katona.

— Și mie, i-a trântit-o Pataki, cu un picior pe scara enervării. Îmi plac și basche ții mei, dar asta nu înseamnă că i-aș pune în ciorbă. Cartofii n-au ce căuta într-o ciorbă de pește autentică.

Ziua recepției se apropia, iar Pataki, presat douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru să adauge cartofi, începea să devină violent. În plus, deși Gyuri nu putea decât bănui partea asta, se frământa că nu se va pricepe să gătească o ciorbă de pește. Ar fi fost foarte greu pentru Pataki să scape de ciorba de pește dând din gură, din moment ce ciorba de pește ori era, ori nu era. Dar, cumva, reușise să adune ingredientele necesare, așa că măcar avea cu ce să *încerce* să gătească.

— Unde sunt cartofii? a întrebat Gyuri.

— Nu există cartofi, a spus Pataki, încercând să se uite cu un ochi de specialist la peștele pe care-l ținea în mână.

— Ăsta nu e crap, așa-i? a întrebat Gyuri.

— Nu, nu e, a zis Pataki. E biban.

— Aha, a spus Gyuri, ieșind. Nu știam că se poate face ciorbă de pește și din biban.

A intrat Gyurkovics.

— Unde sunt cartofii? a întrebat el.

— Nu există cartofi, a reafirmat Pataki, căznindu-se în continuare să lase impresia că pregătea o ciorbă de pește.

— Dar ăsta nu e crap, așa-i? a întrebat Gyurkovics.

— Nu, e biban, a venit sec răspunsul.

— Aha, a spus Gyurkovics, ieșind din bucătărie. Nu știam că se poate face ciorbă de pește și din biban.

Când Hepp a intrat și a întrebat de cartofi, Pataki, foarte calm, a pus la loc pe tocător bibanul pe care-l studiase și a rostit cu tărie:

— M-am prins ce se-ntâmplă. M-am prins ce vreți să faceți. Încercați să mă scoateți din sărite, dar – a continuat

el pe un ton ferm și deloc nervos – n-am de gând să vă fac jocul.

— În regulă, a zis Hepp, dar unde sunt cartofii?

Demeter a fost cel care a câștigat sticla de palincă păstrată de rezervă, când Pataki, la a cincisprezecea chestionare, a răspuns atacându-și interlocutorul cu o pereche de bibani. După ce l-a bombardat cu bibani pe Demeter, care a șters-o repede, Pataki a ieșit valvârtej și a plecat pe coclauri.

Când s-a întors în cantonament (peste câteva ceasuri, a remarcat Gyuri; prea târziu pentru o nouă tentativă de-a găti ciorba de pește), i-a găsit pe toți adunați în cortul mare, ca pentru o serată cu ciorbă de pește.

— Hai încoace, a zis Katona. Trebuie s-o vezi și pe-asta. Am reușit să-l conving pe Wu s-o facă.

— Ce să facă? a întrebat Pataki consternat.

— Să-și facă numărul. E absolut uluitor, l-am prins cântând în același timp cu radioul.

Pataki a intrat după Katona în cortul unde părea să se fi adunat toată lumea. Katona s-a autoproclamat maestru de ceremonii:

— Doamnelor și domnilor, avem marele privilegiu în această seară de-a urmări un interpret care a călătorit mii de kilometri pentru a fi cu noi. Mai întâi de toate, vă rog, o lumină mai discretă.

Părțile laterale ale cortului au fost închise pentru a se crea o penumbră adecvată. O targă a fost adusă înăuntru, cu o siluetă ascunsă sub o pătură. Pătura a fost ridicată, dezgolind o perechе de fese de chinez.

— În al doilea rând, permiteți-mi să vă adresez rugămintea de-a păstra o liniște desăvârșită în timpul recitalului. Bagheta vă aparține, domnule Wu.

Sunetele au început, și deși publicului i-au trebuit câteva minute să se prindă de ceea ce se întâmpla, în scurt timp spectatorii și-au dat seama că Wu pârțâia *Internaționala*.

Spectatorii, notorii pentru ideologia lor nesănătoasă, cu toată rugămintea de a sta liniștiți, au izbucnit spontan în aplauze. Modularea și intensitatea sunetelor lui Wu erau uimitoare, iar *Internaționala* a fost doar începutul. În timp ce publicul se întreba ce dracu' mâncase Wu, acesta s-a lansat într-un potpuriu încheiat cu *Dunărea albastră*. Lumea a ovaționat în picioare.

Pe urmă s-a servit ciorba de pește. Gyuri și ceilalți vedeau că Pataki abia se stăpânea să nu crâcnească apropo de salinitatea ciorbei sau de un alt aspect al zemii, dar își dădea seama că reputația lui putea fi irevocabil pătată, așa că a trebuit să tacă și să înghită.

— E destul de bună, ținând seama de unde provine, a remarcat Hepp către Gyuri.

Originile ciorbei nu i-au fost dezvăluite niciodată lui Pataki: zeama fusese pusă în conserve din ordinul unei oficialități de la Ministerul Agriculturii, care credea că va obține astfel un bun produs de export în Anglia, până când s-a găsit cineva să-i atragă atenția că Anglia era o țară capitalistă și, de aceea, nu avea cum să înghită ciorba de pește ungurească. Mai mult, a transpirat informația că toate țările care ar fi avut cu ce plăti conservele de ciorbă de pește erau capitaliste, pe când partenerii lor de comerț, țările socialiste, n-ar fi fost în stare să scoată din buzunar nici măcar o copeică ruginită. S-a luat decizia ca toate cutiile cu ciorbă de pește să fie distribuite în cadrul Ministerului, așa încât toate familiile personalului ministerial au avut parte de ciorbă de pește pe săturate. István i-a trântit zece conserve la Elek, care mânca orice – în afară de pește.

A juca pentru căile ferate avea unele avantaje, inclusiv livrările gratuite.

*

Gyuri abia aștepta încheierea cantonamentului, întrucât începea să-l preocupe din nou ideea de-a se vedea cu Zsuzsa,

şi de asemenea abia aştepta încheierea cantonamentului fiindcă ştia că Pataki nu dorea acest lucru. Pataki nu aştepta cu nerăbdare încheierea cantonamentului, fiindcă ştia că-i promisese lui Hepp că Locomotiva va câştiga meciul cu Naţionalul. Nu lăsa să se vadă, dar exuberanţa lui se dezumfla constant, pe măsură ce ziua cea mare se apropia.

În timp ce jucătorii de la Locomotiva se antrenau cu ei, repetând faze de atac şi de apărare, Pataki constata la fiecare pas că Naţionalul era Naţional fiindcă avea cei mai buni jucători, recrutaţi din armată şi de la Universitatea Tehnică. Gândurile înnegurau fruntea lui Pataki, în timp ce acesta studia variantele de câştig. Ceilalţi fuseseră foarte mulţumiţi că Pataki negociase un armistiţiu cu Hepp, căci dacă pierderea meciului implica un anumit grad de pedeapsă generală, pentru Pataki însemna o serie de represalii specifice şi intense din partea lui Hepp, despre care se spunea că ţinea supărarea şi treizeci de ani.

Frământările şi grijile nu erau punctul forte al lui Pataki, aşa că după vreo două introspecţii care n-au dus la nici o soluţie, a ales să lase acţiunea pe seama zilei respective.

Singurul lucru în favoarea Locomotivei era că Naţionalul nu avea prea mult de pierdut. Deşi ştabii din sport aveau să fie de faţă, se ştia că nimeni nu va da atenţie scorului. În lumea exterioară, rezultatul nu conta. „De ce nici unul dintre căcănarii ăştia nu s-a accidentat?!" se văita Pataki, în timp ce se echipa pentru meci, fiind limpede că se rugase ca pe adversari să-i lovească vreo infirmitate, din moment ce nimic altceva nu mai putea aduce victoria.

În prima jumătate a meciului, treaba a mers bine pentru Locomotiva. La pauză, conduceau cu 32 la 26. Fusese o repriză alertă, jucată cu una dintre mingile de piele preferate ale Locomotivei, Vladimir. Aşa cum i-a spus arbitrului unul dintre jucătorii de la Naţional, „N-am putea, vă rugăm, să primim şi noi altă minge? Pataki nu vrea să

ne lase să jucăm cu asta!" Gyuri nu-l văzuse niciodată pe Pataki alergând pe teren atât de mult. Parcă ar fi jucat de unul singur, năpustindu-se după minge ca un bezmetic, cu motorul turat tot timpul. Această velocitate necontenită dădea roade – Pataki câștiga balonul în situații în care alții nu l-ar fi prins, dar Gyuri observa că tot efortul acesta avea un preț. Pataki arăta complet stors când arbitrul a fluierat încheierea primei reprize.

— Angyal! a strigat Pataki, spre un coechipier al lui Gyuri, dintre cei responsabili cu faulturile murdare.

Angyal, care până atunci urmărise partida de pe banca de rezerve, s-a urnit din loc. Talentul lui era de-a neutraliza jucătorii din echipele adverse care demonstrau o prea mare ușurință în a marca la coș, folosind o varietate de tehnici niciodată recomandate de către antrenori, dar extraordinar de eficiente – înhățarea testiculelor din rever sau lovitura aeropurtată cu cotul în maxilar. Angyal era accidentat, își scrântise glezna după ce-i administrase un cot devastator lui Demény, golgheterul Ungariei, dându-i drumul la robinetele de roșu din nări. Aplecându-se mai aproape, Pataki i-a turnat câteva cuvinte în ureche lui Angyal, care pe urmă a plecat cu un aer dezinvolt.

— Ce-o să ne facem? l-a întrebat Gyuri pe Pataki. Arăți ca o epavă. N-o să reziști și în a doua repriză.

Pataki a zâmbit.

— O să trebuiască să băgăm material.

A doua repriză a demonstrat că Pataki își epuizase resursele și își pierduse magica abilitate de a recupera mingea. Hepp a rămas impasibil pe bancă, conștient ca toți ceilalți că punctajul începea să dea cu tifla Locomotivei. Scorul devenise 33 la 32 pentru Locomotiva, când urletele „Foc! Arde!" s-au auzit subit și cineva a dat buzna înăuntru ca să ceară ajutor la căratul găleților cu apă necesare pentru a stinge incendiul care mistuia vestiarul Naționalului.

Auzind asta, echipa Național, până la ultimul om, s-a năpustit afară ca să-și salveze articolele de toaletă câștigate anevoios. Urmau să părăsească tabăra în acea după-amiază, și cum au fost nevoiți să cearnă cenușa pentru a-și găsi șamponanele franțuzești și săpunurile italienești, meciul nu s-a mai reluat niciodată.

Hepp n-a părut fericit de acest deznodământ, dar, mai important, spre ușurarea tuturor, n-a părut nici prea nefericit; de asemenea, expresia de pe chipul lui sugera că pe viitor nu va mai asculta prea mult de Pataki.

Suindu-se în autobuzul care urma să-i ducă la gară, Pataki și Gyuri l-au observat pe Wu așezat lângă pista de alergări, părând afabil și rupt de realitate ca întotdeauna.

— Nu cred că i-a spus careva că s-a încheiat cantonamentul sau, dacă da, nu cred c-a înțeles, a zis Gyuri.

L-au cules și pe Wu, ținând seama că oricum știau exact unde să-l lase în Budapesta...

*

Pe Zsuzsa o cunoscuse cu două săptămâni înainte de cantonament. Fata reprezenta o schimbare de tactică în ceea ce-l privea pe Gyuri. Până atunci, se ținuse după câteva femei atrăgătoare, care în loc să aibă în vedere vreo acțiune de andocare, se feriseră de avansurile lui, de parcă le-ar fi fluturat un șiș pe la nas. „Comunism *și* celibat, asta e deja prea de tot", se văicărise Gyuri. Aidoma unui jucător accidentat care-și caută un post de titular într-o divizie mai slabă pentru a-și repara mândria rănită, Gyuri o cunoscuse pe Zsuzsa la un dans. Bande de hormoni, susținute de un sentiment al disperării, dezgropaseră frumusețea de sub o suprafață nepromițătoare. Deși nu se întâlniseră decât de trei ori, Gyuri despachetase echipamentul, montând

ornamentele afecțiunii, iar o bună parte din timpul petrecut la Tatabánya visase la prădarea comorilor ei trupești.

Gyuri s-a dus acasă doar cât să se dichisească un pic și să verifice în oglindă cât de bronzat și de tânăr arăta. Holbându-se la propria imagine, efectiv nu pricepea de ce femeile nu se cățărau pe fereastră ca să ajungă la el. Nu-i mai păsa deloc de totalitarism, în timp ce se ducea agale la Zsuzsa. „Dacă ai la ce să visezi, nu-ți mai trebuie nimic", își zicea în sinea lui. Zsuzsa avea telefon în apartament, dar Gyuri prefera să reapară în carne și oase.

Zsuzsa era acasă, dar tocmai conducea un musafir la ușă. În prima fază a șocului, Gyuri nu și-a dat seama ce era mai rău, faptul că vizitatorul era un domn voinic, posesorul unui flaut fermecat, probabil, sau că era totodată deținătorul unei uniforme albastre de la AVO. Un profesionist, nu ca nătărăii ăia de recruți ageamii puși să mărșăluiască de-a lungul frontierelor și să tragă cu pușca în orice capitalist care voia s-o șteargă din țară, în orice spion străin sau, în general, în toate pramatiile care încercau să fugă de cuceririle poporului. Chiar și fără uniformă albastră, tot s-ar fi uitat unul la celălalt de parcă li s-ar fi arătat un cal cu frâne.

Ceea ce l-a întărâtat pe Gyuri și mai mult a fost faptul că Zsuzsa nu era conștientă de monstruozitatea de-a pofti acasă un caraliu, chiar și când el i-a atras atenția asupra acestui lucru. „Elemér e un dulce", era cam tot ce repeta Zsuzsa, în timp ce Gyuri tuna și fulgera contra nedreptăților comise de AVO. La interogatoriu, Zsuzsa a explicat că Elemér intrase în scenă prinzându-l pe Bodri, câinele ei, când, în mod inexplicabil, Bodri cedase la chemarea străbunilor în parc și dăduse cu piciorul implorărilor lui Zsuzsa de-a veni înapoi. „Normal că se pricepe să înșface tot ce mișcă", a ripostat Gyuri.

Cealaltă mare dezamăgire pe care Gyuri a suferit-o în acea seară a fost când și-a dat seama că Zsuzsa plătea un

tribut greu prostiei. Meseria ei (de florărească) ar fi trebuit să-l pună în gardă, dar Zsuzsa, deși locuia în Ungaria, nu părea să trăiască acolo. Nu înțelegea ce se întâmpla, nu *observase* ce se întâmpla și nu pricepea ce spunea Gyuri. Acesta a remarcat, de asemenea, că nasul ei părea prea mare în acea seară, dar pe de altă parte nu se putea abține s-o invidieze pentru totala ei lipsă de contact cu anul 1950. Zsuzsa avea o izolație etanșă formată din inepții.

— Bea niște ceai, a insistat ea.

Era bucuroasă în continuare să-l vadă pe Gyuri și nu dădea nici o atenție delirului său verbal, la fel cum nici nu înțelegea ce-l enerva atât de mult în plan masculin și etic. Gyuri a enumerat privilegiile celor din AVO, magazinele lor cu circuit închis.

— Nu-i adevărat. Elemér tocmai mi-a spus că trebuie să facă foarte multe ore suplimentare la serviciu și că e nevoit să câștige bani în plus, traducând articole din *Pravda*, pentru a putea avea grijă și de mama lui.

Gyuri și-a dat seama că era ca și cum ar fi încercat să demoleze o casă aruncând în ea cu un pahar cu apă; un sentiment copleșitor de zădărnicie familiară a coborât în jurul lui ca o colivie. Vedea perfect ce avea în farfurie și nu simțea că apetitul i-ar fi stimulat. Va fi, intuia el, încă o contribuție minunată la colecția lui de eșecuri. Parcă și vedea titlul autobiografiei: *Femei cu care aproape că m-am culcat*. Fără destăinuiri senzaționale. „1950 a fost un an bun, aproape că m-am culcat cu patru femei: o creștere eroică a producției, sub principiile marxist-leniniste, față de 1949, când aproape că m-am culcat cu două femei."

Se trezise în brațe cu o relație amoroasă defunctă, dar trebuia să proptească într-un fel cadavrul, cum mai făceau soldații cu camarazii lor căzuți în tranșee, pentru a-l păcăli pe inamic, lăsând impresia că încă dispuneau de efective numeroase pentru luptă. Complicația era că, vinerea

următoare, Locomotiva avea petrecerea anuală, cea mai importantă reuniune mondenă a lor, iar Gyuri știa că mai bine stătea cu pieptul gol în fața plutonului de execuție decât să se ducă la petrecere fără o parteneră; or, din păcate Zsuzsa era singura reprezentantă a sexului frumos dispusă măcar să stea de vorbă cu Gyuri. Dacă Zsuzsa nu mergea cu el, nimeni altcineva n-ar fi mers.

Elemér a fost scos din conversație, dar lucrul acesta le-a micșorat drastic tachinările, așa că, amintindu-și încă o dată de serbarea Locomotivei, Gyuri și-a luat la revedere și a reflectat profund la absurditatea de-a trăi într-o țară cu mai multe femei decât bărbați (demografia fiind de partea lui, de când Armata a Doua Maghiară fusese rasă de pe fața pământului în 1944) și de-a fi incapabil să perfecteze o relație romantică. Stând în picioare în tramvai, unde pasagerii erau ticsiți ca țigările într-un cartuș, centuplați în pântecele lunguieț al tramvaiului, împerecheat strâns cu spinările altor trei cetățeni, Gyuri tot se simțea vlăguitor de singur. Strivit, dar singur. Unde se găsesc oamenii cu care să poți vorbi? Ar trebui să existe un magazin pentru asta. Și odată ce ai găsit oameni cu care să poți vorbi, cum să te ții în continuare de ei?

În următoarele zile, și-a dedicat o bună parte din timpul liber lamentației interioare și autocompătimirii abile, bântuind ca o Casandră prin apartament, privindu-se în oglindă și întrebând: „Cine a mai avut o viață în care nimic să nu meargă bine?" Dar, marți noaptea, a constatat că era treaz. Diverse eructații mentale se auzeau clar ca urmare a digestiei cerebrale. Era ora trei noaptea, ora preferată de către cei care își dădeau cu părerea în craniul lui pentru a-i întrerupe somnul. Tot ceea ce-l sâcâia era împins la suprafață și, deși nu reușea să identifice problema, o nemulțumire puternică emana din colonul lui cerebral.

Aprinzând lumina, Gyuri a apelat la ceasul de mână. Trei şi trei minute. De ce oare, când voia să se trezească fix la o anumită oră, nu putea, dar în schimb furia turbată dinăuntru ţâşnea întotdeauna afară la ora aleasă de ea pentru a spumega violent, şi de ce, de asemenea, când voia să se simtă foarte treaz dimineaţa nu reuşea niciodată să fie aşa de proaspăt ca acum? A stins lumina, sperând ca până la urmă să-l fure somnul. Starea de prospeţime nu se diminuase când a auzit ţârâitul soneriei. Primul lui gând a fost la Hepp, dar era prea devreme şi prea revoltător chiar şi pentru Hepp; în plus, nu se făcuse cu nimic vinovat faţă de el, aşa că nu exista nici o justificare pentru un raid cu noaptea-n cap. Un asemenea zbârnâit al soneriei nu putea vesti decât că o nenorocire cu adevărat interesantă căzuse pe capul vecinilor. Omor? Viol? Stop cardiac? Sau era AVO? s-a întrebat el sarcastic. În timp ce curiozitatea din el îşi freca mâinile cu încântare, Gyuri a deschis uşa şi s-a trezit faţă în faţă cu patru securişti în haine civile. Hainele civile îi făceau pe securişti să iasă în evidenţă la fel de mult ca o uniformă, având în vedere că nimeni, în afară de cei de la AVO, nu putea face rost de îmbrăcăminte ca lumea.

Toată lumea ştia de şocul soneriei şi asuda abundent de teama unei arestări, dar Gyuri nu se simţise niciodată atât de important încât să vină să-l aresteze de-acasă. Timp de o clipă, a crezut că securiştii căutau pe altcineva sau că greşiseră adresa; asta până când i-au explicat că nu intenţionau să-l aresteze, ci că aveau câteva întrebări care aşteptau răspunsul lui.

Gyuri s-a îmbrăcat şi a lăsat un bilet pentru Elek, care nu se vedea pe nicăieri (încălzea vreo văduvă pe undeva, negreşit).

Kovács, portarul, un mişel înrăit, aştepta foarte ţâfnos să-i vadă odată ieşiţi din imobil, ca să poată încuia la loc. Gyuri a izbutit să resimtă o foarte vagă satisfacţie când l-a

văzut pe Kovács fumegând în halatul lui mâncat de molii și ventilat prin găurile de la țigări, cu părul zbârlit în toate direcțiile.

Automobilul nu era negru, cum dicta tradiția, ci un fel de maro grețos. Gyuri a fost un pic dezamăgit din această cauză, având în vedere că putea să-i strice tot farmecul poveștii pe care o va spune când îi vor da drumul peste cinci, șase, șapte sau zece ani, nu mai conta. Drumul cu mașina a fost scurt, pe câteva străzi pustii. Gyuri a fost cumva surprins că un lucru de care-i era frică de atâta vreme apăruse atât de inexplicabil din bezna nopții. Aveau de gând oare să-l instruiască pentru vreun proces demonstrativ? Pe cine băgau la pârnaie în ultima vreme? Păreau ahtiați după comuniști în acea perioadă, dar exista întotdeauna o cerere și pentru figuranți.

În mod ciudat, Gyuri avea un sentiment de ușurare. Acum ajunsese la pragul de jos. Nu trebuie să-ți mai fie teamă să nu fii arestat atunci când ești arestat. Care va fi oare acuzația? Din câte știa Gyuri, a considera că guvernul era o șleahtă de lăbari nu figura nicăieri ca infracțiune. De ce nu-l arestaseră în 1945, în noiembrie, după alegeri, când nu avea nimic de mâncare, dar deținea în schimb un revolver încărcat și ieșise pe străzi, într-un palton al lui Elek, ca să strige „Cincizeci și șapte la sută" cu o mulțime de alți oameni? Motivul pentru care „micii proprietari", o gașcă de tipi cu mustață, cărora le plăcea să se ducă la biserică și să fluture franzele în mâini, ar fi obținut cincizeci și șapte la sută la vot ar fi fost un mister dacă n-ar fi existat rușii și partidul lui Rákosi de cealaltă parte. Partidul Comunist al lui Rákosi, care nu a scos decât șaptesprezece la sută, în ciuda mărinimiilor de tot felul din partea Moscovei și a livrărilor regulate de prizonieri de război, pentru a demonstra abilitățile diplomatice ale lui Rákosi. Acesta făcuse o treabă de mântuială la acel scrutin, în parte deoarece, ca

tuturor celorlalți din Partidul Comunist, nu-i venea să creadă că putea fi atât de detestat și în parte fiindcă abia despachetase jocul cu „Hai să construim un stat comunist", care-i fusese expediat din Uniunea Sovietică, și citea încă instrucțiunile. Era destul de stupid să strigi pe stradă „Cincizeci și șapte la sută", dar fusese ceva nemaipomenit, iar lozinca era ca un cuier înțesat de blesteme polisilabice și înjurături împotriva comuniștilor.

În timp ce era condus în interiorul elegant al clădirii de la numărul 60, pe Andrássy út, dintr-un motiv oarecare, lui Gyuri i-a venit în minte ce se bârfea despre nevasta șefului AVO: circula zvonul că soția lui Gábor Péter era lesbiană și foarte pasionată de partidele amoroase în trei. Această încondeiere obscenă s-a estompat când un ofițer de securitate tânăr (probabil că eșalonul de tineret din AVO și recruții intrau mereu în tura de noapte), care era de vârsta lui Gyuri, a deschis un dosar și a mormăit „Fischer", ca și cum ar fi luat în primire o livrare de lămpi de birou. Ofițerul a răsfoit prin dosar, cu un aer oarecum agasat, fiindcă mapa părea să fie practic goală, neconținând elementele capitale pe care le căuta el. Gyuri îl studia și-și spunea: dacă nu m-aș fi născut înzestrat cu vertebre morale, cu inteligență, cu demnitate, aș fi putut sta aici confortabil.

— Se pare că declarația dumitale nu-i aici, a remarcat ofițerul, dând de înțeles clar că era singura persoană din clădire care se ocupa conștiincios de hârtogărie.

— Atenție, să fie ca lumea, fiindcă nu semnez orice porcărie, a zis Gyuri, cufundându-se în tăcere.

Ținând seama de insuficiența amenințărilor care planau în acel moment (era ca la dentist, în sala de așteptare, dar fără reviste) și fiindcă simțea că aceasta va fi ultima lui șansă de a mai face o glumă pentru mult timp de-atunci înainte, Gyuri a preluat inițiativa. Avea să fie genul de anecdotă care urma să-i amuze pe toți în închisoare.

Recepționerul s-a uitat de parcă Gyuri s-ar fi scăpat pe covor – nu tâmp sau mitocănește, ci pur și simplu trist. A strigat la un coleg din camera de alături.

— Încă unul. Fischer.

Colegul a venit cu o listă pe care au consultat-o cu atenție, profesionist. Individul s-a moșcăit destul de mult să analizeze acea unică foaie de hârtie, fie ea și scrisă foarte mărunt. În cele din urmă, a decretat:

— Nu există nici un Fischer.

— Pot să plec acasă, atunci? a întrebat Gyuri, simțind că nu avea nimic de pierdut.

Amândoi s-au întors spre el cu o expresie care sugera că ar fi fost extrem de necugetat, dar *extrem* de necugetat să mai deschidă gura o dată. Recepționerul a gesticulat spre Gyuri.

— Tu ce crezi că face aici, așteaptă autobuzul?

— Nu mă interesează ce face aici. Nu figurează pe listă. Le-am mai spus oamenilor chestia asta și înainte, să știi. La noi nu-i Hotel Britannia. Te cheamă Fischer? a întrebat el, adresându-i-se lui Gyuri.

— Da.

S-a uitat lung la listă din nou.

— N-ai pseudonime sau porecle, nu?

— Nu.

Lista a fost studiată din nou în speranța că va divulga subit un Fischer.

— Dar ești ungur, din câte înțeleg? a întrebat insul, parcurgând din priviri o foaie de hârtie violetă, destinată evident străinilor.

Gyuri a confirmat naționalitatea.

— Mda, am un Fodor, dar cam atât. Nu există nici măcar vreunul cu „F" pe lista de străini.

— Nu contează, a zis recepționerul. Bagă-l oricum la subsol.

— Ba contează. La ce mama naibii să mai ai o listă dacă numele oamenilor nu figurează pe ea?

Recepționerul a înșfăcat hârtia și-a bulbucat ochii la listă, ca și cum ar fi pus la îndoială capacitatea celuilalt de-a identifica un Fischer, mai ales că exista unul acolo.

— OK, tu du-l totuși jos.

— Dar suntem plini până la refuz. Nu mi-a mai rămas decât aia dublă.

Gyuri a fost condus în beci, unde a fost poftit într-o celulă luminată anemic de un membru nevolnic din familia becurilor și ocupată predominant de un țigan. Existau două banchete în celulă, ambele acoperite de cel mai masiv țigan pe care Gyuri îl văzuse vreodată, de fapt unul dintre cei mai masivi oameni pe care-i văzuse. Era ca Neumann, dar cu vreo trei sau patru perne legate parcă pe el. Cum putea cineva să ajungă atât de gras în Ungaria? Pe lângă uimitoarea lui colecție de șunci și hălci de carne, țiganul avea un „bang" tatuat pe pumnul stâng: b-a-n-g pe falangele superioare ale degetelor, iar pe fața lui fălcoasă, pe partea stângă, era imprimat un fel de grilaj, ca și cum cineva s-ar fi jucat „x și 0" pe pielea lui, cu un cuțit extraordinar de ascuțit. Gyuri se întreba dacă țiganul se gândise vreodată să joace polo pe apă.

— Salutare, a zis țiganul, retrăgând o divizie de coapsă pentru a expune un pic din banchetă și întinzând o mână spre Gyuri. Eu sunt Nexam. Pește, a adăugat el radios.

Gyuri a dat mâna cu el și s-a prezentat. A admirat identitatea clară a lui Nexam. El cum să se descrie: baschetbalist? Funcționar feroviar? Student în ale vieții?

— Fischer, Gyorgy, dușman de clasă.

— Pentru ce te-au băgat la răcoare? s-a interesat Nexam.

Gyuri a reflectat.

— Pentru nimic, în fond.

— Dacă pentru nimic, înseamnă că o să faci bulău la greu. Presupun că au o normă de sentințe pe zece ani pe care trebuie s-o îndeplinească. Pe un amic al meu din Nyíregyháza l-au săltat acum câteva săptămâni. „N-avem nimic cu tine, Bognár", i-au zis ăia, „dar suntem obligați să înfundăm pe cineva pe o perioadă de zece ani și știm că nu te-ar deranja prea mult, fiind un cioroipan împuțit și așa mai departe. Semnează declarația, să ne ducem și noi acasă."

Nexam ajunsese la zdup pentru obstrucționarea procesului de justiție. Doi securiști fugăreau un puști care le dezumflase pneurile de la mașină, când s-au împiedicat de Nexam, care zăcea pe casa scării într-un imobil, beat mort, după o nuntă prelungită. Nefiind pe moment în toate facultățile, Nexam nu putuse să-și bage în funcțiune tehnica uzuală de eschivare: „Polițaii din ziua de azi nu mai sunt la fel de bine făcuți ca pe timpuri. E nevoie să te pui cu fundul pe ei până-i auzi pârâind." Cele mai cumplite amenințări de răzbunare fuseseră lansate la adresa lui Nexam, fiindcă fusese nevoie de două echipe ca să-l aresteze și de o furgonetă de la măcelărie pentru a-l transporta la gherlă.

— Nu pot spune că mă gândesc cu plăcere la o condamnare de durată. Închisorile s-au dus de râpă, s-a văitat Nexam.

Fusese, a elucidat el problema, în majoritatea instituțiilor penale din Ungaria, inclusiv în faimoasa închisoare „Steaua" de la Szeged, unde Rákosi petrecuse cândva cincisprezece ani. Rákosi beneficiase de o bibliotecă satisfăcătoare, de o celulă numai pentru el și de o campanie internațională pentru a i se obține eliberarea. Intelectuali progresiști din toată Europa trimiseseră telegrame de protest consulilor maghiari. Gyuri văzuse una de la Filiala din West Hull a Prietenilor Uniunii Sovietice, într-o expoziție despre viața lui Rákosi. În telegramă se vorbea despre „scârba lor emfatică" față de condamnarea lui Rákosi. Gyuri reflectase că și el, poate, ar fi fost mult mai prietenos față de Uniunea Sovietică

dacă ar fi trăit în West Hull. De asemenea, căutase în dicționar „emfatic", întrucât era un cuvânt cu care nu se mai întâlnise până atunci. Ciudat cum intelectualii progresiști erau atât de tăcuți în fața condamnărilor care abundau acum în Ungaria. De asemenea, Gyuri presimțea că intelectualii progresiști din West Hull sau de oriunde n-ar trimite telegrame în favoarea lui, dar de fapt Gyuri avea pică pe ei oricum, fiindcă-l salvaseră pe Rákosi de la pedeapsa cu moartea.

— Pâinea și untura erau excelente, a adăugat Nexam, continuându-și amintirile despre închisoarea „Steaua". Merita să stai acolo fie numai și pentru pâinea și untura aia ale lor.

Monologul lui Nexam a continuat, înglobând alte delicii ale pușcăriei, care erau punctate de îndemnul adresat lui Gyuri ca, oricând se va întâmpla să iasă de-acolo, peste un an, doi ani, zece ani, să se ducă negreșit și fără zăbavă la sora lui Nexam, care putea fi găsită îndeobște pe lângă Rákóczi tér.

— E cel mai bun remediu ca să-ți scoată pârnaiele din organism.

Principala diferență între viața din închisoare și viața de afară în Ungaria, cugeta Gyuri, era că în închisoare aveai mai puțin spațiu. Cam atât. Mai puțin spațiu și un miros mai pregnant de țigan nespălat. Ca o compensație pentru tentaculele de amoniac care creșteau dinspre Nexam, cel puțin nu exista în hol nici un portret cu Rákosi.

Încă bucurându-se de o izbucnire de aplomb, Gyuri nu se putea abține să treacă în revistă diferitele consecințe ale încarcerării lui, știind că toate conțineau porții generoase de alte încarcerări, durere și anexe ale durerii. Lui Gyuri îi plăcea să creadă despre el că era dur și pe picioarele lui, acesta fiind și motivul pentru care nu agrea deloc ideea

de-a se afla în împrejurări care ar fi putut demonstra din plin că nu era deloc așa în realitate.

Pe perete, cineva scrijelise „Sunt membru al parlamentului"; această afirmație în sine nu părea să fi meritat deranjul – probabil că era o aposiopeză produsă de prematura scoatere a autorului din celulă. Dedesubt, într-un stil diferit, cu un instrument ascuțit de alt tip, cineva gravase „Sunt membru al clubului de fotbal Újpest". Mai exista scris, de asemenea, foarte pal, cu creionul (ceea ce era remarcabil, având în vedere că lui Gyuri îi luaseră toate lucrurile impersonale și personale portabile, precum și cureaua și șireturile de la pantofi): „Dacă ajungi să citești, ești într-un mare rahat."

Ei bine, și-a zis Gyuri, acum chiar că am îmbulinat-o. Am ajuns la genunchiul broaștei, la gaura fundului existenței. Mai rău de-atât nici că se putea. Va mai avea dreptul la vreunul dintre acele lucruri care erau considerate prețioase sau încântătoare? Avea douăzeci de ani. Va apuca oare să iasă la timp ca să mai înșface câte ceva dintre lucrurile care meritau înșfăcate? Fără prea mare satisfacție, și-a inspectat registrele de evidență a anilor lui. Când venerabilul poet Arany a împlinit vârsta de optzeci de ani, potrivit lui Pataki, a fost întrebat cum vedea culmile glorioasei lui existențe – poet legendar, revoluționar, vizionar, erou național și ornament! „Un pic mai multă cordeală ar fi fost în regulă", a replicat el. Această declarație nu intrase în biografia lui Arany. Perspectiva de a-și ține cuculețul pe uscat timp de un deceniu era doar ceva mai puțin alarmantă decât ideea de a-și rupe toate oasele sau de a muri urât, ba chiar și frumos.

Nexam a obosit să tot cuvânteze despre bucătăria penitenciarelor și despre meritele surorii lui, așa că s-a lungit la loc să doarmă un pic. „Chestia asta nu poate să mai dureze mult", a apărut pe peretele din spatele lui, iar ceva

mai jos, tipic pentru ungurii cărora le place să aibă ultimul cuvânt, cineva scrisese: „A durat oricum prea mult." Va mai exista vreodată o nouă rundă a proceselor de la Nürnberg? s-a întrebat Gyuri. Oare el va mai apuca să le vadă? Ce ar invoca securiștii din AVO ca să se apere? „Noi doar ne-am supus idealurilor."

Era greu să apreciezi trecerea timpului, dar lui Gyuri i se părea că se scursese deja o zi fără vreo schimbare sau o incursiune în celula lor, în afară de agitația sporadică de la gaura vizorului, când erau verificați de gardieni. Nu exista nici urmă de mâncare, deși apetitul lui Gyuri o luase razna.

— E vina mea dacă ăștia nu ne dau nimic de haleală, s-a scuzat Nexam. Nu suportă să vadă un țigan gras.

Ajuns în faza în care era ca și ancorat înăuntru, oțelit mental, gata să primească senin o sentință de zece ani, Gyuri a fost eliberat.

Judecând după lumina de-afară, asta a fost în dimineața următoare. Nimeni nu-i dăduse vreo explicație. Fusese chemat, i se dăduseră înapoi o parte din efectele personale (nu șireturile sau mărunțișul). Gyuri nu se obosise să se mai intereseze de soarta articolelor care lipseau sau de motivul manumisiunii. Afară i-a făcut atâta plăcere să revadă Budapesta, iar în Budapesta activitatea părea atât de efervescentă, încât nu mult a lipsit să-și dorească să fie arestat mai des.

Tocmai începea să se împace cu ideea eliberării, când l-a observat pe Elemér, hingherul cu pumn de fier al proletariatului, apropiindu-se de el. Era limpede că Elemér, care pufăia tacticos dintr-o țigară, îl așteptase la ieșire. „Oricând", a fost tot ce i-a spus, înainte de-a o lua din loc. Șocul a fost atât de mare, încât Gyuri n-a avut timp să-l omoare înainte să dispară. Mânia a crescut în el constant și atât de intens, încât avea senzația că furia îi va țâșni afară prin țeastă. Tremurând de nervi, a luat tramvaiul spre casă, iar dacă s-ar

fi întâmplat ca vreun călător să se frece de el din greşeală, s-ar fi lăsat imediat cu omor şi oase rupte.

Acasă, a constatat că biletul pe care-l lăsase pe masa din bucătărie pentru Elek părea necitit. Pe unde umblă ţapul ăsta bătrân? s-a întrebat el, în timp ce rupea biletul în bucăţele. Elek a intrat în acel moment, a amuşinat şi a comentat tumultuos mirosul neplăcut degajat de Gyuri după sauna rece de la AVO:

— Comunismul nu-ţi interzice să te speli, să ştii.

Gyuri n-a povestit episodul nimănui.

august 1952

Nu durase decât o lună, dar chiar dacă n-ar mai fi realizat nimic în viață, luna aceea ar fi fost oricum suficientă.

Tabăra fusese la Böhönye, dar fuseseră întâmpinați în gara din Pécs de către sergentul-major care fusese ales special să-i modeleze pe studenți pe parcursul celor patru săptămâni cât îi avea în primire, pentru a scoate din ei ofițeri zeloși. Sergentul-major nu se sinchisea nicidecum de tradiția seculară potrivit căreia sergenții-majori erau sadici, agresivi și foarte gălăgioși. De la bun început, și-a pus în minte să demonstreze că putea fi mult mai groaznic decât și-ar fi imaginat ei vreodată.

— O să luptăm curând în al Treilea Război Mondial, și-a început el atacul.

Ca orice soldat, nu era ahtiat după pace – nu le oferea militarilor respectul și resursele pe care considerau că le meritau din belșug. Dar o pace concepută doar ca o etapă pregătitoare pentru un conflict mondial, iată ceva ce sergentul-major putea digera.

— Sunteți niște căcați. Niște căcați scârboși... iar eu am obligația să vă transform în niște căcați utili măcar. Filozofia mea? Filozofia mea este să fac ca viața să vi se pară atât de nesuferită, încât războiul să fie pentru voi ca o deconectare agreabilă, o destindere, și, de asemenea, scopul este

să muriți fără să faceți de rușine splendidele tradiții ale armatei ungare. (Cam asta fiind tot ceea ce armatele ungare au reușit vreodată să facă, și-a zis Gyuri.) Mă aștept ca unii dintre voi să se sinucidă. De fapt, o să consider că munca mea a fost un eșec dacă nici unul dintre voi, căcaților, n-o să încerce să-și taie venele. Și dacă nu sunteți capabili să duceți treaba la bun sfârșit, vrem să vă ajutăm; tentativa de suicid se pedepsește cu moartea.

Ce-i drept, măcar acest sergent-major avea mutră de soldat: voinic, viguros, încrezător, morocănos, genul de individ pe care era bine să-l ai lângă tine. Un ticălos, dar măcar un ticălos competent. „E în regulă dacă ai un ofițer fricos când ești în cazarmă", îi spusese Tamás lui Gyuri, la Ganz. „Acolo nu contează dacă-i ia două ceasuri să găsească drumul pe hartă, dar când ajungi pe front ai nevoie de un comandant destoinic, fiindcă altminteri te-ai ras. Noi am avut odată un ofițer, Kocsis îl chema. Nostim era că își dorise dintotdeauna să fie ofițer, provenea dintr-o familie de militari de carieră, dar chiar și după ce trecuse pe la Ludovika, tot nu era în stare nici să se pișe drept într-o căldare, darămite să mai conducă o operațiune militară. La o oră după ce ne-a dus pe front, ne-a băgat într-o ambuscadă și a fost ucis pe loc de către un sovietic care ne-a străpuns apărarea, infiltrându-se genial într-o uniformă ungurească și vorbind fluent ungurește, după ce trăise la Budapesta treizeci de ani."

Prima amenințare a sergentului-major:

— Când o să ajungem la baza militară, o să vă familiarizați cu terenul de paradă. Și-o să vă familiarizați atât de bine, încât, dacă printr-un miracol nemaiauzit o să supraviețuiți, o să vă amintiți fiecare amănunt și la nouăzeci de ani.

La fraza asta, sergentul care fusese desemnat drept aghiotant i-a șoptit la ureche sergentului-major, ceea ce ei aveau să afle ulterior, că la Böhönye nu exista teren de paradă.

— O să faceți multă instrucție, a continuat sergentul-major, în așa fel încât de la mare distanță imperialiștii să vă poată confunda din greșeală cu niște soldați.

Militarii nu-și pierduseră pasiunea pentru băligarul de vacă. Ceea ce nu se putea spune că lipsea la Böhönye erau pajiștile, așa că aveau unde să exersese marșul de paradă, cu baioneta fixată și rezemată pe umărul persoanei din față. Pe un teren de paradă neted, rezultatul ar fi fost, poate, o manifestare impresionantă de coordonare și măiestrie marțială. Pe o pajiște plină de baligi de vacă și gropi, era un exercițiu masiv de pierdere a urechilor. Primul care și-a pierdut echilibrul vestibular a fost Gyöngyösi, un avocat care, fiind avocat, și-a meritat soarta. Nu avea să mai fie distribuit în procese de paradă după așa ceva.

Luna aceea a fost rea, foarte rea. Dar cum o lună de zile înseamnă doar o lună, nu putea să fie insuportabil de rea. Cea mai mare parte a timpului a fost ocupată cu stratagemele militare uzuale, menite să te determine să faci în cinci minute treaba prevăzută pentru o jumătate de ceas. Iar Dohányi, sergentul-major, care nu le-a spus niciodată cum îl cheamă („Nu vreau să vă gândiți la mine ca la o persoană, ci doar ca la un ticălos afurisit"), ținea foarte mult să-i pună pe oameni să alerge în echipament complet, cu o raniță de 9 kile și cu masca de gaz pe figură. Chestia ciudată la măștile de gaz, a reflectat Gyuri, gândindu-se că fuseseră făcute ca să respiri prin ele, era că practic *nu* se putea respira prin ele, mai ales dacă făceai ceva mai anevoios decât doar să stai nemișcat.

Chinul cel mare se învârtea în jurul nesfârșitelor sforțări fizice. Chiar și pentru Gyuri, ca sportiv amator profesionist, era extenuant. Pentru studenții care fuseseră mai sedentari, lucrul acesta producea efectul urmărit de Dohányi: durere intensă, șoc, stupoare în fața enormei pedepse fizice pe care organismul putea s-o suporte în douăzeci și patru

de ore. „Somnul este burghez", proclama Dohányi, înainte de a-i trimite afară să facă manevre toată noaptea cu sergentul. Cei mai mulți din grup au căpătat o expresie de teroare după a doua zi, ca și cum ar fi încasat în permanență pumni în burtă. În clipele de efort fizic sfâșietor, cum era, bunăoară, ordinul de-a alerga cu târgi întregi de soldați chipurile răniți, Gyuri își amintea de un tablou pe care-l văzuse recent, înfățișând un soldat lungit comod pe un câmp, citind gânditor și înconjurat de camarazii lui de arme, care se relaxau letargici. Tabloul era intitulat: *Soldat citind, înconjurat de camarazii de arme.* Dohányi i-ar fi împușcat pe toți, dacă i-ar fi prins zăcând visători sau citind.

Deși Dohányi se străduia din răsputeri să facă lucrurile cât mai neplăcute cu putință, nu avea parte de ajutorul vremii, care era regulamentar estivală, caldă și întremătoare. Canicula era uneori copleșitoare, dar vara nu întreținea îndeobște mizeria suicidară. Torturile lui Dohányi, care ar fi fost insuportabile și cutremurătoare pe timp de iarnă, rămâneau astfel digerabile. Începea să se enerveze vizibil din cauza inexistenței colapsurilor. Stând în picioare lângă Bencze, arhitectul, care se prăbușise pe o pajiște sub povara unui rucsac plin de muniție și care se zbătea în iarbă, de parcă s-ar fi căznit nevolnic să înoate pe câmp, incapabil să se ridice la verticală, Dohányi a strigat compătimitor:

— Nu mai poți, așa-i? Vrei să te odihnești? Dezertează! Atunci o să trebuiască să te-mpușc.

Dohányi nu contenea să recomande dezertarea, în mod inutil, evident, dar întotdeauna repeta butada: „O să trebuiască să te-mpușc. De ce să iroseși timpul imperialiștilor?"

Imperialiștii constituiau altă temă clasică a lui Dohányi, un om ale cărui informații despre treburile internaționale se bazau pe cele câteva luni cât fusese plecat din Ungaria ca să omoare oameni.

— Vin imperialiștii. În orice zi, e posibil să avem al treilea val. A treia oară e cu noroc. Desigur, voi, niște căcați de-abia înveliți în uniforme, nici n-o să contați, dar nu vrem să ajungeți să vă pișați pe voi în adăposturile civile, necăjind populația. Cel mai bun lucru pe care-l puteți face când o să-nceapă războiul e să săpați o groapă, să săriți în ea și s-o astupați la loc.

Vasăzică, unde erau imperialiștii americani? Imperialiștii britanici? Sau chiar și cei germani? De ani de zile, li se tot promisese că vor veni imperialiștii, dar degeaba, își spunea Gyuri furios. De-a ce se jucau și imperialiștii ăștia? Repetase cu grijă fraza cu care-i va saluta pe cotropitorii americani:

— De ce-a durat atât? Dați-mi voie să vă conduc la nenumărați comuniști interesanți, pe care sunt sigur că abia așteptați să-i împușcați.

Întreaga încartiruire și ideea de încartiruire în sine erau o pierdere de timp totală, mulțumită oamenilor care dăduseră Ungariei idei impresionante, cum era economia centralizată, în care trebuia să treci prin zeci de bariere pentru a găsi omul de la minister care avea sarcina să-ți aprobe câteva șuruburi în plus, pentru ca atunci când ajungeai acolo să afli că plecase în concediu. În afară de-a li se confirma bănuielile privind capătul puștii pe unde ieșea glonțul, eroicii fii ai Ungariei democrate mai deprinseseră doar un lucru: o ură formatoare față de armată. Zădărnicia pregătirii militare era dublă în cazul lui Gyuri: deși cazarma avea menirea de-a scoate din ei conducători de nădejde, Gyuri, fiind din clasa de mijloc, nu avea voie să ajungă ofițer, în cazul cel mai bun putând deveni cel-mai-bine-instruit caporal din armata poporului.

Orele de învățământ politic erau, în cazul acesta, extrem de bine-venite, deși însemnau plictiseală curată. Toți le așteptau cu nerăbdare, fiindcă în clasă puteai să stai jos,

nimeni nu țipa la tine și nu era nevoie să-ți pui masca de gaz. Dohányi stătea deoparte, spumegând de furie din cauza acestui respiro în regimul de cazne atât de meticulos concepute.

Ofițerul responsabil cu învățământul politic era locotenent-colonelul Tibor Pataki, lucru pentru care Gyuri abia aștepta să-l tachineze pe celălalt Pataki când avea să revină la Budapesta, departe de viața cazonă și rurală, unde tot ce ți se oferea era un sortiment de iarbă și excremente servite într-o varietate de stiluri. În mod evident, lt.-col. Pataki se ocupa intensiv de acest gen de educație ideologică – fusese adus cu mașină și șofer direct de la altă bază, iar fluxul verbal monoton și nepoticnit sugera că se îndeletnicea în mod regulat cu așa ceva.

— Desigur, generalisimul Stalin e cel care ne-a dat viață, fapt pentru care-l cinstim, dându-ne de asemenea triumful strategiei staliniste în marele război pentru apărarea patriei, care constituie pentru noi preceptul călăuzitor, dar mai presus de toate ediția în limba maghiară a operelor lui Stalin, o nouă armă invincibilă în mâinile noastre, care ne va permite să ne modelăm după prototipul glorioasei armate sovietice staliniste.

A turuit toate astea dintr-o suflare și în fața fotografiei voalate a unui ofițer sovietic călare, care privea atotcunoscător și profesionist de lângă țeava unei puști oferite de un infanterist sovietic, zâmbind trufaș și încrezător în starea impecabilă a armei lui. Fotografia aceasta se afla în stânga locotenent-colonelului Pataki. În dreapta lui era o fotografie cenușie, greu de distins, înfățișând un șir de mici siluete, purtând panouri cu lozinci indescifrabile. Legenda acestei imagini era: „Demonstrație pentru pace, Londra".

Locotenent-colonelul Pataki a preluat tema de predilecție a lui Dohányi despre felul în care comunismul se pregătește să pună cizma pe grumazul țărilor burgheze decadente,

să-și înfigă baioneta în ele și să le-o răsucească în rană, dar într-un limbaj mult mai rafinat și mai anost, vreme de vreo cincisprezece minute, înainte de a-și continua disertația despre Stalin, conducătorul Frontului pentru Pace.

Dacă locotenent-colonelul lua chestia asta în serios, dacă într-adevăr credea ce spunea, medita Gyuri, era trist. Dacă nu credea tâmpeniile pe care le debita ca un papagal sau ca o flașnetă în kaki, tot trist era. Dar ce era mai trist? Sau, eventual, ai putea considera că întreaga scenă, cu ei toți adunați în sală și prefăcându-se că asimilează înțelepciunea pe care locotenent-colonelul se prefăcea că le-o împărtășește, era o farsă extrem de sofisticată. Poate că într-o bună zi toți oamenii din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, Germania, România, Uniunea Sovietică și chiar Albania se vor trezi auzindu-l pe Stalin cum se strică de râs la Kremlin: „Doar n-ați crezut că vorbeam serios?!"

A trăi conform principiilor bolșevice: o absurditate la fel de mare ca ideea de-a te plimba toată ziua cu două degete vârâte în nas. Cel puțin Biserica nu pretindea să-ți faci apariția decât o dată pe săptămână, dar în rest era dispusă să te lase în voia ta. Dacă puterea populară ar însemna doar o oră de prelegere săptămânal, își zicea Gyuri, probabil că aș putea suporta.

Studiindu-l pe locotenent-colonel, Gyuri era tentat să-l categorisească drept un credincios adevărat, un handicapat moral, un avorton etic. Lucrul acesta va fi considerat în mod cert cea mai trainică și magistrală înfăptuire a Mișcării Muncitorești Maghiare: dezgroparea, strângerea și cultivarea atâtor scârnăvii glorioase. Câte superscârnăvii putea produce o țară micuță ca Ungaria? Câteva sute? Câteva mii? Nu, vânătorii de talente din Partidul Muncitoresc Maghiar oferiseră contracte pentru sute de mii de căcați cu formă umană. De-acord, nu toți dintre ei vor fi cu adevărat briganzi de categoria întâi și, cine știe, poate că erau și unii

care se înscriseseră în partid din greşeală, crezând că ar putea face lucruri bune.

Dar pentru publicul de recruţi prelegerea ostentativ de anostă fusese garnisită, de fapt, cu gustul destinderii corporale; numeroase mădulare şi grupe de muşchi avuseseră ocazia să se odihnească. În timp ce ieşeau de la învăţământul politic, toţi se întrebau dacă aveau să mai fie trataţi cu încă o şedinţă de acest fel.

La capătul celor patru săptămâni, toţi au fost atât de bucuroşi că puteau pleca, încât nici n-au mai avut energia să-l urască, de fapt, pe Dohányi, când acesta le-a mai tras câteva insulte la despărţire:

— Îmi pare rău să vă văd plecând, căcaţi bipezi ce sunteţi! Omenirea n-ar fi avut decât de câştigat dacă aţi fi murit aici, dar nu cred că nişte sule autopropulsate ca voi vor putea ajunge prea departe. Nu-i nevoie să-mi mulţumiţi.

Gyuri şi alţi câţiva au ezitat să-i trântească vreo obscenitate lui Dohányi, pentru că nu se ştia niciodată cât de lungă era mâna jurisdicţiei militare. S-au mulţumit cu nişte saluturi şleampete şi au fugit la gară.

Întorcându-se la Budapesta, Gyuri s-a simţit mai matur, mai înţelept şi mândru că rezistase în cele patru săptămâni fără să fie îngenuncheat, fără să cerşească îndurare. Imaginea Budapestei a declanşat un torent de entuziasm şi recunoştinţă. Dorinţa de-a săruta pământul a durat câteva secunde, până când a coborât din tramvai, iar încântarea de-a fi în Capitală a durat până a ajuns la Thököly út, când deja înghesuiala din tramvai storsese din el ultimele picături de veselie.

În timp ce străbătea pe jos ultima porţiune din Thököly út, pregătindu-se să cotească pe Dózsa György út, privirea i-a fost atrasă de o figură dintr-un magazin de delicatese, unde era mare îmbulzeală. Subconştientul i-a dat un cot zonei conştiente a minţii, iar în acel moment Gyuri l-a

remarcat pe Pataki stând la o coadă în prăvălie. S-a holbat prin vitrină la acest spectacol câteva momente, iar apoi, excitat și temându-se să nu piardă continuarea, a dat buzna în magazin.

Înăuntru era Pataki, făcut sendviș între două gospodine decise și ținând un coș pentru cumpărături, o împletitură mare, din răchită, pe care Gyuri n-o recunoștea drept un obiect oficial din locuința familiei lui Pataki.

Pataki a sesizat prezența lui Gyuri, pe măsură ce acesta se apropia. Pentru o fracțiune de secundă, a existat o alarmă generală, o chemare la acțiune, un licăr de consternare țâșnind de după colț. Dacă Gyuri nu l-ar fi cunoscut pe Pataki de la patru ani, aceste mișcări fugitive, în cea mai mare parte subcutanate, n-ar fi putut fi remarcate. Așa cum e nevoie de un specialist experimentat pentru a descoperi o bancnotă falsă, la fel a fost nevoie de un expert în Pataki pentru a-i detecta calmul fals, pentru a-i sesiza reticența infimă, protonul de rușine, de parcă ar fi fost prins scoțându-și mădularul dintr-un erbivor.

Motivul uimirii lui Gyuri era faptul că Pataki nu se ducea niciodată la cumpărături. Niciodată. Pentru anumite accesorii masculine, cum ar fi hainele etc., da, dar de fapt genul acesta de cumpărături nu se făcea la magazin, ci vrăjind diverse cunoștințe pentru a procura articolul cerut prin troc, șpagă, șantaj sau cerșit. Chiar și când ajunsese la o vârstă mai maleabilă, la șase sau șapte ani, Pataki refuzase cu încăpățânare să dea o fugă până la magazin, indiferent de stimulente și amenințări. Deși nu decretase niciodată că ar fi vorba despre o decizie strategică din partea lui, se desprinsese cumva ideea că a merge la cumpărături era unul dintre lucrurile pe care el nu le făcea, că era ceva în detrimentul timpului de plimbat cu barca, o pată pe demnitatea masculină. Când Gyuri s-a dus să ia rochia de la croitoreasa din Angyalföld, Pataki n-a spus nimic, dar tăcerea lui a fost

elocventă: *Ești prietenul meu, așa că n-o să insist asupra acestei scăpări deplorabile, asupra acestei jalnice slăbiciuni.*

Pataki era principalul exponent al principiului „să nu ierți nimic", adică să te rupi în figuri și apoi s-o iei la sănătoasa. Gyuri nu avea încă dovada negru pe alb, dar presimțea că prezența lui Pataki la coada la brânză era un semn de colaps doctrinal, că, muieratic cum era, se cam înmuiase totuși.

— Cum a fost în armată? l-a luat Pataki, cu o dezinvoltură impecabilă, de parcă s-ar fi întâlnit în sala de sport, nu la raionul de brânzeturi. Sper că ți-au propus să te facă general.

— A fost așa cum știi și tu c-ar putea fi, a zis Gyuri, neputând să se abțină și trecând direct la întrebarea decisivă. Ai ieșit să faci cumpărături pentru maică-ta?

— Nu. Bea m-a rugat să iau câte ceva pentru prânz, a replicat Pataki.

Ăsta era Pataki în forma lui de zile mari. Tonul fără cusur, tipic persoanei care stă la coadă și face conversație, de parcă pur și simplu ar fi stat la coadă discutând despre cum stătea la coadă, și nu dovada capitulării totale, masacrul dezlănțuit al preceptelor cultivate într-o viață de tânăr.

Vasăzică Bea era.

Când Pataki fusese dat afară de la Facultatea de Contabilitate, nimeni nu se mirase. Nu aflase de examene decât accidental. Trecea prin dreptul Facultății, când îi venise brusc să facă pipi și descoperise întâmplător lista de examene în drum spre toaletă. Se rugase de Gyuri să-i aducă aminte ce subiecte trebuia să învețe – cursul de industrie ușoară sau analiza costurilor de producție? Era atât de dus, încât nici copiatul n-ar fi putut să-l ajute.

Pataki obținuse atunci rapid un loc la Facultatea de Artă Teatrală și Cinematografică. În mod ironic, lucrul acesta nu se întâmplase pentru excepționala reprezentație teatrală

grație căreia scăpase din ghearele armatei, care îl și înhățase în momentul în care fusese aruncat peste bord de la Facultatea de Contabilitate. Pretinsese că avea un cartilagiu rupt, din cauza căruia se deplasase cu un picior țeapăn, încontinuu, timp de șase săptămâni, o performanță actoricească maraton, care necesitase o autenticitate riguroasă douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, un thespianism fără respiro – deși era adevărat că ferocitatea potențială a criticilor neplătiți constituise o mare încurajare pentru menținerea poziției corecte specifice unui cartilagiu distrus. Un doctor prietenos, racolat de István, scosese un cartilagiu sănătos din genunchiul drept al lui Pataki și-i obținuse eliberarea din armată. Până ca genunchiul lui să aibă timp să se vindece ca lumea, Pataki intrase deja la Facultatea de Artă Teatrală și Cinematografică pentru a studia fotografia, fiind astfel scutit din nou de serviciul militar.

Existența lui Bea fusese dezvăluită treptat, mai degrabă prin absențele lui Pataki decât prin prezența ei. Dar Pataki fusese prins în cele din urmă, după ce informase pe toată lumea că se ducea să facă rost de niște agenți de dezvoltare, alături de Bea, pe o bancă așezată cu fața spre Dunăre.

Gyuri și Róka i-au surprins în timp ce-și făceau turul de alergare în jurul Insulei Margit.

Vigoarea salutului ei, coregrafia mișcărilor lui Bea, melodicitatea vocii ei care făcea ca fiecare silabă să stea parcă pe poante, proeminența posturii ei ar fi dat-o în vileag pe Bea ca actriță novice, fără să trebuiască să mai arate legitimația de studentă. Era destul de surprinzător să-i găsească pe Bea și Pataki pe o bancă, fiindcă filozofia declarată a lui Pataki era că pe bănci în parc nu stăteau decât cretinii și ratații.

— Nu vă supără dacă stăm și noi cu voi, sper, a zis Gyuri, așezându-se pe iarbă, lângă bancă.

El și Róka se cramponau de Pataki și Bea, presupunând că în felul acesta vor reuși să-l deranjeze, să-l jeneze sau să-l agaseze pe Pataki, care se arăta afabil, ca și cum nimic n-ar fi fost mai natural și mai agreabil decât să stea toți trei acolo și să contemple Dunărea.

— Ai făcut economii ca să-mi iei un cadou, așa-i? a întrebat Gyuri, profitând de faptul că Pataki era încolțit, pentru a-i aminti că nu-i dăduse nici un cadou de ziua lui de naștere, ceea ce însemna deja o întârziere de zece zile.

Pataki s-a crispat imperceptibil și i-a dat, spre surprinderea lui Gyuri, un volum frumos împachetat (probabil că fusese ambalat de altcineva).

— Tocmai am fost amândoi să-l cumpărăm, a zis el.

Nu încăpea nici o îndoială că fusese menit drept cadou pentru Gyuri de ziua lui, dar reținerea lui Pataki de a i-l da a devenit în scurt timp explicabilă.

Cadoul era o carte, *Scriitorii unguri despre Mátyás Rákosi*, un volum scos pentru a celebra a șaizecea aniversare a lui Rákosi, în martie.

— E ceea ce mi-am dorit dintotdeauna, a spus Gyuri, recurgând la un sarcasm subtil, din moment ce ironia minimală era suficientă.

Era absolut evident că antologia respectivă nu numai că nu prezenta nici cel mai mic interes pentru Gyuri, dar în plus era genul de cadou pe care nici nu s-ar fi gândit să-l ducă acasă, așa cum nu-i trecea prin minte să-și înfigă o lamă zimțată în palmă. Pataki o cumpărase, probabil, ca s-o citească și să se pună la curent cu ultimele evenimente literare.

Cartea era o culegere de bucăți ale unor scriitori unguri importanți, care ar fi putut la fel de bine să se intituleze *Pupatul în cur în 35 de variațiuni*. Singura abilitate literară reală de care fusese nevoie era arta de-a minimaliza degradarea și rușinea care decurgeau din compunerea unui

panegiric despre urangutanul chel care era întâmplător prim-ministru și prim-secretar al Partidului Muncitoresc Maghiar. Parcă-i și vedeai stând toți confortabil la Uniunea Scriitorilor și spunându-și unii altora: „Nu, nu, Zoli, nu sunt suficient de distins pentru a-mi aduce contribuția la această carte. Sunt sigur că Józsi sau Laci pot scoate ceva bun."

Bea era atrăgătoare, deși nicidecum atât de frumoasă încât să fie *patakizată*, iar firea ei teatrală l-a inspirat pe Gyuri să dea citire cu glas tare primei opere din carte, un poem de Zoltán Zelk. Zelk era înfiorător și când excela. Ciudat, dar Pataki, în mod normal necruțător în judecățile lui critice asupra poeziei, o lăsa întotdeauna mai moale când venea vorba despre Zelk, deși susținuse că ar putea dresa orice câine cât de cât inteligent ca să compună versuri mai bune decât ale lui Zelk, extrăgând pur și simplu cuvinte dintr-o pălărie.

Tovarășul Rákosi are șaizeci de ani,
Alte cuvinte sunt de prisos,
Dacă scriu asta pe hârtie,
Veți afla imediat,
Tovarășul Rákosi are șaizeci de ani.

Poate din cauza inflexiunilor abile cu care citea Gyuri, Róka a început să plângă râzând. Stăpânindu-și veselia, muza lui i-a oferit o strofă:

— Tovarășul Rákosi e un cur, alte cuvinte sunt de prisos, dacă scriu asta pe hârtie, veți afla imediat, tovarășul Rákosi e un cur.

— Ah, de ce sunteți nedrepți? i-a dojenit Bea cu blândețe. Rákosi e un bătrânel de treabă, din cauza lui am intrat în partid.

Afirmația ei n-a făcut decât să pună paie pe foc. Gyuri și Róka se cocoșau de râs, hlizindu-se de-i durea burta, spre

marea nedumerire a lui Bea, din moment ce nu intenționase să fie nostimă, din moment ce nu glumea.

Pataki a aranjat s-o șteargă până să se producă vreo ofensă.

— Ne ducem la cinema. Plecăm chiar acum.

El și Bea au pornit spre stația de autobuz. Cuvintele lui Bea la despărțire au demonstrat totuși limpede cât de autentică era admirația ei față de Rákosi:

— Omul acesta a făcut mult bine pentru țară.

Róka a fost de-a dreptul șocat – deși în general nu făcea nici o discriminare când se punea problema să ajute femeile la orgasm, această generozitate a lui era cuplată cu o moralitate austeră și pietrificată, care interzicea orice formă de contact direct cu partidul. Gyuri era frapat să constate că Bea nu se gândise probabil deloc la Rákosi & Co. – că Bea, de fapt, nu se gândea probabil la nimic. Pentru ea, partidul însemna ocazii sociale, ședințe, cântece, cuvântări, lozinci.

— *Ce* face ăsta? a întrebat Róka, insistent și retoric.

— N-ar fi timpul ca partidul să-l lase la vatră? a replicat Gyuri, răsfoind volumul omagial închinat lui Rákosi și întrebându-se dacă n-ar putea găsi totuși vreun cretin căruia să-i bage cartea pe gât, la schimb cu altceva.

Nu exista decât un cadru de nădejde la Locomotiva – Péter, un flăcău simpatic din Kecskemét, care susținea cu entuziasm noul regim, cum era de așteptat din partea unuia care fusese salvat dintr-o regiune unde cel mai dramatic eveniment era molcoma producție de oxigen realizată de vegetația locală. Péter participa mereu la cursuri, radiind optimism și avânt socialist în viață. Ar fi fost personajul ideal pentru una dintre acele fotografii în care tineri maghiari contemplă cu mândrie și nostalgie înfăptuirile nou-nouțe ale puterii populare. În plus, Péter umbla întotdeauna la el cu cărți de genul *Stalin: o scurtă biografie* („nu suficient de scurtă", opinau alții), iar în clipele de răgaz îl vedeai

citind cu nesaț diverse pasaje subliniate, pe care le considera pline de o însemnătate excepțională. N-ar fi Péter dispus oare să facă un troc, dându-i lui Gyuri câteva dintre delicioasele produse pe care i le trimiteau rudele lui grijulii și primind în schimb această colosală operă literară?

— Dar, a zis Róka, ce *face* ăsta?

Róka ar fi fost probabil și mai nedumerit dacă ar fi știut că tatăl lui Pataki, un contabil care trecuse la social-democrație, petrecuse anul 1951 legat fedeleș într-un beci al Securității. Tatăl lui Pataki nu-i povestise decât lui Pataki, iar acesta nu-i povestise decât lui Gyuri. Gáspár fusese săltat, conform procedeului regulamentar, în ianuarie, când i se ceruse să vină pe Andrássy út ca martor. A început să intre la bănuieli când l-au legat de la umeri până la degetele de la picioare, într-un fel de cămașă de forță din funie, atotcuprinzătoare, un cocon din cânepă, și l-au depozitat într-un beci întunecos timp de o săptămână, probabil. După aceea, a fost despachetat într-o cameră de anchetă, pocnit cu pumnul în gură și admonestat:

— Mărturisește ceva. Surprinde-ne. Distrează-ne.

Gáspár n-a fost în stare decât să spună că se făcuse, probabil, o greșeală, pentru ca apoi să scoată câteva gemete, când au încercat să-l convingă cu pumnii să recunoască. A fost azvârlit înapoi în beci cu vorbele: „Cine l-a arestat pe nemernicul ăsta plictisitor?" A stat acolo tot restul acelui an și a mâncat îndesându-și fața în strachina introdusă din când în când în celulă. Se simțea ca un plic așteptând să fie deschis pe tava de corespondență. De afară, auzea crâmpeie de conversație:

— N-ai nevoie cumva de un social-democrat, Jenö?

— Dar tu unde te trezești, în 1950?

— Ce zici de un contabil, atunci?

— Păi, să știi că nu-mi trebuie. Iar te-ai lăcomit, așa-i? Ține minte ce-a zis Belkin, nu aresta niciodată mai mulți decât îți trebuie, fiindcă faci doar hârțogărie.

Cam la șase săptămâni odată, Gáspár era dus la spălat. O dată a făcut duș împreună cu un tip care semăna extraordinar de bine cu János Kádár, fostul ministru de Interne comunist. Ba chiar vorbea la fel ca János Kádár.

— Cât crezi c-o să mai dureze chestia asta? a întrebat sosia lui Kádár.

Lui Gáspár nu-i trecuse prin minte ce să spună în acea situație.

În cele din urmă, exact înainte de Crăciun, a intrat cineva în beci, l-a dezlegat și i-a spus:

— Cară-te de-aici, avem nevoie de celula asta.

Norocul lui Gáspár a fost că unul dintre cele cinci taxiuri din Budapesta tocmai trecea pe-afară („Cel mai mare dever aici îl am", îl informase șoferul), fiindcă drumul pe jos din beci până în stradă îi zobise mușchii.

Nefiind niciodată prea sociabil din fire, Gáspár devenise și mai dependent de fotoliu decât Elek, turtit de calvarul fizic, de rușinea întemnițării și de umilința suplimentară de a fi fost considerat prea obtuz pentru a fi băgat într-o conspirație.

Băieților, Pataki le prezenta relația lui cu Bea printr-un bluf: „Partidul mi-a tras-o, acum eu i-o trag partidului", dar acum, în timp ce aștepta cu Pataki să ia treizeci de grame de brânză Anikó, Gyuri și-a dat seama că totul se terminase. Pe de o parte, îi părea rău că nu avea la el jurnalul intim, ca să poată creiona mai bine toate lunile de umilințe, zeflemele și împunsături. Calitatea materialului peste care nimerise găsindu-l pe Pataki cu un coș pentru cumpărături promitea o cantitate de ridicol aproape nelimitată, de la simple fraze până la denunțuri epopeice. „Așa cum vă spuneam, treceam liniștit pe Thököly út..." Pe de altă parte,

totuşi, Gyuri se simţea trist. Pataki îşi asumase statutul de erou în bătălia sexelor, invincibil, imbatabil, imun la suferinţele care-i puneau la pământ pe alţii, iar acum iată titanul căzut, *ozimandiazat* cu un coş la cumpărături. Pataki devenise muritor.

Borcane uriaşe de castraveciori căptuşeau pereţii magazinului, tronând deasupra unor borcane mai mici cu compot de caise. Orice suprafaţă orizontală din magazin era înţesată de aceste borcane. Găseai aşa ceva în toată Ungaria, în toate prăvăliile: castraveciori muraţi şi compot de caise. Dacă-ţi plăceau mult castraveciorii muraţi şi compotul de caise, te aflai în ţara ideală. Belşugul de castraveciori muraţi şi compot de caise reprezenta o adevărată realizare, reflecta Gyuri, pentru Ungaria care intra în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Acest gen de stagnare organică, de stază etalată, de obedienţă sub sticlă clară şi-ar fi dorit conducătorii din partea poporului: oameni stivuiţi în casele lor, produse care nu necesitau atenţie, care să nu aibă parte de neplăcerile sistemului de distribuţie, care doar să existe docile pe raft până era nevoie de ele.

iulie 1954

Clocotind de furie din cauza nedreptății regimului care făcea din el un contabil, Gyuri s-a dus la meditația la engleză.

Apartamentul lui Makkai era dincolo de Üllői út și – în mod atipic pentru cineva la care Gyuri se ducea cu regularitate – se afla doar la etajul doi. Nu era un apartament prea spațios, dar ca diplomat antebelic și burghez incurabil actual, Makkai avea un fiu al gliei, un truditor pentru pacea internațională, un student la Universitatea de Partid, încartiruit legal, forțat și permanent în locuința lui.

Makkai dădea de obicei frâu liber lamentației lui favorite din clipa în care deschidea ușa, ponegrindu-și chiriașul, în timp ce-l poftea înăuntru pe Gyuri.

— Nu mă deranjează că-i comunist. Nu mă deranjează că lasă cuvântările lui Rákosi prin toată casa. Nu mă deranjează că e un mitocan imbecil – în fond, trebuie să ne ferim să ne judecăm semenii –, dar ceea ce nu pot suporta la el e că pute. Ceva impardonabil. Impardonabil. Ne-au trimis pe cap un ofițer SS, în timpul războiului, un ucigaș în masă, schingiuitor de prunci și așa mai departe, cum știe toată lumea. Așa ceva puteam înghiți, dar asta nu. Și să nu crezi că sunt dur. Nu-i o nespălare de genul „n-am-avut-timp-azi-dimineață-am-fost-tot-într-o-fugă", nu, nu. Chestia asta este duhoarea inconfundabilă a unui corp care nici măcar nu

are amintiri din copilărie despre săpun. E un miros palpabil, simți că ai putea da mâna cu el. Am încercat cu subtilități: am adus elogii zilnice bucuriilor pe care ți le oferă apa care curge de la robinet, am lăsat ostentativ prosoape proaspete la vedere în camera lui, i-am povestit cu lux de amănunte prin ce peripeții am trecut ca să cumpăr și să instalez o nouă pară de duș. I-am relatat un articol fictiv din ziar despre cum, spălându-te cu regularitate, îți poți mări speranța de viață cu douăzeci de ani. I-am povestit un alt articol fictiv din ziar, care raporta că tovarășul Rákosi punea mare accent pe imperativul ca toți comuniștii destoinici să se spele bine la subsuori, cu sloganul „Mai curat, mai sovietic". Degeaba. Ba chiar am încercat să-i fac cadou două săpunuri, de 1 Mai.

Makkai părea un pic cam indiscret pentru cineva care trebuia să trăiască alături de un cadru de partid sau poate că își păstra indiscreția pentru Gyuri. Cu un an în urmă, când murise Stalin, Gyuri a găsit-o în holul Facultății de Contabilitate pe tovarășa Kompán, îngenuncheată în fața bustului lui Stalin și plângând în hohote, de parcă i-ar fi murit vreo rudă apropiată. Tovarășa Kompán fusese destul de cumsecade cu Gyuri când acesta intrase la facultate, ținând să-i atragă atenția că, din moment ce el era din clasa-ex, „Noi trebuie să stăm cu ochii pe tine, Fischer. O să fii nevoit să muncești dublu față de ceilalți, ca să compensezi neajunsul mediului din care te tragi." Nu spusese asta pe un ton răuvoitor sau autoritar, ci mai degrabă cu o atitudine iertătoare, încurajatoare, nefăcând în fond decât să exprime în cuvinte ceea ce orice activist de partid ar fi gândit după citirea dosarului care-l urma pe Gyuri peste tot – recomandările lui morale.

Tovarășa Kompán fusese atât de distrusă, încât Gyuri se gândea că s-ar fi cuvenit poate să-i ofere o mângâiere, așa,

din politețe, dar a intuit că nu se făcea. Își văzuse de drum spre meditația la engleză.

Odată ajuns în apartamentul lui Makkai, îl găsise pe acesta dansând pe masă – ceea ce, îi divulgase el lui Gyuri, nu mai făcuse de peste patruzeci de ani, acesta fiind și motivul pentru care părea lipsit de antrenament. S-a dus în cămară și a scos o sticlă de șampanie. „E sovietică, din păcate – o țin la rece de ani de zile, ca să fiu pregătit să sărbătoresc." Lecția din acea zi constase în toasturi închinate răposatului și nejelitului Iosif Visarionovici și în selectarea de epitete peiorative.

— Tu ești tânăr. Chestia asta nu poate să mai dureze mult acum, a zis Makkai. Și-o să apuci să mergi în pelerinaj ca să urinezi pe mormântul lui Stalin. Dar până o s-ajungi în fruntea cozii, o să fii bătrân deja.

Era prima oară când Gyuri îl văzuse pe Makkai zâmbind; în cei patru ani de când lua lecții de engleză cu el nu zărise niciodată vreun licăr de bucurie pe chipul plin de amărăciune al lui Makkai. Credea că știa totul despre el: văduv fără copii, cărturar ursuz, la care erudiția în loc să-i aducă stimă și prosperitate sau să-i asigure o situație confortabilă era un handicap, ca și cum ar fi fost legat cu lanțuri de hoitul unui elefant în descompunere. Zâmbetul l-a făcut pe Gyuri să-și dea seama că existau sectoare întregi din Makkai pe care nu le întrezărise niciodată; era ca și cum ai răsuci o vază prăfuită uitată ani de zile pe un dulap și ai descoperi că pe cealaltă parte exista un model pe care nu-l știai.

Când a auzit la radio vestea morții lui Stalin, Gyuri se spăla pe cap. Pe lângă starea de imensă satisfacție care l-a cuprins, prima lui reacție a fost să se întrebe dacă întregul sistem se va prăbuși la timp, totuși, încât să nu mai fie nevoit să dea examenul de marxism-leninism la care trebuia să se prezinte săptămâna viitoare. Putea oare conta

pe năruirea comunismului sau va trebui, de fapt, să citească totuşi din Marx?

A doua reacţie a fost să se întrebe cum putea atinge un maximum de desconsiderație pe durata celor zece minute de reculegere care fuseseră decretate pentru a doua zi. Când, ulterior, a văzut la cinema filmul cu omagiul adus la Budapesta lui Stalin, când tot oraşul a încremenit, cu muncitori negri la faţă înlemniţi pe marginea trotuarelor, cu feroviari negricioşi lăsând să iasă aburul din locomotivele lor, cu mulţimi întregi, gârbovite şi îndoliate, îndreptându-se spre enorma statuie a lui Stalin de lângă Piaţa Hősök – când a văzut toate astea, lui Gyuri i-a părut rău că nu avusese posibilitatea să invite o echipă de filmare la el acasă, ca să înregistreze pentru posteritate singura parte din el care luase poziţia de drepţi, în timp ce intra şi ieşea vioi dintr-o veche prietenă, măritată acum, dornică încă să depene amintiri de odinioară.

Gyuri a urmărit jurnalul de actualităţi de câteva ori, fiindcă exista acolo un cadru larg cu mulţimile din jurul statuii lui Stalin, unde apăruse microscopic fereastra dormitorului său, oferindu-i astfel posibilitatea, cu un pic de imaginaţie, să retrăiască bucuria doliului în imediata apropiere a obiectivului.

Dar moartea lui Stalin, deşi demenţial de savuroasă, nu schimbase prea mult situaţia. Rákosi a fost un pic mai puţin fudul şi Nagy a devenit prim-ministru. Gyuri a auzit zvonuri că oamenii erau eliberaţi din închisori, dar Stalin a rămas mai departe monument. Statuia de bronz înaltă de opt metri, plantată în locul unei biserici care fusese demolată la sfârşitul războiului, era principala trăsătură vizibilă de la fereastra dormitorului lui Gyuri, care interpretase poziţionarea statuii drept o ţeapă personală din partea sorţii. Nagy, firește, era diferit de Rákosi. Avea mustaţă. Rákosi, nu. De asemenea, Nagy nu era complet chel. Dar statuia lui Stalin

a rămas neclintită, sodomizând cerul Budapestei, spulberând orice rămăşiţă de demnitate dintr-un oraş care încă nu-şi revenise după mahmureala postbelică.

În seara aceea, Makkai a apărut în uşa apartamentului fără ca soneria să fi sunat.

— Trei–doi pentru nemţi, a zis el. Precis e o mânăreală.

Complet năuc de la facultate, supărat şi plictisit de cursul de contabilitate, într-o stupoare de lehamite generală, Gyuri nu dăduse atenţie finalei Cupei Mondiale care captiva pe toată lumea, Ungaria–RFG. În nici un caz, nu avusese chef de meditaţia la engleză, dar, cum Makkai nu avea telefon, nici nu avusese posibilitatea s-o contramandeze, aşa că s-a prezentat, ca să nu-l ofenseze pe Makkai, care era un rafinat în ale curtoaziei şi care chiar agrea să dea lecţii de engleză. Makkai nu cerea prea mult pentru două ore, deşi pentru Gyuri era oricum un efort financiar. Dar Gyuri simţea că pentru Makkai meditaţiile contau mai puţin pentru bani (deşi aceştia categoric erau bine-veniţi), cât mai ales pentru că-i aduceau un interlocutor în casă şi că, pentru un timp anume, era luat în serios. Afară, pe stradă, nu era decât un pensionar oarecare, un băşinos bătrân fără situaţie, fără pile, fără serviciu, fără gologani, dar în scaunul de profesor redevenea păstrătorul talentat al unor profunde comori intelectuale.

Aceste infuzii de stimă erau vitale pentru Makkai, care întinerea întotdeauna cu câţiva ani în cursul dezvăluirilor lui despre sintaxa şi pronunţia limbii engleze, despre viaţa în Anglia, unde lucrase cândva la Ambasada Maghiară.

— O clădire splendidă. Noi nu ne-am fi putut permite s-o luăm, dar a fost o moştenire de la Habsburgi. Am căpătat fosta clădire a Habsburgilor din Londra, austriecii au luat-o pe cea din Paris, iar cehii au fost foarte încântaţi că s-au ales cu clădirea din Berlin. Foarte bine, aşa le-a trebuit.

Gyuri s-a aşezat şi l-a aşteptat pe Pataki, care se hotărâse brusc că voia să înceapă şi el să înveţe englezeşte. Pataki hotărâse, de asemenea, că pentru el metoda ideală de a învăţa ar fi să asiste la lecţiile lui Gyuri. Acesta ţinuse să-i reamintească lui Pataki că el era destul de avansat la cunoştinţele de limbă engleză, dar lucrul acesta nu-l speriase pe Pataki, care-l asigurase că putea prinde uşor şpilul.

— Trei–doi, a repetat Makkai, consternat de rezultatul meciului de fotbal, stupefiat cum erau toţi în Ungaria, în afară de Gyuri, care era prea preocupat de mizeriile contabilităţii.

Împreună cu restul echipei de fotbal, Puskás, omul cu picioare de neoprit şi cu tălpi de aur, era singurul depozitar al mândriei naţionale. Ungaria, contabiliceşte vorbind, nu avea decât un singur atu – geniul fotbalistic al lui Puskás. Puskás era bondoc, arăta ca o glumă (mai mult chiar decât Pataki, nu avea nici o treabă cu antrenamentele), dar odată ce ajungea pe terenul de fotbal vedea lucruri pe care nimeni altul nu le vedea şi ajungea infailibil să bage mingea în poartă. Ceilalţi jucători din echipă erau talentaţi, dar Puskás era uriaşul minuscul al lotului. Distruseseră chiar şi sistemul de apărare al englezilor, aşa că toată lumea crezuse că nemţii vor fi învinşi în finală.

— Precis au vândut meciul. I-or fi mituit nemţii cu ceva. Pesemne c-au oferit guvernului vreun împrumut. Precis echipa a primit ordin să piardă, a zis Makkai.

Lecţia ar fi trebuit să înceapă de cinci minute, dar Pataki tot nu apăruse. Makkai a decis să-şi facă poftă cu o cană de cafea, cafea braziliană trimisă la Budapesta de către un văr care locuia la Köln.

— Am avut noroc. Vameşii n-au furat decât jumătate din pungă; în mod normal, dispare pachetul cu totul, a comentat el. Desigur, s-ar putea să fiu nedrept cu vameşii, poate că poştaşul a fost cel care a furat din cafea.

Refuzul politicos al lui Gyuri n-a durat decât până în momentul în care Makkai l-a îmbiat a doua oară.

Meditațiile de engleză mergeau bine. Gyuri ajunsese la faza în care putea avea îndrăzneala să deschidă o carte, iar pagina să nu aibă secrete pentru el. Exista, poate, ceva înceţoşare şi o confuzie trecătoare, dar cu certitudine nici un sens major nu-i scăpa. Era destul de mulţumit: la urma urmei, învăţase cu intermitenţe, seara, când adeseori venea pe jumătate mort de la baschet. Principala atracţie a englezei, presupunea el, era faptul că n-o vorbeau decât nişte imperialişti corupţi, ticăloşi împuţiţi, cum erau capitaliştii îmbuibaţi de pe Wall Street sau părtaşii lor, făuritorii imperiului britanic. Atracţia era că engleza nu era numai neobligatorie, spre deosebire de rusă, dar şi că era destul de greu s-o înveţi, având în vedere că era considerată drept laxă, dezonorantă şi insalubră – în comparaţie cu alfabetul chirilic întremător şi sanitar.

Gyuri dăduse câteva examene la limba rusă, ceea ce presupunea să ştii pe de rost expresii de genul „Tovarăşe, n-a sosit încă delegaţia sindicatelor siderurgiştilor?" sau „Cum arată hegemonia proletariatului astăzi?" Aproape c-ai fi putut lua examenul dacă introduceai o sumedenie de „tovarăşi" în text sau în conversaţie. Gyuri se mândrea că obţinuse cele mai mici note cu putinţă la examene şi că uitase oricum tot în momentul în care ieşise din sală, toată ştiinţa lui prăbuşindu-se de la sine.

Engleza lui nu fusese pusă la încercare cu adevărat decât o dată, când un antrenor de baschet de la Universitatea din Manchester a venit în vizită, iar Gyuri a fost ales pentru a asigura comunicarea între oaspete şi gazdele lui. Îngrozit, descoperise că nu înţelegea nici un cuvânt, dar absolut nici un singur cuvânt din ceea ce spunea omul acela, încât a ajuns la un moment dat să-l ia deoparte pe tipul de la minister, ca să verifice că musafirul lor vorbea într-adevăr

englezește. „Așa ar trebui", a venit răspunsul. „Doar e scoțian." Gyuri a recurs la stratagema de-a născoci întrebări și răspunsuri aproximativ de lungimea enunțurilor scoțianului. Până la urmă, ambele părți au fost mulțumite.

— Poftim, a spus Makkai, servindu-l cu cafea.

Era suficient de tare încât să te încafeinizezi pe loc: neagră, cu aromă de străinătate. Brazilia, și-a zis Gyuri, luând o sorbitură, multă cafea, plajă, fasciști unguri. În ciuda ungurilor, Brazilia n-ar fi o destinație atât de proastă.

În continuare, nici urmă de Pataki, pe care niciodată timpul și trecerea lui regulată nu-l interesaseră prea mult. Chiar dacă s-ar fi întâmplat să ajungă atât de sovietizat încât să umble cu douăsprezece ceasuri pe braț, Pataki tot n-ar fi fost în stare să se prezinte punctual la o întâlnire. La el, această lipsă de sincronizare cu restul țării devenise mai pronunțată de când îl părăsise Bea. Pataki nu recunoscuse niciodată acest lucru. Nu admisese niciodată că Bea îi dăduse cu piciorul, că-i închisese ușa în nas, însă debutul relației lui Bea cu unul dintre cei mai bătrâni, cei mai influenți și cei mai bănoși actori coincisese cu faptul că Pataki zăcuse la pat trei zile, neavând nici măcar curajul să se spele pe dinți sau să se ducă la un *tête-à-tête* cu Elek. „Haide odată", insistase Gyuri, după ce Pataki nu se dezlipise din pat timp de patruzeci și opt de ore. „Vino-ți în fire și hai să ne plimbăm cu barca." Pataki se întorsese pe cealaltă parte, astfel încât melancolia lui să nu fie întinată de Gyuri. „Sincer vorbind, nu văd ce rost are să fiu conștient. Nu merită osteneala, pe cuvânt", replicase Pataki. „Fii bărbat", insistase Gyuri. „Uite eu câte șuturi am luat." „Da, dar tu ești obișnuit cu asta", venise replica.

Nici măcar Hepp nu reușise să-l convingă pe Pataki să se ridice la verticală, dar până la urmă tot se pusese pe picioare în a treia zi, când Gyuri îl zărise țopăind pe stradă

și conducând o minge de baschet, cu un aer de om grăbit. „Ce s-a întâmplat?" întrebase el. „Am o erecție."

Peste douăzeci de minute, Pataki a intrat, spunând:

— Trei la doi pentru nemți. Precis a fost o mânăreală.

Pataki și Makkai și-au împărtășit indignarea față de infamia și turpitudinea epocii, agasându-l de-a dreptul pe Gyuri. Totuși, după ce lecția a început, și-a recăpătat echilibrul și a savurat pe deplin totala stupoare a lui Pataki în fața unei limbi din care nu înțelegea nici un cuvânt, în timp ce Makkai trecea în revistă din nou vocabularul olfactologic al englezei, recurgând la treizeci de adjective pentru a descrie natura miasmatică a orificiilor chiriașului său. Gyuri știa că Pataki nu se va grăbi să mai vină pe-acolo.

Conducându-i la plecare, Makkai a revenit la tema colegului său de apartament.

— Face un curs de trei ani la Universitatea de Partid. Trei ani! Mă întreb cât îți ia ca să înveți să spui „Da, tovarășe"?

A ținut morțiș să-i arate lui Pataki camera intrusului, pentru a ilustra mai sugestiv amploarea împuțiciunii.

— Ce să mă fac? Nu știi de unde aș putea cumpăra niște praf de sticlă?

— De ce să nu trimiteți mai bine o scrisoare pe Andrássy út, în care să spuneți, bunăoară, că l-ați văzut dând târcoale Ambasadei Americane cu o mustață falsă? a sugerat Pataki? Dacă ați reuși să-i strecurați și câțiva dolari sub fața de pernă, efectul ar fi și mai drăguț.

Makkai a vrut să râdă, dar pe urmă și-a dat seama că Pataki nu glumea deloc, așa că s-a mulțumit să dea din cap de vreo două ori, lăsând la latitudinea interlocutorului să înțeleagă ce voia.

Tramvaiul era gol, în afară de Gyuri și Pataki, dar rămăsese un loc incontestabil public când Pataki a scos un dosar subțire din carton, dintr-o geantă mare, pe care o folosea

ca să care după el tot echipamentul fotografic. I l-a dat lui Gyuri.

— Cu întârziere, cadoul de ziua ta pentru anul ăsta, a zis el.

Dosarul era marcat cu acronimul AVH, ultimul rearanjament al denumirii pentru AVO, iar ceva mai jos scria cu un corp de literă mai mic: „strict secret". Înăuntru se aflau fișa lui Gyuri, dosarul lui de la Ministerul de Interne, biografia lui, trăsăturile ideologice, meritele. Data nașterii și numele erau dactilografiate. Data nașterii era incorectă, iar numele din mijloc era ortografiat greșit. Singura mențiune făcută în dosar, cu un scris destul de pompos, cu cerneală albastră, era: „Nici o remarcă specială." Era cea mai jignitoare evaluare pe care o primise vreodată, lăsând mult în urmă remarcile caustice ale profesorilor din școală. Statul polițienesc nu considera că merita să-și piardă timpul făcând poliție cu el, nu-l socotea suficient de interesant încât să-l țină sub observație în continuare.

— Cum ai făcut rost de ăsta? a întrebat Gyuri, stânjenit de-a dreptul că ținea în mână un asemenea document de la Interne.

— Prin Ágnes, securista cântăreață. Dacă știi pe cine și cum să întrebi, poți obține tot ce vrei.

Gyuri știa bine, în stilul lui superficial practicat cu personajele feminine care i se perindau ca pe bandă prin dormitor, că Pataki avusese o legătură amoroasă cu o dactilografă de la AVO, care era și cântăreață în corul de femei adus să interpreteze cu patos diverse melodii, în ocazii speciale, pentru ambasadorul sovietic. Cea mai roșcovană dintre iubitele lui Pataki, Ágnes urma la seral un curs de redactare a scenariilor, în cadrul Facultății de Artă Teatrală și Cinematografică, „pentru a învăța să confere prospețime acelor mărturisiri și declarații", remarcase Pataki.

— N-au avut prea multe de spus despre persoana mea, a zis Gyuri.

— Hai să nu ne mai ascundem după degete, nimeni nu intră în AVO fiindcă vrea să muncească. Dar stai puțin, să vezi cum arată dosarul meu, a spus Pataki, scoțând la iveală o mapă cât un volum de enciclopedie. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că au atâtea femei care lucrează pentru ei, inclusiv o hornăriță foarte sexy, pe care am cunoscut-o fugitiv în 1949. Și nici nu l-am citit pe tot, a adăugat Pataki, făcând o pauză ca să parcurgă din priviri câteva pagini. Dar e limpede că avem un turnător în Locomotiva, a opinat el, scotocindu-se prin buzunar și scoțând un carnet. În fine, oricum, mulțumită lui Ágnes, sunt bine pregătit.

Și i-a arătat o legitimație de AVO cu fotografia și numele lui.

Nemărginita uimire care-l copleșise pe Gyuri abia începuse să se infiltreze în expresia de pe chipul lui, când, în timp ce tramvaiul înainta huruind pe Muzeum Körút, au văzut și au auzit amândoi vuietul unei mari mulțimi de oameni pe lângă Bródy Sándor utca.

— Acum ce-o mai fi, ziua de naștere a mamei lui Lenin, sau ce? a întrebat Pataki, deși grupurile adunate acolo aveau un aer neoficial.

Au coborât din tramvai, ca să se uite mai bine. Sute de oameni se îmbulzeau în jurul sediului Radioului maghiar. S-au lămurit repede că gloata se adunase acolo pentru a-și manifesta nemulțumirea față de rezultatul finalei Cupei Mondiale. Periodic, izbucneau scandări: „Vrem dreptate, vrem dreptate" și „Hoții, hoții, hoții".

Mai mult decât orice altceva, Gyuri era șocat de flagranta exprimare în public a sentimentelor. Nu mai văzuse așa ceva de ani de zile, mai bine zis, de la alegerile din 1945.

— Hai să mergem mai aproape, a zis Pataki, împingându-se printre oameni.

Mulțimea se îngrămădea spre intrarea în Radio, unde securiștii formaseră un lanț, înarmați și supărați. Pataki era dornic să ajungă la punctul unde ciocnirea devenea inevitabilă și, în ciuda reținerilor lui Gyuri, mișcarea gloatei îl împingea tot mai aproape de apărătorii autorității statale, irascibili și cu arma în mână.

Parcă pentru a spori deruta lui Gyuri, sosirea lor la fața locului se produsese exact în momentul în care ofițerului comandant începea să-i sară mustarul. Gyuri nu-și dădea seama ce urmărea, de fapt, toată mulțimea aceea de oameni. Nu reușea să se dumirească dacă socoteau că Radioul era cumva un reprezentant mai tangibil al puterii, și drept urmare o țintă asupra căreia își puteau vărsa furia, sau dacă voiau să difuzeze ceva pe post. Poate că-i deranjase în fond comentariul meciului. Comandantul detașamentului AVO repeta întruna cu voce tare:

— E ultima oară când o spun: retrageți-vă și mergeți acasă.

— E ultima oară când o spun, ești un mare lăbar! a strigat un bărbat înghesuit lângă Gyuri.

Mulțimea era foarte furioasă și, în mod surprinzător, sigură pe ea, dacă te gândeai că securiștii erau înarmați, pe când manifestanții nu aveau nimic în afară de revolta lor, iar angajații AVO intrau flagrant în categoria celor care nu se sfiau să tragă în mulțime.

Ofițerul continua să le spună oamenilor să se împrăștie, iar cei care nu erau imediat în fața lui, dar suficient de aproape încât să poată fi auziți continuau să-i spună că era un lăbar. Gyuri, încurajat de numărul protestatarilor, zbiera înjurături, din moment ce se părea că de asta era nevoie. Securiștii se împingeau în față. Gloata se împingea în spate. Trei securiști au căzut și s-a auzit un urlet de bucurie: „I-am tras-o la boașe." O piatră a spart o fereastră de la clădirea Radioului.

Pe urmă s-a auzit o împușcătură în aer. Distracția se terminase. Gyuri și, se părea, mulți alții își ziceau că a muri acolo ar fi o reacție exagerată la faptul că golgheterul ungur ratase o ocazie mare. A alergat cât de repede a putut în spațiul milimetric pe care-l avea între el și persoana din față. Securiștii își croiau drum prin mulțime cu patul puștilor. A durat o bucată de timp pentru descongestionarea străzii, dar deja oamenii își luaseră picioarele la spinare, dispărând din fața Radioului.

Gyuri, care se concentrase să părăsească zona cât mai repede posibil, a constatat că Pataki dispăruse. Nu-și făcea griji că era, poate, unul dintre cei care zăceau pe stradă, încercând să-și țină capul pe umeri. Probabil că agățase vreo protestatară drăguță.

Când a ajuns acasă, l-a găsit pe Elek ascultând la radio un comunicat de condamnare a huliganilor care făcuseră ravagii pe străzile din Budapesta. Era plăcut să fii celebru.

— Am învățat ceva interesant în seara asta, i-a povestit Gyuri lui Elek. Pe unguri nu-i deranjează dictatura, dar în schimb detestă să piardă un meci de fotbal.

Bărbatul sforăia, sforăia atât de zgomotos, atât de hodorogit, încât și dacă ai fi luat o supradoză de toleranță, tot ar fi fost prea mult. Gyuri și ceilalți pasageri, echipați doar cu indulgența cotidiană, au simțit că toată răbdarea lor era storcită ca o afidă sub un baros.

Bărbatul avea mutră de tehnician, un ins modest și cumsecade, stilourile din buzunarul de la cămașă sugerau o educație elementară și cunoștințe rudimentare; dexteritatea cu care își sufla nasul cu ajutorul mâinii drepte și, din aceeași mișcare, proiecta mucozitățile pe fereastra deschisă denota că petrecuse mult timp pe șantiere. Se suise în tren la Budapesta și își pusese lucrurile ponosite în plasa pentru bagaje de deasupra capului, se așezase pe unul dintre locurile de la ușă, își rezemase capul de geam și dăduse drumul la somn instantaneu, fără nici un preambul.

În câteva secunde începuseră sforăiturile, ca și cum te-ai fi apropiat de ele de la mare distanță, vagi la început, dar crescând constant în intensitate, până la un vacarm prodigios, erupând din gura deschisă a bărbatului. Toți din jur se uitaseră unii la alții, întâi cu un soi de amuzament tacit, care evoluase spre stupefacție și sfârșise în enervare. Ciudat în cazul oamenilor care se comportau urât și care-i deranjau pe ceilalți cu bădărănia lor era faptul că, de obicei,

victimele se simțeau jenate, nu cel care se făcea vinovat de mitocănie, și-a zis Gyuri.

Volumul sforăiturilor era fenomenal. Un hârâit delicat și intermitent ar fi fost, poate, suportabil, însă plămânii tehnicianului bombardau nemilos timpanele tuturor. De asemenea, foarte adevărat, era deosebit de neplăcut să ajungi să cunoști intim și în detaliu mecanismele interne ale unui tehnician corpolent – să asiști direct de lângă ring la aventurile lui respiratorii. Existau perioade sporadice de acalmie, producând un sentiment optimist de ușurare, de speranță că asediul spectatorilor va fi ridicat, dar după aceste interludii de tăcere, când sforăitul își ținea respirația, horcăiturile te zgâriau pe nervi parcă și mai rău.

Gyuri, în celălalt capăt al compartimentului, era prea departe pentru a încerca să împiedice sforăiturile, dar cei aflați mai aproape au căutat să le reducă volumul. Cascade de tuse discrete urmate de altele indiscrete, țipete, ghionturi și îmbrânciturи n-au reușit să-l facă să-și întrerupă somnul nici măcar o fracțiune de secundă. Femeia cu basma pe cap a început să cotcodăcească în gura mare, scoțând tradiționalele sunete de imitare a găinilor. Sforăitul a cedat și a dispărut sub atacul nemilos al cotcodăcelilor. „Metoda asta are întotdeauna efect la bărbatu-meu", a zis ea cu mândrie, dar exact în acel moment sforăitul a reînceput. Pasagerul de pe cealaltă banchetă a încercat să-i treacă pe sub nas adormitului un cârnat foarte usturoiat. Degeaba. Tehnicianul sforăia mai departe fericit.

Acest gen de odihnă impecabilă, de somn spontan, îl umplea pe Gyuri de admirație, dar îl și enerva. El nu putea niciodată să doarmă în tren sau, în cel mai bun caz, reușea să cadă într-un fel de stupoare, după care se simțea mai buimac și mai obosit decât înainte.

Mânuitorul cârnatului a început să devină irascibil și agresiv față de somnorosul incurabil, care era total insensibil

la implorările și împunsăturile cu care se alegea. Dacă n-ar fi fost evident că aerul îi intra și-i ieșea din organism, lipsa de reacție a adormitului ar fi fost destul de îngrijorătoare, din moment ce corpul lui nu se sinchisea deloc să-și facă treaba și să transmită mai departe reclamațiile primite.

— Domnule dragă, sforăi cam tare, a zis protestatarul ochelarist, înghiontindu-l încă o dată pe sforăitor.

Ca să scape de tunetele palatale, Gyuri a ieșit din compartiment. Ce har să poți dormi așa, și-a zis el. Ce plăcut să poți dormi până la capăt, să te trezești doar când totul s-a schimbat. Asta era unul dintre cele mai neplăcute lucruri: plictisul. Dictatura proletariatului, pe lângă despotismul abraziv și brutal, era cumplit de anostă. Nicidecum genul de tiranie pe care să-ți vină s-o poftești la o petrecere. Dar ia haideți să luăm aminte la marile tiranii din Antichitate. Caligula, Nero, asta da mostră de tiranie, excese, pitoresc, destrăbălări din plin, regie de scenă, emoții dezlănțuite, *panem et circenses*. Pe când noi ce avem? a filozofat Gyuri. De-abia un pic de *panem*, iar cât despre *circenses*, doar în măsura în care vezi oameni alergând de colo-colo cu nasul roșu.

După ce că m-am pricopsit cu o dictatură, clocotea de furie Gyuri, mai am și ghinionul să fie o dictatură ordinară, de mâna a treia, o dictatură plictisitoare. Puteam să fi rămas la Budapesta și să urmăresc *Boris Godunov*, și-a spus el. Nu văzuse spectacolul decât de patru ori. Un alt triumf, cumva nerecunoscut, al noului regim era faptul că puteai să vezi *Boris Godunov* oricând pofteai. În fond, cam la atât se reduceau operele rusești din care puteai să alegi. Róka, încurcat cu o cântăreață, căpătase un gust insațiabil pentru operă și-l invitase pe Gyuri să vină cu el ca să-i vadă logodnica în acțiune. Era amuzant să-i vezi pe toți milițienii și oțelarii parcați pe rândurile din față în sală, indiferent dacă aveau sau nu chef să fie acolo. (La Ganz, strungarii trăseseră

la sorți pentru a distribui biletele care le fuseseră alocate de către secretarul de partid, mulți preferând să lucreze un schimb în plus decât să suporte muzica.) Gyuri fusese la spectacolul cu *Boris Godunov* în luna anterioară, așa că se hotărâse să se ducă până la Szeged ca să investigheze petrecerea trâmbițată de Sólyom-Nagy.

În compartimentul alăturat, o fată frumoasă discuta animat cu o prietenă, cu însuflețirea specifică persoanelor atrăgătoare. Cu trăsături adecvate, cu un stoc corespunzător de frumusețe, puteai întotdeauna să scoți capul deasupra, fiindcă aceste atuuri funcționau ca o vestă de salvare cu care puteai să plutești la suprafață. În mod sadic, fata s-a lins pe buze, și-a balansat pulpa stângă și și-a pus piciorul drept deasupra celuilalt, cu un gest energic și într-un ritm vioi, ceea ce chiar și unei persoane fără mintea monofilară a lui Gyuri tot i-ar fi amintit de o deplasare pe monorai.

De ce, s-a întrebat Gyuri, niciodată fata frumoasă nu stă în același compartiment cu mine? De ce mă căptușesc mereu cu bădăranul gălăgios? Recunoscu însă în sinea lui, în timp ce se întorcea în compartiment, și fiind suficient de lucid, că și dacă ar fi stat în același compartiment cu fata, tot n-ar fi fost capabil să născocească vreun cârlig conversațional sau să aibă tupeul de a-l folosi.

Călătorul care încercase să-l împiedice pe bărbat să sforăie gălăgios epuizase, disperat, toate notificările politicoase adresate sistemului nervos al sforăitorului. Și atunci i-a aranjat mâna adormitului astfel încât să atârne cumva în cadrul ușii, după care a închis ușa brusc, prin culisare, în tentativa viguroasă de a-i ghilotina degetele. Somnorosul s-a trezit, însă doar cu un mârâit domol de uimire, ca și cum ar fi căzut pe neașteptate de pe banchetă.

— Îmi pare rău, s-a scuzat cel care trântise ușa. Cred că v-am prins degetele fără să vreau.

Omul prins în uşă nici nu s-a sinchisit. S-a apucat să desfacă o bucată de hârtie, de mărimea unui preş, din care a pescuit trei aripi de pui prăjite şi unsuroase, pe care le-a hăpăit cu atâta poftă şi zgomot, încât toţi ceilalţi au avut senzaţia că vizualizează masticaţia cu un ochi montat într-o măsea. Sentimentul general de uşurare care a venit după ce omul înghiţise şi ultima bucată de pui s-a spulberat imediat când, numărând până la trei, somnul a fost reluat şi readormitul şi-a continuat sforăitul de unde rămăsese adineauri. Până la Szeged mai erau două ore.

Ca ipotetic funcţionar al căilor ferate, Gyuri călătorea pe gratis, dar asta nu însemna că excursia era mai puţin oneroasă. Când ai optsprezece ani, eşti în stare să te duci până la celălalt capăt al pământului pentru o petrecere, şi-a zis el, simţind câtă nevoie avea acum să se convingă singur că merita să caute plăcerea cu orice preţ.

— Nu te mai frământa, îi spusese cândva Elek, lovit de un val de paternalism. Lucrurile astea vin şi ele la vremea lor. În cazul meu, au venit în 1911. Mi-aduc aminte că în 1911 nu puteam nici măcar să salut o femeie fără s-o rupă la fugă sau să cheme poliţia. În tot anul ăla, a existat un fel de mare zid chinezesc între ele şi mine. Popoarele, indivizii, toţi avem suişurile şi coborâşurile noastre. Penuria de păsărică nu e de durată.

Această înţelepciune părintească l-ar fi consolat poate mai mult, dacă nu s-ar fi întâmplat ca tocmai atunci Elek să se dichisească înaintea unei escapade nocturne cu una dintre cunoscutele lui. Neîndoielnic, Pataki îl pusese la curent pe Elek cu vestea ultimului eşec al lui Gyuri, o nemaiauzită scamatorie cu chixuri romantice.

Pe Andrássy út, ciocnindu-se de sora mai mică a soţiei lui István, Gyuri făcuse cunoştinţă cu două jucătoare de netball bine proporţionate, care se ţineau după ea. Profitase de faptul că întâmplător discutau despre un nou film

pentru a propune o ieșire în grup. Filmul, ca toate filmele ungurești, era probabil o porcărie, dar pentru el reprezenta un bun prilej de a afla cât de mult valora el în ochii fetelor. Iar frumusețea strategiei de-a sugera filmul era că el, tehnic vorbind, nu le invitase de fapt pe sportive în oraș, astfel încât un eventual refuz ar fi echivalat cu respingerea filmului, nu a șarmului său. Acest recurs la cultură era necesar fiindcă încrederea în propriile forțe era la pământ și fiindcă, dintr-o citire atât de superficială a parametrilor de interes specifici sportivelor, Gyuri nu avusese posibilitatea să-și dea seama cât de dornice ar fi să-l primească în parcul de distracții cu două picioare. Pe urmă, se mai punea problema de a echilibra înclinația lor spre el cu înclinația lui spre ele; blonda era mai atrăgătoare, dar pe de altă parte ar fi fost o prostie s-o paseze pe brunetă, dacă aceasta ar fi fost necuplată și năbădăioasă.

Invitația putea acționa ca o formă de selecție naturală, deoarece cu cât erai mai puțin înfocat, cu atât șansele de a fi acceptat erau mai mici; supraviețuia cel înamorat mai mult. Decis să-și culce ghinionul la pământ, Gyuri mai lansase o a treia chemare altei contabile aspirante, Ildiko, pe care avusese prilejul s-o cunoască la bibliotecă, dându-i o carte de pe un raft de sus, la care ea se căznise inutil să ajungă.

Stând în fața cinematografului, Gyuri se felicita pentru felul în care își spulberase nenorocul, reușind să-și doboare neșansa printr-un atac în valuri umane concertate. Totuși, când filmul a început să ruleze fără nici o urmă de fete, la fel s-a întâmplat cu starea lui de perplexitate și cu senzația de sugrumare la gândul că i se dăduse plasă întreit. Triplându-și șansele, își triplase pedeapsa. Și nici nu mai apucase să vândă celelalte trei bilete. Era falit, și cu toate că Gyurkovics îi datora o sută de forinți, tocmai fiindcă fusese atât de lefter nu putuse să i-i ceară înapoi, fiindcă ar fi lăsat impresia că era teribil de lefter, ceea ce nu voia să se afle.

Privind afară pe fereastra compartimentului de tren, printre sforăituri, Gyuri îi vedea pe țărani făcând munci agricole de toamnă. Prea tâmpiți ca să găsească drumul spre oraș, a chicotit Gyuri, înfumurat ca un citadin. Totuși, trebuia cineva să se ocupe și de creșterea cartofilor. Și cineva trebuia să-i filmeze. Ca boboc al Facultății de Artă Teatrală și Cinematografică, Pataki fusese plecat la țară, pe post de cărăuș al trepiedului pentru o echipă de la jurnalul de actualități pe care primise sarcina s-o studieze în acțiune.

Se duseseră în satul Zsámbék, reprezentantul ruralismului și al bucolismului înverșunat, situat cel mai aproape de Budapesta, la doar o oră de mers cu mașina. Tema abordată de echipa de la jurnalul de actualități era aniversarea a patru ani și jumătate de la înființarea gospodăriei agricole colective, ceea ce putea fi corelat cu dorința regizorului Gáti de a achiziționa câteva lăzi tovărășești de vin alb pentru petrecerile lui câmpenești.

Chiar și în cercurile artistice din Budapesta, unde taxa de intrare era egomania, Gáti excela prin țâfnă și arțag. Totuși, dintr-un motiv oarecare, interpretase prezența lui Pataki drept un omagiu, drept un prinos din partea cuiva dornic să învețe tainele filmului documentar de la un maestru, iar Gáti, afectuos, l-a luat sub aripa lui, deși Pataki ar fi preferat să tragă la rame.

— Satul ăsta e o hazna, a zis Gáti, cercetând Zsámbékul. Cred că am votat aici în 1947. De fapt, am votat peste tot în 1947. Câți oameni se pot lăuda că au votat de șaizeci de ori la aceleași alegeri generale? Cocioabele astea de doi bani arată toate la fel. Eu și adjunctul regional de la Tineretul Comunist ne-am plimbat toată ziua cu mașina de colo-colo, votând peste tot. Oribil de obositoare și democrația asta.

Stăteau în picioare în biroul gospodăriei agricole colective. Simțind că era timpul să facă un pic de regie, Gáti a

strigat afară pe fereastră la cameramanul care contempla diverse unghiuri:

— János, vreau să-mi prinzi sentimentul ăsta de înfăptuire istorică, OK?

Pe urmă a revenit la îndeletnicirea de-a gâlgâi șiruri de vinuri regionale.

— Regula numărul unu: să știi ce vrei. Regula numărul doi: distribuție bună. Cu o distribuție bună te scoți, orice-ar fi. Eu am deja personajul central, pe moș Feri. E bătrânul satului, cum ar veni, care a trăit decenii de suferință, foamete, exploatare etc. etc., dar care, bucurându-se de o bătrânețe îmbelșugată, poate surâde radios în fața cuceririlor poporului, fericit să știe că generațiile viitoare n-o să mai cunoască niciodată lipsuri sau greutăți, mulțumită aplicării socialismului științific etc. etc.

Gáti golea paharele de vin, de parcă le-ar fi turnat la canal.

— Moș Feri e candidatul perfect. L-am descoperit când am venit încoace săptămâna trecută. Cercetarea... cercetarea este totul. Țărănoiul ăsta e perfect. Are o mustață de vreo jumătate de metru, probabil. E mucalit, lăudăros și întruchipează spiritul patriarhal. Fiecare om e un moș Feri. El zice că nu vrea să joace în film, dar tot o să-l fac vedetă. Mai rămăseseră doar două pahare.

— Și ține minte, regula numărul patru: niciodată nu e suficient cât vorbești cu cameramanul tău.

Gáti s-a aplecat afară pe fereastră:

— János, ai terminat?

Către Pataki:

— Tu o s-ajungi departe. Știi să asculți.

Către președintele gospodăriei agricole colective:

— Splendid. Luăm cadru larg.

Cu brațul petrecut părintește pe după umerii lui Pataki, Gáti a ieșit pe câmp pentru câteva cadre-cheie.

— Unde-i moș Feri al nostru? a întrebat el.

— Moș Feri e grav bolnav, i-a explicat președintele.

Selectase un număr de țărani bătrâni și noduroși, din care Gáti să poată alege.

— Vezi, i-a șoptit Gáti lui Pataki, suficient de tare însă încât să-l audă și alții, oamenii își bagă nasul mereu unde nu le fierbe oala. Toți se cred deștepți. Toți au veleități de regizori de film. Haida-de, unde-i căcănarul ăla bătrân și parșiv?

Președintele, primarul și secretarul de partid i-au explicat toți, pe rând, scuzându-se și dezvinovățindu-se, că moș Feri era într-adevăr foarte bolnav și că nu s-ar mulțumi dumnealui, totuși, cu un alt boșorog, la fel de decrepit, ales de ei cu grijă? Gáti a râs doar și a poruncit să fie dus acasă la Feri, unde preotul, cu timiditate, îi dădea omului ultima împărtășanie.

— Încetează odată, dacă nu vrei să fii arestat, a zis Gáti, care glumea, dar Pataki a avut senzația că preotul se căcase pe el de frică. Ce mai faci, moș Feri? a spus Gáti, trăgându-i amical o palmă zdravănă, care nu a produs nici o reacție, din moment ce Feri era prea ocupat să moară. Mie mi se pare că n-are nimic, a decretat Gáti, dar cameramanul și Pataki au trebuit să se căznească să-l care pe moș Feri afară, fiindcă nimic în corpul lui nu mai era în stare de funcționare.

Și dacă moș Feri ar fi vrut să dea instrucțiuni picioarelor lui să se miște, picioarele tot nu l-ar mai fi ascultat.

Gáti s-a dus mai departe, ca să găsească un decor corespunzător, în timp ce Pataki, cameramanul și președintele îl transportau pe moș Feri, care se lăsa ușor, ca țăranii, dar era oricum o povară incomodă.

— Asta e, aici, a spus Gáti, înconjurat de spice de grâu înmugurite. Cinematografic, cadrul ăsta spune tot, a anunțat el, în vreme ce cărăușii se căzneau să vină cu țăranul.

— Da, a intervenit președintele, dar locul ăsta nu aparține colectivei. E al lui Lévai, care a sărit pe fereastră de la ședința când toți au fost nevoiți să semneze că cedează pământul.

Gáti era imperturbabil. Din fericire, exista o poartă de lemn de care au putut să-l lase rezemat pe moș Feri, fiindcă nu-l țineau picioarele.

— OK, filmează! a strigat Gáti. Bun, moș Feri, matale câți ani ai?

Moș Feri n-a spus nimic – părea să se concentreze asupra respirației.

— Câți ani are? l-a întrebat Gáti pe președinte.

— Nu știu. Șaptezeci și ceva.

— OK, așa, moș Feri, a continuat Gáti. Cum te simți când vezi înfăptuirile noii Ungarii?

Moș Feri tot n-a reacționat. Gáti a încercat cu o altă întrebare:

— Moș Feri, cum te simți când contempli minunatele transformări care au avut loc aici, în Zsámbék?

Moș Feri era tot mut. Pataki nu se îndoia că, dacă moș Feri ar fi avut puterea să se deplaseze, ar fi plecat deja de-acolo. Dar bătrânul nu era în stare decât să se agațe de poartă. Răbdător, Gáti a lăsat camera să filmeze, așteptând opiniile lui moș Feri. După un minut sau două, acesta a început să plângă.

— Extraordinar! a exclamat Gáti. E înduioșat până la lacrimi de succesele democrației populare. Ia un prim-plan. O să băgăm un text pe cadru.

Pataki a considerat că explicația lui Gáti era neconvingătoare, gândindu-se că moș Feri plângea din cauză că murea așa, pe câmp, înregistrat pe peliculă.

Potrivit lui Pataki, moș Feri a supraviețuit clipei lui de posteritate, dar nu pentru mult timp. Bine-crescut, a așteptat întâi să fie dus înapoi acasă, după care a dat ochii peste

cap, în timp ce Gáti burdușea furgoneta cu lăzi de vin, repetând mereu: „Ați văzut ce mustață?"

Ce mult contează să știi ce vrei, a reflectat Gyuri.

— Care sunt ambițiile tale? îl întrebase Makkai prima oară când se dusese la el ca să facă meditații la engleză, dezvăluindu-i lui Gyuri că pe el, la vârsta de patru ani, îl așezaseră călare pe un cal neînșeuat, așa cum (susținea Makkai) era datina la maghiari de a pune la încercare norocul și forța fiecăruia.

Întrebarea îl făcuse pe Gyuri să-și dea seama că nu avea propriu-zis ambiții, ci doar o dorință – să plece dincolo. Părea cumva jenant să n-ai ambiții, un fel de deficit la capitolul viață socială, un cusur rușinos. Ceva de genul milionar sau conducător al planetei ar fi drăguț, totuși. La așa ceva n-ar zice nu. Poate că incapacitatea de-a năzui la ceva venea din faptul că Elek omisese să-l pună pe un cal fără șa când avea patru ani.

*

Gyuri sperase că somnorosul va continua să doarmă și că va trece de Szeged, dar exact când mecanicul de locomotivă a tras vagoanele la peron, s-a nimerit să-i sară somnul. La ora aceea, Gyuri era singurul care rămăsese în compartiment, toți ceilalți fugind deja de sub nemilosul bombardament al horcăiturilor.

Gyuri nu cunoștea prea bine Szegedul, dar tot știa suficient despre configurația localității, încât, când somnorosul l-a întrebat cum putea ajunge în centru, să aibă plăcerea de a-l trimite exact în direcția opusă.

Savurându-și minuscula răzbunare, Gyuri a pornit în căutarea lui Sólyom-Nagy, ca să-și umple timpul până la petrecerea din acea seară.

Încercarea de a-l găsi pe Sólyom-Nagy a însemnat o mulțime de zigzaguri prin universitate, cu Gyuri făcând excursii

repetate până la camera acestuia și întrebând la întâmplare pe unde ar fi putut da de el, lucru pe care nu-l știa nimeni. Printr-un proces de eliminare, în cele din urmă, Gyuri s-a dus la bibliotecă.

Biblioteca universității avea muțenia de mormânt lugubru tipică bibliotecilor și era încremenită sub sedimente milenare. În mod ciudat, bibliotecile, cu slovele lor acumulate, îi creau lui Gyuri un sentiment de calm. Nu conta dacă afară sminteala urca până la ceruri, dacă fleacurile tunau și fulgerau sau mediocritatea făcea ravagii; noi aici nu avem treabă cu aiurelile; înăuntru, la noi, este împărăția culturii, crema veacurilor. Zelkii se cern, poetaștrii, plicticoșii și vânzătorii de platitudini rămân pe-afară – nevertebrați din trecut, deshidratați, pulverizați, fărâmițați, spulberați, lăsând doar osemintele celor cu șira spinării, cei care au avut norocul de-a fi fost verticali înainte de Marx, astfel încât nu apucaseră să se gudure pe lângă el și, drept urmare, să se anatemizeze singuri.

Rafturile serveau pe tavă libertatea de-a călători, mii de trape pe unde să evadezi în țări sau epoci de care Lenin nu auzise niciodată și care nu auziseră niciodată de Lenin („Ce s-a întâmplat în 1874?" îl întrebase Róka în ziua precedentă, verificându-i cunoștințele lui Gyuri pentru examenul de marxism-leninism. „1874?" „1874!" „Habar n-am." „Lenin a împlinit patru ani.") A intra într-o bibliotecă era ca o purificare (cu condiția să nu ai de-a face cu nimic din ceea ce se publicase după 1945), deși Gyuri nu reușea niciodată să se instaleze comod acolo, deoarece cam după un sfert de oră îl apuca neastâmpărul, îi venea să se scarpine pe spinare sau să-și întindă picioarele, să bea o cafea, să facă orice, numai să citească nu. Oricât de mult s-ar fi căznit să se cufunde în cărțile lui, să-și țină răsuflarea academică, invariabil avea nevoie de un respiro. Când venea vorba despre studiu, devenea un sprinter.

Pe urmă, mai erau semnele de viață din pantaloni. Disciplina și decența din biblioteci erau cumva mari catalizatori pentru cultivarea înclinațiilor amoroase. Tocmai fiindcă se considera că în biblioteci nu aveai treabă cu sexul, lucrurile erau exact invers sub acest aspect. Gyuri stătea jos cuminte și absorbea câteva rânduri, când, dintr-odată, apărea ea. Oricât ar fi fost de pustie, orice bibliotecă părea dotată cu câte o tânără. Indiferent cât de fascinant ar fi fost manualul de contabilitate pe care-l citea, toată gașca din camera de control a lui Gyuri dădea buzna în jurul nou-venitei. Fundalul sobru al bibliotecii exacerba frumusețea chiar și la cea mai urâtă dintre fete.

Începeau supozițiile. Presupunând că ar vârî asta în aia, consecințele ar fi irevocabile pentru ea? Oare aveai nevoie de un cuțit pentru a-ți croi drum prin jungla de sub buric? Densitatea gazonului venerian era o temă care revenea obositor, la fel ca irigarea deltei, marginile areolelor. Subiectul suscita aceleași întrebări de nenumărate ori, până când curiozitatea devenea dureroasă și lui Gyuri i se tăia respirația. Dacă ar fi reușit măcar să devieze o parte din acest torent, ar fi putut fi președintele unei țări de mărime mijlocie, undeva în lume. Era ca un perpetuum mobile. Eventual mai încetinea, dar de oprit nu se oprea niciodată. Stătea acolo în bibliotecă și stilurile vulvare se roteau: blană? Oaie neagră? Pom de iarnă? Pompon? Pensulă? Zale? Viziunea i se micșora până la dimensiuni pubiene.

Urcând diversele paliere ale Bibliotecii universității din Szeged, Gyuri a continuat să nu-l vadă pe Sólyom-Nagy. Și-a amintit că Attila József fusese student acolo, motiv pentru care treptele au devenit parțial mai interesante. Dintr-un motiv oarecare, Pataki se înfuriase rău pe József. Gyuri îl prinsese dând șuturi unui volum de poezii ale lui József. Acesta fusese atât de înnebunitor de sărac și de nebun, încât nu avusese de ales și se făcuse poet. Era atât de sărac,

încât nu-şi permitea nici măcar să facă foame într-un pod şi atât de nebun, încât se aruncase sub roţile trenului la o vârstă cumsecade, treizeci şi doi de ani, deşi unii ar putea cârti, spunând că vârsta de treizeci şi doi reprezenta limita exterioară pentru o moarte tragică la tinereţe, cu atât mai mult cu cât, necontenit, avusese o viaţă atât de groaznică, încât era greu de înţeles de ce aşteptase atât de mult.

De asemenea, József fusese singurul om cât de cât cu caracter şi, indubitabil, singurul cu o brumă de sentimente faţă de limba maghiară care să fi intrat în Partidul Comunist, ceea ce şi făcuse, mânat de o singurătate incurabilă, în anii 1930, când partidul era în ilegalitate. Fusese exclus aproape imediat, fiindcă avusese temeritatea de-a gândi, salvându-se pe sine de la imoralitate şi salvând recordul de imbecilitate pură al partidului.

Sólyom-Nagy îşi proiecta absenţa peste toată biblioteca. Trecând pe lângă o tânără studioasă, care stătea la fereastră, Gyuri şi-a încleştat ferm privirea de a ei şi a constatat că era Jadwiga, poloneza pe care o cunoscuse în săptămâna precedentă, uşor întunecată acum din cauza ochelarilor. Salutându-se pe muteşte, Gyuri s-a dus mai departe, pentru a verifica alte firide din bibliotecă, de unde Sólyom-Nagy lipsea cu desăvârşire. Sólyom-Nagy nu era o companie prea captivantă, dar ce altceva să facă până diseară?

A pornit înapoi pe urma paşilor lui, până în locul unde Jadwiga citea în spatele unor metereze din cărţi, gândindu-se că Sólyom-Nagy şi viaţa de student puteau măcar constitui un subiect de conversaţie la o cafea. Jadwiga a acceptat propunerea lui Gyuri şi a zăbovit câteva momente pentru a-şi strânge echipamentul de studiu, cu o meticulozitate care lui Gyuri i s-a părut demnă de invidiat. Semnele de carte au intrat în cărţi, creioanele într-un penar, cărţile au format stive şi notiţele au fost greblate laolaltă într-un teanc, iar apoi toate instrumentele de studiu au fost

strânse împreună într-un morman ordonat. Jadwiga lua în serios pauzele de cafea.

În cafenea s-au despărțit, Jadwiga reținând o masă, în timp ce Gyuri s-a așezat la coadă pentru cafele. Când s-a întors cu ele, al doilea scaun dispăruse de la masă.

— Îmi pare rău, a zis Jadwiga, de parcă s-ar fi dezmeticit din somn. N-am observat că l-a luat cineva.

Cafeneaua era plină, așa că Gyuri a trebuit să bântuie de colo-colo, vânând un scaun liber. Un boboc palid, care păzea două locuri, a pierdut unul în favoarea lui Gyuri, care, din cauză că se trezise devreme, arăta suficient de periculos și violent încât să nu înghită nici o cârteală.

— Și-așa, Sólyom-Nagy e prieten bun cu tine? s-a interesat Gyuri.

— Nu, a zâmbit Jadwiga malițios. Eu n-am mulți prieteni buni.

Jadwiga studia literatura maghiară. A estimat importanța conversației suficient cât să acopere necesarul de politețe, dar nimic mai mult. Gyuri a trebuit să stoarcă informații ca pe vremea Inchiziției, pentru a-și face o imagine despre familia ei. Vorbea ungurește înfiorător de bine, doar cu un accent infim, păstrat aproape intenționat pentru a-i conferi un pic de șarm, adică atât cât era nevoie pentru a nu fi luată drept unguroaică. Fiindcă era adevărat și fiindcă lauda adusă femeilor nu le făcuse niciodată să-și încheie nasturii până sus, Gyuri a spus:

— Vorbești ungurește mai bine decât mulți unguri. Cred că, în plus, mai ai și avantajul de-a fi singurul neetnic maghiar care învață ungurește în acest secol. Ce te-a determinat să faci asta?

— Tata a fost aici în timpul războiului. Este în interesul familiei.

Hoarde întregi de soldați polonezi trecuseră prin Budapesta în timpul războiului, își amintea Gyuri, fugind de

pe un front și luptând pe un altul. Oameni duri, fermi, supărați că momentan nu puteau omorî pe nimeni și nedumeriți în privința celor care trebuiau să figureze primii pe lista uciderilor necesare, nemții sau rușii. În mod ciudat pentru o regiune unde națiunile își ocupau mare parte din timp încercând să-și dea seama pe care dintre vecinii lor îl urau cel mai mult, polonezii și ungurii erau prieteni seculari. Exista chiar și un cuplet în ambele limbi, slăvind cât de mult le plăcea celor două națiuni să pună cizma în prag și să bea împreună. Părea bizar să-ți dorești să te duci în Ungaria pentru a învăța limba, dar pe de altă parte și el încercase să ajungă în China, ba chiar și în Polonia, așa roșie cum era, fiindcă tot ar fi fost o schimbare. Fusese selectat pentru întâlnirea sportivă de la Gdansk, din anul precedent, fața lui zâmbitoare figurase pe afișul publicitar, dar din nou i se refuzase eliberarea pașaportului. Până și Hepp fusese surprins de chestia aceea. Totuși, Gyuri avea certitudinea că ar putea face ceva pentru înflorirea relațiilor maghiaro-polone. Pomenind de petrecerea cosponsorizată de Sólyom-Nagy, Gyuri a întrebat-o pe Jadwiga dacă nu vine și ea.

— N-am fost invitată, a zis ea, adăugând pentru a strivi definitiv propunerea lui Gyuri: Nu prea mă dau în vânt după petreceri.

Lăsând să treacă un interval decent după consumarea cafelei, Jadwiga s-a ridicat pentru a se întoarce la studiu. Gyuri a însoțit-o, pentru eventualitatea incertă în care Sólyom-Nagy și-ar fi făcut apariția în bibliotecă, deși era puțin probabil, doar dacă nu s-ar fi pus problema ca Sólyom-Nagy să subtilizeze câteva cărți valoroase, cărora să le dea șansa de a începe o nouă viață în mâinile unor proprietari plătitori de taxe.

Gyuri a părăsit clădirea fără Sólyom-Nagy, dar cu numărul de la camera unde stătea Jadwiga la cămin, pe care

aceasta i-l împărtășise doar cu o minimă ezitare. Nu strica niciodată să știi unde erau cazate polonezele incitante. Fata, presupunea el, avea vreo nouăsprezece-douăzeci de ani, dar vădea o greutate spirituală mult mai avansată decât vârsta ei și o tehnică de flirt prea arogantă pentru a lăsa să se întrevadă vreun indiciu cât de mic.

Gyuri a hoinărit prin Szeged, fără să-l vadă pe Sólyom-Nagy. Szeged, ca oraș maghiar, era destul de mare: îți lua cinci minute să-l străbați pe jos dintr-un capăt în celălalt, dar lui Gyuri tot i se părea bizar că nu se ciocnise încă de Sólyom-Nagy. Înțelesese cumva data greșit? Era oare Sólyom-Nagy la Budapesta? Când ai îndoieli, du-te să mănânci – ceea ce Gyuri a și făcut, stând în picioare într-o măcelărie unde s-a căznit să înghită un cârnat *csabai* cu pâine și un muștar mizerabil, care i-a tăiat tot apetitul. După ce a mâncat, s-a decis să mai mănânce o dată, iar pe urmă s-a întors să dea târcoale pe la universitate, în căutarea lui Sólyom-Nagy. A făcut circuitul deja cunoscut acum – căminul de studenți, terenul înconjurător, biblioteca.

A bătut la ușa Jadwigăi. După zgomote, și-a dat seama că era cineva înăuntru.

— Mi-a fost dor de tine, a zis el, când ea i-a deschis ușa.

Jadwiga l-a cercetat atentă un moment lung, pentru ca apoi să-l lase să intre.

— Sper că-ți place să bei ceai, a spus ea, fiindcă asta e tot ce pot să-ți ofer.

Ca amărâștean cu vechime, Gyuri a văzut imediat penuria din camera ei. Era de o curățenie maniacală, ceea ce l-a făcut pe Gyuri să admire încă o dată miraculoasa abilitate a femeilor de a introduce ordinea automat, mai ales că în acea dimineață se împiedicase de diverse obiecte aflate pe podeaua din odaia lui, care în mod cert tot acolo fuseseră și când începuse el Facultatea de Contabilitate.

Exact în momentul când Jadwiga a luat un ceainic ca să fiarbă apă, Gyuri a primit două buletine coincipiente de la băieții din camera din spate. Unul aprecia cât de elegantă și grațioasă era fata, cât de înduioșător și triumfător de erotic devenea la ea gestul banal de-a ridica un ceainic. Revăzându-i sânii, brațele și picioarele, i-a apreciat silueta suplă și sportivă. Norocul ei: Jadwiga avea o constituție zveltă, care sfida trecerea timpului și care putea garanta și la patruzeci de ani același decor conjugal ca la șaisprezece.

Al doilea lucru care i-a atras atenția lui Gyuri a fost certitudinea că voia s-o ia de nevastă. Asta era ceva surprinzător. Niciodată până atunci nu-i mai venise cheful de însurătoare; mai mult, ideea unei legături suplimentare cu Ungaria și în general orice ar fi putut face ca fuga lui să fie mai anevoioasă era un blestem. Asta simțea atunci. Dar, pe nepregătite, pe neașteptate, pe negândite, hodoronc-tronc, i se năzărise să se însoare, sigur și urgent, ca atunci când nu mai poți de poftă să mănânci un tort de ciocolată. Se țicnise cumva? Reflecta la această întorsătură a lucrurilor, în timp ce Jadwiga fierbea apa pe un aragaz de pe coridor. Bătrânul Szócs avusese dreptate.

Pe perete se afla un crucifix din lemn cioplit grosolan, genul de obiect pe care l-ar face un țăran pios dacă ar avea timp. Da, Stalin murise, da, anul era într-adevăr 1955, dar a avea în casă așa ceva era ca și cum ai fi avut înfiptă o țeapă din marmură de doi metri, afară, în fața parohiei. În mod limpede, nu numai sânii Jadwigăi erau tari. Gyuri a salutat cutezanța, dar s-a întrebat dacă vreo opoziție de sorginte teologică va avea ceva de comentat la expediția în jos, spre sud?

Într-un fel, Gyuri a regretat că acceptase ceaiul și biscuitul destul de prăpădit pe care i le oferise Jadwiga, întrucât avea senzația că-i consuma jumătate dintre bunurile lumești; ceaiul trebuise să-l pescuiască de pe fundul unei cutii de

tablă, iar biscuitul, suspecta el, fusese păstrat pentru o ocazie specială, ceea ce el nu era. O invitație la cină, cu condiția să poată găsi un restaurant ridicol de ieftin, era indubitabil necesară.

— Poți să mă ajuți să deschid fereastra? l-a rugat ea. E cam zăpușeală aici.

Jadwiga era în picioare, lângă fereastra în care împingea fiindcă se înțepenise. Cum făcuse asta? Rugămintea n-ar fi putut fi mai excitantă nici dacă l-ar fi rugat s-o dezbrace în pielea goală. Fereastra nu avea nevoie de prea multă persuasiune, dar și dacă ar fi fost bătută în cuie, tot s-ar fi deschis vertiginos, căci atât de viguroasă era forța din mădularele lui Gyuri.

Jadwiga tot nu s-a lăsat înduplecată să meargă la petrecere sau la cină.

— Am rămas în urmă cu învățatul, a zis ea cu fermitate.

Gyuri nu s-a sinchisit prea mult de acest refuz. Intuitiv, simțea că refuzul avea alt motiv decât dorința de a scăpa de compania lui. Regimentul de cărți demonstra cât era de sârguincioasă. Atipic pentru cineva care era la facultate, pe Jadwiga o interesa să studieze. Biscuitul, așa singuratic și amăgitor cum fusese, l-a împiedicat pe Gyuri să se descurajeze. Simțea că liniile lor erau convergente, nu paralele. Asta se chema dragoste la prima ceașcă de ceai.

S-a retras ca s-o lase să învețe un timp și ca să poată născoci niște avansuri. Sólyom-Nagy se întorsese între timp în camera lui. S-a scuzat că lipsise atâta timp, motivând că trebuise să facă mai multe drumuri ca să colecteze proviziile de lichide pentru diseară.

Petrecerea s-a ținut la teatru. Gyuri, care credea că văzuse festivitățile cele mai deșănțate la Budapesta, se așteptase la un nivel de bacanale mai provincial, însă s-a văzut nevoit să admită că noaptea aceea în Szeged nu însemnase nimic altceva decât un comportament imoral și reprobabil.

A fost incontestabil cel mai depravat eveniment social la care participase vreodată. Pe scenă exista o cadă înaltă până la nivelul şoldului, în care Sólyom-Nagy a amestecat ceea ce el numea cel mai mare cocktail preparat vreodată în Ungaria, o victorie a planificării socialiste implicând coniac albanez, îngheţată, vodcă şi alte lucruri pe care nimeni nu putea sau nu voia să le identifice.

La o jumătate de oră după ce s-a deschis accesul la cada cu băutură, unii oameni nici nu mai erau în stare să se smulgă de pe podea. Gyuri nu şi-a luat decât un păhărel din care a sorbit gânditor, felicitându-se că nu şi-l turnase pe gât dintr-o înghiţitură, cum făcuseră alţii. Şi-aşa începuse să i se pară că din scenă crescuse parcă o pantă periculoasă.

Era acolo şi Ágnes, pe care Gyuri n-o mai văzuse de ani de zile. Asta era problema în cazul unei ţări mici: veşnic te plimbai prin propriul trecut. Gyuri auzise că Ágnes plecase să înveţe la Szeged. Pe parcursul unei lungi perioade de timp, o tot invitase în oraş. Pataki îi făcea curte Elvirei, cea mai bună prietenă a lui Ágnes. Gyuri o îmbia, Ágnes îl fenta. „Ágnes se lipeşte întotdeauna de prietenul tipului cu care umblă Elvira", îl încurajase Pataki, susţinând că Ágnes îşi manifestase deja interesul faţă de meritele lui Gyuri.

Totuşi, ori de câte ori Gyuri propunea vreo întâlnire, Ágnes găsea întotdeauna o scuză. Nici un refuz nu rămânea neexplicat. Ágnes nu furniza niciodată aceeaşi scuză de două ori, iar motivele invocate de ea mergeau de la faptul că trebuia să se spele pe cap până la o explicaţie de douăzeci de minute, în care era vorba despre un leu care scăpase de la Grădina Zoologică din Budapesta, unde fratele ei era secretar-ajunct al organizaţiei de partid. Gyuri îşi amintea că povestea începea cu tentativa de-a muta căcatul elefanţilor într-un mod mai socialist şi mai ştiinţific, aplicându-se doar cele mai stricte principii marxist-leniniste. Era ne-

îndoielnic cel mai lung alibi pe care-l suportase Gyuri și, întrucât se îndoia că imaginația lui Ágnes putuse scorni așa ceva, era probabil și adevărat, dar la sfârșitul justificării Ágnes spusese că, din păcate, nu putea să meargă la cinema. Gyuri ar fi renunțat de mult să se țină după fundul ei, dacă Pataki n-ar fi insistat că exista o aprobare pentru el de la turnul de control. „Tu invit-o, dacă-ți spun eu!" îl mustra el agasat.

În cele din urmă, după ce a ascultat zeci de episoade din serialul despre timpul ei extrem de ocupat, având în vedere că nici nu era genul de fată care să genereze o dorință turbată, Gyuri se lăsase păgubaș. În fond, își făcuse el socoteala, dacă tot era să aibă parte de dragoste neîmpărtășită și de umilință permanentă, mai bine atunci să aibă parte de ele din partea unei femele extraordinar de atrăgătoare, ceea ce n-ar mai fi chiar atât de umilitor. „Nu știi cum să lansezi invitația. Pur și simplu nu știi cum să lansezi invitația", comentase Pataki.

Ágnes părea să regrete neînțelegerile din trecut, având în vedere că plângea, așa cum făceau de fapt mulți oameni. Accelerația cu care se trecuse de la veselia inițială la o neputință lacrimogenă fusese fenomenală. La un ceas după gongul de început, care fusese la ora opt, atmosfera era deja ca la trei noaptea.

— Îmi pare foarte rău, Gyuri, a suspinat ea.

Părea să se căiască sincer, din moment ce tot repeta asta, cu capul prăbușit pe pieptul lui Gyuri. Acesta a presupus că amărăciunea ei decurgea din faptul că-l refuzase de atâtea ori, deși era greu de spus. În toiul petiției hormonale, Gyuri s-a gândit la un vals cu spinarea goală, strâns lipită de un perete dosnic, dar a renunțat la idee. Nu voia să obțină intrarea în club doar fiindcă nu făcea nimeni de serviciu la poartă și, în afară de asta, deși o parte din ființa lui lucra deja la propria pedeapsă pentru încăpățânarea de-a

nu lua ceea ce i se oferea pe tava sternului, Gyuri şi-a dat seama că prefera să fie cu Jadwiga. Mai bine stătea cu Jadwiga, sporovăind despre vreun scriitor maghiar, decât să facă turul lui Ágnes (sau al oricărei alte cucoane extrem de binevoitoare) cu limba. Întotdeauna capeţi ceea ce vrei atunci când *nu* vrei, a conchis el, abandonând-o pe Ágnes într-o aripă laterală un pic mai confortabilă, unde putea să-şi continue monologul.

A plecat, iar afară s-a înviorat în aerul răcoros al nopţii, care a împrăştiat şi ultimele resturi de alcool lăsate de amestecul născocit de Sólyom-Nagy. Gyuri a aflat ulterior de la Sólyom-Nagy că, la scurt timp după plecarea lui, două actriţe care dansaseră pe un coşciug din recuzita teatrului îşi scoseseră toate hainele de pe ele. Nu existase nici un risc pentru ele de-a fi votate drept cele mai frumoase femei din Szeged, ori măcar cele mai frumoase femei de la petrecere, dar care bărbat s-a plictisit vreodată de actriţele goale? Sólyom-Nagy i-a relatat, de asemenea, despre sosirea poliţiei care fusese chemată fiindcă un grup sărise afară din barul teatrului, aterizând de la o înălţime de şase metri pe trotuarul de dedesubt, ca rezultat al unui raţionament făcut la beţie. Vecinii s-au plâns la poliţie din cauza tărăboiului făcut de săritorii care râdeau gălăgios pe seama gleznelor lor rupte.

Poanta cu poliţia era mai bună. „Am plecat de la petrecere cu cinci minute înainte de sosirea poliţiei" suna mai bine, ca povestire, decât „Am plecat de la petrecere cu cinci minute înainte ca două actriţe să se dezbrace în pielea goală".

În timp ce se apropia de căminul studenţesc, Gyuri a văzut o lumină la ceea ce presupunea el că era camera Jadwigăi. Nu aveai nevoie de mai mult: o fereastră luminată în depărtare, ideea că exista ceva acolo, că aveai pentru ce să te munceşti. Compania unei speranţe pitice.

A ciocănit civilizat la uşa Jadwigăi.

— Am o livrare importantă de maghiară vernaculară pentru tine, i-a zis el când ea i-a deschis.

Jadwiga l-a studiat gânditoare cu ochii ăia care citiseră mult, apoi s-a tras la o parte, poftindu-l tăcută să intre. A închis ușa. Gyuri s-a așezat pe patul colegei ei de cameră, care era plecată, în timp ce Jadwiga s-a așezat vizavi de el. Obosită din cauza lungilor ore de studiu, l-a cercetat din priviri, de parcă nu l-ar mai fi văzut niciodată, mijindu-și ușor ochii, de parcă ar fi încercat să se concentreze mai bine. Pe urmă i-a zis, zâmbind din colțul gurii.

— Trebuie să discutăm.

O pauză.

— Putem fi prieteni... dar nu mai mult.

— Ai un iubit? a întrebat Gyuri, simțindu-se extraordinar de încrezător că orice concurență putea fi călcată în picioare, nimicită fără efort.

Se îmbăta cu certitudinea că era pe punctul de-a câștiga. Îi plăcea totul la ea, felul de-a vorbi, de-a sta jos, de-a se purta cu el. Perfecțiunea. Jadwiga a făcut iar o pauză.

— Nu, a spus ea cu un zâmbet larg. Am un soț.

septembrie 1956

În timp ce mergea pe Petőfi Sándor utca, Gyuri a văzut anunțul din vitrina laboratorului foto: „Angajăm tehnician". Lucrul acesta mai mult decât apelul telefonic l-a făcut să-și dea seama că Pataki plecase.

Telefonul sunase, iar Gyuri numărase durata tăcerii cu paraziți. Nu ajunsese decât la patruzeci și două de secunde înainte ca, departe, la celălalt capăt al firului, receptorul să fie pus în furcă, dar nu putea să fi fost decât semnalul de patruzeci și cinci de secunde convenit cu Pataki. Pataki scăpase. Se dusese în rai și sunase de la un telefon angelic. Ca și cum i l-ar fi cusut cineva pe buze, Gyuri a etalat un surâs atât de larg, încât a doua zi îl durea, un zâmbet care anula complet molcoma melancolie pe care i-o provocase fuga lui Pataki: o molcomă melancolie fiindcă nu vrusese să se gândească, de fapt, la probabilitatea de a nu-l mai revedea niciodată.

Pataki scăpase. Lucrul acesta nu era doar o țeapă împuțită în posteriorul autorităților, ci, în sine, o colosală țeapă împuțită. Îi producea o asemenea euforie, încât încerca nici să nu se gândească prea mult la asta, preferând să-și drămuiască beatitudinea în porții de câteva ceasuri pe zi. Dar afișul acela făcea să-i fugă pământul de sub starea de extaz. Nu mai exista nimeni în țară care să-l poată face căcănar

cu aceeași autoritate, cu autoritatea celui care te cunoștea de-o viață.

Când a ajuns acasă, i-a părut bine că Elek nu era la post în fotoliu și că, băgăreț cum era, nu-și putea vârî nasul unde nu-i fierbea oala. Îi părea bine, de asemenea, că Jadwiga acceptase să vină la Budapesta, scutindu-l să se mai trambaleze el până la Szeged. Oare și alți oameni erau nevoiți să tragă atât de mult pentru fericire? Ai norocul să găsești o dragoste de talie mondială, dar iubita ta locuiește în celălalt capăt al țării. S-a zgâit afară pe fereastră și a inspectat strada, deși era prea devreme ca Jadwiga să apară. Insistase să n-o aștepte la gară – tipic pentru polonezi, nesocotea și ea funcționarea ceasornicelor, așa că nu garanta ce tren va reuși să prindă. Dar măcar terminase cu aiurelile alea despre soțul ei. Când s-a întors din Polonia, după vizita din vară, venise cu tolba plină de noutăți despre încăierările din orașul ei natal, Poznan. Gyuri reținuse toate detaliile, dar, din fericire, Jadwiga fusese reticentă pe tema soțului ei, care părea să fi fost ras din tablou, ca Troțki din spatele lui Lenin.

Vestea că Jadwiga era măritată făcuse ca toate aspirațiile lui clădite meticulos să se sfărâme ca niște bibelouri într-un magazin de porțelanuri, strivite sub proiectilele explozive aruncate dintr-un bombardier cu încărcătură completă. Gyuri spera ca fațada lui să indice fermitatea bărbătească pe care o voia, dar n-o simțea, și nu colapsul atotcuprinzător care i se propaga în grabă prin toate zonele corpului. Trebuia să se fi așteptat la așa ceva; prea îi mersese ușor până acum. Jadwiga vorbise cu mândrie despre soțul ei. „Soțul meu este scriitor", spunea pe un ton care nu lăsa nici un dubiu că asta trebuia să fie ocupația unui soț de calitate. Tipul scria o carte despre pictura poloneză.

Ieșiseră totuși la o plimbare. Fusese întuneric beznă, frig și vânt în Szeged, unde, oricum, nici în plină zi nu prea aveai mare lucru de văzut, dar lui Gyuri îi plăcuse plimbarea,

fiindcă, deși se simțea ca și cum l-ar fi călcat cineva pe grumaz, mantia neagră a nopții le oferise un duopol. Ei doi erau elementele mișcătoare din univers, animația dintr-o întunecime depopulată. Gyuri considerase, în general, că plimbarea era una dintre cele mai stupide distracții, dar aceea cu Jadwiga fusese de o mie de ori mai plăcută decât orice altceva cu Ágnes, bunăoară. Sărutând-o respectuos pe obraz, își luase rămas-bun de la ea.

În tren, întorcându-se la Budapesta, cochetase cu două idei principale. Prima era că pentru el nu conta dacă ea era măritată sau nu, iar a doua era (ca un premiu de consolare pentru moralul lui la pământ) concluzia că mariajul lor era destul de ciudat, din moment ce locuiau la sute de kilometri depărtare unul de celălalt, ceea ce însemna câteva zile de drum. Nu părea nicidecum o căsnicie înfloritoare, ci una atât de trasă de păr și de subțiată, încât nici nu se observa de fapt.

Stabilise în sinea lui să evite Szegedul timp de două săptămâni, dar în weekendul următor s-a trezit năpustindu-se spre gara Nyugati. A inventat o activitate sportivă prin apropiere, pentru a-și justifica prezența, și s-a dus s-o caute pe Jadwiga. A găsit-o la datorie, în bibliotecă, dormind. A ieșit în oraș, a cumpărat o floare și s-a întors să i-o lase pe caiet și să aștepte ca studenta obosită de atâta învățat să se trezească singură, ceea ce s-a întâmplat după zece minute. A fost surprinsă să vadă floarea și apoi, privind în jur, a fost surprinsă să-l vadă pe Gyuri. Deși gestul de a-i oferi o floare era discutabil, a fost încântată. „Ești un prieten foarte atent", a remarcat ea.

De data aceasta, invitația la cină a fost acceptată și Gyuri n-a regretat c-a trebuit să doarmă pe podea, în camera lui Sólyom-Nagy, deși a resimțit pe spinare îmbrățișarea dușumelelor timp de douăzeci și patru de ore după aceea. Conversația fusese agreabilă și neremarcabilă, dar, la fel ca

plimbarea, îi oferise o plăcere intensă. Dacă Pataki ar fi ştiut că prietenul lui pierduse aproape două zile pe drum pentru a lua o masă aşa-şi-aşa, cu o garnitură de dialog searbăd, ar fi rămas şocat şi uimit, dar Gyuri considera că-şi petrecuse timpul cu folos. Soţul Jadwigăi muncea din greu, a ieşit la iveală, deşi admiraţia cu care fata debitase această informaţie fusese nitel poticnită, un pic adulterată.

În weekendul următor, Gyuri a devenit un mare expert în tronsonul de cale ferată Budapesta-Szeged. Rând pe rând, a recunoscut diverse căpiţe şi feluriţi copaci. Gyuri nu-l pusese la curent pe Elek în privinţa motivului deplasărilor lui la Szeged, dar era evident că nu putea fi vorba despre pasiunea lui Gyuri pentru arhitectura locală. „Distracţie plăcută", îi urase Elek, cum fac părinţii convinşi că odraslele lor se dedau dezmăţurilor necontenite din clipa când au ieşit din casă.

Jadwiga a fost surprinsă din nou văzându-l.

— Iei prietenia foarte în serios, într-adevăr, a observat ea.

S-au dus la cină şi la cinema, ceea ce i-a golit buzunarele lui Gyuri. Expediindu-i cu poşta bunicului ei o felicitare de ziua lui, Jadwiga l-a întrebat pe Gyuri dacă bunicii lui mai trăiau; lucrul acesta l-a necăjit un pic, fiindcă îi pusese aceeaşi întrebare şi când se plimbaseră prima oară, fiind limpede aşadar că nu păstra în minte tot ce-i spunea, aşa cum făcea el, care-i reţinea cu nesaţ toate cuvintele, pentru a le analiza ulterior, întocmind o fişă personală.

— Bunicul meu a fost în ceea ce nemţii numeau Auschwitz. Evreilor nu le place să menţioneze cât de mulţi polonezi au murit acolo. Bunicul meu a supravieţuit, cred eu, fiindcă e un om perseverent, un om foarte perseverent. M-a învăţat şi pe mine valoarea perseverenţei.

Trecând în revistă evenimentele, Gyuri a fost uimit să constate cât de mare putea fi plăcerea fără să dea jos nici o haină şi cu un şanţ de apărare plin de oxigen despărţindu-l

de fortăreața pe care voia s-o asedieze. O ascultase politicos când pomenise de câteva ori că soțul ei nu-și făcea datoria de a-i scrie suficient, deși remarca fusese prezentată mai degrabă ca o critică generală la adresa bărbaților. Drumul cu trenul era o calamitate, totuși. Ce păcat că trenul nu era dotat cu o sală de sport, ca să se antreneze un pic! A deschis un manual de contabilitate: el și textul tipărit s-au holbat posaci unul la celălalt o bucată de timp. Călătoria îi lua foarte mult.

În weekendul următor a fost cruțat de purgatoriul nesfârșit al deplasării cu trenul, fiindcă Jadwiga a venit la Budapesta ca să viziteze niște studenți polonezi pe care, în final, abia dacă i-a salutat. Pentru Gyuri, era o situație neobișnuită. Nu mai condusese niciodată pe cineva într-un tur al Budapestei, de fapt nu fusese niciodată tentat să facă așa ceva. Jadwiga stătuse în Budapesta doar câte o jumătate de zi, în diferitele ocazii când fusese în tranzit spre Szeged, așa că se vedea nevoit să-și stoarcă creierii pentru un itinerar.

A dus-o pe Dealul Gellért, unde se afla Statuia Libertății, o femeie cu brațele complet întinse în sus, ca și cum ar fi vrut să ia ceva de pe un raft înalt. Între mâinile ei fusese coborâtă o povară amorfă, poate frunze de palmier, poate lauri supradimensionați, cu certitudine ceva de o însemnătate profundă, care apăsa greu pe doamna aceea vioaie care, cu toate acestea, afișa o expresie transcendentală.

Statuia se vedea din aproape orice punct al orașului, iar de la picioarele statuii se deschidea o priveliște panoramică a Budapestei. Statuia Libertății fusese concepută inițial ca un monument în memoria fiului amiralului Horthy, pilot pe un avion de vânătoare, care, ca majoritatea ungurilor de vârsta lui, murise prin împrejurimile Donului, dar până ca sculptura să fie ridicată se produsese o schimbare de regim și de uniforme pe stradă. Epurată de trecutul ei dinastic și politic, încărcată de ideologia unei noi ere, statuia

fusese înfiptă în vârful Dealului Gellért ca să funcționeze pe post de far spiritual.

Ca o completare la Statuia Libertății sau poate ca un stimulent ideologic suplimentar, menit să compenseze începuturile dezonorante ale statuii, exista acolo o statuie mai mică și mai stângace, a unui soldat sovietic cunoscut pe plan local, i-a explicat Gyuri, drept „Hoțul-de-ceasuri necunoscut".

Situat sub Statuia Libertății, mai puțin vizibil și neprofilându-se pe firmament, soldatul sovietic, relativ morocănos și burzuluit fiindcă fusese lăsat la datorie atât de mulți ani, avea o inscripție: „Din partea poporului maghiar, cu recunoștință."

— Te asigur că polonezii sunt mult mai recunoscători, a zis Jadwiga.

Ca de obicei când i se terminau banii pe șin, Bánhegyi își dislocase umărul (avea capacitatea de a-și dis- și reloca articulațiile după bunul plac), se dusese la doctor, încasase cecul de la societatea de asigurări (în ciuda faptului că peste două zile avea să iasă pe teren să bată mingea) și invitase pe toată lumea la restaurant, în gara Keleti. Jadwiga i-a impresionat pe toți cu maghiara ei (Róka refuza să creadă că era poloneză) și cu felul cum s-a descurcat cu o farfurie enormă de *wienerschnitzel* și o porție generoasă de creier de vițel. Gyuri a surprins priviri de admirație din partea echipei, iar Róka, într-o stare de extremă perturbare, a trebuit să iasă de două ori „la aer curat".

Pataki tăcuse. Mutenia aceasta sugera din plin părerea excelentă pe care-o avea despre Jadwiga. Gyuri ar fi fost îngrijorat, poate, de o eventuală rivalitate din partea lui Pataki dacă n-ar fi avut convingerea că, de data asta, se bucura de sprijinul destinului.

— Presupun că n-ai forat încă pentru aurul alb? s-a interesat Pataki.

Gyuri a pufnit, considerând că era o reacție general valabilă, care conținea amuzament, negare, confirmare și dispreț, în speranța că Pataki va selecta elementul care să-i închidă gura. Toți ceilalți presupuneau, evident, că avea acces complet, iar lucrul acesta i se păruse de-a dreptul satisfăcător, întrucât reputația este doar la un pas de realitatea efectivă.

— Cred că de data asta o să reușești, a adăugat Pataki.

În timp ce se deplasa cu trenul la Szeged în weekendul următor, încerca să se gândească la un pretext plauzibil și acoperitor pentru excursia lui, mulțumind în același timp providenței că-l făcuse să lucreze la căile ferate, ceea ce, din punct de vedere financiar, făcea posibilă o legătură amoroasă la o distanță atât de mare. Jadwiga n-a părut surprinsă să-l vadă și nici nu s-a sinchisit să ceară vreo explicație pentru prezența lui la Szeged.

Gyuri încă n-o cunoscuse pe Magda, colega de cameră a Jadwigăi, dar fiindcă fata era mereu plecată, ajunsese să aibă o mare afecțiune pentru ea. În timp ce ședeau amândoi în cameră, Gyuri se întreba cum ar putea, cu eleganță, să efectueze o săritură cu prăjina de la prietenie la o formă de iubire cu strângeri în brațe. S-a uitat la ceas. Până la ora șase, a decis el, ori se va încurca în hainele ei, ori va pleca de-acolo. Lăsase oricum să treacă un interval prea mare. Acest termen limită se tot schimba, ca linia orizontului, pe măsură ce timpul înainta și el rămânea încremenit într-o postură de caldă cordialitate în fața ei.

Clinchetul unui orologiu care bătea undeva departe a pătruns încetișor în timpul unei pauze în conversația lor.

— E ora opt și nici n-ai țâșnit, a remarcat ea. Voi, bărbații, sunteți niște creaturi foarte fragile.

Au strâns rândurile pentru a-și contopi dorința. Lucrul care conta cel mai mult, a meditat el, îmbrățișând-o fericit, era că și ea simțea la fel; dacă n-ar fi reușit să-i cucerească

inima, ar fi fost insuportabil. Se agăţau unul de celălalt, de parcă s-ar fi dat de-a rostogolul prin cosmos. Două concluzii suplimentare s-au instalat confortabil în gândurile lui Gyuri: că, ţinând-o acum în braţe, dobândise tot ce-şi dorea de la viaţă şi că ajunsese la capătul plăcerii.

— Stinge lumina, i-a şoptit ea.

Exact înainte de-a sări pe ea în întuneric, Jadwiga l-a oprit şi, din pat, a întins mâna în sus, ca să tragă perdeaua deoparte; trupul ei gol a fost învăluit imediat în lumina lunii. De unde învăţase chestia asta?

Năduşind, şi-au alungat singurătatea şi, după gâfâieli de uimire şi efort, au căzut istoviţi unul peste celălalt. Iată un bun pe care nimeni nu ţi-l poate lua, şi-a zis Gyuri. Bani într-o bancă de nejefuit. Orice s-ar întâmpla acum, am câştigat.

Soţul Jadwigăi, s-a adeverit, era un ticălos.

*

La porunca poftei trupeşti care-l înşfăcase de ouă, Gyuri a continuat să privească pe fereastră şi, exact când credea că avea să leşine de dorinţă, a apărut Jadwiga. Mergea într-un ritm furios, a remarcat el – o femeie cu un scop precis, despărţirea săptămânală provocându-i şi ei acelaşi clocot de senzualitate mocnită. Una dintre cele mai adorabile deprinderi era felul cum îşi scotea hainele de pe ea, de parcă ar fi luat foc, abandonându-le acolo unde cădeau, fără să-i pese de eventualele consecinţe negative asupra aspectului lor, şi aruncându-se în pat ca într-un iaz cu apă rece. Celelalte femei, indiferent cât de intense ar fi fost flăcările de sub ele, se temuseră să nu-şi boţească hainele şi zăboviseră să găsească un umeraş sau un scaun pe care să şi le aşeze.

Gyuri i-a văzut silueta prin geamul opac-fumuriu al uşii de la intrare şi s-a gândit că era extrem de norocos că avea

un asemenea musafir. Ignorându-l practic complet, Jadwiga s-a dus direct în dormitor, lepădându-și rochia și împiedicându-se în chiloți, și s-a aruncat pe burtă în pat.

— Vino-ncoace, i-a ordonat ea, de la capătul dârei de haine mototolite.

Zeu uneori, a filozofat Gyuri într-o criză de lirism, *mi-am descărcat fulgerul lichid în propria furtună*. Jadwiga s-a ridicat să se ducă la baie, iar Gyuri a observat o picătură fecundă prelingându-i-se pe coapsă spre gleznă. Voia s-o lase gravidă. Voia s-o lase gravidă. Ce se întâmpla? Nu-i venea să creadă că simțea așa, dar cu biologia degeaba te lupți, a conchis el.

În plus, era foarte, foarte improbabil că Gyuri va realiza vreodată ceva mai important sau mai semnificativ decât asta – să facă o persoană să se simtă complet fericită, să umple o cameră de extaz, chiar dacă nu era decât o picătură într-un ocean de nostalgie. Părea o culme banală pentru o viață de om, un punct culminant neînsemnat pentru o biografie, o mențiune deocheată pe o piatră de mormânt – „și-a făcut veacul puțulind". Dar ce altceva îi oferise lui aceeași răsplată de bucurie și plenitudine? Cea mai străveche trapă se deschisese și se închisese brusc la loc, iar pe el nu-l deranja deloc.

— Uite așa se duce cel mai frumos moment din viața mea, i-a spus el Jadwigăi, care nu era de față.

Cum era povestea aceea în care diavolul îi oferă omului șansa de-a opri timpul, de-a apăsa pe frână în clipa aleasă de el, dar omul nu se poate decide să spună când? Gyuri mai avusese indicii de dragoste și înainte, dar, privind-o pe Jadwiga, și-a dat seama că perspectiva aceea putea să-i ajungă pentru eternitate, indiferent ce s-ar fi întâmplat dincolo de ziduri. Nu-i păsa cine era secretarul general al Partidului Muncitoresc Maghiar, dacă socialismul era făurit sau nu afară sau dacă oamenii se legănau ca maimuțele în copaci.

El avea universul lui portabil, suficienţa lui de sine mobilă. Genul acesta de satisfacţie putea băga la fund un om cu năzuinţe semeţe, dar cum nu reuşise niciodată să nutrească aşa ceva, Gyuri se simţea dispus să se cufunde la loc şi să savureze clipa.

Exact când Jadwiga a început să-şi recupereze hainele, Elek s-a întors acasă şi, dintr-un motiv obscur (nu intra în dormitorul lui Gyuri, în medie, decât de două ori pe an), a intrat în cameră, gata să-i vadă toată povestea pielii. Bălmăjind scuze din cealaltă parte a uşii, Elek s-a retras în fotoliul lui, ca un papagal pe stinghie, de parcă gestul acesta l-ar fi făcut insignifiant şi inofensiv.

Nederanjată de intrarea lui Elek, Jadwiga şi-a văzut mai departe de îmbrăcat. Calmul ei era în contrast cu istericalele lui Tünde, când Elek o găsise cu bustul expus la vedere sub duş. Fata răcnise de parcă viaţa i-ar fi fost în pericol şi-şi aruncase braţele strâns peste zonele despre care se spunea că erau de maxim interes pentru bărbaţi, pentru a stăvili fluxul materiei senzuale. Comportamentul lui Tünde fusese exagerat; deşi trăia într-o epocă în care dezgolirea trupului în public era privită cu un ochi critic, fizicul ei era mereu în văzul lumii, la fel ca Statuia Libertăţii, şi în special părţile pe care şi le acoperea cu mâinile, ca nişte frunze de smochin cărnoase, fuseseră pipăite necontenit, ca mersul trenurilor de la gara Keleti. Dar, cine ştie de ce, Tünde credea că a urla ca din gură de şarpe, ca o isterică, reprezenta reacţia adecvată a unei fete bine-crescute în faţa unui musafir neanunţat. Goliciunea Jadwigăi nici măcar nu clipise.

Gyuri îi adora sânii alerţi. Îi adora picioarele de alergătoare (cochetase cu atletismul), paradiziace containere de afrodiziace. Îi adora fesele sagace, care rezolvaseră toată problema unei curse de calitate. Îi adora buzele, marginile bine conturate ale gurii; îi adora soclul superb şi tot ce găsea în el. Nimic din ce vedea la ea nu-i dezamăgea privirea.

Poate că acesta era simptomul dragostei perfect definite: ca la o măreață operă de artă, nimic nu putea fi tăiat, intercalat sau modificat. Dacă Creatorul ar fi venit la el cu o ofertă specială de remodelare – „Pentru tine, Gyuri, pot schimba orice vrei: un picior ceva mai plin? Încă un număr la sâni? Părul mai blond? Părul mai negru? Lobul urechii mai cărnos? O vrei mai tânără? Mai coaptă? Mai înțeleaptă? Mai gravă? Altă culoare a ochilor? Să aibă pașaport american?" – Gyuri și-a dat seama că ar replica doar: „O să ne oprim aici." N-ar schimba nici un fir de păr, nici un por, nici o particulă în plus, nici o particulă în minus, fiindcă atunci ea n-ar mai fi ea. Și nu avea nici un rost să încerce să determine care sector din ea era mai reușit; nu putea juriza concursul frumuseților Jadwigăi, deoarece componentele ei săreau necontenit ca broscuțele unele peste altele, încercând să-i intre în grații. Și atunci Gyuri a înțeles că aruncase lumea întreagă peste bord. Că fusese abandonat pe planeta Jadwiga.

Deși nu era prima incursiune a Jadwigăi în apartament, era prima oară când îl întâlnise pe Elek, care se angajase ca paznic de noapte la spitalul lui László (o slujbă care-i convenea, întrucât presupunea să stea mult timp jos și să nu facă nimic, lăsându-i astfel toată libertatea de-a formula diverse ipoteze despre ce va face cu banii pe care miza că avea să-i câștige la loterie). Așadar, după acea prezentare direct frontală, s-a prevăzut și un moment oficial de pupat mâna, ceea ce Elek a executat pocnind din călcâie.

În bucătărie, în timp ce Gyuri înșira ingredientele pentru o omletă, Elek s-a furișat lângă el ca să-i susure plin de-o admirație entuziastă: „Felicitările mele". Gyuri nu voia ca lauda lui Elek să-i facă plăcere, dar s-a bucurat oricum. Elek se uita la Gyuri cum spărgea ouă, cu admirația analfabetului culinar.

— N-ai mai primit nici o veste de la tânărul Pataki, nu-i aşa? a întrebat el.

Gyuri a clătinat din cap.

Cea mai rapidă motocicletă din Ungaria fusese rădăcina plecării lui Pataki. Sau poate una dintre rădăcini. Sau poate, a reflectat Gyuri, care chiar avea chef să jongleze cu metaforele, doar o parte din frunziş. Mai ştii?

Motocicleta era o Motoguzzi, un ditamai vehiculul. Iniţial, fusese a lui Sándor Bokros. Printr-o serie de speculaţii comerciale ameţitoare, începând din 1945, când ideea ca oamenii să se spele era în mare vogă, Bokros jonglase cu vreo zece săpunuri, în metamorfoze din ce în ce mai substanţiale, până când se trezise cu şase haine de blană. Atunci Bokros a părăsit ţara şi s-a dus în Italia, unde, conform unor relatări de încredere, a ciocănit şi a pârlit cu atâta zel, încât era să rămână fără cocoş, dar până la urmă tot şi-a cumpărat motocicleta. Subit, printr-o aberaţie mentală incomprehensibilă, Bokros s-a întors în Ungaria pe motocicleta lui, exact când graniţele ţării s-au închis atât de strâns, încât au pierdut cincizeci de kilometri. Chiar şi în Italia, nu existaseră decât o mână de motociclete ca aceea, iar pentru cetăţenii din Budapesta aşa ceva era ca un obiect picat de pe Marte. Bokros avea două probleme: să facă faţă unei epidemii de adulaţie şi de întrebări puse pe stradă şi să găsească o fâşie de drum pe care să poată scoate motocicleta din viteza întâi.

Până ca Bokros să ajungă să-şi dea seama c-ar fi trebuit să opteze pentru un totalitarism care favoriza fâşiile lungi de asfalt imaculat, a fost prea târziu. Toţi presupuneau că aventura lui se va sfârşi tragic: ori vehiculul va fi naţionalizat, ori el va muri ca rezultat al faptului că nu apucase să vadă vreo curbă ungurească, dar ceea ce s-a întâmplat în realitate a fost cu totul neprevăzut. În timp ce depăşea, pe un drum de ţară, un tractor care transporta un număr de

coase, bine fixate și cu vârful în sus, una dintre lame a alunecat în jos și l-a decapitat pe Bokros. „Nu-i nevoie de prea mult cap ca să mergi cu motocicleta", a spus Pataki la înmormântare, meditând la faptul că motocicleta continuase să meargă vreo jumătate de kilometru și fără un cap de om.

„O să-ți placă de Sándor, tuturor le place", așa se spunea întotdeauna despre Bokros. Despre fratele lui, Vilmos, se spunea că nu-l putea suferi nimeni. Incontestabil, doamna Bokros nu mâncase suficientă afabilitate când îl concepuse pe Vilmos. Unul dintre cele mai supărătoare aspecte legate de moartea lui Sándor fusese faptul că, implicit, cea mai rapidă motocicletă din țară avea să încapă pe mâinile urâciosului de Vilmos.

Vilmos îndeplinea o funcție utilă în echipa Locomotiva: toți puteau să se ralieze în jurul antipatiei față de el. În loc să aibă de suferit din cauza unor ranchiune și vendete, Locomotiva putea să-l folosească pe Vilmos ca ladă de gunoi a animozității. Nu juca aproape niciodată, din cauză că nu era mare lucru de capul lui și din cauza unuia dintre amuzamentele standard în drum spre o competiție sportivă, care însemna să i se dea brânci lui Vilmos pe peronul gării, exact când trenul pleca din stație, de obicei atunci când nu purta decât baschetii. „Unde-i Bokros?" întreba Hepp. „L-am văzut plecând la o plimbare în Hatvan/Cegléd/Veszprém", răspundea cineva. Vilmos a descoperit că singura modalitate de-a evita să fie expus în anumite părți mohorâte ale țării cu posibilități de transport reduse era să se baricadeze în toaletă până ajungeau la destinație.

Era în săptămâna după ce Gyuri pierduse pariul cu Bokros referitor la rezultatul meciului de fotbal dintre Armată și Metalul. Gyuri pariase încrezător pe Armată, neînțelegând cum de Bokros putea fi atât de tembel, asta fiindcă, spre deosebire de Bokros, el nu știa că un meci internațional fusese aranjat pentru aceeași zi, astfel încât Armata

avea să fie văduvită de cei mai buni jucători. Gyuri era lefter pe-atunci, dar pusese ochii pe o curea de piele, care fusese tot a lui Sándor, așa că făcuse pariu pe curea, propunând în schimb, cu o hiperbolă excesiv de colorată, ca Bokros să i se cace în palmă dacă Metalul câștiga. Metalul a câștigat, dar din fericire, absolut din senin, Vilmos a dovedit că avea simțul umorului.

Firește, toți s-au adunat la spectacol. Vilmos s-a așezat pe vine, iar Gyuri, respectându-și cuvântul, s-a ghemuit jos în spatele lui, pregătit să prindă mingea de fecale. „Fără matrapazlâcuri", a fost îndemnul general. În mod onorabil, Gyuri a așteptat să-și achite datoria, dar Bokros, intrând brusc în grațiile tuturor pentru născocirea unei distracții atât de minunate, a râs atât de mult, încât a fost incapabil să le poruncească aprozilor musculari să evacueze o parte dintre chiriașii din mațele lui.

— Dați-mi un ziar, a cerut el, în speranța că, poate, lectura unui fragment din cuvântarea premierului Hegedus despre relațiile ungaro-sovietice i-ar putea induce o stare de calm și de destindere a sfincterelor, dar până la urmă mulțimea a trebuit să se împrăștie dezamăgită.

În săptămâna următoare, Gyuri a ratat începutul disputei, dar pariul dintre Pataki și Bokros a fost consecința unei partide de înjurături bășicate. S-a întâmplat pe Insula Margit, după un antrenament, iar Gyuri a intrat exact când Pataki, care în ultima vreme fusese extrem de țâfnos, îi spunea lui Bokros ce otreapă era. Pataki era nervos și *părea* nervos, ceea ce era un lucru ciudat la el, având în vedere că, de obicei, nu-și exterioriza sentimentele; Bokros, la care te-ai fi așteptat să fie obișnuit să i se spună că era un căcat și așa mai departe, spumega de furie.

— Dar *tu* cine te crezi, mă?! se zborșea el. Ce te dai așa mare? Zi, bă, faci pe *durul*, ai? se burzuluia Bokros, gata

să plesnească. Tu, mă, care nici nu miști în front când trebuie să dai limbi.

— Da, dar eu nu i-am lins în cur pe toți de la Ministerul Sporturilor, inclusiv pe portar.

— Noo, sigur, tu, marele independent, rebelul din vestiar, revoluționarul care-o să submineze totul cu un sarcasm exploziv abia murmurat... Păi, tu nici n-ai tupeul să deschizi gura, bă! Dacă simți că-ți pute tot, de ce n-o spui, mă, ai?

— Las' că te-nvăț eu minte, a zis Pataki, arătând spre Casa Albă de pe cealaltă parte a fluviului.

De ce naibii nu-l pocnește odată pe Bokros ăsta? se mira Gyuri.

— O să ai ocazia să afli părerea mea, dacă tot vrei asta. Hai să facem un pariu. Tu pui la bătăie motocicleta contra jumătate din salariul meu pe un an, iar eu mă angajez să alerg gol pușcă în jurul Casei Albe și să le ofer o panoramă de 360 de grade a splendidului meu cur unguresc.

— S-a făcut, a zis Bokros, inflexibil din cauza furiei și a certitudinii că Pataki nu va fi în stare de așa ceva.

Dar Pataki le-a făcut semn să intre lui Gyuri și lui Bánhegyi.

— Haideți încoace, vreau și martori.

Gyuri își petrecuse cea mai mare parte din viață gândindu-se că Pataki mersese prea departe, dar niciodată nu mai simțise atât de acut că prietenul lui era pe cale să-și spargă țeasta în propriul destin, ca atunci, în 1945, când Pataki îi spusese: „Bineînțeles că trebuie să încercăm cum funcționează revolverul. Maică-ta n-o să afle. Doar ce crezi că se poate întâmpla? Cel mult, ne arestează rușii și ne împușcă."

Casa Albă era oficial sediul Ministerului de Interne; era un loc frecventat în special de Partidul Muncitoresc Maghiar și de AVO. Unii spuneau că era sediul AVO, dar AVO, nevrând să riște nimic, părea să aibă mai multe sedii: pe Andrássy út era unul, plus o serie de vile sus, pe colinele Budapestei, unde puteau să bată oameni în tihnă și liniște.

Casa Albă, aşa cum era poreclit în popor ministerul în locul lui bine marcat pe malul râului, avea o asemănare pronunţată cu o cutie de pantofi. Povestea era următoarea: arhitectul, care fusese însărcinat cu proiectarea clădirii (nu fiindcă era membru de partid, ci din cauza trecutului familiei lui – taică-său fusese alcoolic şi muncitor ratat, iar maică-sa o prostituată cu succese modeste, aşa că el era considerat drept suficient de antiburghez), în tradiţia bine-cunoscută a arhitecturii maghiare, adică trăgând la măsea şi flecărind, epuizase ambele termene de câte şase luni care-i fuseseră alocate pentru a scoate un plan şi onorariul comenzii, povestind oricui îi ieşea în cale – muncitori constructori, vânzători, proctologi, îngrijitori de piscine, pavatori, percuţionişti şi unui tip din tramvaiul numărul doi care creştea lipitori, aşteptând revirimentul lor în medicină – că primise comanda de-a proiecta ministerul.

Arhitectul a fost trezit din somn, cu cruzime, într-o dimineaţă, de un apel telefonic de la sediul partidului şi i s-a comunicat că-l căutau de o săptămână, că era aşteptat în acea după-amiază să prezinte macheta noii clădiri şi că Rákosi nu era deloc în toane bune. Din fericire, arhitectul nu era mahmur, deşi era încă beat, fiindcă tocmai se băgase în pat, după trei zile de chef continuu la o nuntă de ţigani în Mátészalka. A avut suficientă limpezime a minţii încât să-şi dea seama că va fi împuşcat sau că, dacă avea noroc, îşi va petrece restul scurtei existenţe făcând turtiţe de uraniu într-un puţ de mină sub o parte neelegantă a Ungariei.

Scotocind disperat prin debara, a dezgropat o machetă pe care o construise cu ani în urmă, pe când era student, înainte de război, pentru un concurs la care tema fusese un hotel de lux din Lillafüred. Macheta era destul de amănunţită, deşi turnuleţele gotice nu erau în pas cu ultima gândire de la Moscova, dar chiar dacă macheta aceasta i-ar pune capăt carierei de arhitect, totuşi i-ar putea salva viaţa

și i-ar oferi posibilitatea unor noi pileli și flecăreli. Mai știi, poate că lui Rákosi îi cădeau cu tronc turnulețele gotice.

Visând el, așadar, la niște minciuni sfruntate care să acompanieze macheta, n-a fost suficient de atent când își trăgea pantalonii pe el și a căzut de-a-n picioarelea, strivind total macheta și odată cu ea cel mai ambițios fals din carieră.

Zărind o cutie de pantofi dosită în debara, și-a amintit cuvintele profesorului său: „Întotdeauna, cele mai bune idei sunt întâmplătoare." (Profesorul primise comanda de a construi Muzeul de Etnografie, fiindcă notase greșit adresa unui potențial client care voia un plan pentru o cofetărie și nimerise pe treptele președintelui comitetului muzeal, care se lăsase amăgit de palavrele lui.) Înșfăcând cutia de pantofi și desenând pe ea niște ferestre, s-a apucat să improvizeze un discurs în care făcea referiri abundente la dictatura proletariatului. „Aș fi putut aduce o machetă elaborată, dar cu siguranță într-o epocă în care muncitorimea dictează...".

Pe urmă venea poanta cu Széll, pe care Gyuri și-o amintea de fiecare dată când se uita la Casa Albă. Széll și tatăl lui se specializaseră în echipamente de prelucrare a hranei, iar Széll susținea cu tărie că li se dăduse ordinul de-a instala două mașini uriașe de tocat carne în beciul Casei Albe, în mod evident pentru a mărunți cadavrele refractare la ideea de-a fi date la pești. Desigur, atât Széll, cât și tatăl lui erau niște mincinoși înrăiți. Dacă ar fi ajuns în fața unui pluton de execuție și i-ai fi întrebat: „Vreți să scăpați cu viață?", ar fi fost nevoiți să răspundă „Nu". Pe de altă parte, așa se putea vedea cât de utilă era o mașină de tocat munți de carne, care era totodată o bună soluție pentru a înroși Dunărea albastră.

Gyuri, Bánhegyi, Róka și în final chiar Bokros au încercat cu toții să-l convingă pe Pataki să renunțe la executarea pariului, dar Pataki era, chiar și în razele strălucitoare ale

soarelui, aproape incandescent de furie. Bokros căuta să facă mișto de toată povestea, dându-și seama probabil că, în fond, consecințele unei asemenea acțiuni puteau să-i facă rău și lui.

— Nu, a spus Pataki, plecând hotărât. Mâine, la douăsprezece.

Îngrijorat, Gyuri se gândea cum să-l înduplece pe Pataki să nu ridiculizeze Casa Albă arătându-și bucile. Nu voia să-i spună direct să nu facă asta, dar nici nu știa exact ce stil de mașinațiune ar putea avea efectul dorit. Era ca și cum ți-ar fi lipsit șurubelnița potrivită pentru a desface un anumit șurub; un lucru simplu, dacă aveai scula adecvată, dar altminteri imposibil. Exista o formulă cu care să-l facă pe Pataki să râdă și să se lase păgubaș, dar Gyuri nu era în stare să se gândească la combinația necesară.

Atât de alarmat era, încât a făcut chiar pasul de a discuta cu Elek despre alergarea plănuită de Pataki. Elek n-a fost luat prin surprindere; nu s-a arătat deloc consternat de posibilitatea de a-și pierde partenerul de nicotină și de fapt și-a păstrat detașarea specifică poziției lui în fotoliu.

— Presupun c-o să fii arestat odată cu el, nu-i așa?! Se spune că închisoarea e formatoare de caractere. Sigur, caracterul meu era format deja când m-au băgat la pârnaie la București.

— Ai fost la pușcărie?

— Doar câteva zile. Șpagă.

— Șpagă? Cui i-ai dat șpagă?

— Nu, problema a fost că nu dădusem șpagă nimănui. S-au supărat foarte rău.

— Păi, știi, probabil că Pataki n-o să stea doar câteva zile.

— E foarte greu să te dumirești de ce fac oamenii anumite lucruri. Mai demult, la Viena, când eram în armată, unul dintre prietenii mei a intrat într-un scandal teribil, din cauza unui fleac. Amplasarea șervetelor la popotă – ceva

de genul ăsta. Dar l-a provocat la duel pe celălalt tip. Noi toţi, pe rând, am încercat să-i convingem să anuleze înfruntarea. Pe lângă riscul să fie ucis careva, duelurile erau strict interzise şi nenumărate cariere ar fi putut cădea secerate ca muştele. Lucrul care îngrozea pe oricine era să nu facă figură proastă, aşa că l-am luat binişor de după umeri şi i-am zis: „Józsi, e o neînţelegere stupidă, crede-mă. Oamenii în toată firea nu se comportă aşa. Onoarea contează enorm, desigur, dar nu se poate să-ţi împuşti un camarad ofiţer din cauza unui şervet de masă." Am crezut că făcusem o treabă bună, dar Jószi s-a uitat intrigat la mine şi, ţin minte asta extrem de clar, a avut un aer foarte pătimaş. „Nu", mi-a zis el. „N-ai înţeles. Chiar *vreau* să-i zbor creierii." Nici o legătură, bineînţeles, cu şervetul de masă, doar blocajele uzuale de pe coapsa unei *fraülein* vieneze. În fine, o să vorbesc cu Pataki, dacă vrei, dar nu cred c-o să conteze pentru el. Smintelile astea de onoare se coc de obicei din timp, ca toate remarcile spontane reuşite. La fel a fost şi la mine, când mi-am dat demisia din funcţie: a avut toate aparenţele unei lehamite subite, însă în realitate mocnea de-o bună bucată de timp. Asta a fost problema mea cu armata, pur şi simplu n-am putut s-o iau în serios, or n-au avut cum să-mi ierte aşa ceva. Presupun că, în orice profesie, cine nu manifestă respectul cuvenit trage ponoasele. Dar toată schema asta cu milităria era o glumă. Oricum, de fiecare dată când li se pare că le merge ceva, pasează problema în zona diletanţilor, iar atunci soldatul înnăscut iese în evidenţă ca un stejar în luncă. Cum spuneam, pot să discut cu Pataki, dacă vrei, dar m-aş mira să m-asculte. Tu nu m-ai ascultat niciodată.

Dar în seara aceea Pataki n-a fost de găsit pe nicăieri pentru disuasiune, aşa că, la ora fixată, s-au adunat pe Podul Margit. Bokros avea o mutră pală şi postumă, ştiind că nu va câştiga, indiferent de cursul evenimentelor din acea zi.

L-a implorat pe Pataki să renunțe la respectarea angajamentului. Dacă i-ar fi oferit motocicleta, poate că l-ar mai fi înduplecat, dar n-a făcut-o.

— Stai mai bine aici, i-a sugerat Pataki, încredințându-i lui Gyuri sarcina de-a păzi motocicleta care avea să fie confiscată în scurt timp. S-ar putea să dureze ceva timp, a adăugat el, pornind în pas săltat spre Casa Albă, cu dezinvoltura unui sportiv necrutător.

Purta treningul negru, dar asta doar până să ajungă la îndiguirea de lângă minister.

Din poziția lor avantajoasă de pe pod, Gyuri și Bokros au văzut cum Pataki și-a simplificat vestimentația, rămânând numai în bascheți, cum era moda la Locomotiva. Arăta bronzat, relaxat, iar mușchii lui păreau bine conturați, chiar și de la câteva sute de metri distanță. Ce musculatură superbă, și-a zis Gyuri, amintindu-și cum Pataki candidase ca model pentru figura proletară de Adonis nud de pe spatele noii bancnote de douăzeci de forinți. Se căuta un prototip izbitor pentru noua putere maghiară, iar artistul optase pentru Neumann, care sugera un simbol mult mai impresionant pentru revenirea la viață, dreptate și adevăr, pentru invincibilitatea și tenacitatea socialistă, și poate, de asemenea, fiindcă Pataki ceruse bani. „Nu profită ei de pectoralii mei pe gratis."

Clădirea era păzită de jur împrejur. Nu se putea spune că oamenii erau încurajați să treacă prin dreptul ministerului. În timp ce, pe de o parte, AVO considera că avea tot dreptul să dețină un sediu somptuos pe malul Dunării, inconvenientul de-a avea un sediu era că lumea știa unde să te găsească, ceea ce evident nu prea le convenea securiștilor.

Paznicii erau molești și, în mod limpede, neînvățați să-și facă meseria. Pataki ajunsese la intrarea principală, înainte ca ei să înceapă să se foiască, vizibil perplecși în fața acestei provocări la adresa puterii populare. Pe urmă, unuia

dintre paznici i-a venit ideea să-l fugărească pe Pataki, iar ceilalți au considerat că ar merita să încerce și ei, așa că i-au urmat exemplul. Paznicii erau bine înarmați, dar nu și tari în picioare. Folosindu-și judicios forța de accelerație, Pataki a gonit la distanță în fața lor, evitând orice nou-venit, păstrând câțiva metri amăgitori între el și grupul de hăitași. A țâșnit după colțul ministerului, cu un alai de paznici după el, iar fața Casei Albe a rămas nepăzită, nemișcată și estivală.

După un interval de timp mai lung decât părea posibil, Pataki a reapărut din dosul clădirii și și-a încheiat cursa la linia de start, unde își lăsase treningul, având satisfacția că încercuise Casa Albă cu fesele la vedere, când suita lui în uniformă l-a prins din urmă. Paznicii, care observaseră goliciunea lui Pataki, nu prea știau ce să facă. În cele din urmă, o pătură și apoi o dubă a miliției l-au înghițit pe Pataki.

— OK, bine, a rezumat Bokros. Motocicleta trebuie alezată, oricum.

Cei mai mulți membri ai Locomotivei luaseră hotărârea de a-și vizita rudele de la țară, de a face excursii prelungite pe dealuri sau de a locui la vreo cunoștință pentru câteva zile. Gyuri a așteptat repercusiunile acasă, oțelit pentru interogatoriu și pregătit cu o dezmințire cvadridimensională.

La cinci zile după ce Pataki umpluse de groază Casa Albă cu bucile lui, Gyuri a venit acasă și l-a găsit făcând duș. Puțea un pic și părea cam ciufulit, dar altminteri intact.

— Sper că ți-ai adus un săpun, ticălos profitor ce ești! s-a burzuluit Gyuri, care pe urmă a întrebat, nemaiputând să-și țină în frâu curiozitatea: Ce s-a întâmplat?

— Cum adică? a strigat Pataki de sub duș. Cum adică, ce s-a întâmplat?

Pataki se săpunea și Gyuri și-a dat seama că nu avea de gând să-i spună povestea cu una, cu două.

— Am crezut că vânătorii de talente de la AVO te-au pus să subscrii.

— A, la *asta* te-ai referit. Păi, nu e evident? Sunt nebun. Ar putea un om sănătos la cap să alerge în pielea goală în jurul Ministerului de Interne? Ai în față un țicnit evadat. N-ai putea să-mi pregătești ceva de mâncare? Noi, smintiții, mâncăm aceleași lucruri ca voi, cei sănătoși la cap.

Pataki a intrat în bucătărie, citind o scrisoare care fusese pusă la poștă exact înainte de escapada lui. Scrisoarea era de la Ministerul Sporturilor, care-l informa că cererea lui pentru o bursă în străinătate fusese respinsă. O lozincă fusese ștampilată ceva mai jos pe pagină, sub refuzul drastic: „Luptăm pentru pace."

— Uită-te la asta, a zis Pataki, fluturând scârbit scrisoarea. Cum vor ăștia să mă facă să trăiesc într-o țară unde se bagă tâmpenii dintr-astea în fiecare scrisoare? Gata, o tai.

Pataki tot încerca de ceva vreme să aducă în discuție ideea de a-și lua tălpășița. Asta însemna că vorbea despre acest lucru când îl auzea Gyuri. Subiectul devenise fascinant pentru Pataki, în principal fiindcă Bánhegyi fusese mutat cu serviciul la departamentul transportului internațional de mărfuri al căilor ferate. Bánhegyi, la fel ca toți jucătorii de la Locomotiva, nu era obligat să muncească, dar când trecea să-și ia leafa avea acces la toate informațiile. Era o modalitate extrem de periculoasă de a-ți lua tălpășița, însă pe atunci nu existau *decât* modalități extrem de periculoase de a-ți lua tălpășița. Dacă n-ar fi fost treaba cu Jadwiga, dacă Gyuri ar fi fost de unul singur, poate că s-ar fi încumetat să încerce, dar nu era dispus s-o expună pe Jadwiga vreunui risc, deși, din câte o cunoștea, n-ar fi refuzat. *El* avea ceva de pierdut. Pataki ar fi trebuit să accepte oferta din 1947.

A insistat să meargă să-l găsească pe Bánhegyi. „Simt că e bine s-o șterg, până nu mă prind doctorii." Se părea că providența avea chef să-i împlinească dorința, fiindcă l-au dibuit pe Bánhegyi exact când se întorcea de la întrevederea

cu doctorul care-i dăduse certificatul medical de dislocare a articulației.

— Da, a zis el. Sunt trenuri care pleacă din țară, dar n-am de unde să le știu direcția. Ăștia ciopârțesc și schimbă garniturile tot timpul.

Bánhegyi i-a propus să mai aștepte câteva zile ca să studieze posibilitățile, dar Pataki nici n-a vrut să audă.

— Nu rezolvi nimic dacă te tot gândești. Ori o faci, ori nu, a zis el.

Așadar, la miezul nopții s-au dus la liniile ferate secundare și, rupând sigiliul unui vagon de marfă, l-au deschis cu forța. Era plin de pantofi.

— Pantofii sunt riscanți, a zis Bánhegyi. Pot merge atât în Est, cât și în Vest.

— Mai e și altceva disponibil în seara asta? a întrebat Pataki.

— Nu.

— Bun, atunci. Mă mulțumesc cu ăsta.

S-a suit în vagon cu o geantă conținând două pâini, brânză, șase mere, o sticlă de apă minerală și trei sticle de bere cehească a căror ultimă reședință fusese în apartamentul familiei Fischer.

— Să te poți îmbăta reprezintă una dintre puținele distracții posibile într-un marfar plin cu pantofi, a menționat Pataki în apărarea companiei pe care și-o alesese.

Au convenit asupra mijloacelor de comunicare.

— Chiar dacă e Siberia, tu trimite oricum o carte poștală, a insistat Gyuri.

— Sigur, a spus Pataki. Anunță-i și pe ai mei peste o zi-două. Spune-le că le-aș fi spus eu, dar e mai ușor așa pentru toată lumea, a adăugat el, dându-i un plic lui Gyuri. Asta e o scuză acoperitoare pentru ei. Și spune-le să nu caute verigheta lui tata mare. E la mine. Știe careva câți ani poți lua pentru chestia asta?.

Apoi, uitându-se la Gyuri:

— Chiar nu vrei să vii și tu, totuși?

— Lucrurile nu mai pot continua așa multă vreme.

Au închis ușa și Bánhegyi a resigilat vagonul cu instrumentul oficial.

23 octombrie 1956

În drum spre Ministerul Sporturilor (așa cum numea toată lumea Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport, care prefera să pretindă că nu era un minister, din moment ce un minister ar fi diminuat atmosfera de amatorism pe care încercau ei s-o cultive), Gyuri a zărit un controlor de bilete care s-a suit în tramvai. Gyuri nu avea bilet. Nu-și lua niciodată. Nu-și luase niciodată până atunci. Gyuri nu plătise nimic pentru transportul în comun încă din ultimii ani de război. Mai mult chiar, în tot acest interval nici măcar nu-și pusese problema că ar trebui să cumpere bilet. Nici o clipă măcar. Asta în primul rând fiindcă n-avea chef să dea din banii lui statului, oricât de neînsemnată ar fi fost suma, și în al doilea rând fiindcă tramvaiele erau în general aglomerate și doar o cantitate rizibilă din corpul lui apuca să se împingă înăuntru. De cele mai multe ori era nevoit să stea spânzurat într-o mână, cu un picior cocoțat pe treapta vagonului, în compania altor câțiva cetățeni imobilizați în aceeași poziție, iar Gyuri nu considera că pentru o asemenea postură merita să mai și dea vreun ban.

De data asta stând jos, Gyuri se întreba în ce moment era mai bine s-o șteargă din tramvai, când la celălalt capăt, un muncitor în salopetă albastră s-a răstit dintr-odată la controlorul de bilete: „Când statul o să înceapă să mă plătească

și el cu bani valabili, atunci o să am și eu un bilet valabil, clar?" Ferocitatea izbucnirii a fost uimitoare, cu mult mai violentă decât te-ai fi așteptat să poată stârni problema unui bilet de tramvai, chiar și în cele mai extreme împrejurări. Tramvaiul a amuțit și atenția tuturor s-a concentrat în așteptarea unui număr de circ de calitate în transportul în comun. Îndeobște, oamenii care nu erau interesați să plătească sau care nu erau în stare săreau jos din tramvai la venirea autorităților, așa cum făcea Gyuri, ca un copac care se scutura de frunze.

În mod evident, controlorul de bilete avusese ghinionul să dea peste o furie care mocnea de multă vreme. Solicitarea lui lăsase cale liberă unei mulțimi de resentimente, iar ferocitatea cumplită a refuzului, cu reclama aferentă privind promisiunea unei vătămări corporale, ambele iminente și necruțătoare, l-au convins să treacă mai departe. Gyuri nu mai asistase la o respingere totală de o asemenea anvergură decât o singură dată până atunci. Un bărbat în vârstă, flancat de o parte și de cealaltă de niște alsacieni enormi și fideli, pe care abia reușea să-i struncească, zâmbise la rugămintea de-a prezenta biletul la control și spusese: „Sincer, n-am nici un chef să plătesc." Și nu plătise.

Simțind că demnitatea lui era în pericol, controlorul de bilete coborâse la Astoria. Privind afară, Gyuri a văzut grupuri firave de studenți roind pe stradă cu pancarte. Se potoliseră o vreme, speriați de una dintre cele mai reușite manifestări de brutalitate disponibile pe planetă, dar acum ungurii reveniseră la distracția națională preferată: lamentările. Toți păreau ahtiați după așa ceva. Chiar și Uniunea Scriitorilor, acea pepinieră a malnutriției morale, trecuse la lamentări, repudiind tot ceea ce scriseseră membrii ei în ultimii câțiva ani. Uniunea își scosese capul din curul lui Rákosi și acum clipea la lumina zilei.

Pregătindu-se pentru audierile disciplinare, Gyuri auzise de la Laci, fratele mai mic al lui Pataki, că studenții de la Universitatea Tehnică organizau o manifestație. „Știi, o manifestație adevărată. *Noi* am venit cu ideea." A apărut o controversă cu privire la existența sau inexistența unei aprobări pentru această manifestație. Unii conducători spuneau că aveau aprobare, alții că nu. Se părea că studenților nici nu le păsa de dispută.

Oricum, demonstrația tot nu putea să schimbe nimic. Gyuri nu-i spusese asta lui Laci, din moment ce acesta fusese atât de încântat de idee, dar fusese tentat să citeze cuvintele doctorului Hepp: „Domnilor, puteți să întoarceți căcatul de urs de pe o parte pe cealaltă. Puteți să-l duceți în excursie la Balaton. Mai mult, n-aveți decât să-l puneți într-o cutie frumoasă și să-l legați cu fundă albastră. Puteți zbiera la el sau îi puteți compune o odă. Un lucru însă e clar: tot căcat de urs o să rămână."

Prin urmare, ce dacă-l schimbau pe conducătorul partidului, așa cum făcuseră în Polonia? Ce dacă noul conducător îl denigra pe fostul conducător? Ce dacă aveau un Gerő în loc de-un Rákosi? Sau un Nagy în loc de-un Gerő? Toți erau niște căcați ieșiți de pe aceeași bandă de fabricație. Era ca și cum ai face tevatură apropo de înlocuirea unui bec. Ce dacă noul conducător dădea vina pentru toate pe fostul conducător? Era un fel de săritura-broaștei în politică, un schimb de locuri în Comitetul Central. De ce să te exciți pentru asta?

Starea de spirit a lui Gyuri în acea dimineață era înăcrită de obligația de-a participa la audierile disciplinare, dar incidentul cu securistul l-a înveselit mult.

La Astoria s-a suit un ofițer AVO (rar vedeai acum pe stradă securiști în uniformă – păreau foarte stânjeniți). Securistul cără șmecherește o servietă șmecheră. Emana o încredere viguroasă în importanța lui, de parcă importanța

lui ar fi făcut miraculoase demonstrații de forță în tramvai. Un grup de muncitori stătea lângă el. Figuri murdare, robuste, înnegurate de trudă, pentru care neîndoielnic loviturile cu capul se plasau în fruntea distracțiilor preferate. Simțeai că se pregătea ceva. Totuși, oamenii nu se grăbeau, zgâindu-se lung la ofițer, în timp ce tramvaiul înainta huruind mai departe. La următoarea stație, unul dintre ei s-a aplecat și l-a întrebat tunător, în acompaniamentul aburilor de palincă:

— Spune-mi și mie, te-ai spălat pe dinți azi-dimineață?

— Poftim? a întrebat securistul, nedumerit de această întrebare fără preambul.

— Te-ai spălat pe dinți azi-dimineață? a insistat interlocutorul lui.

— Da, a fost singurul răspuns care i-a trecut prin minte securistului.

— Excelent. În cazul ăsta, fac o excepție și te las să mă lingi în cur.

Hohotele erau să-l zboare pe ofițerul AVO din tramvai. Gyuri se simțea privilegiat că fusese de față la fabricarea unei anecdote care avea să însuflețească nenumărate seri în *kocsma*. Gestionându-și cu stângăcie masiva perplexitate, securistul a observat că venise stația lui și a coborât.

La Ministerul Sporturilor, Hepp aștepta afară, uitându-se furios la ceas, de parcă l-ar fi bănuit că era în cârdășie cu nepunctualitatea lui Gyuri. Nu întârziaseră la audieri, dar Hepp ținea neapărat să fie prezent întotdeauna cu zece minute înaintea evenimentelor. Gyuri s-a omorât cu firea ca să ajungă la timp, cum îi plăcea lui Hepp, știind că altminteri ar fi avut de pătimit. „Dar am stabilit ora unsprezece", îl auzeai imediat pe Hepp, sincer stupefiat cum de o convenție atât de clară nu putuse fi respectată. Și continua să repete același lucru, până începeai să crezi că îți pierduseși tu mințile. Dacă invocai penuria de tramvaie, un

cutremur, faptul că brusc ți-a luat foc casa, Hepp se mulțumea să zică: „Cine te-a pus să nu pleci mai devreme?"

Ideea de-a întârzia era ceva incomprehensibil pentru el, ca niște tăblițe într-o limbă străină, dezgropate de arheologi. Era mai degrabă consternare decât furie: „Dar am stabilit ora unsprezece." Și putea să repete chestia asta la infinit, urcând și coborând tonul cu fermitatea unui spărgător de coduri care încearcă să descifreze un cod indescifrabil. La Hepp, punctualitatea solară nu lăsa niciodată de dorit. Din câte știa toată lumea, omul acesta nu întârziase la o întâlnire decât o dată în viață, și asta s-a întâmplat când Pataki, prevenit că Hepp trebuia să ajungă la un seminar al antrenorilor, se strecurase în biroul lui Hepp exact când acesta se pregătea să plece. Sub acoperirea unei conversații anodine, Pataki se retrăsese, palmând discret cheia de la ușa biroului lui Hepp. Pe urmă încuiase ușa pe partea dinspre coridor și se dusese afară, lângă ceilalți, pe trotuarul de vizavi, de unde aveau o priveliște excelentă spre biroul lui Hepp. După câteva minute, Hepp a țipat la ei, cu patos, de la fereastra situată la etajul doi, ordonându-le să-i dea drumul. În cele din urmă, a convins un trecător să-i facă rost de o scară, dar în acel moment înregistra deja o întârziere irecuperabilă de cincisprezece minute.

Matasits era, în mod firesc, în spatele prezentării lui Gyuri în fața tribunalului de arbitraj sportiv. Treaba era plictisitoare, într-un fel. De fiecare dată când Gyuri juca într-un meci în care arbitra Matasits, Gyuri acumula rapid cele cinci greșeli personale și era eliminat înainte să fi apucat măcar să străbată terenul de la un capăt în celălalt, indiferent dacă încălcase sau nu regulamentul și chiar dacă nici nu ajunsese măcar în vecinătatea mingii. Impulsul nestăpânit al lui Matasits de-a fluiera de fiecare dată când îl vedea pe Gyuri îl făcuse pe acesta, în scurt timp, să înțeleagă limpede că Matasits îl considera un element rău, un recidivist înrăit.

Deşi Gyuri ar fi recunoscut nesilit că arbitrii nu aveau cum să-l voteze pe el cel mai sportiv jucător de pe terenurile de baschet ale patriei, sporirea acestui blam fictiv îl enerva. Indiferent cât de exemplar s-ar fi comportat Gyuri pe teren, indiferent cât de extraordinar de politicos se dovedea a fi – oferind mingea pe o tavă de argint adversarilor, la cea mai mică sugestie a acestora că ar fi dorit să pună mâna pe ea, evitând contactul cu jucătorii din echipa adversă ca şi cum ar fi fost nişte leproşi radioactivi – dacă Matasits era acolo, Gyuri era dat afară. Se zvonea că Matasits îl considera răspunzător pe Gyuri pentru o livrare de două sute de perechi de ochelari sovietici la el acasă şi căuta astfel să se răzbune pentru această insultă, taxându-l.

Totuşi, aducerea în faţa tribunalului era o premieră pentru Gyuri. Talentul de-a se fofila mereu în unghiurile moarte ale arbitrilor îi dădea posibilitatea, de obicei, să-i cotonogească pe adversari fără teamă de consecinţe; de asemenea, căpătase o dexteritate de prestidigitator în a devia atenţia arbitrilor în direcţia greşită, astfel încât el să poată trage ghionturi, să prindă de şorturi şi să calce pe bombeu, chiar sub nasul autorităţii. Hepp obişnuia chiar să-i evalueze faulturile, în analiza de după meci, cu calificative de genul „adecvate", „elegante" sau, în ziua în care-l pocnise cu capul pe Princz (un ins pentru care meciurile de baschet constituiau prilejuri nelimitate de-a înşfăca perechi de testicule), iar acesta fusese scos afară pe targă, „de talie mondială".

Oricum, cu Matasits arbitru, Gyuri rămânea cu fermitate, chiar dacă inutil, fidel noblеţei. Dar în timpul unui meci cu Armata, pe care Armata, în ciuda absenţei lui Pataki, nu prea reuşea să-l câştige, Gyuri şi un jucător de la Armată săriseră amândoi la o minge. Jucătorul de la Armată prinsese mingea şi dăduse cu Gyuri de pământ, unde acesta rămăsese nemişcat, în timp ce jucătorul de la Armată îşi croise drum pe lateral până la coşul Locomotivei

și aruncase mingea prin inel, marcând două puncte cu ușurință. Ca toți ceilalți, Róka socotise că prăbușirea lui Gyuri nu era decât o tentativă histrionică de-a obține mingea înapoi. „Gata, ajunge", îi spusese Róka lui Gyuri, aflat în continuare grămadă pe jos. „Poți să te ridici acum."

Dar Gyuri nu se ridicase, fiindcă leșinase de-a binelea. Matasits îl penalizase pentru obstrucționarea intenționată a jocului, declarând că în toți anii lui de arbitraj nu văzuse niciodată o asemenea simulare grosolană și că această atitudine va fi supusă atenției Federației de Baschet, mai ales că, atunci când Gyuri își recăpătase contactul cu lumea și aflase ce se întâmplase, avusese tentativa buimacă de a-l strânge de gât pe Matasits.

Instanța era compusă din trei domni inerți și excesiv de plictisiți, în spatele unui birou mare: arătau de parcă ar fi fost uitați în sală chiar și când completul de judecată nu se întrunea.

Matasits a dat lovitura de începere.

— Onorată instanță, avem de-a face aici cu autorul unor fapte înjositoare pentru tot ce are omul mai sfânt.

Citea prost din notițe. Gyuri s-a așezat comod, apreciind după grosimea teancului de hârtii cu care se înarmase Matasits că va fi o pledoarie de durată. Matasits apelase cu încredere la dicționar. Într-o serie de reprelucări ale unor vechi idei, l-a înfierat pe Gyuri, numindu-l fântâna tuturor relelor, un neanderthalian ucigaș, care bântuia pe teren în patru labe, folosindu-și capacitatea limitată de vorbire doar pentru a îngropa sub injurii oficialitățile împuternicite conform legii. Spre dezamăgirea măsurabilă și progresivă a lui Matasits, membrii instanței de judecată n-au înlemnit de groază, ci și-au luat notițe, neimpresionați, dar conștiincioși. După ce contase probabil pe ceva gen o ardere pe rug și, pentru ceva mai multă culoare, un pic de hăcuire prealabilă, Matasits s-a văzut nevoit să părăsească sala

decepționat de răceala cu care fusese întâmpinat. Fețele plictisite l-au însuflețit un pic pe Gyuri, deși era perfect conștient că și oamenii plictisiți puteau foarte bine să distrugă o carieră.

Apoi a venit rândul lui Hepp.

— Domnilor, deși n-aș putea ierta sub nici o formă comportamentul lui Fischer, aș vrea să subliniez că el s-a aflat sub o presiune enormă, efectiv *enormă*. Mama lui a decedat de curând, iar cumplita suferință pricinuită de pierderea ei, combinată cu activitatea voluntară desfășurată la orfelinatul din Ferencváros, pe lângă rezultatele excepționale obținute la locul de muncă...

O chestie solidă, deși Gyuri nu era sigur dacă exista într-adevăr un orfelinat la Ferencváros.

La final, i s-a cerut să se ridice și să intervină cu ce considera necesar.

— Aș vrea să-mi cer scuze, domnilor, fiindcă v-am făcut să vă irosiți din prețiosul dumneavoastră timp și pot să vă asigur că aceasta va fi ultima oară când mă veți mai vedea în asemenea împrejurări.

Tribunalul n-a mai suportat. Oamenii aceia erau plătiți să stea jos, nu să asculte. Era ora prânzului și bărbatul din mijloc i-a tăiat vorba lui Gyuri. „Amendă cincizeci de forinți" a fost verdictul. Gyuri, copleșit de modicitatea amenzii, a avut impulsul necugetat de-a se oferi să rotunjească suma la o sută de forinți, dacă-l lăsau să-i tragă un pumn în gură lui Matasits.

— Nu te duci la demonstrație? l-a întrebat Hepp afară. Se pare că merge toată lumea.

— Dacă aș ști că prin asta s-ar putea schimba cât de cât ceva, m-aș așeza în fruntea manifestației.

Gyuri delibera dacă să se ducă la serviciu sau nu. A fost o deliberare scurtă. Întreprinderea de Prelucrare a Penelor putea să se descurce fără el o după-amiază. Se descurcase

destul de bine fără el în cele două luni cât fusese acolo. Hepp îi aranjase o slujbă: un bun jucător de baschet amator, ca Gyuri, avea nevoie de așa ceva. Era decis ca, după ce-și lua diploma de contabil, să-și găsească un post cu mai multă prestanță, mai multe perspective și mai mulți bani, în loc să distrugă ocazional niște coduri Morse pentru căile ferate.

Cu pile, i se făcuse rost de un post de planificator la Întreprinderea de Prelucrare a Penelor. Evident, nimeni nu voia o slujbă acolo unde exista pericolul de-a munci, dar ar fi fost drăguț să aibă un mediu stimulativ sau atrăgător în care să-și ia leafa.

Tot ce făcuse Gyuri în cele două luni de când se angajase, și asta din curiozitate, fusese să ia cifrele furnizate de minister, stipulând cantitățile pe care fabrica trebuia să le producă în conformitate cu planul cincinal, și să împartă aceste totaluri la numărul unităților din fabrică. Apoi, odată stabilite cifrele unităților de producție, le aduna din nou pe toate pentru a obține cifra de producție prevăzută în plan. Ce se întâmpla cu adevărat în fabrică, habar n-avea. Gyuri se îndoia că știa cineva sau că măcar ar vrea să știe. În cea mai mare parte din puținul timp în care era în birou, colegul lui economist, Zalán, și cu el aruncau cu chibrituri (aprinse de la fâșia abrazivă de pe cutia de chibrituri) unul în biroul celuilalt, punând pariuri apropo de care teanc de hârtii avea să ia foc.

Nu aflase detaliile din plan decât din întâmplare, după ce se întâlnise cu Fekete, directorul Întreprinderii de Prelucrare a Penelor, în timp ce gonea pe un coridor cu două undițe. L-a recunoscut pe Fekete, fiindcă fusese un renumit luptător de libere înainte de război, cunoscut drept „Umflatul boa". Se zvonea că-i împrumutase cu bani pe membrii Comitetului Central în perioada de ilegalitate, când locuiau toți la aceeași pensiune.

„Încântat de cunoștință", spusese Fekete, scuturându-i mâna afectuos și înfoindu-și bicepșii, cu zâmbetul tipic unui fost circar. „Sunt într-o grabă teribilă, dar găsești în biroul meu un exemplar din plan. Fii bun și ia-l." Aceasta a fost singura dată când Gyuri l-a văzut pe Fekete, în principal fiindcă Fekete nu venea la birou decât când avea nevoie de un loc convenabil pentru aventurile lui extraconjugale, și de asemenea fiindcă nu exista nimic de discutat.

Gyuri s-a dus în biroul lui Fekete și, cu ajutorul uneia dintre secretarele lui, care trecuse pe-acolo în acea zi pentru a uda plantele, a căutat temeinic planul. Nici urmă de plan. Fiindcă era nou angajat, simțindu-se plin de curiozitate și un pic îmbătat de răspunderea lui, Gyuri a decis să sune la minister pentru a căpăta niște informații.

A vorbit cu trei persoane înainte de a-și da seama că pur și simplu a afla ce ar fi trebuit să facă l-ar vlăgui complet și ar depăși cu mult chemarea datoriei. Gyuri a socotit, pentru propriul amuzament, că explicase de douăzeci și două de ori că telefona de la Întreprinderea de Prelucrare a Penelor și că dorea să obțină cifrele corecte și actuale din plan. În cele din urmă, i s-a făcut legătura cu un glas care, prin ostilitatea și reticența cu care l-a tratat, l-a făcut să se convingă că în sfârșit nimerise la persoana și la serviciul de care avea nevoie.

— Cum adică, să-ți spun toate astea la telefon? a rostit vocea iritată. De unde știu că nu ești un spion american?

— Hai s-o luăm altfel, a zis Gyuri, rumegând acest dubiu epistemologic. Crezi că un spion american ți-ar spune să te duci în mă-ta?

Rușinat de această tentativă de a-și îndeplini sarcina de serviciu, Gyuri a plecat agale din uzină. Trecând prin cabina portarului, la ieșire, privirile i s-au îndreptat spre vigilentul apărător al puterii proletariatului, care hăcuia niște chiștoace pe masă pentru a le frankensteiniza într-o nouă

țigară. Gyuri a observat că paznicul rupea o foaie de hârtie dintr-un document intitulat *Întreprinderea Maghiară de Prelucrare a Penelor: Cifrele Planului Cincinal revizuit, 1955.*

Când ai îndoieli, du-te acasă și bagă-te în pat, și-a zis Gyuri. Avusese o noapte agitată, frământându-se la gândul ședinței disciplinare și elaborându-și apărarea, fiindcă își imagina că prezența la tribunal va fi prilejul ca un maldăr de ghinioane demult uitate să se răstoarne grămadă peste el. A optat să se ducă acasă și să se vâre în pat.

L-a găsit pe Elek încercând să convingă niște zaț de cafea să facă un bis și să mai scoată niște zeamă neagră.

— Cu o secundă dacă veneai mai devreme, o prindeai și pe Jadwiga, i-a zis el. A venit la Budapesta pentru manifestație.

Gyuri s-a răsucit pe călcâie și a ieșit din casă.

De pe cealaltă parte a fluviului, pregătindu-se să treacă Podul Margit, a văzut mulțimea din jurul statuii lui Bem. Bem era ofițerul polonez care n-a mai știut la un moment dat în care revoluție lupta și, plin de zel, a condus armata ungară pentru independență în 1848 împotriva Habsburgilor, cu multe victorii, până au fost chemați rușii, iar armata de eliberare a dovedit atâta spirit maghiar, încât s-a lăsat spulberată complet. Dar măcar s-a vorbit despre niște forțe mult mai mari, când, auzind că rușii atacau cu efective de zece ori mai numeroase, Bem a remarcat: „Ce bine, m-am temut că plecaseră."

Studenții aleseseră să se adune în jurul lui Bem, având în vedere că unul dintre țelurile demonstrației era să-și exprime aprobarea față de schimbările politice din Polonia (Jadwiga povestise mereu cu entuziasm despre așa ceva), acesta fiind tipul de schimbări pe care le doreau și ei în Ungaria: genul de comunism nouă-să-ne-fie-bine-că-e-bine-oricum, omenos și cu o ideologie pe înțelesul tuturor. Se părea că nu erau singurii care-și doreau așa ceva.

Tot scuarul cu statuia lui Bem era o mare de capete, iar îndiguirea din jur devenise o masă compactă de oameni. Treizeci–patruzeci de mii de participanți și numărul lor creștea. Un sistem indigest voma totul din el. Reacțiile erau incontrolabile.

— Gyuri!

S-a întors și l-a văzut pe Laci, cu doi prieteni care cărau un uriaș drapel maghiar. Era prima oară, din câte ținea minte Gyuri, când se simțise bătrân, contemplându-i cu invidie pe cei mai tineri decât el, cei care nu-și consumaseră optimismul și mai puteau să creadă că, purtând un drapel pe stradă, reușeau să schimbe lucrurile.

— E și Jadwiga pe undeva, pe-aici, a zis Laci, privind în spate la mulțimea de oameni. A venit cu niște prieteni din Szeged.

Gyuri a cercetat din priviri imensa mulțime. O zi întreagă i-ar lua ca s-o găsească, dacă destinele lor nu erau sincronizate.

— Trebuie să vă felicit. Nu mi-am închipuit c-o să văd vreodată așa ceva, a comentat Gyuri, luat prin surprindere de amploarea protestului.

— Ai văzut cele șaisprezece puncte? a întrebat Laci, despăturind o foaie de hârtie și pasându-i-o lui Gyuri. Am început să le schițăm ieri la universitate și nu ne-am mai putut opri.

Prima revendicare pe care a citit-o Gyuri viza o schimbare în conducerea Partidului Muncitoresc Maghiar. Iată genul de pretenție la care, în 1950 bunăoară, doar dacă te gândeai ai fi încasat zece ani de pușcărie într-un beci neluminat, cu rinichii umflați și în apă rece până la genunchi. Acum, când Stalin mirosea violetele pe la rădăcini, iar taica Nikita dădea de pământ cu predecesorii lui, genul acesta de pretenție era negociabil, dacă erai însoțit de o mulțime foarte-foarte numeroasă. Mișcarea comunistă, în

cea mai bună tradiție a capitaliștilor faliți, era extrem de abilă în a-și schimba numele și premisele, pentru a continua să funcționeze sub o nouă spoială.

Revendicările deveneau tot mai revendicative. Imre Nagy la putere, trupele sovietice afară. Alegeri libere, presă liberă. Gyuri se întreba de ce n-ar fi introdus acum solicitarea privind viața veșnică și statutul obligatoriu de milionar pentru toți ungurii? Exista, de asemenea, o cerere privind deschiderea dosarelor secrete ale tuturor cetățenilor.

— Bravo, bună listă, a zis el. Grozavă adunare.

— Autoritățile au fost împotrivă până să începem, a zis Laci, dar acum avem o mulțime de intruși de la partid. Vor, probabil, să dea impresia că ei ar fi organizat totul.

Gyuri rămăsese îngrozit când auzise că Jadwiga manifesta împotriva partidului. Pe lângă riscurile propriu-zis fizice, cum erau bătaia sau moartea, pericolul deportării îi prindea măruntaiele ca o gheară. Polonia pentru el, ca membru al maselor fără pașaport, era la fel de inaccesibilă ca Polul Sud. Dar, desigur, era exclus să ai probleme într-o asemenea mulțime. Mai mult, era o mulțime atât de uriașă, încât nu puteai trage în ea și nici nu aveai cum s-o faci să se împrăștie. Conducătorii și cei care țineau cuvântări aveau să fie poftiți, probabil, în scurt timp, într-o celulă subterană, pentru o mică discuție și ceva vătămare a organismului. Dar pe străzi mulțimea era copleșitoare: ca o rudă nedorită când îți vine în vizită, tot ce puteai face era s-o suporți până se decidea să se ducă acasă. Totul putea fi perfect, atâta timp cât Jadwiga se abținea să cuvânteze în fața poporului sau să recite vreo poezie incendiară.

— Noi plecăm acum la Parlament, a zis Laci. O să stăm acolo, până când Imre Nagy o să fie numit prim-ministru din nou.

Gyuri i-a petrecut cu privirea în timp ce traversau podul. Laci era cu patru sau cinci ani mai tânăr decât el, dar

idealismul lui îl făcea pe Gyuri să se simtă ca un bunic. Ciudat cum doi frați puteau avea atâtea deosebiri și asemănări. Pataki își pusese întotdeauna inteligența în slujba penisului și a încercării de-a învârti cât mai mult oamenii pe degete. Laci era modest și studios; de fiecare dată când Gyuri se dusese în apartamentul lui Pataki, îl găsise pe Laci cu o carte în mână, adeseori cu niște manuale extrem de anoste. Deși nu-l remarcai, era mereu pe-acolo. Nu fusese nici o surpriză când câștigase o bursă la universitate, ceea ce constituia o realizare considerabilă pentru o persoană care nu avea un tată în Comitetul Central. Totuși, nesupunerea lui fusese doar mai disimulată, mai insidioasă, mai înceată în a se manifesta. Laci nu pomenise nimic despre asta, dar Gyuri era sigur că la Universitatea Tehnică rolul lui era mai degrabă de formator de opinii decât de învățăcel.

Plimbându-și privirea peste mulțime, Gyuri încerca s-o găsească pe Jadwiga. I-a mai venit inima la loc când n-a văzut-o adresându-se manifestanților cu o portavoce. Oamenii care mișunau pe-acolo nu mai erau cu precădere studenți, căci demonstrația avea efectul bulgărelui de zăpadă: soldați, bătrâni, nulități, jucători de polo pe apă, gospodine, funcționari, toți cei care văzuseră manifestația și pancartele și care-și dăduseră seama că nu era vorba despre o acțiune regizată și condusă de comuniști, că nu era un fel de 1 Mai în extrasezon, își lăsaseră treburile baltă și veniseră să se alăture mulțimii, cu un aer gen cum-de-nu-ne-am-gândit-la-asta-înainte?

*

Zeci de oameni încercau să dea jos statuia lui Stalin, adunați ca niște drăcușori în jurul cizmelor lui. Dar și mai mulți erau cei care ofereau sfaturi despre cum ar trebui să se facă asta. Tentativele și opiniile continuau de o bucată de vreme. Baroase, bomfaiere, lanțuri legate de camioane,

precum și înjurături cu carul fuseseră îndreptate asupra statuii înalte de opt metri, care rămânea însă indiferentă la vânzoleala de la picioarele ei.

Gyuri era foarte bucuros să fie acolo. Dacă n-ar fi ieșit din casă s-o caute pe Jadwiga, probabil că ar fi ratat chestia asta – putea să parieze că Radio Budapesta nu va difuza știrea că spectacolul cu o singură reprezentație înfățișând răsturnarea unui idol va avea loc în acea seară.

Avea să fie, incontestabil, un moment istoric, unul dintre acele evenimente despre care nepoții vor auzi, indiferent dacă vor avea chef sau nu. Până atunci nimic nu-i produsese lui Gyuri o satisfacție atât de intensă; plăcere da, dar nu o senzație atât de minunată, încât sufletul lui să vrea parcă să-și lase capul pe spate și să râdă pur și simplu în hohote. Oricum, ce drăguț ar fi, reflecta Gyuri, dacă momentul acesta istoric s-ar grăbi un pic și s-ar rezolva treaba mai repede, fiindcă era cam frig să stai afară, chiar și pentru o trăire pe care n-o ai decât o dată în viață, iar în plus, după cât bătuse străzile toată ziua, mai era și obosit. De asemenea, Gyuri nu-și putea înfrâna sentimentul că lucrurile merseseră deja prea departe. Avusese grijă să se plaseze de așa manieră încât să aibă o priveliște bună, dar, totodată, în cazul în care ar apărea represaliile, și o bună posibilitate de retragere. Era ca în clipele de exuberanță, la școală, când știai că urma să apară profesoara care va pune capăt distracției și șotiilor din clasă.

Totuși, nimic nu părea să dea substanță disconfortului lui. Câțiva milițieni circulau prin zonă, dar arătau ca și cum mai degrabă s-ar fi amuzat, iar Gyuri îl auzise pe cel cu mustață sugerând că o lampă cu acetilenă ar rezolva treaba elegant. Alți doi milițieni, mai în vârstă și mai grași, fuseseră prezenți acolo în urmă cu o oră. Cel mai gras dintre ei, care avea probabil și mai multă prestanță, se căznise să împrăștie mulțimea, dar, după ce lansase câteva avertizări, se săturase

să fie luat peste picior și dispăruse, cu megafon cu tot, să se ocupe de chestiuni mai presante în altă parte.

Indiferent de deznodământ, fusese cea mai amuzantă zi pe care o petrecuse Gyuri de... în fine, nu mai ținea minte de când exact, dar domnia plictiselii fusese înlăturată pentru o zi.

Un camion a oprit la fața locului și doi muncitori, echipați cu lămpi cu acetilenă și văzând o agerime bine exersată, s-au săltat pe soclu ca să-l amputeze pe Tătucul Popoarelor de la carâmbul cizmelor. Un ropot de aplauze s-a ridicat când flacăra a mușcat din pulpa lui Stalin, ca un soare miniatural în bezna nopții. Publicul pentru un asemenea eveniment monumental ar fi putut să fie mai numeros; ar fi putut să existe mai mult de trei mii de oameni adunați în jurul statuii, adică doar o mică parte dintre cei ieșiți pe străzi în acea seară, care să simtă fiorul plăcerii în fața răsturnării mârșăviei de bronz. Totuși, Gyuri știa, a doua zi toți aveau să pretindă că fuseseră acolo.

Gyuri presupunea că majoritatea oamenilor erau încă tot în centrul orașului, în jurul parlamentului, unde Imre Nagy le făcuse cu mâna, fâstâcit, celor o sută de mii de oameni adunați acolo și își începuse cuvântarea în fața lor cu „Tovarăși...". Formula aceasta introductivă a avut exact efectul opus celui dorit de Nagy. Deși mulțimea voia ca el să preia puterea, stângăcia din deschiderea discursului a stârnit huiduieli și o scandare ritmică: „Fără tovarăși, fără tovarăși". Nagy s-a descurcat mai bine în restul cuvântării, îndemnând la calm și la bun-simț. N-a fost o reprezentație strălucită, dar de fapt, fiind și el tot un comunist, Nagy nu avea noțiunea că publicul dorea pur și simplu să-l audă vorbind. Oamenii nu erau încântați, dar se făcuse târziu și cei mai mulți, având satisfacția că-și petrecuseră ziua manifestând în stradă, au început să plece acasă. Gyuri îi văzuse pe toți cei pe care-i întâlnise, probabil, în viața lui în

Piața Parlamentului, dar pe Jadwiga, nu. Se îndrepta spre casă, pentru a verifica dacă nu cumva era acolo, când întâmplarea a făcut să treacă pe lângă Stalin exact când urma să cadă în nas.

Cu ajutorul unei combustii ghidate, Stalin a fost răsturnat prin voința poporului și s-a prăvălit la pământ, zdrobindu-se cu un plesnet zăngănitor și estompând uralele vânătorilor de suveniruri, care au tăbărât să se ospăteze din hoitul doborât, cu baroase și târnăcoape. Lui Gyuri i-ar fi plăcut foarte mult o bucată din Stalin, ca un fel de talisman, un memento al răului care nu-și face mendrele întotdeauna, dar a preferat să mai facă un drum până la Radio, ca s-o caute pe Jadwiga, dacă n-o găsea la apartament. N-a găsit-o. Așa că a luat tramvaiul până în Piața Kálvin.

Întreaga rețea de străzi din jurul Radioului de pe Sándor Brody utca era înțesată de oameni. Era ca o reluare a protestului de la Cupa Mondială, doar că de data asta numărul figuranților se împătrise. Gyuri a auzit că mai mulți studenți reușiseră să pătrundă în Radio, după-amiaza târziu, pentru a ruga politicos ca punctele lor să fie citite pe post, pentru restul țării. Alte delegații, alți simpatizanți ai democrației, alte polițeți continuaseră să sosească pe parcursul serii, iar acum, la ora unsprezece, polițeții erau mătrășite și idealismul studențesc se vedea înlocuit de agresivitatea proletară. Gyuri spera că Jadwiga nu era acolo (deși presupunea că prezența lui va induce absența ei), întrucât avea nestrămutata convingere că Radioul era punctul în care partidul va trage linie. Ceea ce se întâmplase cu statuia lui Stalin fusese modalitatea de-a lăsa o supapă prin care poporul să-și descarce presiunea acumulată, având în vedere că, la urma urmei, Stalin era mai degrabă mort și *passé*, iar în plus chestia asta îi scutea de deranjul de-a înlătura ei monumentul. Dar Radioul însemna putere reală,

aici-și-acum, și putea revărsa zbuciumul peste toate părțile mai adormite ale Capitalei și ale națiunii...

Gyuri l-a zărit pe Laci cu gașca lui lângă intrarea principală. S-a strecurat prin mulțime, beneficiind din plin de animozitatea persoanelor pe care a trebuit să le îmbrâncească și să le calce pe picioare, ca să ajungă până la ei.

— N-ai văzut-o pe Jadwiga? s-a interesat el.

— Ba da, a replicat Laci, era aici acum un minut.

A adăugat cu mândrie:

— Au zis c-o să dea citire punctelor noastre.

S-a produs o agitație în jurul aleii de la intrare și un costum de haine bărbătești umplut cu căcat a început să strige:

— Punctele sunt citite pe post acum. Vă rugăm să plecați acasă. Punctele sunt citite pe post în acest moment. Vă rugăm să plecați acasă.

O voce bubuitoare, cu un timbru cunoscut; Gyuri presupunea că era, probabil, unul dintre crainici. Omul de la radio insista că punctele erau citite pe post și că oamenii trebuiau să plece acasă. Pe urmă, la fereastra unuia dintre apartamentele situate vizavi de intrarea în Radio s-a materializat o femeie cu o mutră de gospodină agasată. Chinuindu-se să proptească pe pervaz aparatul de radio cu tranzistori, astfel încât cei din stradă să audă măcar vag transmisia, a strigat:

— Mincinos ordinar ce ești! La radio nu e decât muzică.

Gazele lacrimogene au urmat rapid, dar s-au dovedit un fiasco general. Cei din AVO n-aveau măști de gaz, cea mai mare parte a gazelor au plutit înapoi peste ei și, cum strada era atât de îngustă și de plină, chiar și oamenii care au vrut să plece n-au putut face mare lucru. Se tușea mult și se plângea, dar, mai mult decât orice altceva, furia făcea ravagii. O vedeai crescând ca un cer din ce în ce mai întunecat, prevestind furtuna. Gyuri s-a retras s-o caute pe Jadwiga și fiindcă știa ce venea. Nu erau, poate, buni ei, comuniștii,

să organizeze economia, dar la ceva tot se pricepeau: cum să organizeze siguranța.

Când Gyuri a reușit să răzbată până alături, în sanctuarul Muzeului Național, prevăzut cu ziduri și stâlpi de o asemenea grosime, încât împușcăturile nu puteau avea mai mult efect decât o răpăială de ploaie, au început să tragă. Era cel mai scârbos zgomot pe care-l auzise Gyuri vreodată. Văzând oameni împușcați fiindcă se aflau în locul nepotrivit, greața a biruit frica din el. Străzile, desigur, se goleau în grabă.

Vizavi, într-un cadru de ușă dezvăluit sporadic când oamenii treceau alergând, Gyuri a văzut un bărbat bondoc prăvălit lângă clădire, cu picioarele întinse drept în față, ca un ursuleț proptit în sus. Avea o mare pată roșie pe burtă. Un camarad îi șoptea ceva la ureche, încercând probabil să-l convingă să nu rămână acolo, fiindcă putea să moară. Gyuri a deslușit două trupuri nemișcate zăcând în fața clădirii Radioului. A fost surprins câtă greață i-a produs acea imagine. Crezuse că văzuse suficiente cadavre în timpul războiului încât să devină imun la senzațiile de rău de la stomac, dar se părea că era nevoie de mult sânge-rece pentru a-ți păstra indiferența față de moarte. Și de furie. Crezuse că vrusese să omoare oameni înainte, dar acum știa ce însemna cu adevărat această pornire, simțea că asta era ceea ce voia efectiv, că nu va fi nici o problemă; dorința care stătuse neobservată în culise își făcea acum intrarea în scenă, gata de acțiune.

Țipetele și tropăiturile celor care fugeau au continuat o vreme. Pe urmă, s-a întâmplat ceva ce Gyuri nu prevăzuse. A început să se tragă *înspre* Radio. Ferestrele se făceau țăndări, iar Gyuri a zărit un tânăr care se pitise după un colț de stradă, de unde ciuruia clădirea. Era îmbrăcat în haine civile. De unde făcuse rost de pușcă? Privind în spate spre Piața Kálvin, Gyuri a văzut parcat un vehicul care

semăna cu un camion de armată. Probabil că veniseră să împartă arme, fiindcă împușcăturile au început să se-audă din toate direcțiile.

Ce nostim ar fi, și-a zis Gyuri, dacă o a doua revoluție ar începe tot aici, la Muzeul Național! Fiindcă exact aici, pe aceste trepte, dăduse citire Petőfi unuia dintre poemele sale, tăind, cum ar veni, panglica pentru a inaugura revoluția de la 1848.

Au apărut doi muncitori, purtând șepcile obligatorii, ceea ce demonstra că veneau de la Csepel, încinși la brâu cu cartușiere și cărând o mitralieră grea. Se gândeau cu voce tare cum să facă să ajungă pe acoperișul muzeului, de unde puteau deschide un superb arc de foc asupra Radioului. „Să nu mai vii niciodată la Radio fără mitralieră", a remarcat unul dintre ei.

A mai apărut și un tip cârlionțat și deșirat, care s-a postat în spatele unui stâlp și a început să regleze unghiurile de cătare la pușca pe care-o primise de curând. Iată răsplata de-a fi declarat pregătirea militară obligatorie pentru toți, și-a zis Gyuri. Era sigur că-l cunoștea pe omul acela, fața se căznea să-și găsească numele și locul în mintea lui. Uitându-se unul la celălalt, s-a produs un subit transfer ocular de gânduri dinspre viitorul țintaș: Da. Ruga noastră s-a împlinit. Răzbunare armată. Îi zâmbea larg lui Gyuri. Poate că-l cunoștea sau poate că era doar efectul camaraderiei spontane din acea seară.

— Mă simt teribil de norocos, a spus bărbatul. E pur și simplu minunat. Minunat.

A tras două rafale fără vreo țintă precisă.

A fost o noapte lungă și năucitoare. Cele mai multe împușcături vizau clădirea Radioului, nu neapărat vreo parte anume din ea sau vreo țintă specială. Oamenii se amuzau trăgând în cărămizi. A existat, de asemenea, un schimb de focuri prelungit cu celălalt capăt al lui Sándor Brody utca,

când lumea a intrat în panică de teama sosirii unor întăriri ale AVO. S-a dovedit însă că era vorba despre un alt grup de ascultători ai Radioului, care se înarmaseră prin forțe proprii și veniseră să depună reclamații.

Obosit și înghețat, Gyuri a ajuns totuși la concluzia că nu și-ar ierta niciodată dacă nu și-ar lua rația de împușcături. S-a furișat până la un combatant bine îmbrăcat și l-a întrebat de unde făcuse rost de armă.

— Mi-a dat-o un soldat. Dar dacă vrei una, ia-o, te rog, pe-a mea. Eu trebuie să plec. Vezi că trage un pic spre stânga.

Acestea fiind zise, s-a uitat lung la ceas, pe întuneric.

— Speram să dobor un securist, dar cred că nevastă-mea începe să se întrebe pe unde umblu. O luptă cu împușcături la Radio n-o să fie o scuză acceptabilă.

Cam pe la două noaptea, Gyuri împreună cu alți câțiva s-au fofilat într-o curte alăturată, ca să vadă dacă nu puteau ajunge de-acolo la un apartament de la un etaj superior. Au găsit un grup de cinci securiști ghemuiți într-un colț, fără arme și fără înclinația de-a lupta.

— Nu trebuia să fiți în clădirea Radioului? Apărând cuceririle poporului? i-a întrebat sarcastic unul din grupul lui Gyuri.

— Doar nu-ți închipui c-o să murim pentru o gașcă de comuniști afurisiți?! i-a trântit-o indignat unul dintre cei de la AVO.

Din păcate, erau atât de jalnici, încât nimeni n-a avut chef să-i bumbăcească un pic. În timp ce cumpăneau ce să facă totuși cu ei, a apărut o pensionară încântătoare, îmbrăcată în capot, și a întrebat dacă voia careva ceai sau cafea.

— Am și câțiva biscuiți, a zis ea, dar nimic mai mult. Nu așteptam musafiri.

Le-a adus tuturor ceva de băut și s-a înfuriat foarte rău când cineva a încercat să-i dea bani.

— Măcar atâta să fac și eu.

După ce şi-a băut ceaiul, Gyuri, care tot nu apucase să tragă vreun glonţ, s-a dus în apartamentul bătrânei doamne, a făcut cunoştinţă cu soţul ei, a deschis fereastra şi a tras trei împuşcături în direcţia generală a Radioului. A închis fereastra şi le-a mulţumit celor doi pentru cooperare. Se simţea cu mult mai bine. Participase.

Pe la şase dimineaţa, asediatorii s-au trezit că nimeni din clădire nu încerca să-i oprească. Intrând, au găsit câteva cadavre de la AVO, dar, spre jena lor, se părea că marea majoritate a garnizoanei o ştersese pe o uşă din dos. Doi crainici radio ruşinaţi au fost găsiţi ascunşi sub birouri sau în debaralele cu mături. Un tânăr entuziast, care nu putea să fi avut mai mult de cincisprezece ani, i-a numit fraţi şi i-a îndemnat să pună mâna pe arme pentru revoluţie. Îţi dădeai seama că era o revoluţie, fiindcă termenul nu ţi se părea ridicol. Revoluţie. Era prima oară când Gyuri auzise acest cuvânt în contextul întâmplărilor de acum. Şi de ce nu? În mod deloc surprinzător, crainicii şi-au exprimat prompt disponibilitatea de-a face ce li se cerea. Este uluitor cât respect pot manifesta oamenii faţă de tine când ai o puşcă, iar ei, nu, şi-a zis Gyuri.

Studiourile erau goale, cu indiciile unei retrageri în pripă, dar de la un radio se auzea muzică, de parcă ar fi fost o miercuri dimineaţa ca oricare alta. Emiteau din altă parte.

— Şi acum ce facem? a zis unul dintre învingători, punând punctul pe i.

Gyuri i-a pasat puşca lui altui tânăr entuziast, dar neînarmat, şi a plecat pe jos acasă.

În faţa gării Keleti, a văzut un convoi inconfundabil de transportoare blindate şi tancuri sovietice, care se deplasau huruind. Ei bine, gata cu gluma.

Când a ajuns acasă, Elek mânca un mic dejun modest în bucătărie.

— Să nu-mi spui că i-ar ai ratat-o, a zis el, părând şocat.

Fără să aştepte lămuriri suplimentare, Gyuri a fugit afară şi a explorat cu perseverenţă străzile învecinate. Ce ridicol! Avea de gând să rămână fidel filozofiei lui de-a sta în pat (plecarea lui Pataki îi oferise o nouă maşinărie de făcut somn, în locul celei pe care-o arsese într-o criză de ardoare spartană), până apărea Jadwiga.

— Imre Nagy a vorbit la radio, a zis Elek. L-ai auzit?

— Nu, am pierdut asta.

— E prim-ministru din nou. Le-a cerut tuturor să se calmeze.

— Mda, o să trebuiască să ceară foarte insistent, a bombănit Gyuri din pat.

*

În drum spre Universitatea Tehnică, Gyuri a văzut un securist care învăţa să zboare. Se trezise după-amiază, după o odihnă nesatisfăcătoare de şase ore, vise romantice şi alte mijloace de pompare a adrenalinei care-i afectaseră somnul şi se hotărâse să se îndrepte spre universitate, din moment ce toate activităţile studenţeşti erau coordonate probabil de acolo.

— Auzi, i-a spus el lui Elek, care socotea că evenimentele justificau o zi de stat acasă, mă întorc la opt fix, indiferent cât de interesantă e revoluţia. Spune-i Jadwigăi *să mă aştepte,* dacă vine-acasă.

Afară, se auzeau împuşcături în depărtare, la suficientă distanţă încât să fie incitante, dar fără să-ţi uzi pantalonii. În Lenin Körút, oamenii făcuseră rost de scări ca să ajute la scoaterea plăcuţelor pe care era scris acest nume. Lumea se adunase în jur ca să se bucure de moment, dar brusc s-a produs o încăierare, iar un bărbat rubicond, îmbrăcat cu un impermeabil, a fost înşfăcat de cei din jur, care ţipau piţigăiat „AVO! AVO!". Gyuri nu-şi dădea seama prin ce se dăduse tipul de gol, dar nu încăpea îndoială că acuzaţia

era corectă. Bărbatul rubicond a scos un pistol și și-a încheiat cariera, trăgând două împușcături și rănind grav un copac. Ținut ferm de opt perechi de mâini, i-au fost examinate actele. Pe urmă, cineva a spus:

— Hai să-l învățăm să zboare.

Zis și făcut. L-au condus pe un acoperiș și l-au pus să păşească pe o scândură inexistentă. Securistul nu se prea pricepea să zboare. A venit direct jos și și-a împrăștiat toată vlaga, urlând.

Oamenii n-au salutat incidentul cu urale, dar nici n-au făcut mare caz. Era cam ceea ce merita. Câțiva cetățeni cu simț civic au început să târască trupul de pe drum și, în timp ce făceau asta, de lângă Gyuri, un tip mărunțel și tăcut, care urmărise scena ca și cum ar fi așteptat autobuzul, s-a aruncat dintr-odată pe cadavru, înjunghiindu-l cu briceagul, de parcă ar fi ciocănit la o ușă, și zbierând: „Mi-ai ucis fratele, mi-ai ucis fratele", în același ritm monoton în care înjunghia. Ceilalți au rămas perplecși, neștiind ce să facă și nevrând să fie nepoliticoși și să-i întrerupă furia.

Gyuri crezuse că tulburările vor fi încetat până acum, că flirtul cu libertatea nu va dura decât o seară. Dar, era limpede, oamenii continuau să facă tot ce aveau chef. Ce era în mintea rușilor?

În centrul orașului, mai aproape de universitate, Gyuri a văzut tancuri rusești parcate amenințător ici și colo, încercând să pară agresive și în același timp deloc provocatoare, dar nu a asistat la vreo luptă.

Imediat, la universitate, Gyuri l-a găsit pe Laci cu o bandă tricoloră pe braț și fălindu-se cu un pistol într-un toc. În mod limpede, se putea spune că era pe orbita lui Laci, dar nicidecum pe orbita Jadwigăi. În holul principal al universității, accesoriul standard la modă părea să fie o armă de foc, o mitralieră ori măcar un revolver. Gyuri se aștepta

ca Laci să-i spună că Jadwiga tocmai întrebase de el, dar Laci n-o văzuse deloc.

Laci era zdruncinat:

— Am fost atacați de dimineață. Niște securiști într-o mașină au trecut prin dreptul nostru, au deschis focul, l-au omorât pe unul dintre noi. Eu aveam o mitralieră, îi aveam în vizor... Gyuri, pur și simplu n-am fost în stare să apăs pe trăgaci.

Așadar, asta era. Șocul de-a fi idealist. Unii oameni nu pot să spună bancuri sau să-și atingă degetele de la picioare. Laci nu putea să apese pe trăgaci. Ce caraghios, când te gândeai că fratele lui s-ar fi foit țanțoș pe-acolo cu câteva încărcătoare suplimentare. În timp ce Gyuri îl compătimea, s-a mai apropiat un student de ei.

— Hei, Gyuri, cum îți place revoluția? Vrei să vezi colecția noastră de la AVO?

Amfiteatrul de chimie conținea, în mod previzibil, doisprezece securiști nenorociți, care fuseseră capturați de patrulele studențești. Erau torturați de un student care le descria ce perspective aveau în conformitate cu legea internațională și justiția naturală; cum urmau să fie investigați formal, corect și legal de către un organism constituit în mod adecvat, iar în cazul în care se constata că săvârșiseră vreo nelegiuire, aveau să fie aduși în fața unei instanțe de judecată. Analizând siluetele acelea ghemuite, înconjurate de farfurii cu spanac mâncat pe jumătate (un aliment care până și studenților lihniți de foame li se părea necomestibil), Gyuri se gândea ce norocoși erau că fuseseră capturați de studenți și nu puși să păsească pe scânduri inexistente.

Cineva l-a strigat pe nume. Gyuri l-a recunoscut pe Elemér, hingherul cu pumn de fier al proletariatului.

— Gyuri, Gyuri, explică-le tu, te rog, cine sunt! Spune-le c-am lucrat doar în departamentul de papetărie și articole

de birou. Oamenii ăștia nu vor să înțeleagă că nu sunt cineva important.

Gyuri a fost atât de șocat, încât a rămăs stupefiat, nemaiștiind ce să creadă sau cum să reacționeze. Mai târziu, avea să se întrebe dacă, totuși, această nevertebralitate înveterată a lui Elemér nu era, într-un anumit sens, admirabilă, o asemenea lipsă flagrantă de fermitate morală meritând, probabil, tot atâta atenție ca isprăvile unui contorsionist de la circ. Cu certitudine, abilitatea de-a supraviețui era un lucru lăudabil. Tonul lui Elemér ar fi fost potrivit pentru a saluta un vechi prieten, întâlnit după mulți ani la o petrecere. Gyuri a ales până la urmă să se holbeze la el, consternat că nu se afla între o clădire a Radioului și o mitralieră încărcată. Pe scurt, ori îl omora în bătaie, ori nu-i făcea nimic. Știind însă că studenții s-ar fi supărat dacă le-ar fi stricat aspectul decent și cuviincios al rezervației lor de securiști AVO și aruncându-i lui Elemér o privire care știa că avea să-i afecteze digestia, Gyuri a plecat.

Afară se auzea încă vuietul înfundat al luptelor, ca zarva atenuată a unor certuri casnice undeva departe. Tramvaiele deveniseră o specie rară, abia dacă mai vedeai așa ceva, dar a apărut unul, cu care Gyuri a traversat Piața Zsigmond Móricz, unde a văzut de-aproape cum două tancuri sovietice bombardau ceea ce el presupunea că erau sediile unor luptători liberi. După ce tramvaiul a trecut podul în Pesta, situația s-a mai calmat. Câțiva măturători curățau trotuarele, cu mișcările lor molcome uzuale; se vedea că sindicatul nu-i chemase la luptă.

Cu ochii în patru, ca să nu nimerească în raza de acțiune a vreunui tanc, Gyuri reflecta la cadavrul studentului ucis în acea dimineață, acum zăcând la loc de cinste, pe un postament, în fața Universității, lângă niște arbori, înconjurat de coroane improvizate și flori, având așezat peste el, ca o față de masă, un drapel național. Era un tricolor

de pe timpuri, care fusese probabil păstrat undeva, nu genul de steag de modă nouă, cu care defilau toți pe străzi, cu o gaură în mijloc, de unde fusese decupată stema comunistă.

Catafalcul de circumstanță fusese emoționant, dar nu putea nici pe departe să repare grozăvia morții. O viață de om scursă la canal. Persoana pierise, iar în loc rămăsese o efigie de mărimea omului, o caricatură lividă, bine redată. Toate acele credințe, sentimente și amintiri înmagazinate cu grijă timp de douăzeci și trei de ani, aruncate la gunoi. Douăzeci și trei de ani. Poftim? 200 000 de ore – o a Doua Armată Maghiară de spălat pe dinți, de șters pe după urechi, de stors puncte negre, de flecăreli, de așteptat transportul în comun, rasă de pe fața pământului. O ființă umană lăsată doar ca o biografie în câteva memorii, până când și acei depozitari aveau să fie înlăturați. Condensați până dispăreau. Nimic nu reușește ca moartea, și-a zis Gyuri, scuturându-se apăsat, să facă viața să pară mai bună.

S-a dat jos din tramvai la Körút. Deși majoritatea prăvăliilor erau închise, și-a amintit de bufetul poporului (un magazin de delicatese fără delicatețe), un non-stop deschis de curând, și a decis să investigheze cam ce alimente se găseau acolo.

Lângă bufet, zăcând în mijlocul drumului ca o minge de fotbal uitată de un uriaș, se afla capul statuii lui Stalin, târât acolo de un public exuberant, în semn de victorie. Un domn se căznea să ciobească o bucată cu ajutorul unui târnăcop, iar lui Gyuri i-a venit ideea să-și ia și el un suvenir. Răbdător, s-a așezat la coadă în spatele bărbatului, când a apărut un tanc sovietic.

A venit huruind până în mijlocul drumului, pe Körút, și a deschis focul asupra lui Gyuri.

Adăpostindu-se în spatele capului lui Stalin împreună cu celălalt vânător de suveniruri, primul și singurul lucru care i-a trecut prin minte lui Gyuri, în timp ce gloanțele

ciuruiau prăvăliile și retezau crengile copacilor, a fost că mai presus de orice își dorea să trăiască. Niciodată nu conștientizase cât de enormă, cât de globală era această dorință înăuntrul ființei lui, o dorință nicidecum mai mică decât universul – a înțeles că ar face orice, absolut orice ca să trăiască, să mai trăiască fie numai și câteva secunde în plus. Dacă viața însemna să stea cuibărit lângă capul lui Stalin pentru următorii patruzeci de ani, ar face-o bucuros, cu condiția să rămână viu. Chircit mai strâns decât un făt, a închis ochii, fără să se întrebe dacă asta putea să ajute la ceva.

Împușcăturile s-au oprit; nimic nu se mișca, în afară de câteva așchii de sticlă care s-au rostogolit; cei care luaseră poziții asemănătoare pe jos erau, desigur, foarte mulțumiți de ele și nu se grăbeau deloc să se miște. Gyuri auzea în continuare huruitul motorului tancului, neplăcut de aproape. Un bătrân care îmbrățișa trotuarul lângă un copac, cu o plasă de cumpărături lângă el, la câțiva metri distanță de Gyuri, protesta cu o perseverență și o intensitate uimitoare: „Două războaie mondiale. *Două* războaie mondiale, iar acum și chestia asta." Gyuri a calculat dacă, alergând până la un sanctuar mai sigur și mai spațios, ar face cumva o investiție mai înțeleaptă în autoconservare, dar, deși era încrezător în viteza lui, ideea de-a avea doar aer între el și patul mitralierei grele de pe tanc era prea tulburătoare. Dacă tancul nu se apropia mai mult, avea de gând să asude mai departe în spatele lui Stalin. Huruitul tancului a continuat de la aceeași distanță; Gyuri a început să fie curios ce cloceau ei acolo, dar nu avea de gând să se uite.

— N-am crezut niciodată c-o să-i fiu recunoscător lui Stalin, a comentat companionul lui Gyuri, pe care acesta aproape că-l strivea.

Stăteau acolo poate nu de mult timp, deși lor așa li se părea. Pe Gyuri nu-l deranja să aștepte; era una dintre

activitățile pe care le puteai face doar viu. Colegul lui de ghemuire fusese la Recsk, lagărul de muncă organizat ca un centru de exterminare în mijlocul Ungariei. Gyuri nu știa nimic despre asta, decât că existase și fusese închis în timpul lui Nagy; unul dintre prietenii lui István fusese internat acolo, dar nu-i furnizase decât o relatare extrem de eliptică.

În mod normal, Gyuri evita ofertele cu povești de viață oferite în tradiționalul stil maghiar al istoriei personale dezvoltate, autobiografiile vocale la care toți ungurii păreau să lucreze încontinuu, dar nu prea avea de ales și, în afară de asta, fragmentele lui Miklós erau de-a dreptul șocante. Gyuri se considerase întotdeauna ghinionist, dar acum și-a dat seama că, în materie de neșansă, nu era decât un amator pârlit.

— Nemții, ce popor cultivat când nu-ți cotropesc patria, explica Miklós.

Făcuse un stagiu în rezistența antinazistă. Când îl prinseseră, ungurilor le fusese lene să-l execute și-l pasaseră nemților, care-l băgaseră la Dachau, unde murea de holeră, când veniseră americanii. Se făcuse bine. „Părea nițel cam absurd să mori tocmai când ai fost eliberat."

A venit înapoi în Ungaria. „Asta înseamnă să fii prost." Unde a lucrat pentru Partidul Micilor Proprietari. „Asta înseamnă să ți-o faci cu mâna ta." Pe urmă a întreprins o călătorie pe gratis cu o mașină neagră, ajungând să fie închis la Recsk. Conceptul-cheie la Recsk era că intrai, dar nu mai ieșeai. „Era de anvergură modestă în comparație cu modelele sovietice sau germane, presupun", admitea Miklós, „dar și noi suntem în fond o țară mică: nu eram decât o mie cinci sute acolo." Timp de trei ani, Miklós și ceilalți n-au avut nici o veste de afară. „Singurele știri pe care le obțineam erau din ziarele de căcat pe care le șterpeleam de la latrina gardienilor, or, să fim sinceri, despre

ziare nici nu merită să vorbești. N-am aflat de moartea lui Stalin decât când unul dintre noi a remarcat un chenar negru în jurul tabloului lui din biroul principal."

Miklós era foarte vorbăreț, în ciuda poziției inconfortabile, imobilizat la pământ de un baschetbalist din divizia întâi.

— Știi ce poate fi cel mai rău? E un căcat când se spune cât de mult contează libertatea, prietenia, toate prostiile astea abstracte. Știi ce contează de fapt? Somnul și hrana. Foamea era incredibilă. Credeai c-a fost rău în timpul războiului? Ascultă-mă pe mine, câteva săptămâni, două luni de înfometare – nu înseamnă nimic, nimic. Un fleac. Un an... doi ani... trei ani fără să mănânci destul, spunea el, zbierând acum. E peste puterea omului de-a înțelege! De când am scăpat de-acolo, întotdeauna port cu mine asta.

Cu oarecare dificultate, a desfăcut o pânză în care avea o bucată de brânză, un colț de pâine și niște ridichi.

— Trebuie să am mereu la mine niscai merinde. Rar dacă mă ating de ele. Dar trebuie să știu că le am cu mine.

I-a oferit lui Gyuri o ridiche obosită.

— Nu, mulțumesc. Și o să-i cauți pe foștii dumitale gardieni, acum, dacă tot ai ocazia să-ți exprimi recunoștința față de ei?

— Iată o întrebare interesantă. Să știi că și noi la Recsk discutam mult pe tema asta. Ce fel de om trebuie să fii ca să omori pe cineva în bătaie doar așa, de-al naibii? Au existat disensiuni apropo de asta în lagăr, așa cum există întotdeauna disensiuni când pui laolaltă doi unguri. Știi cum o să fie descrisă ziua de 23 octombrie în cărțile de istorie? Ziua în care toți ungurii au fost de aceeași părere. Oricum, eu consideram că gardienii de la Recsz erau structural foarte ordinari, ba chiar niște flăcăi nu tocmai deștepți. Li se spusese că eram pleava societății, paraziții cei mai păcătoși, degenerați, ucigași de copii, odioși și scârbavnici care existau

pe faţa pământului; pe scurt, genul de oameni care să umble prin lagărele de concentrare. Ce rost ar fi avut să încercăm să le explicăm că eram acolo fiindcă votaserăm greşit? Pe de altă parte, ţine cont că un om băgat la închisoare pe nedrept pentru o lungă perioadă de timp, nu un an sau doi, ci trei ani sau mai mult, are tendinţa să meargă spre o extremă sau alta. Judecând după ce-am trăit eu, ori devii excesiv de iertător, ori excesiv de răzbunător. Simt că trebuie să ţinem minte experimentul Recsk. Oamenii trebuie să afle ce s-a întâmplat. Dar, totodată, e nevoie să uităm ce-a fost acolo şi să ne vedem de alte treburi. Când o să plece tancurile.

Un huruit de plecare s-a propagat până la ei. Făcându-şi datoria de a intimida cartierul, tancul a luat-o din loc. Când a văzut oameni ieşind din bufet, Gyuri a ştiut că putea sta în picioare din nou, fără frică. Avea hainele îmbibate de sudoare, de duhoarea oribilă a fricii.

— Încântat de cunoştinţă, a zis el, dând mâna cu Miklós. Sper să-ţi placă revoluţia.

A cumpărat nişte mâncare. Era trecut de şapte, şi fiindcă fixase întâlnirea cu Jadwiga pentru opt, norocul îl cam părăsise din păcate, Gyuri ţinea morţiş să ajungă acasă. Îndreptându-se spre gara Keleti, l-a deranjat să vadă că revoluţia căpăta putere. Soldaţi ruşi morţi zăceau în şanţuri şi rezemaţi de clădiri ca nişte vagabonzi beţi criţă. Deşi Gyuri nu avea nimic împotriva soldaţilor ruşi morţi, prezenţa lor demonstra că se apropia de locul luptelor, în loc să se îndepărteze, cum voia. Îi tremurau încă mâinile, din cauza expunerii de durată pe terenul de tir. Stomacul lui va rumega teroarea săptămâni la rând. Ridicol, dar în mijlocul împuşcăturilor îi venise să le strige tanchiştilor: „Stop! N-aţi înţeles. Sunt un laş. Nu e drept ce faceţi. Găsiţi mai bine nişte oameni curajoşi pe care să-i împuşcaţi."

Un transportor blindat care explodase, probabil, din cauza unei grenade se dovedea o mare atracție printre localnici, deoarece, se părea, avea expus înăuntru un rus fără cap. Oamenii se înghesuiau să se zgâiască în transportorul carbonizat. Gyuri era total neimpresionat de imaginea rusului mort. Auzise toate argumentele despre cum și rușii erau oameni, cum toți oamenii erau la fel sau ce mare compozitor era Ceaikovski; totuși, nu se putea abține să dorească din tot sufletul ca rușii să se care dracului de-acolo și să fie oameni înapoi la ei în Uniunea Sovietică. Un cadavru incinerat la picioarele lui n-a reușit să-i stârnească nici o compasiune. Probabil că era un recrut – îl lăsa rece.

De jur împrejurul gării Keleti, erau grupuri de tancuri care-i tăiau calea spre casă. Tancurile rusești nu făceau nimic, dar nu păreau să aibă de gând să se urnească de-acolo. Ocupau, pur și simplu, spațiu. Nimeni nu se plimba în jur, pe lângă el, a remarcat Gyuri. Străzile erau pline de oameni, nimeni nu voia să stea acasă, dar o centură depopulată se întindea pe sute de metri în jurul tancurilor. Membrii trupei revoluționare care se formase spontan pe Rákoczi út discutau ce să facă. Erau acolo doi soldați, câțiva adolescenți cruzi (doi pe patine cu rotile) și un ghiveci de indivizi cum găsești așteptând autobuzul, inclusiv două poștărițe.

— Ne trebuie bombe cu benzină. Asta folosesc cei de la Corvin. Cine poate să facă rost de sticle goale? a întrebat unul dintre soldați.

Era aproape opt. Gyuri a luat-o pe o stradă laterală, ca să vadă dacă putea ocoli Armata Roșie.

După un ceas, pe tronsonul final de drum, venind dinspre Grădina Zoologică, Gyuri a avut neplăcerea de-a descoperi că Armata Roșie îi încercuise complet apartamentul. Începea să se enerveze atât de rău, încât era în stare să atace unul dintre tancuri.

În timp ce studia tancul care bloca Benczur utca la capăt și încerca să se gândească la o modalitate de a-l arunca în aer, în siguranță, fără riscuri, cu mâinile goale, de la o distanță enormă, a văzut cum un bărbat a ieșit dintr-un bloc de apartamente din capătul străzii și a început să ciocănească într-o parte a tancului, de parcă ar fi bătut la o ușă. A ciocănit foarte asiduu și, după câteva minute, turela s-a deschis și de-acolo s-a ivit un cap cu o cască de piele. Ce căuta acolo? Voia să le ceară un chibrit? Sperând că era mai puțin probabil ca rușii să deschidă focul în plină conversație, Gyuri a luat-o la goană. Când a trecut în fugă pe-acolo, deși detesta rusa, și-a dat seama că bărbatul îi admonesta pe tanchiști.

— Ce căutați aici? i-a interpelat el.

— Suntem aici ca să vă protejăm de huligani și reacționari, a obiectat ofițerul.

— Unde vezi tu huligani? Unde vezi tu reacționari?

Era un schimb de cuvinte captivant, dar Gyuri se săturase de afacerile curente. Urcând scările, s-a întâlnit cu Jadwiga, care cobora.

— Ai întârziat, a spus ea cu asprime.

— Timpul zboară când faci o revoluție.

Înăuntru, Elek i-a întâmpinat cu știrea că Imre Nagy formase un nou guvern.

— Mă bucur pentru el, a spus Gyuri, dar pe noi te rugăm să ne scuzi, avem de rezolvat niște aspecte urgente privind relațiile maghiaro-polone.

*

De ce să nu desfășori o activitate în condiții confortabile? se întreba Gyuri, bucuros că primise în dar de la Pataki, la despărțire, un pat întru totul corespunzător. Stors

de istorie, îngrijorare, frică și munci conjugale, tocmai se lăsa furat de somn, când Jadwiga a spus, apropo de nimic:

— O să câștigăm. Polonia urmează la rând.

Îi plăcea nebunia ei. Mai conta, în fond, ce se întâmpla în afara dormitorului unde instituiseră amândoi o zonă liberă de rău?

— Cine știe, poate că și cehii o să facă ceva, a continuat Jadwiga, povestind despre ziua în mijlocul revoluției și despre cum venise la Budapesta.

Sâmbătă, studenții de la Universitatea din Szeged avuseseră un miting, cum devenise brusc la modă, pentru a discuta nedreptățile generalizate.

— A fost prima oară în viață când am văzut ceva cât de cât democratic. Ce ciudat, a trebuit să aștept douăzeci și doi de ani ca s-ajung să văd niște oameni care spun ce gândesc în public; mi s-a părut aproape indecent. Până la urmă, am votat să ne retragem din Uniunea Studenților Comuniști și să ne facem propria asociație. Eu le-am spus că asta trebuie să facem. Mi-am amintit ce spuneai tu despre necesitatea de-a lupta până la capăt. A fost un imbold pentru mine.

Gyuri și-a încordat memoria, deși nu-și amintea să fi emis un asemenea dicton.

Studenții din Szeged votaseră atunci să trimită o delegație a tineretului universitar din Budapesta, cu îndemnul de-a le urma exemplul. Jadwiga sosise în Budapesta luni noaptea, dar nu vrusese să vină și să-i strice somnul lui Gyuri, salutându-l la patru dimineața. Făcuse atunci un tur al colapsului puterii de partid. În timp ce Gyuri se adăpostise în spatele lui Stalin, ea fusese la cinematograful Corvin, unul dintre cele mai bune locuri din oraș pentru a urmări luptele. Gyuri i-a relatat diversele lui întâlniri cu tancurile sovietice.

— Ți-a fost teamă? a întrebat ea.

— Nu, a mințit el, alegând un ton de indiferență rece față de natura letală a blindatelor sovietice, dar nu și de dispreț, întrucât nu voia să pară exagerat.

— Nici mie nu mi-a fost teamă, a spus ea.

Nu era prima oară când Gyuri constata că Jadwiga era mult mai curajoasă decât el. Un suflet la fel de tare ca sânii, frumusețea și fermitatea ei, Venus și Marte la un loc. Iar bravura ei era genul de bravură detașată, independentă, care se alimenta de la sine și putea funcționa în izolare, pe întuneric, într-o cameră de gazare. Ce-o fi găsit la mine? Gyuri își imagina c-ar fi putut plăsmui vreun act de curaj, dacă exista un public sau un sprijin, dar genul de bravură solo, care exista chiar dacă nu avea cine s-o vadă sau s-o remarce, era ceva ce-l depășea complet.

Oare dând dovadă de bravură însemna că erai brav, așa cum dacă făceai flotări însemna că aveai forță? Curajul era cumva în oase sau mușchi? Era ceva ce ți se aloca din naștere, sau depindea doar de tine?

Au evacuat dormitorul pentru a amesteca într-o omletă alimentele cumpărate de Gyuri. După ce au mâncat, Jadwiga a ieșit din bucătărie și a reapărut cu un pistol mitralieră, clasica *davai chitara*, pe care l-a pus pe masă.

— N-ai ceva cu care să curăț chestia asta? a întrebat ea.

Gyuri l-a surprins pe Elek uitându-se la el cu un amuzament copios.

*

Singurul lucru care ar fi putut fi mai neverosimil decât o revoluție, și-a zis Gyuri, sosind la Ambasada Britanică și având un dosar plin de documente AVO din care reieșea că un diplomat britanic făcuse spionaj pentru AVO, ar fi fost să sosesc la Ambasada Britanică având un dosar plin de documente AVO din care reieșea că un diplomat britanic făcuse spionaj pentru AVO.

A sunat la sonerie. După o pauză adecvat de lungă, ușa s-a deschis, iar Nigel i-a făcut lui Gyuri plăcerea să se-arate.

— Bună dimineața, a zis el cu cel mai afectat accent. Ce mai faci, Nigel? Nu știi dacă ambasadorul e liber?

— De fapt, e ministru plenipotențiar, dar nu te formaliza pentru-atâta lucru.

Gyuri habar n-avea despre ce vorbea Nigel, dar nu voia ca statutul lui de star, ca vorbitor de limba engleză, să aibă de suferit. Făcuse cunoștință cu Nigel în urmă cu trei zile, în timpul celor mai grele lupte. Convenția fusese ca tot ceea ce mișca pe Nádor utca s-o încaseze. Aveau o mitralieră grea, pregătită să sfârtece, păzită cu strășnicie de un miner țâfnos și țeapăn din Tatabánya, care nu suporta să se apropie cineva de ea.

— Eu am fost tunar în armată, clar? Știu cum să folosesc chestia asta. Nu dau voie nimănui să umble cu ea, fiindcă nu vreau să se strice dracului cumva.

Nu lua niciodată pauză și urina la fața locului, deoarece nu concepea să se despartă de mitralieră sau să nu fie tot timpul cu ochii pe ea. Când a apărut automobilul, minerul a ratat imediat tirul, ceea ce nici n-a fost prea rău, totuși, ținând seama că în felul acesta au avut toți răgazul de-a remarca steagul englez legat lasă-mă-să-te-las pe capota mașinii. Mașina s-a deplasat înainte, cu respectul cuvenit față de pozițiile lor, și în timp ce minerul continua să înjure, afurisind calitatea standardelor de fabricație sovietice, și să scuipe cartușe în stânga, dreapta și centru, Nigel coborâse din automobil și spusese vesel:

— Bună ziua. Există din întâmplare cineva aici care vorbește englezește *și* care știe cum se poate ajunge la Legația Britanică?

Gyuri câștigase din această conversație.

Nigel avea vestimentația elegantă a unui înalt spion, a unui diplomat în ascensiune: bref, cineva pe lângă care

merita să te dai bine. Dar, de fapt, spunea că visa să devină cântăreț de operă și că studia la Viena. Împreună cu un prieten, venise cu mașina la Budapesta ca să livreze produse medicale. Nu exista nimeni altcineva care să vorbească englezește, dar și dacă ar fi existat, tot n-ar fi avut vreo șansă. Gyuri și-a asumat responsabilitatea, bucurându-se în gând pentru fiecare forint cheltuit pe meditațiile la engleză.

— Și cum îți place la Budapesta, Nigel? Permite-mi să te însoțesc până la ambasadă. Și povestește-mi neapărat ce impresie ți-au făcut vienezele.

La o săptămână de la începerea revoluției s-a terminat totul, împiedicând scrierea istoriei. Spre uimirea lui Gyuri, spre uimirea tuturor și, negreșit, mai ales spre uimirea rușilor, amatorii din Budapesta bătuseră Armata Roșie. În plus, mulți ruși nu fuseseră prea dornici să lupte, majoritatea erau încartiruiți în Ungaria de o bucată de timp și păreau să priceapă ce li se cerea să facă și că nu erau puși să lupte cu fascismul internațional sau cu lumea interlopă maghiară, ci cu populația Budapestei. De fapt, singurul rus pe care Gyuri îl văzuse manifestând entuziasm pentru apăsarea pe trăgaci fusese un dezertor rus, întâlnit la Corvin, care luptase contra foștilor colegi.

Dar principala problemă pentru ruși, care contaseră pe o contribuție substanțială din partea AVO, fusese că, fără sprijinul infanteriei, tancurile lor se dovediseră, în mod bizar, foarte vulnerabile pe străzile Budapestei. Oamenii așteptau pur și simplu ca tancul să treacă, iar apoi, în schimbul unor gologani pentru băutură, azvârleau cu un cocktail Molotov în fundul autovehiculului blindat, unde combustibilul aprins era absorbit înăuntru prin grilele de ventilație ale masivului T-34 și în motor, transformându-i pe ocupanții tancului în tăciuni vii; cei suficient de ageri încât să evite incinerarea erau împușcați când încercau să se cațăre afară.

Imre Nagy a format un nou guvern, de data asta unul cu câțiva oameni care nu fuseseră în Partidul Comunist. Încetarea focului. Exultare. Prin luptă, ungurii ajunseseră în paradis.

Împreună cu mulți alți indivizi curioși, Gyuri și Jadwiga au aruncat o privire prin Casa Albă, care, așa cum era de așteptat într-o revoluție, arăta de parcă fusese răsturnată cu susul în jos, cu toate sertarele și rafturile golite, fiindcă oamenii își astâmpăraseră poftele sau pur și simplu se amuzaseră distrugând totul.

— Întotdeauna alegi cele mai romantice locuri unde să mergem, Gyuri, a remarcat ea.

Primul document pe care Gyuri s-a nimerit să-l citească era un dosar prezentând amănunțit acțiunea de șantaj a unui diplomat britanic, care fusese prins făcând trafic cu aur și, apoi, îngropat de AVO. Gyuri a înșfăcat dosarul și s-a dus la Ambasada Britanică, încântat că găsise o punte cu acele părți civilizate, lăsând-o pe Jadwiga să citească sârguincios, lent și meticulos, cum făcea întotdeauna, din vastele antologii de turpitudine.

Cu o extraordinară viteză și ușurință, poate datorită unei vorbe bune puse de Nigel, poate grație acelor vremuri stranii, Gyuri a fost poftit să discute cu ambasadorul, care a primit dosarul cu curtoazie. Pufăia din pipă, simțindu-se, evident, ca acasă la revoluție. Zăbovind atent asupra primelor pagini, a spus, ca și cum ar fi gândit cu voce tare:

— Ah, Dawson. Da. Vă mulțumesc foarte mult, domnule Fischer. Ați fost deosebit de amabil că ne-ați adus aceste hârtii.

A durat cincizeci de secunde; Gyuri a ieșit de-acolo aproape la fel de repede cum intrase. Nu se așteptase la nimic special, deși ceva aur, un pașaport britanic, o propunere de slujbă, ceva de genul ăsta ar fi fost chiar acceptabil. Ambasadorul l-a condus afară, de parcă tocmai ar fi returnat nasturele pe care acesta și-l pierduse la palton.

În sala de așteptare, lângă intrare, Nigel stătea de vorbă cu un bărbat pe care Gyuri îl întâlnise și altădată, corespondentul lui *The Times*. Gyuri fusese foarte încântat să-l întâlnească, fiindcă *The Times* era *The Times* și fiindcă toată lumea știa că, de fapt, corespondenții străini lucrau pentru serviciile secrete britanice, deși corespondentul se pricepea foarte bine să disimuleze asta. De fapt, atitudinea lui era destul de neclară. Excelentă acoperire. Gyuri îi admira profesionalismul. Mai era acolo un ins spătos și milităros, care arăta ca și cum cel mai mult i-ar fi plăcut să inspecteze diverse arme de foc și care, în mod previzibil, i-a fost prezentat lui Gyuri drept atașatul militar.

— Ce părere ai despre noul guvern? a întrebat *The Times*, care căuta, probabil, un citat percutant.

— E minunat. Sunt de acord cu el, atâta timp cât rezistă.

— Cum adică?

— Rușii o să se-ntoarcă.

Afirmația a stârnit o ușoară persiflare în partea britanică. În cele câteva zile cât avusese de-a face cu englezi vii, Gyuri se familiarizase rapid cu ideea că britanicii atinseseră nivelul de civilizație în care puteau să-ți spună clar cât de prost erai, fără să trebuiască de fapt să spună asta; iată ce efect pot avea crichetul și secolele de democrație parlamentară.

— Rușii s-au angajat să plece. L-am văzut cu ochii mei pe Mikoyan în parlament, plângea la gândul că pierdea Ungaria, a explicat corespondentul. O să plece. N-au încotro.

Gyuri avusese aceeași dispută în acea dimineață cu Elek, care era foarte fudul apropo de știri. „Ți-am spus eu că toată chestia asta nu putea să mai dureze mult", îi zisese Elek.

Acum a prezentat o variantă simplificată și liberă de profanări a tezei pregătite pentru consumul britanic.

— Știu că rușii au pierdut o luptă. Acum pleacă. Dar nu cred c-o să spună: „Aha, vreți să fiți independenți? Ne pare rău, dar n-am înțeles că nu ne voiați aici." O să se întoarcă.

Din nou, englezilor le-a tremurat buza de sus, amuzați de ungurul precaut, care nu pricepea nimic din situația internațională.

— Nu, a decretat atașatul militar. Soarta le e pecetluită aici.

— Exact, a spus *The Times*. Sunt gata să pariez cu tine pe cinci lire că n-o să vină înapoi. Poți să-mi dai câteva lecții de maghiară, când o să câștig.

— Sper să câștigi, a zis Gyuri.

Jadwiga îi dăduse întâlnire lui Gyuri la Corvin și, mergând într-acolo, Gyuri s-a oprit pe Körút să cumpere un ziar. Un cadavru sovietic zăcea încă acolo, o privelişte neobișnuită acum, din moment ce, în cea mai mare parte, morții fuseseră retrași din văzul tuturor. Ceva metalic licărea la încheietura mâinii mortului. Obiectul i s-a părut familiar: un ceas Omega, ca acela pe care i-l șterpelise Armata Roșie demult, în 1944, exact același model. Purta inițialele Gy. F. „Mulțumesc foarte mult că ai avut grijă de el", a spus Gyuri, băgând ceasul în buzunar.

În drum spre chioșcul de ziare, l-a oprit un strigăt. Era Róka.

— Hei, dușmanul de clasă! Exact asta voiai, a zis el, dându-i lui Gyuri un ziar din stiva pe care o ținea în brațe. Ai omorât pe cineva interesant? a întrebat el.

— Nu prea, a replicat Gyuri, dar am cam făcut mofturi.

Aproape tot timpul cât duraseră împușcăturile în direct, Róka urmărise un camion plin cu securiști ahtiați după atrocități surpriză; mereu îi vedeai desfăcând brusc partea din spate a benei și împușcând cu nesaț tot ce mișca în jur, bărbat sau femeie, tânăr sau bătrân, înarmat sau neînarmat. Echipa lui Róka îi ratase de câteva ori la mustață. La finalul povestirii, securiștii fuseseră văzuți ultima oară îndreptându-se spre Angyalföld.

— Nu cred c-au rezistat mai mult de zece minute, a necrologizat Róka.

Ziarul pe care îl primise de la Róka era intitulat *Adevărul.*

— Lucrez în comitetul de redacție, a explicat el cu mândrie. A, era să uit. Hepp vrea ca toată lumea să fie la club, la ora standard a lui Hepp, luni dimineață. Zice că ajunge cât timp am pierdut.

Cu un ordin la despărțire de a-l găsi pe Gyurkovics, care reușise să primească sarcina de-a se ocupa de distribuirea unei mari cantități de caşcaval din Elveția, Róka a pornit mai departe pe stradă, împărțind gazeta oricui voia s-o ia.

Gyuri nu se gândise că își va dori cu adevărat vreodată să citească un ziar unguresc. Ziarele abundau acum în creșteri care, în mod normal, puteau fi găsite doar în cifrele de producție ale întreprinderilor comuniste. Vechile ziare se schimbaseră, primiseră transplanturi redacționale și noi ziare răsăreau ca ciupercile. Nu erau prea bune, dar trăiai senzația inedită de-a vrea să citești ce aveau de spus. Nu-ți dădeai seama ce era în ziar până nu-l citeai; acum găseai toate acele lucruri care nu mai fuseseră tipărite de aproape zece ani, opinii care nu aparțineau partidului. Aruncând un ochi peste *Adevărul,* Gyuri a citit niște noi poezii cretine, niște vechi poezii obosite și câteva articole despre data de 23, care nici nu se puteau numi știri. Dar tot i-a făcut plăcere să citească.

După luptă a venit curățenia. Pretutindeni, geamurile sparte, molozul și gunoaiele rămase în urma luptelor erau măturate victorios de populația mândră de orașul ei. Epavele sovietice erau scoase din drum, pentru ca traficul să poată curge corespunzător. Toți afișau un comportament de zile mari, ca și cum Revoluția ar fi fost un oaspete onorat pe care voiau să-l impresioneze cu ospitalitatea și amabilitatea lor. O băşică de decență se ridicase din măruntaiele pământului și plesnise în Budapesta. Țăranii veneau de la

țară cu căruțe, ca să împartă alimente cui le ieșea în drum, distribuind saci cu cartofi, mere, dovlecei, pepeni galbeni târzii. În vitrina spartă a unei prăvălii de bijuterii, Gyuri a văzut o notă care menționa că toate obiectele fuseseră duse în apartamentul de deasupra, pentru a fi păstrate în siguranță. Existau cutii de carton pe trotuare, pe care scria „pentru cei căzuți", debordând de bancnote donate pentru rudele morților.

Luptele cele mai cumplite sau cele mai formidabile, în funcție de impresia pe care-o aveai, se dăduseră în jurul cinematografului Corvin. Cinematograful Corvin nu era un cinema prea salubru sau confortabil, ca sală de spectacole nu prea avea cu ce să se laude, dar avea o calitate stranie: nici că s-ar fi putut să fie mai bine conceput pentru luptele de stradă. Cinematograful circular era înconjurat de un inel de apartamente cu o mulțime de alei de intrare și ieșire.

Dar Corvin nu fusese singurul club al luptelor de stradă. Pretudindeni în Budapesta răsăriseră asemenea puncte. Chiar și în jurul cinematografului Corvin competiția fusese acerbă: școala de pe Práter utca, exact în spatele sălii Corvin, și vizavi, pe cealaltă parte a Üllői út, garnizoanele Kilián, reședința unui batalion de rang inferior, format din soldați, pe care autoritățile îi considerau neatașați cauzei comunismului, efective constrânse să se coboare la îndeplinirea unor ordine cu mult mai grele decât corvezile uzuale excesive de-a săpa șanțuri și de-a pietrui drumuri, oameni care, în general, erau tratați ca niște slugi, neplătiți și nehrăniți, și care se arătaseră foarte interesați când auziseră de Revoluție.

Și ca și cum toate astea n-ar fi fost de-ajuns, în paralel cu Üllői út, care fusese ruta majoră de intrare în Budapesta a trupelor sovietice, se așternea Tűzoltó út, o stradă ridicol de îngustă, care își zămislise propriii războinici, cunoscuți pe drept cuvânt în zonă drept băieții de pe Tűzoltó, care puseseră la cale unul dintre cele mai tari episoade ale

luptei, cunoscut pe plan local sub denumirea de „masacrul de pe Tűzoltó". Constatând că o serie de camarazi de-ai lui aveau parte de accidente urâte, în principal fatale, pe Üllői út, pe măsură ce veneau acolo să caute huligani și reacționari, un comandant de tanc sovietic luase decizia să pătrundă în dispozitiv. Cinci tancuri intraseră pe stradă, dar nici unul nu mai ieșise.

— Am capturat primul tanc și pe ultimul, îi relatase lui Gyuri unul dintre participanți (un renumit poloist). În felul ăsta, celelalte trei au rămas împotmolite acolo. Nu aveau unde să plece, așa că am luat o pauză de masă și pe urmă i-am lichidat.

Atât de îmbuibată era Tűzoltó út cu ciozvârte de tancuri, încât băieții au trebuit să-și mute operațiunile pe altă arteră.

Când Gyuri a ajuns la Corvin, ca de obicei, erau acolo o mulțime de grupuri adunate în fața cinematografului; nevoia de-a fi afară în stradă nu se diminuase. Oamenii voiau să vadă istoria cu ochii lor. Tunul antitanc era încă afară, lângă intrarea cu afișul „rezervat la cererea poporului" proptit pe țeavă; oamenii purtau încă arme, în ciuda apelului ca lumea să înceapă să le predea. Comandantul singurei baterii antitanc de la Corvin, Jankó, șchiopăta de colo-colo cu piciorul lui de lemn și nu părea să aibă de gând să se conformeze. Avea o pușcă în mână, un prețios Kalașnikov automat AK-47, cea mai nouă armă de asalt sovietică, atârnată pe spate, un pistol băgat în toc și o baionetă ieșindu-i din carâmbul cizmei de pe piciorul valid. Incontestabil un om care se temea să nu piardă nici o ocazie de-a mai omorî niște ruși, Jankó făcuse o treabă impecabilă cu tunul antitanc: șase tancuri plesniseră ca niște floricele de porumb, o împușcătură bucata. Deloc surprinzător la un om cu o asemenea dexteritate ucigașă și o pasiune pentru jucăriile mortale, Jankó avea o expresie rea pe față. Gyuri și-l imagina lucrând la deratizare, excitat de posibilitatea de-a ucide

mamifere mici, până când apăreau unele mai mari și mai sovietice.

Jadwiga, nedezmințindu-se, nu se vedea pe nicăieri unde ar fi trebuit să fie văzută. Gyuri a aruncat o privire pe la câteva dintre mitingurile care aveau loc, dar n-a văzut-o. Acum, când luptele se încheiaseră, oamenii făceau unul din următoarele două lucruri: ori țineau mitinguri, ori pictau vechile însemne naționale peste tot. Mitingurile, inițial interesante și euforice, alunecau spre plictis. Lipsa liberei asocieri fusese apăsătoare, dar era ca și cum n-ai fi citit nici o carte timp de cinci ani, pentru ca apoi să încerci să citești cinci deodată pentru a recupera. Orgii doctrinare, pe tot cuprinsul patriei.

Se înființau tot felul de organizații; fostele partide politice, continuând de la jumătatea frazei unde se opriseră în 1947, și tot soiul de asociații pentru deținuții politici, pentru studenți, pentru funcționari, pentru economiști, pentru poloiști revoluționari. Vechiul banc despre doi unguri pe o insulă pustie care formaseră trei partide politice era pus în scenă cu zel. Exista deja, probabil, o grupare a luptătorilor pentru libertate cu-un-picior, în care Jankó putea să se înscrie.

Gyuri se plimba prin curtea cinematografului Corvin. Luptătorii erau tineri, cei mai mulți încă adolescenți (din nou s-a simțit bătrân); erau muncitori în general și, mda, nu prea sclipitori, majoritatea. Dar, de fapt, care intelectual și-ar petrece timpul liber sfidând tancurile sovietice? Nu, intelectualii, oamenii cultivați stăteau mai ales acasă, producând broșuri și lăsându-i pe cei săraci și proști să moară pentru ei, ieșind doar ca să fluture drapelul la momentul oportun.

Cinematograful Corvin era situat într-un cartier care știa să guste o luptă pe cinste, fie ea cu suporterii echipei de fotbal rivale, fie cu Armata Roșie. Gyuri se aștepta, din

clipă în clipă, să-l vadă pe Tamás; evenimentele de la Corvin erau exact pe gustul lui, așa că nici nu încăpea îndoială că, dacă Tamás ar fi în viață, rușii ar muri pe capete. Pe de altă parte, mai existau o mulțime de alte locuri pasionante, în afară de Corvin, din care ar fi putut alege. Totuși, figurile familiare erau la Corvin; îl văzuse pe Nexam ciondănindu-se cu două fete dotate cu pistoale-mitralieră. Gyuri îl salutase, dar presupunea că Nexam nu-l recunoscuse, ținând seama că jucase un rol mai mare ca tovarăș de celulă al lui Gyuri decât Gyuri cu apariția lui episodică pe scena lui Nexam.

Gyuri se aștepta să-l vadă, din clipă în clipă, și pe Pataki. Instantanee diverse, din spate, din profil, tunsori, pardesie, siluete zărite de la distanță i se păreau că seamănă cu Pataki sau că denotă un *spirit patakian*. Își imagina că Pataki pornise, poate, înapoi spre Ungaria, nevrând să rateze așa ceva. Un tip care a ieșit din Parlament aducea atât de mult cu Pataki, mișcându-se aproape la fel ca el, încât Gyuri s-a pregătit bucuros să-l întâmpine, oprindu-se doar când impostorul s-a dat de gol nerecunoscându-l...

În cele din urmă, mult mai încolo pe Üllői út, lângă un morman de moloz decorativ, Gyuri a găsit-o pe Jadwiga pozând pentru doi fotografi occidentali. Tipii păreau să aibă o pasiune pentru femeile atrăgătoare care purtau arme. Lui Gyuri nu i-a plăcut deloc chestia asta. Jadwiga nu făcea decât să arboreze unul dintre surâsurile ei politicoase, cartea ei de vizită cu dinții la vedere, dar cei doi nu aveau de unde să știe asta.

Gyuri s-a apropiat cu gândul să se burzuluiască mai de-aproape la fotografi, dar aceștia terminaseră deja și se puseseră în mișcare pentru următorul cadru. Viktor, dezertorul sovietic, și un alt polonez pe care îl chema Witold, parcă, se rezemau de carapacea unui tanc, de unde urmăriseră sesiunea foto.

Jadwiga purta o pufoaică sovietică matlasată – piele jupuită de pe un ostaș sovietic mort, și-a zis Gyuri sumbru. Și el luase arme de la internaționaliști morți, dar armele în sine erau cumva nealiniate, nu aparțineau nimănui, fiind doar *la purtător*. Jacheta albastră a Jadwigăi, aproximativ o treime din mica ei garderobă, se rupsese în bucăți pe 26 octombrie, în timp ce se târau sub împușcăturile sovieticilor, la Corvin. Zgomotul tancurilor, mai mult decât orice altceva, fusese înspăimântător. Rațional vorbind, nu era mai periculos decât ideea de-a te afla sub focul infanteriei, dar *suna* mai periculos. Când Jankó a replicat, bubuind cu tunul lui antitanc, Gyuri a crezut că o să moară de frică. În timp ce el, zăcând culcat la pământ și folosind niște mușchi de care nici nu avusese habar, pentru a se propulsa în asfalt, turtit mai profund decât dacă un elefant s-ar fi suit pe el, reflecta că, în fond, ar fi fost suficient ca unul dintre sutele de gloanțe care vâjâiau pe lângă Corvin să-l dezancoreze din caldarâm, și se întreba de ce nimeni n-o lua la fugă, Jadwiga era supărată doar fiindcă o lăsase jacheta în condițiile acelea de luptă, sfâșiindu-se din cauza furiei cu care-i împușca pe dușmani. Pe parcursul uneia dintre expedițiile ei pentru achiziții, în momentele de acalmie, pentru a culege muniție și arme de la sovieticii neoperaționali, se întorsese cu pufoaica rezistentă.

— Și ce mai face marele optimist? i-a zis ea lui Gyuri.

Jadwiga făcuse, desigur, front comun cu Elek în acea dimineață, susținând că Armata Roșie se săturase și că Gyuri nu voia să accepte că acum era liber să facă orice dorea, din moment ce nu mai putea invoca scuza comodă potrivit căreia un regim tâmpit și dictatorial îl împiedica să repurteze mari succese.

— Budapesta azi, Varșovia săptămâna viitoare. Corect, Witold?

Witold i-a dat dreptate, mișcând din cap. Apoi Jadwiga a adăugat în rusă:

— Moscova, hai să fim realiști, într-o lună.

Viktor a aprobat, rânjind.

— De-asta și sunt nevoiți să oprească totul aici, a zis Gyuri. Nu se poate să mai dureze mult.

— Ești mizerabil, l-a mustrat Jadwiga. Sper, din tot sufletul, copiii noștri să nu te moștenească sub aspectul ăsta. Ce-o să mai râdă când o să le povestesc cât de prost era tatăl lor.

Smulgându-i Jadwigăi promisiunea că se va întoarce repede acasă, Gyuri a pornit înapoi spre Damjanich utca. Trecând prin dreptul unei librării care-și vomitase conținutul în stradă, s-a gândit că nu prea mai aveau hârtie acasă și, întrucât dorea să facă un experiment științific, a cules de pe jos câteva volume care nu fuseseră arse, ci doar eventual un pic pișcate de flăcări.

Acasă, relaxat pe veceu, a încercat cărțile. Révai, ideologul partidului, l-a dezamăgit. Era un volum impozant, *Noi am știut ce să facem cu libertatea* (684 pp.), dar hârtia era prea lucioasă ca să merite diploma de șters-la-fund. Méray, ziaristul care, cu neînfricare, inventase și apoi înfierase atrocitățile americanilor în Coreea, în cartea sa ilustrată *Mărturie* (213 pp.), părea promițător. Gyuri nu avea idee ce se întâmplase de fapt în Coreea, dar, la o adică, și-ar fi pus capul jos că, din cartea aceea, doar numele autorului și eventual virgulele nu erau minciuni sfruntate. Totuși, Méray era mult mai pasionant. Ajungând la Rákosi, cu *Cuvântări și articole alese* (599 pp.), a constatat că tot nu prea reușea să-și atingă scopul imediat. Cel mai eficient ca hârtie pentru partea moale a fost tomul *Cotitura* (355 pp.) al lui Rákosi, o ofertă mai veche, din 1946, pe hârtie groasă, care aproape că a dat rezultate.

Gyuri încerca să savureze şederea pe tron, delectându-se cu extrase din aceste cărţi, dar deşi ideea i se păruse excelentă, realitatea nu era la fel de satisfăcătoare. Operele comuniştilor nu erau bune nici măcar de hârtie igienică. Ţi-l şi imaginai pe Rákosi prevăzând că într-o bună zi oamenii s-ar putea să pună mâna pe cărţile lui, mânaţi de dorinţa fierbinte de-a le transforma în nutreţ pentru cur, şi poruncind de aceea ca operele să-i fie tipărite pe cea mai neprietenoasă hârtie cu putinţă. Totuşi, din poanta asta va ieşi un paragraf nostim, când îi va scrie lui Pataki.

Unde erau Révai, Rákosi şi toţi ceilalţi? se întreba Gyuri. Unde erau toţi nemernicii ăştia, fiii preaiubiţi ai poporului? Probabil că ruşii îi ascunseseră în beciul ambasadei lor, conservându-i pentru nevoi viitoare, cu eticheta „dictatori de rezervă".

Ultima carte spre care şi-a îndreptat Gyuri atenţia era în engleză, *Europa de Est în lumea socialistă* de Hewlett Johnson, despre care se spunea că era decanul de la Canterbury. Cartea era un imn de slavă închinat orânduirii socialiste. Ori cartea era o plăsmuire, ori altminteri, prins probabil când făcea laba cu ochii la băieţi, decanul fusese şantajat şi pus să scrie chestia asta, şi-a zis Gyuri, fiindcă nimeni nu putea fi atât de idiot încât să scrie aşa ceva de bunăvoie şi nesilit de nimeni.

*

Era cel mai mare parc din Hamburg, plin de raţe, dar el tot nu reuşea să prindă vreuna. Raţele erau mai deştepte şi mai rapide decât păreau, iar Pataki era dezavantajat că trebuia tot timpul să se uite în spate, peste umăr, ca să fie sigur că nu va fi arestat. Precis exista vreo dispoziţie oficială prin care raţele germane erau ocrotite în faţa pericolului reprezentat de diverşi refugiaţi înfometaţi. A încercat să

improvizeze curse, cu sfoară și pâine uscată, a încercat să le imobilizeze aruncând paltonul peste ele, a încercat de-a dreptul să le înșface și să le rupă gâtul. Cum însă începea să se întunece, Pataki s-a resemnat să mănânce din nou ouă fierte. Explorase toate modurile de-a găti ouăle și, cumva, fiertul i se părea cel mai puțin demoralizant. Ouăle erau mult mai bune decât nimic, însă după luni de zile de ouă încontinuu, alimentele non-ou exercitau o fascinație nemaiîntâlnită.

Dar, în timp ce trecea pe lângă un magazin cu spirtoase, Pataki a clacat și s-a decis să spargă niște bani. Două beri pentru a sărbători revoluția. În fața lui, la tejghea, se găsea un neamț planturos, care părea să facă prostia de-a cumpăra mai multă bere decât putea duce. În timp ce bărbatul se căznea să găsească o modalitate de-a căra acea imposibilă greutate, Pataki se pregătea să ceară două sticle de bere, când o mână i-a aterizat pe umăr. Întorcând capul, a văzut un pletos care i-a zis în germană:

— Eu sunt ungur, hai să-ți fac cinste cu ceva de băut.

Nebun? Beat? Un spirit gregar incurabil? Sau doar ungur?

— Și eu sunt ungur, așa că te las să-mi faci cinste, a replicat Pataki în limba maternă.

Pe amfitrionul lui îl chema Kincses și era genul de om capabil să se preteze la aproape orice de dragul unei companii. Camera lui era chiar deasupra pilangeriei, așa că s-au retras acolo ca să bea. Kincses era foarte încântat că nu trebuia să mai folosească germana, pe care o vorbea cu un accent oribil, și că putea astfel să devină de-a dreptul guraliv. Kincses se afla în Germania de Vest de peste trei ani. Lucrase la un moment dat ca model pentru un artist plastic, dar voga expresionismului abstract îi secătuiase aproape toate posibilitățile de-a se mai angaja, așa că acum lucra ca om la toate într-unul dintre cele mai animate bordeluri.

— Totul s-a făcut foarte nemțește. A existat un interviu. M-au întrebat dacă am mai lucrat într-o prăvălie de ștoarfe. Tipii erau foarte serioși; păreau îngroziți de ideea de-a angaja personal necalificat. Tu ce-nvârți?

— Eu sunt șeful departamentului de achiziție a timbrelor poștale dintr-o bancă, a răspuns Pataki. Sunt omul lor pentru oficiul poștal.

Au băut pentru revoluție.

— Am încercat să mă duc înapoi ieri. N-am ajuns decât până la granița cu Austria, a zis Kincses. Dar austriecii nu m-au lăsat să intru. Aveau convingerea că există destui unguri în Ungaria. Interesant e că nici nu știu, în fond, de ce țineam atât de mult să mă duc înapoi, când mă gândesc cât de mult m-am chinuit să ies din țară. A trebuit să valsez pe câmpuri minate. Dar la tine cum a fost?

— Am avut vagonul meu feroviar personalizat. Pesemne că tare rău ți-ai dorit să pleci din țară dacă ai ales s-o ștergi așa.

— N-am prea avut încotro, de fapt, ceea ce a simplificat mult lucrurile. Știi, eu am plecat dintr-un loc numit Recsk, un lagăr de muncă forțată, a explicat Kincses, descriind logica întemeietoare din spatele gulagului de la Recsk. O mulțime de oameni și-au adus contribuția la evadarea mea. A fost nevoie de luni de zile pentru a încropi o uniformă de gardian. A fost ceva foarte îndrăzneț, foarte spectaculos. Un tupeu enorm, o seară întunecată de iarnă, gardieni stupizi, plictisiți, și am scăpat. Pur și simplu am ieșit afară. Nu exista nici o speranță de-a rămâne liber în Ungaria, așa că am știut că trebuia să părăsesc țara. Noi, toți cei de-acolo, am considerat că era important ca lumea liberă să afle de Recsk. Am memorat numele tuturor, data lor de naștere, ocupația și orașul unde locuiau. Lucram la adrese, când uniforma a fost completă.

— Și ce-a zis lumea liberă? a întrebat Pataki.

— Nu mare lucru. A pleca pe jos dintr-un lagăr de muncă era ceva eroic; dar ia încearcă să pleci pe jos dintr-un lagăr de muncă *și* să treci la fel prin Cortina de Fier; o să constați c-ai mers de fapt în jurul globului moral, iar ceea ce-ai făcut nu e eroic, ci extrem de dubios. Toți au fost foarte politicoși, dar mi-au lăsat impresia că, în mintea lor, cu certitudine trebuia să fiu pe vreun stat de plată undeva la Moscova. (Pataki și-a amintit de anchetatorii lui: „Ah, Herr Pataki, noi înțelegem că dumneata spui că ai fost trimis afară de către AVO, dar noi am aflat de la alți oameni care au fost trimiși afară de către AVO că oamenii care sunt trimiși afară de către AVO au primit ordin să spună că au fost trimiși afară de către AVO." Întâlnirea se terminase într-un punct mort; Pataki rămânea în țară, dar fără un salariu generos din partea serviciilor de siguranță.)

— Ai de gând să te duci înapoi? s-a interesat Kincses.

— Când o să plec, o să plec.

*

— Și nu crezi că ar trebui să-i spun? a întrebat Jadwiga.

— Nu. Mai bine să nu te-amesteci în genul ăsta de trafic sentimental, a răspuns Elek.

— Dar nu poate să mai existe nici un dubiu; documentele au fost foarte clare.

Elek părea amărât.

— Se prea poate ca documentele să fi fost foarte clare. Dar tu nu l-ai cunoscut, de fapt, pe Pataki. Acum ziceai că l-ai văzut pe teren, acum parcă nici nu fusese. Statul în fața ușii lor o fi fost, probabil, o tentativă complicată de a-i convinge să-l lase să plece, dar e un tip alunecos. E posibil ca AVO să fi *crezut* că lucra pentru ei, dar e foarte plauzibil să fi marșat doar cât să poată ieși din țară.

Și-a aprins o țigară pe care o păstra de multă vreme.

— Și pun pariu că a luat un avans de la ei.

*

S-au trezit din cauza artileriei. Bubuituri undeva departe, dar puternice. Gyuri s-a uitat afară pe fereastră. Întuneric, neclintire. Nici un semn în privința zorilor sau a rușilor, deși și zorile, și rușii veneau. Pornind aparatul de radio, l-au auzit pe Imre Nagy, care anunța atacul evident al rușilor și declara că forțele maghiare trebuiau să lupte. A urmat un apel pentru sprijin din străinătate. Gyuri s-a îmbrăcat, fiindcă orice calamitate trebuia înfruntată în pantaloni; sucurile lui gastrice dansau cancan.

— Trebuie să mergem la Corvin, a spus Jadwiga.

Gyuri nu voia să meargă la Corvin. Nu-i făcea nici o plăcere să aibă dreptate. Dacă ai dreptate, a descoperit el, nu înseamnă neapărat că ți-este mai bine decât dacă te-ai fi înșelat. Crezuse că fusese furios cu alte ocazii, dar și-a dat seama că mâniile turbate dinainte nu fuseseră decât niște starturi ratate, în comparație cu furia actuală. Mulțumită Armatei Roșii, era pe punctul de-a exploda, dar nu voia să lupte. Tremura din cauza unei combinații de nouăzeci la sută furie și zece la sută spaimă. Voia să propună să meargă la graniță, dar știa că Jadwiga nici n-ar vrea să audă. Dar i-a sugerat oricum să facă asta, știind că ar regreta și mai mult dacă ar tăcea.

— Hai să mergem în Austria, a zis el.

— Sper că nu vorbești serios, i-a trântit-o ea.

Au ieșit alergând pe stradă, Jadwiga cărându-și arma preferată. Nu erau decât puțini oameni, iar cei de afară, înarmați sau neînarmați, nu păreau să știe ce aveau de făcut. A încercat să-și țină gândurile în adâncul sufletului, nevrând să le lase să scoată capul în lume, deoarece nu l-ar

fi ajutat cu nimic, dar nu reușea, iar gândurile continuau să plutească mereu la suprafață. *O să pierdem. O să fim uciși.* Cuvintele acestea îi săltau prin minte. Și ceilalți oameni, i se părea lui Gyuri, se căzneau să înăbușe aceleași obsesii. Furișându-se, au ajuns pe Körút, unde Gyuri a recunoscut subit strada pe care avea să moară.

— Mă simt în siguranță cu tine, a zis Jadwiga, înclinându-și arma, ceea ce era bizar, din moment ce Gyuri nu se simțea în nici un caz în siguranță cu el însuși.

Kurucz își croia și el drum pe Körút, fofilându-se pe lângă ziduri și uși, cu două grenade la centură și cu arma pregătită de acțiune; Kurucz era unul dintre soldații profesioniști care ajunseseră să lupte la Corvin. Gyuri s-a înveselit văzându-l pe Kurucz, care era un bun prieten al efortului de-a supraviețui. Deștept. Norocos. Kurucz nu făcea greșeli și suporta să omoare oameni. Fiind în preajma lui, poate că se bucurau și ei cât de cât de protecție. Gyuri a remarcat că-și pusese puloverul cu spatele în față.

— Ai auzit de Maléter? a întrebat Kurucz.

Gyuri a clătinat din cap. Colonelul Maléter fusese numit ministru al Apărării în urmă cu câteva zile, ținându-se seama de activitatea lui la garnizoanele Kilián.

— S-a dus la cină aseară, la Înaltul Comandament Sovietic, și n-a mai venit înapoi.

Alte vești bune, și-a zis Gyuri, asurzit de vocea care-i zbiera în urechi *o să mori, o să mori.*

— În fine, țara asta n-a fost niciodată tare în privința conducerii militare, a remarcat Kurucz.

Era o prostie, dar Gyuri nu s-a putut abține să reflecteze că lucrurile ar fi fost altfel dacă Pataki ar fi rămas. Pataki n-ar fi admis să se întâmple așa ceva. Pataki nu s-ar fi lăsat dus de nas de o gașcă de generali sovietici îmbuibați. Nu i-ar fi lăsat să se cace pe toată țara. Gyuri nu-și dădea seama cum, dar, precis, Pataki ar fi reușit să-i trombonească sau măcar n-ar fi pierdut meciul înainte să fi început.

— Ce păcat că nu-i și Pataki aici... a zis el, încercând să-și dea seama ce putea face.

— Dac-ai fi citit mai mult, n-ai mai spune asemenea lucruri, s-a rățoit Jadwiga.

Gyuri nu a înțeles la ce se referea, dar, oricum, Jadwiga avea mereu crize de misticism slav.

Zona cinematografului Corvin încasa grosul atacului, prețul celebrității, un prinos ucigaș adus armatei de adolescenți. Avioane de luptă, artilerie și tancuri noi, mai mari, erau toate în acțiune. Înaintau puțin câte puțin pe Körút, dar părea sinucidere curată să încerce să se apropie mai mult. Se aflau în spatele unui maldăr de saci cu nisip, rămășițele rundei de lupte precedente, când unul dintre tancuri, aflat la câteva sute de metri distanță, a deschis focul.

Jumătate din clădirea din spatele lor a dispărut. Gyuri a avut nevoie de ceva timp ca să se convingă că era încă în viață, că toate componentele corpului lui erau la locul lor și că încă funcționau. Jadwiga era lângă el, acoperită de praf și de moloz. Când Gyuri i-a văzut rana, două gânduri l-au săgetat: adevărul că rănile la stomac erau întotdeauna fatale și celălalt, că mintea lui o va lua razna, neputând concepe așa ceva. Ținând-o în brațe, ca și cum gestul ar mai fi ajutat la ceva, se căznea ca pe față să nu i se vadă groaza, ideea că vedea ultimul lucru pe care și-l dorea vreun om să-l vadă, moartea persoanei iubite.

Jadwiga știa oricum.

— N-o să mă ierți, i-a spus ea.

*

Nigel își umplea timpul dinaintea începerii celui de-al Treilea Război Mondial lustruind toți pantofii pe care putea pune mâna în legație.

A sunat telefonul. Nigel a răspuns la primul apel.

— Alo, Legația Britanică, a spus el.

— Suntem încolțiți. O să murim, a rostit glasul din receptor.

O voce plină, profundă, calmă, care vorbea fluent englezește, cu un pic de accent maghiar, cât să-i confere un pitoresc plăcut; îți imaginai că era vocea unui profesor de literatură engleză. Nigel nu știa ce să spună. Desigur, compătimirile erau primite, dar Nigel n-a găsit nimic la îndemână în regulile de protocol pe care le cunoștea pentru a face față unei asemenea situații. Din fericire, vocea a continuat să vorbească, fără a-i da ocazia lui Nigel să participe la convorbire.

— Clădirea noastră e complet încercuită de ruși. O să luptăm până la ultimul glonț, dar o să murim. Noi nu contăm, dar voi trebuie să vă ajutați țara. Ungaria trebuie să fie liberă.

Legătura telefonică s-a întrerupt.

Toți o mierleau sau dădeau buzna în legație, dar Nigel nu avea de gând să mai răspundă la telefon. Clădirea era un refugiu pentru o stranie amestecătură de britanici, studenți bine intenționați, aventurieri, ziariști, turiști în vacanță și doi oameni de afaceri, cu un remarcabil și nestrămutat devotament în a-și promova marca de lame de ras, sfidând istoria. Nimeni nu pomenea despre asta, dar exista ipoteza neformulată că războiul va izbucni și că ei vor fi în spatele liniilor inamice; cu certitudine, ceea ce va urma nu va fi deloc plăcut. Fiecare primise copia propriei morți.

Nigel optase să curețe pantofi, fiindcă în felul ăsta avea ceva de făcut și, cum glumea el, „E indicat să arătăm bine când rușii o să ne ia prizonieri. Fostul meu profesor nu m-ar ierta niciodată dacă mi-aș găsi sfârșitul, purtând o încălțăminе prăfuită." Jurnalistul de la BBC bântuia în sus și în jos prin clădire, cu o sticlă de vodcă în mână și acostând, în mod repetat, orice femeie îi ieșea în cale, cu cuvintele

„Cine vrea un futai?" Nigel parcă-l și vedea pe ambasador dând reprezentații la BBC după ce se termina chestia asta, dacă-și putea permite. Ambasadorul avea o părere proastă despre ziariști; pe corespondentul de la *Daily Worker* aproape că-l aruncase în stradă.

— N-ar trebui să fii afară cu prietenii tăi comuniști?

Atașatul politic și atașatul militar s-au apropiat de locul unde Nigel își instalase taraba de lustragiu.

— În sfârșit, a reapărut Kádár. A vorbit la radio de undeva, spunând c-a instituit un guvern de muncitori și țărani, care i-au invitat pe ruși să facă ordine în țară. Mi-ar plăcea să număr câți muncitori și țărani există în guvernul lui, a remarcat diplomatul cu sarcini politice.

— Cine-i Kádár? a întrebat Nigel.

— A fost ministru de Interne sub Rákosi. Comunist format pe plan local, spre deosebire de cei moscoviți. A fost ministru și în ultimul guvern al lui Nagy, dar la un moment dat s-a săturat, chipurile, și-a dispărut acum câteva zile.

— Știe careva pe unde-a fost? a întrebat atașatul militar.

— Undeva în siguranță la sovietici, aș spune. Probabil că toată săptămâna a încercat să născocească o nouă configurație a Partidului Socialist-Muncitoresc, care să corespundă noului său profil. Dar n-are cum să scape de Partidul Muncitoresc Socialist Maghiar, pe care l-a născocit Nagy. Presupun că au fost utilizate deja toate variantele.

— Mmmm. Presupun că e timpul să muncim pentru banii pe care ni-i dă regatul, a zis atașatul militar, ieșind în toiul revoluției.

*

Nu devii mai curajos, ci doar obosești, te plictisești de frică, și-a zis Gyuri, în timp ce sărea zidul, aterizând în Cimitirul Kerepesi. El și Kurucz alergau printre morminte și pe

sub vegetația deasă. Unde-or fi ceilalți? s-a întrebat Gyuri. Privind înapoi, îi și vedea pe mongoli încălecând peste zid.

Revenirea Armatei Roșii s-a bazat în mare parte pe trupe din Asia Centrală sau pe o parte a Uniunii Sovietice unde populația avea ochii oblici. Spre deosebire de trupele care fuseseră staționate în Ungaria și care aveau cât de cât idee despre ce se întâmpla, Gyuri auzise că mongolii credeau că luptau la Canalul Suez. În orice caz, nu-i deranja să omoare oameni.

Kurucz i-a făcut semn că era cazul să opună și ei rezistență. Gyuri avea încă suficientă energie încât să savureze ironia unui schimb de împușcături într-un cimitir; foarte comod pentru oamenii care trebuiau să curețe după aceea. Mongolii se mișcau cu precauție, ca și cum s-ar fi așteptat ca parașutiștii americani să deschidă focul asupra lor în orice moment. Toată ziua Gyuri auzise povestindu-se despre parașutiștii americani care soseau pretutindeni în Ungaria, în special în locurile unde era nevoie de ei. În fine, dacă nu se grăbeau, riscau ca totul să se termine prematur.

Mulți membri ai partidului sunt îngropați aici, a remarcat Gyuri, sperând să găsească o piatră funerară a vreunui cadru de nădejde, în spatele căreia să se ascundă, ca să fie sigur că va fi ciuruită de gloanțe.

Kurucz le-a folosit urmăritorilor toată magazia de muniții, punându-le greu la încercare sistemul cardiovascular, poate chiar făcându-i de petrecanie unuia dintre ticăloșii ăia galbeni. El și Kurucz s-au mai retras cu câțiva metri până la un mausoleu gigantic, un fel de miniistorie a arhitecturii, compusă din vreo zece stiluri diferite, poate pentru a acoperi orice schimbări ale modei până la Judecata de Apoi. Arăta îngrozitor, dar costase o avere, pesemne. „În amintirea familiei Gerebend", scria pe inscripție. Familia Gerebend o să-și primească pedeapsa, și-a zis Gyuri.

El și Kurucz rămăseseră aproape fără muniții. Kurucz mai avea o grenadă, atâta tot. După asta, puteau începe să arunce cu pietre. Mongolii s-au certat în gura mare în privința strategiei lor, undeva mai departe. După câteva minute, unul dintre ei a apărut, târându-se pe burtă, cu arma între brațe, cum scrie la carte, dar afară, fără nici o acoperire. Se credea invizibil, sau ce? Era jignitor.

Gyuri s-a simțit cuprins de un val de furie. Ratase țintele toată dimineața, dar acum, cu ultimele două gloanțe, l-a nimerit pe mongolul șerpuitor. Mongolul s-a dovedit a fi un urlător care-a exprimat elocvent, într-un limbaj universal, cât de mult doare să fii împușcat.

Au urmat alte consultări asiatice mai rapide, iar apoi, de pe un front larg, au început împușcături din arme mici, ciobind ici și colo ultimul lăcaș al familiei Gerebend. Gyuri vedea că lui Kurucz i-ar fi plăcut să mai zăbovească și să încerce să le scoată ochii, dar i-a dat de înțeles că trebuiau să plece. A fost ușor. Au părăsit cimitirul, în timp ce împușcăturile au continuat, nefiind nevoie decât de un lobby superficial cu ajutorul grenadei. Mongolii aveau să mai stea acolo câteva ceasuri, până își dădeau seama că ceilalți folosiseră ușa din dos.

— Mă duc pe Üllői út, a zis Kurucz.

— N-o să mai vii înapoi, a spus Gyuri, remarcând după sunetul vocii lui cât era de isteric.

N-ar fi crezut că mai avea atâta vlagă pentru asta. Üllői út era o avanpremieră a sfârșitului lumii, un mic Armaghedon localizat. Erai mai în siguranță dacă te împușcai în gură cu un revolver.

— Trăiesc ca un vierme de atâta vreme, a spus Kurucz, deși Gyuri nu și-l imagina pe Kurucz făcând așa ceva. Mă bucur să pot muri ca un bărbat. Tu unde te duci?

— Dincolo. În Vest. În Austria, a răspuns Gyuri.

— Nici tu n-o să mai vii înapoi.

Gyuri a aruncat arma, mai ales că nu mai avea nici muniție. Dacă-i trebuia altă armă, putea lua una de la orice colț de stradă, deși nu aveai nici un avantaj dacă umblai cu o armă la tine.

— Armata Roșie n-o să uite plimbarea prin Budapesta, a spus Kurucz. A fost ceva... în fine, lumea o să scrie despre noi.

Ținându-se de ziduri tot drumul până acasă, Gyuri s-a ciocnit de atașatul militar britanic, retras lângă o ușă de unde observa evenimentele. După felul în care Gyuri l-a salutat în engleză, diplomatul a înțeles că se cunoșteau, deși era limpede că nu știa de unde să-l ia pe Gyuri.

— Impresionante, tancurile astea noi, a zis el, arătând spre un cârd în cealaltă parte a Pieței Hősök. Și mitralierele alea noi, ce ritm formidabil de detonație.

Gyuri a încuviințat din cap, fiindcă era incapabil să adauge ceva la conversație. A zâmbit politicos, așa cum faci când țara ta a fost cotropită de niște noi tancuri interesante. Diplomatul purta o umbrelă, a observat Gyuri, cum le stă bine tuturor englezilor.

Acasă, apartamentul era gol. Împreună cu toți ceilalți din bloc, Elek se refugiase în pivniță, exact cum procedaseră în timpul asediului din 1944. Într-un ultim gest de sfidare și răzvrătire, Gyuri s-a vârât în pat și a dormit neîntors în următoarele douăzeci de ore, cu o rezistență într-adevăr pasivă.

*

S-a trezit când l-a auzit pe István umblând prin sufragerie. István dădea jos de pe perete un peisaj, o pictură în ulei atât de sinistră, încât hoarde întregi de ostași sovietici puși pe jaf strâmbaseră din nas văzând-o; mai mult, când

mureau de foame la propriu, Elek nu găsise nici un amator care să-i scape de tablou măcar pentru câţiva forinţi.

— Un tanc a găurit cu mitraliera natura noastră moartă, a zis István. Ilona m-a rugat insistent să găsesc altceva în loc. Ai fost la lupte, aşa-i? Se vede, arăţi înspăimântător.

Gyuri a scotocit prin bucătărie după mâncare, mai mult din reflex decât de foame.

— Unde-i Jadwiga? a întrebat István.

Privirea pe care i-a aruncat-o Gyuri a explicat totul.

Gyuri a început să se îmbrace cu mai multe straturi de haine. Când a ajuns la palton, a băgat mâna într-un buzunar şi a pus lucrurile Jadwigăi, câteva legitimaţii şi inele, pe masă. A păstrat paşaportul.

— Te rog să-mi faci un serviciu. Când lucrurile se liniştesc, vrei să trimiţi astea în Polonia?

Înşfăcându-şi fularul, i-a spus lui István:

— Eu am şters-o. Să trăieşti bine şi toate alea.

Mutilat de tristeţe, drumul pe jos i s-a părut lung. *Doamne Dumnezeule*, şi-a zis Gyuri, *chiar trebuie să fie totul aşa?* Era mai frig ca de obicei în noiembrie şi părea mult mai beznă la ora şase decât ar fi trebuit să fie, ca şi cum ruşii ar fi adus cu ei întuneric suplimentar, iar aurora se dăduse bătută. Nu circulau multe trenuri, dar în gara Keleti era unul arhiplin şi gata să plece. Nu era un tren care ducea lumea undeva în Ungaria, deşi oficial avea şi o destinaţie în ţară. Deşi nimeni nu spunea, toată lumea ştia că era trenul de Viena.

În centrul oraşului, agitaţia se potolise, dar când trenul a ieşit pufăind din Budapesta s-au auzit bubuituri dinspre Insula Csepel. Zona Csepel, întotdeauna etichetată oficial drept „roşie", având în vedere că era locuită în exclusivitate de muncitori din industrie, era ultima parte din Budapesta care continua să opună rezistenţă. Aveau o fabrică de muniţii. Dispuneau de baterii antiaeriene atât de puternice, încât le puteau folosi pentru a face şvaiţer majoritatea

tancurilor. Chiar conducătorii lor le spuseseră să se dea bătuți. Ei îi trimiseseră la dracu'. Coloane uriașe de fum spânzuraseră nemișcate deasupra insulei toată ziua, de parcă ar fi fost aninate acolo. Oamenii care locuiau în Csepel erau faimoși pentru tenacitatea, duritatea și incredibila lor violență, la care nu-i întreceau decât cei din Angyalföld.

Erau doi oameni în tren pe care Gyuri îi cunoștea. Primul, Kórodi, care locuia pe Damjanich utca, în celălalt capăt. În ciuda vecinătății, Gyuri nu-l mai văzuse de ani de zile și era o ironie să se ciocnească de el, pe neașteptate, într-o tentativă de-a vedea dacă granița mai era deschisă. Strângând în mâini cutia cu vioara ca pe un colac de salvare, Kórodi a fost foarte încântat să dea ochii cu Gyuri.

— Nu te-am mai văzut de o groază de timp, a zis Gyuri, așezându-se lângă el în vagonul-restaurant fără restaurant.

— Nimeni nu m-a mai văzut de-o groază de timp, a zis Kórodi, râzând. Am exersat mereu. Paisprezece ore pe zi, uneori. Nici o seară fără vioară. Nu iubiri. Nu băi lungi. Nu romane proaste. Nu romane bune. N-oi fi cel mai mare violonist în viață, dar sunt cel care a muncit cel mai mult. Am tăiat absolut orice, fiindcă știam, *am știut* că într-o bună zi o să ies de-aici, iar atunci toate eforturile o să fie răsplătite. Nemernicii ăia puturoși din Vest nici n-o să-și dea seama ce li se-ntâmplă.

— E posibil ca străzile să nu fie pavate cu aur, a zis un sector din mintea lui Gyuri, responsabil cu replicile spirituale.

— Știi ce? Puțin îmi pasă și dacă sunt pavate cu căcat.

Cealaltă cunoștință a lui Gyuri era Kurucz. Căutând un loc, Gyuri nu-l recunoscuse imediat, fiindcă avea fața înfășurată aproape complet în bandaje. Se rezema într-o cârjă. Cât vedea Gyuri din fața lui arăta oribil, mai rău decât la unele cadavre care zăceau pe străzi de două zile. Inițial s-au prefăcut că nu se cunosc, vechea prudență revenind tacit, la nici o oră de când ieșiseră din Budapesta, dar Gyuri l-a

văzut pe Kurucz la o țigară pe coridor. Aveau spațiu suficient pentru o conversație în șoaptă.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Gyuri.

— Am fost ucis, a zis Kurucz, vorbind cu moliciunea cuiva care n-a mâncat sau n-a dormit de câteva zile. Lângă Rákóczi út. Am fost împresurați. Muniția se terminase. Ai încercat vreodată să lovești un tanc în ghiulele? Exista șansa să scăpăm cu viață dacă ne predam. Nu înseamnă că aveam mari speranțe. Eram doisprezece cu toții, majoritatea tineri. Ne-au înșirat acolo, la fața locului, ne-au împușcat și, ca să fie siguri, ne-au mai aruncat și două grenade. Eu am fost lovit la ceafă, iar din urechea stângă nu mi-a mai rămas nimic. Ca să nu mai pomenesc de o porție generoasă de șrapnel. Probabil că arătam groaznic, slavă Domnului. După aceea nu mai știu decât că eram într-un apartament unde mă cârpăceau și mă gândeam ce tapet oribil există în rai; oamenii care m-au ajutat mi-au zis că doar eu am scăpat cu viață.

Se holbau la întunecimea de dincolo de fereastră. Obscuritate solidă, o gelatină sinistră. Nimic de-afară nu răzbea prin ea.

— Am ucis oare prea mulți? Nu îndeajuns? a întrebat Kurucz, referindu-se la AVO și la partid. Întotdeauna par să găsească înlocuitori. Colaboraționiștii și căcații, la fel ca speranța, răsar veșnic.

Kurucz făcuse o parte din stagiul militar la graniță; s-a oferit să-l ducă pe Gyuri printr-o parte foarte verde de-acolo.

*

Elek, plictisit în apartament și nicidecum dornic să afle dacă avea de ce să se ducă la spital, l-a salutat călduros pe István când și-a făcut apariția.

— L-ai văzut pe Gyuri? Încep să mă îngrijorez. Am reușit să-i cumpăr prăjiturile preferate. Dacă-ți poți închipui, în mijlocul chestiei ăsteia cofetăria și-a reluat activitatea.

István a oftat la gândul neglijenței lui Gyuri.

— A plecat, a zis el.

În acel noiembrie, nu era nevoie să spui mai mult.

— Exact când începuse și el să devină interesant, a remarcat Elek.

*

Când trenul a ajuns în partea de vest a Ungariei, oamenii au început să coboare în diferite puncte, în funcție de modul cum vedeau fuga din țară. Erau familii cu doi, trei sau chiar patru copii și nenumărate geamantane, călători solitari, perechi ducând în mână doar mâna celuilalt, ba până și un țăran care și-a manifestat intenția de a-și trece porcul premiat peste graniță. Predomina o atmosferă de excursie posomorâtă.

Kurucz părea să știe ce făcea, deși era deja cu un picior în groapă. În felul acesta, Gyuri era scutit să gândească. Nu-și putea permite să-i mai fie teamă; evenimentele îi înăbușiseră spaimele, chiar dacă prețul fusese dureros. Mergeau încet pe jos spre frontieră, studiind circumspecți orice alte siluete care, la rândul lor, se fereau de ei, cu tot atâta promptitudine și teamă. Planul era să ajungă la un kilometru de graniță, să aștepte până la lăsarea întunericului, iar apoi să se pună în mișcare.

Pe jos se așternuse o pătură subțire de zăpadă. De ce trebuia să fie atât de frig? Gyuri crezuse că va rămâne impasibil la tot ce-l înconjura, însă frigul îi pătrundea în oase, clar și apăsat. Foame nu-i era deloc. Nimic nu reușește mai eficient să-ți taie pofta decât moartea; nici nu-și putea imagina că ar vrea să mănânce ceva. Bucuros ar fi dat la schimb o parte din senzația de frig pe senzația de foame. Totuși,

nu prea putea să se plângă. Kurucz, care ar fi avut mult mai multe motive decât el s-o facă, nici măcar nu crâcnise.

— Au scos minele de pe câmp, nu-i așa? a întrebat Gyuri, ca și cum era să uite că, în semn de prietenie față de Austria, se dăduse anunțul că fortificațiile și terenurile minate vor fi eliminate în cea mai mare parte.

— Da, terenul trebuia să fie deminat, a spus Kurucz, continuând. Dar poți să-mi spui un singur lucru care s-a făcut vreodată ca lumea în țara asta?

Spre asfințit, potrivit lui Kurucz, au ajuns într-un punct de unde se vedea Austria. De o parte și de cealaltă erau doar copaci și zăpadă. Austria semăna extraordinar de mult cu Ungaria. Obligat să aștepte în pădure, Gyuri a înghețat atât de rău, încât a pierdut contactul cu câteva extremități. Învârtindu-se în loc ca să nu degere de tot, Gyuri a dat peste trei cadavre acoperite cu un strat subțire de zăpadă: două femei și un băiat. Sensibilitatea, i-a fost dat să constate, îi amorțise la fel de mult ca degetele.

Luna era destul de plină, ceea ce nu părea prea încurajator. Dar probabil că, din cauza frigului, vedeau lumina uriașă a focurilor unde erau adunate santinele fantomatice de o naționalitate necunoscută, faruri care-i împingeau tot mai departe. Gyuri și Kurucz se mișcau foarte lent, foarte prudent, dar oricum se împiedicau și se poticneau la tot pasul pe o zonă de frontieră surprinzător de denivelată. Au devenit deosebit de circumspecți când au ajuns pe o fâșie de teren deschis care era, probabil, un fost câmp minat. Deși picioarele lui erau acum foarte necomunicative, cumva Gyuri a simțit brusc că sub talpa dreaptă exista ceva care nu avea deloc consistența solului. A încremenit complet.

Până la urmă, abia murmurând, Kurucz, îngrijorat și furios deopotrivă, a întrebat:

— Ce-ai pățit?

— Nimic. Cred doar că am călcat pe o mină.

Gyuri dedusese, în lumina stearsă, că stătea cu piciorul pe o mină dezgropată. Într-un târziu, a păşit mai departe, presupunând că, dacă mina ar fi explodat, chestia asta s-ar fi petrecut deja. Porcărie sovietică.

Au găsit un hambar. Nu era mai cald înăuntru decât afară, dar măcar le dădea posibilitatea să creadă că era. Gyuri s-a căznit câteva ore să doarmă, dârdâind de frig şi de amărăciune. De îndată ce s-a întrezărit o geană de lumină, s-a dus afară să facă pipi. Abia şi-a mai găsit cocoşelul, care se chircise de tot din cauza frigului.

— Aşa. Hai să căutăm un loc cald, a spus Kurucz, de cum s-a luminat suficient încât să vadă unde puneau piciorul.

Privind înapoi, Gyuri a constatat că erau dincolo, ţinând seama de şirul îndepărtat al turnurilor de pază rămase în urmă. Scăpase din ţară. Pe neaşteptate, a început să plângă. A încercat să meargă cumva de-a-ndăratelea, ferindu-se să-l vadă Kurucz.

Înnodate, lacrimile i se prelingeau pe faţă.

Cuprins

noiembrie 1955 7
decembrie 1944 31
octombrie 1946 42
septembrie 1948 58
ianuarie 1949 74
septembrie 1949 101
august 1950 128
august 1952 165
iulie 1954 182
noiembrie 1955 195
septembrie 1956 218
23 octombrie 1956 242

COLECŢIA RÂSUL LUMII

Nu-i deloc simplu să scrii pe tonuri vesele despre anii cincizeci în Ungaria. Tibor Fischer o face din perspectiva unui tânăr baschetbalist care deschide ochii într-o lume anapoda. Gyuri Fischer şi prietenul lui, Pataki, descoperă deliciile propagandei de partid, farmecul muncii într-o întreprindere comunistă, valul polar adus de sovietici la invazie şi tehnica potemkiniadelor duse la perfecţiune. Altfel spus, suficientă materie primă pentru o dramă sfâşietoare. Însă Tibor Fischer preferă registrul comic şi transformă totul în caricatură. *La genunchiul broaştei* e un roman în care personaje groteşti, flaşnetari de partid, şmecheri năvalnici, trişori intratabili şi gorile cu sufletul de mărimea pumnului populează o galerie greu de uitat. O galerie unde minciuna înfloreşte la tot pasul, iar adevărul e suit în dubă şi dus la groapa de gunoi.

În aceeaşi colecţie:

Eduardo Mendoza
Nici o veste de la Gurb

Radu Paraschivescu (coordonator)
Răcani, pifani şi veterani (Cum ne-am petrecut armata)

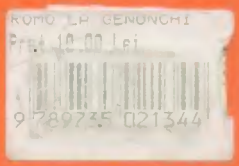

ISBN 978-973-50-2134-4